

รายงานการวิจัย

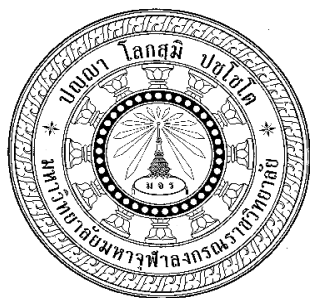
เรื่อง

ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
A Series of Youth Activities to Prevent and Solve Drug Problems with
Buddhist Principles in Educational Institutions Under the Office of Phra
Nakhon Si Ayutthaya Secondary Education Service Area.

โดย

ผศ.ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCU RS 800766115

รายงานการวิจัย

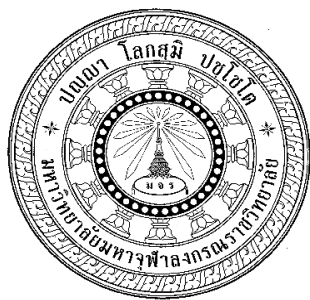
เรื่อง

ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
A Series of Youth Activities to Prevent and Solve Drug Problems with
Buddhist Principles in Educational Institutions Under the Office of Phra
Nakhon Si Ayutthaya Secondary Education Service Area.

โดย

ผศ.ดร.บุญเชิด ขำนิศาตร์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCU RS 800766115
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

A Series of Youth Activities to Prevent and Solve Drug Problems with
Buddhist Principles in Educational Institutions Under the Office of Phra
Nakhon Si Ayutthaya Secondary Education Service Area.

BY

Asst. Prof. Dr. Booncherd Chumnisart
Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University
B.E.2566

Research Project Funded
By Faculty of Educational Administration
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
MCU RS 800766115
(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	: ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
ผู้วิจัย	: ผศ.ดร.บุญเชิด ขำนิศาสตร์
หน่วยงาน	: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ	: 2566
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน จากโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยและโรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ ๑” จำนวน 15 คน สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน และผู้บริหาร ครู นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คนจากการเข้าร่วมกิจกรรม เครื่องวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ แบบประชุมสนทนากลุ่มย่อย และแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยเด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่นใช้สารเสพติดมากยิ่งขึ้นโดยเริ่มจากการแอบดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แอบสูบบุหรี่ ก่อนจะนำไปสู่สารเสพติดชนิดอื่น ๆ ที่มีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ การบำบัดอาการติดยา ก็เป็นไปอย่างยากลำบาก ต้องรักษาอาการติดยาเสพติดทั้งทางกายและใจ เด็กนักเรียนบางคนต้องขาดเรียนละออกจากโรงเรียนเพราะมีปัญหาเรื่องยาเสพติด การเสพติดยาเสพติดทำให้ร่างกายของเยาวชนทรุดโทรม เกิดโรคแทรกซ้อนจากผลกระทบจากการเสพยาเยาวชนที่เสพยาขาดความระปรีะระเปร่า เกียจคร้าน และเฉื่อยชา อีกทั้งผลจากการใช้ยาเสพติด ทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ การทำแท้ง เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือโรคเอดส์ตามมา เป็นต้น สภาพแวดล้อม เพื่อน รวมถึงครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการติดยาเสพติดของเยาวชนทางโรงเรียนมีแนวทางการแก้ไขปัญหของโรงเรียนมีมาตรการที่ชัดเจนแต่ยังขาดการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญห

2. การพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 ชุดกิจกรรมด้วยการบูรณาการ

หลักไตรสิกขาเข้ากับกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมฐานสมาธิ และกิจกรรมฐานปัญญา โดยรูปแบบกิจกรรมตอบสนองความต้องการของนักเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจง่าย ส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ห่างไกลยาเสพติด นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันร่วมกับมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกับเครือข่ายครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน

3. ผลการประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้บริหารครู นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คนที่เข้าร่วมในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ภาพรวม 3 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 โดยกิจกรรมส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ และสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างเหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม

Research Title : A Series of Youth Activities to Prevent and Solve Drug Problems with Buddhist Principles in Educational Institutions Under the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Education Service Area.

Research : Asst. Prof. Dr. Booncherd Chumnisart

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year : B.E. 2566 / C.E.2023

Research Support : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

Research on A set of activities to prevent and solve youth drug problems using Buddhist principles in educational institutions. Under the jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office The objectives are 1) to study drug problems among youth in educational institutions; Under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office 2) To develop a set of activities to prevent and solve youth drug problems using Buddhist principles in educational institutions. Under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office 3) To evaluate a set of activities to prevent and solve youth drug problems using Buddhist principles in educational institutions. Under the jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office Conduct qualitative research and action research The key informants were administrators, teachers, and students from Ayutthaya Wittayalai School and Bang Pa-in School. “Rachanukroh 1”, 15 people, group discussion with 10 experts and administrators, teachers, and students in educational institutions. Under the jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office, 50 people participated in the activity. The research instruments were interviews, small group discussion forms, and questionnaires.

The research results found that

1. Results of youth drug problems in educational institutions Under the jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office Children and youth or teenagers use more and more drugs, starting with secretly drinking alcohol and secretly smoking cigarettes, before leading to other types of addictive substances that become more and more violent. Drug addiction treatment It was difficult. Drug addiction must be treated both physically and mentally. Some students have had to miss classes because of drug problems. Drug addiction

deteriorates the body of young people. Complications arise from the effects of drug use. Youth who take drugs lack energy, are sluggish, and lethargic. Moreover, the effects of drug use This causes unwanted sexual intercourse, abortion, sexually transmitted diseases or AIDS, etc. The environment, friends, and family play an important role in youth drug addiction. The school has guidelines to solve the school's problems. There are clear measures but there is still a lack of integration of Buddhist principles to participate in solving problems.

2. Developing a set of activities to prevent and solve youth drug problems using Buddhist principles in educational institutions. Under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office, the researcher has developed a set of activities to prevent and solve youth drug problems using Buddhist principles in educational institutions. Under the jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office, there are 3 sets of activities by integrating the Threefold Principles with activities, including precept base activities. meditation base activities and intellectual base activities The activity format responds to the needs of students. Learning activities make it easy to understand. Promote morality and ethics and desirable characteristics Keep away from drugs Integrate Buddhist teachings into everyday life together with measures and solutions in collaboration with networks of teachers, parents, students and communities.

3. Results of the evaluation of a set of activities to prevent and solve youth drug problems using Buddhist principles in educational institutions. Under the jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office, administrators, teachers, and students in educational institutions. Under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office, 50 people participated in activities to prevent and solve youth drug problems using Buddhist principles in educational institutions. Under the jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office, overall, 3 aspects were found to be at the highest level. The mean is 4.74 and the standard deviation is 0.40. Activities promote morality and ethics. and desirable characteristics Have a good memory, learn quickly and work successfully. and be able to make appropriate decisions to solve drug problems Understand and be able to deal with conflicts that arise Train yourself to have the courage to express appropriate opinions.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนภูมิ.....	ฅ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาหยาเสพติด.....	7
2.2 แนวคิดการจัดกิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันยาเสพติด.....	38
2.3 แนวคิดการแก้ปัญหาปัญหาหยาเสพติดทางพระพุทธศาสนา.....	84
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	96
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	103
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	104
3.1 ระยะเวลาที่ 1.....	104
3.2 ระยะเวลาที่ 2.....	105
3.3 ระยะเวลาที่ 3.....	106
3.4 แผนการดำเนินงานการวิจัย.....	109

บทที่ 4 ผลการวิจัย	112
4.1 ผลการศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา	112
4.2 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลัก พุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา.....	129
4.3 ผลการประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วย หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา.....	152
4.4 องค์กรความรู้จากการวิจัย.....	156
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	161
5.1 สรุปผล.....	161
5.2 อภิปรายผล.....	166
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	173
บรรณานุกรม	174
ภาคผนวก	181
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	182
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์.....	186
ภาคผนวก ค คู่มือสนทนากลุ่ม.....	190
ภาคผนวก ง ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย.....	197

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ถ้าหากเยาวชนตกอยู่ในสภาพที่เสื่อมถอย ทั้งในด้านสุขภาพร่างกาย-จิตใจ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านสำนักความรับผิดชอบ การพัฒนาประเทศก็จะดำเนินไปได้ยากถ้าหากเยาวชนในปัจจุบันมีคุณภาพไม่ดีพอ ปัจจุบันนี้สิ่งเสพติดนับว่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เพราะสิ่งเสพติดเป็นบ่อเกิดของปัญหาอื่นๆ หลายด้าน¹ จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด กล่าวถึงกรณี ดร.นพดล กรรณิกาผู้อำนวยการศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชนหรือศูนย์วิจัยความสุขชุมชนมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เปิดเผยเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2553 ถึงผลวิจัย "เอแบคเรียลไทม์โพลล์" เรื่อง โครงการเฝ้าระวัง และรักษาคุณภาพอนาคตเยาวชนไทย กรณีศึกษา ตัวอย่างเด็ก และเยาวชนไทย อายุ 9-18 ปีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ขอนแก่น ชลบุรีและ สงขลา จ านวน 2,060 ตัวอย่าง พบว่า กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่กลุ่มเด็ก และเยาวชนได้ทำในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา พบว่า ร้อยละ 86.6 ระบุเล่นกีฬา ส่วนกิจกรรมเชิงลบที่กลุ่มเด็ก และเยาวชน ทำ ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 73.3 เล่นเกมคอมพิวเตอร์ร้อยละ 29.2 เทียวกลางคืน เช่น ผับ /ดิส โก้/คาราโอเกะ ร้อยละ 28.6 หนีเรียน และร้อยละ 24.4 เล่นทนายพันน/เล่นหวย ดร.นพดล กล่าวต่อว่า สิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง คือ เด็ก และเยาวชนอายุระหว่าง 9-18 ปี จังหวัดดังกล่าว กว่า 1.7 ล้านคน พบว่ามีผู้เคยดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา จ านวน 619,311 คน และยังพบว่าจ านวน 310,538 หรือ เคยใช้ยาเสพติดในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา²

สถานศึกษามีการจัดระบบดูแลนักเรียน นักศึกษาแต่ไม่สามารถ ดูแลได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงทุกเวลาหรือสถานที่ และเห็นว่าผู้ปกครองควรมีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหา เนื่องจากมีความใกล้ชิดผูกพันกับเด็กมากกว่าในขณะที่ครูในสถานศึกษา 1 คน ต้องดูแลนักเรียนอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 40 คน สถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามีมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาทั้งใน และนอกสถานศึกษา เช่น จัดให้มีการเฝ้าระวังร่วมกัน ระหว่างครู ผู้ปกครองชุมชน อบต. ตำรวจ สารวัตรนักเรียน สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา แต่ละแห่งมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพ เช่น บางแห่งมีข้อจำกัดด้านบุคลากร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอัตราจ้าง จึงเน้นไปที่การจัดกิจกรรมเข้าค่ายพัฒนาคุณธรรม การเชิญพระมาอบรมศีลธรรมจริยธรรม จัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารีการดำเนินงานร่วมกับชุมชน อบต.เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดฯ ได้ค่อนข้างน้อย แต่บางแห่งสามารถสร้างเครือข่าย

¹ ชนะวงศ์ บุตรคาน, งานวิจัยและพัฒนาการศึกษา กองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนคร. เหนือ. ชนะวงศ์ บุตรคาน, กรุงเทพฯ ฯ, 2555.

² หนังสือพิมพ์มติชน, ปัญหายาเสพติด, 2565: ออนไลน์ https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_4622050

ผู้ปกครอง นักเรียน สมาคม ผู้ปกครอง และครู คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยาลัย สารวัตรนักเรียน ตำรวจ ต. รววจตระเวนชายแดน ร่วมประสานข้อมูลภายนอกสถานศึกษา และร่วมเฝ้าระวัง³สรุปว่า

1. ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ร้ายแรงมาก ควรใช้มาตรการที่เข้มข้น ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ โดยประสานการทำงานร่วมกันทุกฝ่าย และมี มาตรการจริงจัง สำหรับสถานศึกษาที่เปิดเผยข้อมูล และช่วยดูแล ป้องกัน บำบัด นักเรียนกลุ่มเสี่ยง เช่น ใ้รางวัลความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเร่ง ดเนินการในพื้นที่ที่พบเด็กเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปร่วม ชุมชมสร้างกิจกรรมที่ไม่พึ่งประสงค์บ่อยครั้ง เช่น กลุ่มซั้บรถซิ่ง โดยต้องดำเนินการตามระเบียบหรือ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดปัญหาที่อาจเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด หรือปัญหาสังคมอื่นๆ ที่จะ เกิดตามมา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวตะวันออก เป็นศาสนาที่มีความ แตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ ที่มีชั้นดีธรรม และเชื่อในเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ มองโลกแบบผู้รัก สันติภาพ จึงอยู่ร่วมศาสนาอื่น ๆ ได้โดยไม่มี ความขัดแย้ง การสอนพระพุทธศาสนามีแต่บวกกับบวก ในสังคม และความสุขของสังคมไทยนั้น มีรากฐานมาจากคำสอนของพุทธศาสนา⁴ สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเป็นการสนับสนุนให้นำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อ เสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักไตรสิกขาในการส่งเสริม สภาพความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าขาดเพียงอย่าง ใดอย่างหนึ่งจะกลายเป็นการศึกษาที่ทำลายการศึกษาเสียเอง กล่าวคือ ในการปฏิบัติสิกขา ต้องมีศีล สมาธิ ปัญญาครบ ถ้าไม่ครบก็ไม่สำเร็จ ไม่บรรลุจุดหมายของพระพุทธศาสนา ศีลเป็นตัวหนุน ช่วยให้ ใจพร้อมที่จะเจริญสมาธิ สมาธิก็มาช่วยให้รักษาศีลได้หนักแน่นจริงจังมากขึ้น สมาธิเป็นฐานให้แก่ ปัญญา ทำให้มีความคิดจิตใจที่มั่นคงแน่วแน่ กำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดก็คิดสิ่งนั้น ได้ชัด มองเห็น จะแจ้จ้งขึ้น ช่วยให้ปัญญาแก่กล้า ปัญญาดีขึ้นก็ช่วยให้ทำจิตใจได้ดีขึ้น รู้จักว่าควรจะทำปฏิบัติต่อจิตใจใน ด้านสมาธิอย่างไรจึงจะได้ผลดี และย้อนมาช่วยให้การรักษาศีล พัฒนาไปถูกต้อง ไม่มมงาย เป็นต้น สิกขาทั้ง 3 นี้ ก็บูรณาการกันอยู่ตลอดเวลาแล้วจึงจะเกิดผลที่สมบูรณ์⁵

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นคุณค่าและประโยชน์เป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ด้วยกิจกรรมตามหลักพุทธธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทั้งร่างกายและจิตใจให้แก่เยาวชน โดยใช้ภูมิคุ้มกัน

³ เสน่ห์ ชาวโต, การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, ๒๕๕๘, http://110.164.147.155/kmhealth_new/Document/psychiatry/children/P1.1.1.15.pdf [ออนไลน์ วันที่ 3 มิถุนายน 2566]

⁴ วิชัย ต้นศิริ, วัฒนธรรมพลเมือง, กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา, 2551, หน้า 16.

⁵ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, 2539.

ทางสิ่งแวดล้อม กัลยาณมิตรเพื่อนฝูง สถานศึกษาช่วยเหลือเกื้อกูล ได้เรียนรู้ปรับทัศนคติมุมมองด้วยการใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาของตนเอง ในด้านครอบครัว สังคม และเพื่อน ให้ประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เสมือนเฟือง 3 ตัวขับเคลื่อนกลไกให้ทำงานในเวลาเดียวกัน ดังนั้นการป้องกันมิให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นการป้องกันในลักษณะการสร้างความพร้อมในการใช้ชีวิตเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นผู้ดูแลตนเองได้โดยปัญญา เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองให้อยู่ในสังคมเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อประเทศชาติต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาปัญหาเสพยาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1.2.2 เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1.2.3 เพื่อประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1.3 ปัญหาที่ต้องการทราบ

1.3.1 ปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

1.3.2 พัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาทำได้อย่างไร

1.3.3 ประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานอะไร

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาเรื่อง “ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา” โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาสถานศึกษา 2 แห่ง เป็นสถานศึกษาที่ได้คัดเลือกเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพราะเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีรายละเอียดของสภาพปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่

1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าไทร ตำบล ประตูลี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2) โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 214 หมู่ 6 ถนนปราสาททอง ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 ชุดกิจกรรมด้วยการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้ากับกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมฐานสมาธิ และกิจกรรมฐานปัญญา

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชน หมายถึง ชุดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน การดำเนินการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนในการส่งเสริมด้านความรู้ความเข้าใจ โดยการให้ความรู้แก่นักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับลักษณะโทษภัยของสารเสพติดชนิดต่างๆ ตลอดจนการป้องกัน การเสริมสร้างค่านิยมและเจตคติที่พึงประสงค์ โดยให้นักเรียนฝึกกิจกรรมวัยรุ่นยุคใหม่ไม่ฝักใฝ่สารเสพติดและกิจกรรมชีวิตนี้มีคุณค่า การฝึกทักษะการควบคุมตนเอง โดยให้นักเรียนได้ฝึกการควบคุมตนเอง การจัดการกับความเครียด การสร้างกำลังใจและพลังจิต การฝึกทักษะการสื่อสาร โดยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการปฏิเสธในสถานการณ์ต่างๆ การฝึกทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์โดยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน การฝึกทักษะการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยให้นักเรียนได้ฝึกกิจกรรมใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ตามความสนใจในลักษณะงานอดิเรก เพื่อหาประสบการณ์หรือหารายได้ การฝึกกระบวนการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างฉลาด โดยการให้นักเรียนได้ ฝึกกระบวนการตัดสินใจและแก้ปัญหา

กิจกรรมฐานศีล หมายถึง กิจกรรมพัฒนาเยาวชนให้เกิดการพัฒนากายหรือการฝึกฝนตน โดยรูปแบบกิจกรรมตอบสนองความต้องการของนักเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจง่าย ส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม

กิจกรรมฐานสมาธิ หมายถึง กิจกรรมพัฒนาเยาวชนให้เกิดการฝึกฝนอบรมจิตใจโดยสามารถแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ ส่งเสริมจิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ไม่ให้อายุเกี่ยวกับยาเสพติดได้ ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมพัฒนาจิตตนเอง มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

กิจกรรมฐานปัญญา หมายถึง กิจกรรมกำกับสติเป็นกิจกรรมสำหรับฝึกให้เยาวชนได้ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น รวมทั้งชื่นชมตัวเองและผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวโน้มในการ อยู่ห่างจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1. ได้ผลการศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1.6.2 สถานศึกษาได้ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา นำไปจัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาให้หมดไปอย่างถาวร

1.6.3 ชุมชนได้ประโยชน์จากชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดนำไปพัฒนาเยาวชนในชุมชนให้ห่างไกลยาเสพติด

1.6.4 ประเทศชาติได้เยาวชนที่มีความพร้อมในการเป็นผู้ใหญ่ พลเมืองที่มีคุณภาพพัฒนาประเทศชาติต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด
 - 2.1.1 ความหมายของยาเสพติด
 - 2.1.2 ประเภทของยาเสพติด
 - 2.1.3 ชนิดของสารเสพติด
 - 2.1.4 ปัญหาและสาเหตุที่ก่อให้เกิดการติดยาเสพติด
- 2.2 แนวคิดการจัดกิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันยาเสพติด
 - 2.2.1 การสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด
 - 2.2.2 กลยุทธ์การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
 - 2.2.3 วิธีป้องกันการติดยาเสพติด
 - 2.2.4 แนวทางการดำเนินงานการแก้ไขเด็กนักเรียนติดยาเสพติด
 - 2.2.5 กลยุทธ์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา
 - 2.2.6 กิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา
- 2.3 แนวคิดการแก้ปัญหายาเสพติดทางพระพุทธศาสนา
 - 2.3.1 หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหายาเสพติด
 - 2.3.2 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหายาเสพติด
 - 2.3.3 การนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหายาเสพติด
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบันมีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งการแพร่ระบาดของยาเสพติด พฤติกรรมการเสพ ดินยาเสพติดของบุคคล โดยเฉพาะการแพร่ระบาดในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของ ประเทศชาติ จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศเป็นอย่างมาก อันได้แก่ ปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งยังพบว่าผู้ที่มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดมักมีแนวโน้มในการก่ออาชญากรรมและ เป็นผู้กระทำความผิดกฎหมายตามมา จึงส่งผลกระทบต่อปัญหาความมั่นคงไปด้วย การศึกษาเพื่อหาแนวทางการป้องกัน แก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน จึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการกับปัญหาการใช้ยาเสพติดได้อีกทางหนึ่ง

2.1.1 ความหมายของยาเสพติด

ยาเสพติด (Narcotics) มีรากศัพท์มาจากคำว่า Narcoses ซึ่งแปลว่าภาวะง่วงซึม ทั้งนี้เพราะ ยาเสพติดให้โทษเป็นยาที่ทำให้ง่วงซึม มึนเมา ลดความรู้สึกนึกคิด ระงับความเจ็บปวดและทำให้เกิดการเสพติด ซึ่งตามความหมายในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2530 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ยาเสพติดให้โทษ หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือ ด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา และสุขภาพ โดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง ก่อให้เกิดผลต่อถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่ รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่า ด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่¹

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายยาเสพติดไว้ว่า “ยาเสพติด” หมายถึง ยาหรือสารเคมีซึ่งเมื่อเสพหรือฉีดเข้าสู่ร่างกายก็จะติด ก่อให้เกิดพิษเรื้อรังทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อม ทรอม²

ตามพระราชบัญญัติตามวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 มาตรา 4 กล่าวว่า “วัตถุ ออกฤทธิ์” หมายความว่า วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติหรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด³

¹ กองกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม, **รวมกฎหมายยาเสพติด**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ส., 2560), หน้า 6.

² ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์, 2556), หน้า 900.

³ กองกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม, **รวมกฎหมายยาเสพติด**, หน้า 39.

ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “สารระเหย” หมายถึง สารเคมีหรือผลิตภัณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศว่าเป็นสารระเหย⁴

สารเสพติดให้โทษ เป็นคำที่ได้ยินกันแพร่หลายในสังคมปัจจุบัน โดยทั่วไปแล้วเมื่อพูดถึงสารเสพติดส่วนใหญ่ก็จะนึกถึง เฮโรอีน ผีน กัญชา เป็นต้น แต่จะมีคนอีกส่วนหนึ่งนึกถึงสุรา บุหรี่ ยาเสพติดประสาทและยาหลอนประสาทต่างๆ ดังนั้น สารเสพติดจึงมีความหมายแตกต่างกันไป ตามทัศนะอันเกิดจากความเข้าใจของบุคคลกลุ่มต่างๆ⁵

ยาเสพติด หรือ สิ่งเสพติด หรือ สารเสพติด (Narcotic หรือ Drug หรือ Opiate) ในความหมายขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization/WHO) จะหมายถึง สิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อไปโดยไม่สามารถหยุดเสพได้ และจะต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดจะทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่อร่างกายและต่อจิตใจ⁶

ยาเสพติด หมายถึง สารเคมีหรือสิ่งใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยวิธีใด กิน สูบ ฉีดดม ฯลฯ ล้วนแต่มีฤทธิ์ต่อจิตประสาท กัด กระตุ้น หลอน⁷

สิ่งเสพติดให้โทษ คือ สารหรือยาที่รับเข้าร่างกาย โดยการรับประทาน ฉีด สูบ หรือดม ติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วทำให้มีผลต่อร่างกายและจิตใจของผู้รับในลักษณะ ดังนี้⁸

- 1) เกิดความต้องการแรงกล้าที่จะเสพยาหรือสารนั้นโดยไม่สามารถหยุดเสพได้
- 2) ต้องเพิ่มปริมาณการเสพยาหรือสารนั้นมากขึ้นไปเรื่อยๆ
- 3) เมื่อหยุดใช้ยาหรือสารนั้นจะทำให้เกิดอาการขาดยา
- 4) เมื่อเสพยาหรือสารนั้นเป็นเวลานานจะทำให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ

อรพีญ นาควัชร ได้ให้ความหมายของสิ่งเสพติดให้โทษไว้ดังนี้⁹

1) จะต้องเป็นยาที่ใช้แล้วมีอาการติดทางใจ มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญที่สุด เมื่อใช้แล้วจะพยายามชวนชวนให้ได้ย้านั้นมา มีความคิดถึงใจจดใจจ่อต่อมายานั้น ทำให้ต้องกลับมาใช้ย้านั้นใหม่อีก ถ้อยย้านั้นเป็นหลักการในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างปกติ

2) มีอาการติดทางกาย คือ ต้องเพิ่มขนาดของการเสพขึ้นทุกวัน ลักษณะนี้ไม่จำเป็นต้องพบในสิ่งเสพติดทุกชนิดในบางชนิดไม่มีลักษณะนี้ การเพิ่มของขนาดสิ่งเสพติดก็มีขีดจำกัดด้วย แม้แต่

⁴ พระราชบัญญัติ, แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124, ตอนที่ 31 ก, ลงวันที่ 6 กรกฎาคม 2550, หน้า 2.

⁵ อีรพงษ์ สินมณี, “มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้าในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตเทศบาลเมืองน่าน จังหวัด น่าน”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2548), หน้า 12.

⁶ กรชัย ฉันทจิรธรรม,(ภก.), ยาเสพติด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://haamor.com/th/ยาเสพติด94> [21 ธันวาคม 2566].

⁷ สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., ยาเสพติดมีฤทธิ์ต่อจิตประสาท, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ส., 2551), หน้า 1.

⁸ สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร, คู่มือการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคเอดส์สำหรับบุคลากรสาธารณสุข, (กรุงเทพมหานคร: นิเวศรสมาคมพิมพ์, 2549), หน้า 13.

⁹ อรพีญ นาควัชร, ปัญหาสิ่งเสพติดกับการควบคุม, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ช้างเผือก, 2551), หน้า 10-11.

เฮโรอินซึ่งมีรายงานว่าขนาดใช้สูงสุดเคยมี 1,400 มิลลิกรัมต่อวันซึ่งผู้เสพไม่ได้ตายทันที ยกเว้นในระยะที่เพิ่มขนาดผิดอย่างกะทันหันอาการคือสารเสพติดนี้เป็นภาวะทางสรีระวิทยาที่ร่างกายต้องการได้สารนั้นมาเพื่อให้มีอาการถอนยา เมื่อก่อนเราเชื่อว่าเป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญที่สุดของการติดสารที่แท้จริง แต่ปัจจุบันเป็นที่รู้กันว่าการติดสารเสพติดที่ร้ายแรงบางอย่าง เช่น โคเคอิน นั้นอาจไม่เกี่ยวกับการติดสารเสพติดทางกายเลย

3) ต้องมีการถอนยา คือการทนทุกข์ทรมานทางกายและใจเมื่อเลิกใช้สารนั้น อาการถอนยานี้เป็นดัชนีอันหนึ่งที่สามารถชี้วัดได้ว่าบุคคลนั้นติดสารเสพติดหรือไม่

4) เป็นพิษเป็นภัยต่อร่างกายและจิตใจของผู้ติด เกิดความเดือดร้อนกับผู้อื่นเกี่ยวข้อง ต่อครอบครัว เกิดปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งความมั่นคงต่อประเทศชาติ

ไชยยศ เหมะรัชตะ ให้ความหมายว่า ยาบางชนิดที่เสพไม่ว่าจะกิน สูบ ฉีด ตาที่ชนะของบุคคลต่างๆ คือแพทย์ มองยาเสพติดก่อให้เกิดพิษและขณะเดียวกันยาเสพติดเป็นเครื่องมือในการรักษาโรคบางอย่าง ส่วนเภสัชกรให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพิษหรือรังปรกฏอาการเด่นชัดเมื่อหยุดเสพ และนักกฎหมายมองยาเสพติดว่าเป็นต้นเหตุแห่งอาชญากรรม ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ให้ความหมายว่าก่อให้เกิดความเดือดร้อนในสังคม ในส่วนของประชาชนทั่วไปให้ทัศนะว่ายาเสพติดเป็นทุณมรณะ ส่วนผู้เสพติดเองมองยาเสพติดว่าเป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของร่างกายและจิตใจ¹⁰

ฉัตร ศิริวงศ์ ยาเสพติด หมายถึงยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งไม่ว่าจะเป็นสารตามธรรมชาติหรือสารสังเคราะห์ที่ร่างกายได้รับซ้ำๆ บ่อยๆ โดยจะเป็นครั้งคราวหรือติดต่อกันเป็นเวลานานก็ตามและทำให้เกิดลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ¹¹

- 1) เกิดความต้องการอย่างสุดจะอดกลั้นได้ต้องพยายามหามาเสพให้ได้
- 2) ต้องเพิ่มปริมาณยาขึ้นเรื่อยๆ
- 3) ตกเป็นทาสของยาทั้งร่างกายและจิตใจ ถ้าหากหยุดยากก็จะทำให้เกิดอาการถอนยา
- 4) เกิดเป็นผลร้ายต่อตัวผู้เสพและสังคม

ยุพา วิสุทธิโกศล ได้ให้ความหมายว่า คือสารเคมีชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือโดยวิธีใดวิธีหนึ่งก็ตามทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ ในลักษณะสำคัญคือมีความต้องการเพิ่มขนาดสารเสพขึ้นเรื่อยๆ มีความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา สุขภาพและทรุดโทรม¹²

นอกจากนี้สิ่งเสพติด ยังหมายถึง สิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อไปโดยไม่สามารถหยุดเสพได้ และจะต้องเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อยๆ หลังจากนั้นก็จะทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่อร่างกายและจิตใจขึ้นได้ หรือสารเคมีที่บุคคลเสพเข้าสู่ร่างกายโดยวิธีกิน ฉีด สูบ ดม ติดต่อกันช่วง

¹⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ, **ปัญหาหายาเสพติด**, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), หน้า 7-8.

¹¹ ฉัตร ศิริวงศ์, “กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาหายาเสพติดในชุมชน กรณีศึกษา: บ้านโนนยางหมู่ที่ 11 ตำบลกำแมด อำเภอภูซุ่ม จังหวัดยโสธร”, หน้า 12.

¹² ยุพา วิสุทธิโกศล, **การติดสารเสพติด, สารก.ท.ม.**, ปีที่ 16. (พฤศจิกายน, 2560): หน้า 9.

ระยะเวลาหนึ่งแล้วจะทำให้มีผลต่อร่างกายและจิตใจของผู้ใช้¹³ และยาหรือสารเคมีใดก็ตามเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจที่สำคัญ 4 ประการคือ¹⁴

- 1) มีความต้องการเสพยาั้นทางร่างกายและจิตใจ
- 2) ต้องเพิ่มขนาดของยาที่เสพมากขึ้น
- 3) เมื่อหยุดเสพจะมีอาการขาดยา
- 4) สุขภาพทั่วไปทรุดโทรมจากการเสพยาั้น

จากความหมายของคำว่า การติดสิ่งเสพติดให้โทษ (Addiction) หรือบางครั้งก็เรียกสั้นๆ ว่าการติดสิ่งเสพติดหรือยาเสพติด นี้อย่างแตกต่างจากคำว่า การติดเป็นนิสัย (Habituation) ซึ่งหมายถึง สารใดๆ ก็ตามที่น่ามาเสพแล้วทำให้เกิดอาการติดขึ้นเนื่องจากความเชื่อมั่นหรือนิสัยความเคยชินของผู้เสพเอง โดยสารนั้นไม่มีฤทธิ์ทำให้ติดเช่น บุหรี่ หมาก ยานัตถ์ ยาถ่าย ยาตองสุรา เป็นต้น

อานนท์ รุ่งโรจน์สารทิศ กล่าวว่า ยาเสพติด หมายถึง สารใดก็ตามที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือสารที่สังเคราะห์ขึ้น เมื่อนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ยังจะทำให้เกิดการเสพติดได้ หากใช้สารนั้นเป็นประจำทุกวันหรือวันละหลายๆ ครั้ง¹⁵

เสาวนีย์ ภูขุม ได้ให้ความหมายของยาเสพติดว่า ยาเสพติดหมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือรับเข้าไปในร่างกายซ้ำๆ กันแล้ว ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดๆ เป็นระยะๆ หรือนานติดต่อกัน¹⁶

วิชา มหาคุณ ได้ให้ความหมายว่า ยาเสพติดหมายถึง ยาหรือสารเคมีก็ตามซึ่งเมื่อบุคคลเสพหรือนำเข้าสู่ร่างกายโดยการ ฉีด การสูบ การกิน การดม หรือวิธีอื่นๆ ติดต่อกันซ้ำๆ บ่อยๆ ไม่ว่าจะป็นครั้งคราวหรือเป็นเวลานานก็ตาม ยาหรือสารนั้นจะมีผลกระทบต่อความรู้สึก ความคิด การมองเห็น การรับรส การดมกลิ่น การได้ยิน และพฤติกรรม¹⁷

จึงสรุปได้ว่า ยาเสพติดหมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา สิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะมีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลาโดยไม่สามารถหยุดเสพได้และจะต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลงจนในที่สุดจะทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่อร่างกายและต่อจิตใจ กับให้รวม

¹³ โสภณ วงศ์สุวรรณและสถิต วงศ์สุวรรณ, **ปัญหาสังคมไทย**, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น (1977) จำกัด, 2551), หน้า 167.

¹⁴ คณะกรรมการร่วมบูรณาการ 9 หน่วยงาน กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ป.ป.ส., **โครงการค่ายเยาวชนเพื่อนรักเพื่อน**, ปีที่ 13, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ส., 2553).

¹⁵ อานนท์ รุ่งโรจน์สารทิศ, สภาพปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน อำเภอปลวกแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550), หน้า 9-11.

¹⁶ เสาวนีย์ ภูขุม, **มหันตภัยของยาเสพติด**, (กรุงเทพมหานคร: เพชรกระรัต, 2554) หน้า 32.

¹⁷ วิชา มหาคุณ, **กฎหมายล้มละลาย ฉบับสมบูรณ์**, (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 79.

ตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย

2.1.2 ประเภทของยาเสพติด

สารหรือยาบางชนิดแม้ร่างกายจะได้รับบ่อยๆ หรือติดต่อกันเป็นเวลานานๆ แต่ก็ไม่เกิดการเสพติด ซึ่งต่างจากสารหรือยาที่มีคุณสมบัติเสพติดได้ (ในที่นี้จะเรียกว่ายาเสพติด) แก้วปวดเมื่อย หายเครียด หรือมีความกระปรี้กระเปร่า เคลิบเคลิ้มเป็นสุข ฯลฯ อันมีผลให้ผู้ใช้ติดใจและอยากใช้อีกจนท้ายที่สุดต้องใช้เป็นประจำขาดไม่ได้ เมื่อขาดจะเกิดอาการผิดปกติขึ้นซึ่งความรู้สึกต่างๆ ดังกล่าวนั้น เกิดจากผลของฤทธิ์ยาต่อระบบประสาทและจิตใจดังนั้นสารหรือยาทั้งหลายที่เป็นยาเสพติดจึงเป็นพวกที่สามารถออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งในปัจจุบันยาเสพติดมีมากมายหลายร้อยประเภท ทางสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ป.ป.ส.) ได้แบ่งประเภทของยาเสพติดออกเป็น 3 ประเภทคือ¹⁸

1) แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง

- 1.1 ประเภทกดประสาท ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน ยาแก้ปวดประสาท สารระเหย ยานอนหลับ
- 1.2 ประเภทกระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน กระท่อม โคเคอิน ยาอี เอ็คตาซี
- 1.3 ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี ดีเอ็มที เห็ดขี้ควาย ยาเค
- 1.4 ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน (อาจกด กระตุ้น หรือหลอนประสาทร่วมกัน)

ได้แก่ กัญชา

2) แบ่งตามแหล่งที่มา

- 2.1 จากธรรมชาติ เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน กระท่อม กัญชา ฯลฯ
- 2.2 จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน ยาอี เอ็คตาซี ฯลฯ

3) แบ่งตามกฎหมาย

3.1 พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2530 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560 เช่น แอมเฟตามีน เฮโรอีน LSD ยาอี ฯลฯ

3.2 พระราชบัญญัติ, แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550 เช่น อีเฟดรีน

นอกจากนี้ยังแบ่งตามองค์การนอกจากแบ่งตามการออกฤทธิ์ยังแบ่งตามแหล่งที่มา แบ่งตามกฎหมายและแบ่งตามอนามัยโลกได้ดังนี้

1) แบ่งตามแหล่งที่มา สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1.1 ยาเสพติดที่มาจากธรรมชาติ (Natural Drugs) สิ่งที่ได้มาจากพืชหรือพันธุ์ไม้บางชนิดโดยตรงที่เกิดขึ้นอยู่แล้วตามธรรมชาติเช่น ฝิ่น (Opium) กัญชา กระท่อม โคเคอิน เป็นต้น รวมทั้งการนำสารจากพืชมาทำกรรมวิธีต่างๆ ทางเคมี เช่น การนำฝิ่นมาทำเป็น มอร์ฟีน (Morphine) เฮโรอีน เป็นต้น

¹⁸ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ป.ป.ส.), ประเภทของยาเสพติด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.oncb.go.th/PortaWeb/apmanager/porta/internet>, [17 มีนาคม 2566].

1.2 ยาเสพติดที่มาจากสารสังเคราะห์ (Synthetic Drugs) สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยกรรมวิธีทางเคมีและนำมาใช้แทนสิ่งเสพติดตามธรรมชาติได้ เช่น เมทาโดน (Methadone) เพทิดีน (Phethidine) ไฟเซปโตน (Physeptone) เป็นต้น¹⁹

2) ตามลักษณะการออกฤทธิ์ของสิ่งเสพติดที่มีต่อระบบประสาทส่วนกลาง แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

2.1 ประเภทออกฤทธิ์กดประสาท (Depressant) ได้แก่ ฝิ่น (Opium) มอร์ฟีน (Morphine) เฮโรอีน เซโคนัล บาร์บิทูเรต (Barbituratc) ฟีนอบาร์บิทัล โบรไมด์ พาราตีไฮด์ และเมทาโดน ฝิ่น มอร์ฟีน ฯลฯ และกลุ่มยาระงับประสาท รวมถึงยานอนหลับ เป็นต้น ซึ่งทางการแพทย์ใช้เป็นยารักษาอาการเจ็บปวดปานกลางถึงรุนแรง เช่น ระวังอาการปวดภายหลังการผ่าตัด หรือการเจ็บปวดที่เกิดจากโรคมะเร็งขั้นสุดท้าย ยาเสพติดประเภทกดประสาทจะออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลางในส่วนที่ควบคุมความรู้สึกทำให้หายเจ็บปวด มีคนนำยาในกลุ่มนี้ไปใช้ในทางที่ผิดคือ ใช้เพื่อการเสพติดโดยใช้ปริมาณมากเกินไปในการรักษาโรค ฤทธิ์ของยาจะกดระบบประสาทส่วนสมองอย่างรุนแรงจนทำให้สมองมีน้าความคิดอ่อนช้าลงอาจทำให้เป็นคนปัญญาอ่อนได้ นอกจากนี้ฤทธิ์ของยายังกดระบบการทำงานของอวัยวะอื่นๆ ภายในร่างกายด้วย เช่น กดศูนย์การหายใจทำให้การเต้นของหัวใจช้าลง หายใจช้าและถ้าใช้ยาเสพติดประเภทนี้ในปริมาณมากยาจะเพิ่มฤทธิ์ในการกดระบบประสาทและกดศูนย์การหายใจมากขึ้นจนทำให้หายใจติดขัด อาจทำให้ผู้เสพเสียชีวิตได้

2.2 ประเภทออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท (Stimulant) ได้แก่ ไบโครท่อม โคเคอีน แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน หรือยาบ้า เป็นต้น ซึ่งยาในกลุ่มนี้ทางการแพทย์ใช้ในการรักษาโรคจิตประสาทประเภทซิมเศร่า วังงหลับ ฤทธิ์ของยาจะกระตุ้นประสาทส่วนกลางหรือสมอง ทำให้ประสาทตื่นตัวและกระวนกระวาย ไม่ง่วงนอน ไม่หิว จึงมีคนนำยาในกลุ่มนี้ไปใช้ในทางที่ผิดคือ ใช้เป็นยาลดความอ้วน ใช้เพื่อให้งานได้มากและนาน ถ้าใช้ไปนานๆ จะเกิดอาการติดยาและจะต้องใช้ยาเพิ่มขึ้น ฤทธิ์ของยาจะกระตุ้นประสาทให้มีความกระปรี้กระเปร่าชั่วขณะ แต่เมื่อหมดฤทธิ์ยาแล้วจะหมดแรงเพราะร่างกายไม่ได้รับการพักผ่อนและอาจเกิดการตัวสั้น ตึงเครียดถึงกับหมดสติจนถึงขั้นเสียชีวิตได้

2.3 ประเภทออกฤทธิ์หลอนจิตประสาท (Hallucinogem) ได้แก่ กัญชา แอล.เอส.ดี. (L.S.D. = Lysergic acid Diethylamide) ดี.เอ็ม.ที (D.M.T.= Dimethyl Trytamine) เอส.ที.พี. (S.T.P. = Serenity, Tranquility and Peace) เป็นต้น ยาประเภทนี้จะออกฤทธิ์ที่ระบบประสาทส่วนสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งฤทธิ์ของยาจะไปปิดเบือนทำให้การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส และการดมกลิ่นเปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นจริง สิ่งเสพติดเหล่านี้จะทำให้เกิดประสาทหลอนเห็นภาพผิดไปจากปกติสัมผัสเปลี่ยนแปลงมีปฏิกิริยาผิดไปจากความจริงทั้งหมดอาจทำให้ผู้เสพกกลายเป็นคนบ้าได้ในที่สุด

2.4 ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสานกัน (Mixed) ได้แก่ กัญชา ยาเสพติดประเภท นี้จะออกฤทธิ์ทั้งกดทั้งกระตุ้นและหลอนประสาท โดยจะเริ่มออกฤทธิ์กระตุ้นประสาททำให้สมองตื่นตัวมีอาการกระปรี้กระเปร่าหัวใจเต้นเร็ว แล้วจะออกฤทธิ์กดประสาททำให้สมองมีน้าความคิดอ่อนช้าลงกดศูนย์การหายใจทำให้หัวใจเต้นช้าหายใจช้า จากนั้นจะออกฤทธิ์หลอนประสาทเพื่อฝิ่น ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ยาเสพติดประเภทนี้อันตรายมากเพราะมีลักษณะของการออกฤทธิ์ที่ ทำให้ระบบต่างๆ ภายในร่างกายต้อง

¹⁹ สุพัฒน์ อธิเวชเจริญชัย, ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ, พิมพ์ครั้งที่ 16, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2553), หน้า 61.

ทำงานหนักโดยเฉพาะระบบประสาทสมองจะได้รับการกระตุ้นกดและหลอนจนกระทั่งสมองเสื่อมโทรมลงจนถึงขั้นทำให้ความจำเสื่อมได้ในที่สุด

3. แบ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 คือ²⁰

3.1 ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)

3.2 ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) ผื่นยา (Medicinal Opium)

3.3 ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดให้โทษประเภท 2 เป็นส่วนผสมอยู่ด้วย ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ในมาตรา 43 เช่น ยาแก้ไอผสมโคเดอีน

3.4 ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น แอเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อะเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride)

3.5 ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 เช่น กัญชา พืชกระท่อม เป็นต้น

นอกจากนี้ ทางด้านการแพทย์ยังได้จัดให้ยาและสารเคมีอีกหลายอย่างเป็นสิ่งเสพติดให้โทษ โดยแบ่งตามคุณสมบัติของสิ่งเสพติดได้ 7 ประเภท คือ²¹

พวกที่ 1 ผื่นหรือสารที่มีส่วนประกอบของ ผื่น เช่น มอร์ฟีน เฮโรอีน โคเดอีน เพทิดีน ไฟเซปโตน เป็นต้น

พวกที่ 2 ยานอนหลับชนิดต่างๆ เช่น ฟีนบาร์บิทัล เซโคนัล โบรไมด์ พาราติไฮด์กลูติตาไมด์ เป็นต้น

พวกที่ 3 ยากล่อมประสาท เช่น ไดอะซีแพม และเมโพรบาเมต เป็นต้น

พวกที่ 4 ยากระตุ้นประสาท เช่น แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีนหรือยาบ้า โคเดอีนและไบกระท่อม เป็นต้น

พวกที่ 5 ยาที่ทำให้ประสาทหลอน เช่น กัญชา แอล.เอส.ดี., ดี.เอ็ม.ที., เอส.ที.พี.และพวกเห็ดบางชนิด เป็นต้น

พวกที่ 6 สารระเหยต่างๆ เช่น เบนซิน ทินเนอร์ กาวติดเครื่องบิน เป็นต้น

พวกที่ 7 แอลกอฮอล์ ปัจจุบัน องค์การอนามัยโลกได้จัดให้แอลกอฮอล์เป็นสารเสพติดชนิดหนึ่งด้วย เพราะแอลกอฮอล์เมื่อดื่มจนติดแล้วจะมีโทษเช่นเดียวกับยาเสพติดชนิดอื่นๆ

นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลกยังแบ่งประเภทของยาเสพติดออกเป็น 9 ประเภท ดังนี้²²

1) ประเภทผื่นหรือมอร์ฟีน รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์คล้ายกับมอร์ฟีน ได้แก่ ผื่น, มอร์ฟีน, เฮโรอีน, เพทิดีน

²⁰ กองกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม, **รวมกฎหมายยาเสพติด**, หน้า 8.

²¹ สุพัฒน์ ธีรเวชเจริญชัย, **ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ**, หน้า 61 - 63.

²² องค์การอนามัยโลก, 1994, อ้างใน เกศณี แก้วสุวรรณ, พิงพิศ โพธิ์กระจำจ, “การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน ของอำเภอป่าตอง จังหวัดภูเก็ต, **วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2551), หน้า 11.

- 2) ประเภทบาบิบูเคต รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์คล้ายคลึงกัน ได้แก่ เซโม่บาร์บิทัล, ไดอะซีแพม, อะโม่บาร์ตอล, พาราลดีไฮด์, เมโพรบาเมต, คลอไดอะซีปอกไซด์
- 3) ประเภทแอลกอฮอล์ ได้แก่ สุรา เบียร์ วิสกี้
- 4) ประเภทแอมเฟตตามีน ได้แก่ ยาบ้า เด็กแอมเฟตตามีน
- 5) ประเภทโคเคน ได้แก่ ใโปโคคา
- 6) ประเภทกัญชา ได้แก่ ยอดช่อกัญชาตัวเมีย
- 7) ประเภทแคท ได้แก่ ใโปแคท, ใโปกระท่อม
- 8) ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี, ดีเอ็มดี, เมสตาลีน, เมล็ดมอร์นิงโกลดี, ลำโพงเม็ดเมาบางชนิด
- 9) ประเภทอื่นๆ เป็นพวกที่ไม่สามารถจัดเข้าประเภทใดได้ ได้แก่ บุหรี่, ทินเนอร์, เบนซิน, น้ำยาล้างเล็บ, ยาแก้ปวด, ยาแก้ไอ

การแบ่งประเภทสารเสพติด	แหล่งที่เกิด		พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522					การออกฤทธิ์			
	ธรรมชาติ	สังเคราะห์	ประเภท 1	ประเภท 2	ประเภท 3	ประเภท 4	ประเภท 5	กดประสาท	กระตุ้นประสาท	หลอนประสาท	ฤทธิ์ผสมผสาน
ฝิ่น	✓			✓				✓			
มอร์ฟีน		✓		✓				✓			
เฮโรอีน		✓	✓					✓			
สารระเหย		✓	พ.ร.บ.ป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2550					✓			
โคเคน		✓		✓				✓	✓		
พืชกระท่อม	✓						✓	✓	✓		
ยาบ้า		✓	✓						✓		
แอลเอสดี		✓	✓							✓	
กัญชา	✓			✓				✓			✓
ยาอี (Ecstasy)		✓	✓						✓		
ยาเค (Ketamine)		✓								✓	
ไอซ์ (Ice)		✓	✓						✓		
เห็ดขี้ควาย	✓						✓			✓	

แผนภาพที่ ๒.๑ การแบ่งประเภทของยาเสพติด, องค์การอนามัยโลก, 1994

อรพีญ นาควัชระ ได้แบ่งประเภทของยาเสพติดตามคุณลักษณะของตัวยาได้แก่²³

- 1) ยาแก้โรคจิต (anti-psyehatic, major tranqlizer or neuroleptic) ใช้บำบัดอาการโรคจิต เช่น ประสาทหลอน ระวังจัดหลงผิด
- 2) ยาแก้โรคประสาทลดความกังวล ยาแก้เศร้า (anti-depressant or thymoletie) ใช้ลดอาการเศร้า และความคิดอยากฆ่าตัวตาย

²³ อรพีญ นาควัชระ, ปัญหาสิ่งเสพติดกับการควบคุม, หน้า 16.

3) ยาระงับประสาทและยานอนหลับ (sedative and hypnotic) ใช้บรรเทาอาการตื่นตื้น กระวนกระวายทำให้ออนหลับ

4) ยาทำให้เกิดอาการทางจิต (psychotomimetic or hallucinogen) ทำให้เกิดอาการ คล้ายโรคจิตหรือประสาทหลอน

จรัส สุวรรณเวลา ได้แบ่งประเภทของยาเสพติดตามองค์การอนามัยโลกไว้ 9 ประเภท คือ²⁴

ประเภทที่หนึ่ง แอลกอฮอล์ (alcohol) เป็นส่วนผสมสำคัญในเครื่องดื่มบางชนิด เช่น เหล้า เบียร์

ประเภทที่สอง แอมเฟตามีน (amphetamine) เป็นสารสังเคราะห์ รวมทั้งสารที่มีโครงสร้าง ฤทธิ์แบบเดียวกัน

ประเภทที่สาม บาร์บิตูเรต (barbiturate) และยานอนหลับต่างๆ

ประเภทที่สี่ กัญชา รวมทั้งผลผลิตจากต้นกัญชาในรูปแบบต่างๆ

ประเภทที่ห้า โคเคน (cocaine) และใบโคคา (coca)

ประเภทที่หก ยาหลอนประสาทมีหลายชนิด เช่น แอลเอสดี (L.S.D.)

ประเภทที่เจ็ด แคต (khat) เป็นพืชที่ใช้เป็นยาเสพติดอยู่ที่ทวีปแอฟริกา

ประเภทที่แปด ฝิ่น และอนุพันธ์ของฝิ่น รวมทั้งสารสังเคราะห์ที่มีคุณสมบัติอย่างเดียวกัน

ประเภทที่เก้า น้ำมันระเหย ได้แก่ น้ำมันเบนซิน น้ำมันผสมสี อะซิโตน (acetone) ยาสูบ

บางชนิด

กำธร วิจิตสุวรรณ ได้แบ่งประเภทของยาเสพติดตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทเป็น 4 ประเภท ได้แก่²⁵

1) ประเภทกดประสาท ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน ยานอนหลับ ยาระงับประสาท ยา กล่อมประสาท เครื่องดื่มมีเมาทุกชนิด รวมทั้งสารระเหย เช่น ทินเนอร์ เล็กเกอร์ น้ำมัน เบนซิน กาว เป็นต้น มักพบว่าผู้เสพติดมีร่างกายซูบซีด ผอมเหลือง อ่อนเพลีย ฟุ้งซ่าน อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย

2) ประเภทการกระตุ้นประสาท ได้แก่ ยาบ้า ยาอี กระทั่ง โคเคน มักพบว่า ผู้เสพติดจะมี อาการหงุดหงิด กระวนกระวาย จิตสับสนหวาดระแวง บางครั้งมีอาการคลุ้มคลั่งหรือทำในสิ่งที่คนปกติไม่กล้าทำ เช่น ทำร้ายตนเองหรือฆ่าผู้อื่น เป็นต้น

3) ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดีและเห็ดขี้ควาย เป็นต้น ผู้เสพติดมีอาการ ประสาทหลอน ฝันเพื่องเห็นแสงสีวิจิตรพิสดาร หูแว่วได้ยินเสียงประหลาดหรือเห็นภาพหลอนที่น่าเกลียด น่ากลัว ควบคุมตนเองไม่ได้ในที่สุดมักป่วยเป็นโรคจิต

4) ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน คือ ทั้งกระตุ้นและหลอนประสาทร่วมกัน ได้แก่ ผู้เสพติด มักมีอาการหวาดระแวง ความคิดสับสนเห็นภาพลวงตา หูแว่ว ควบคุมตนเองไม่ได้และป่วยเป็นโรคจิตได้

²⁴ จรัส สุวรรณเวลา,ดร., ยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท, สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 9, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสหภาพการพิมพ์ จำกัด, 2538), หน้า 226 - 227.

²⁵ กำธร วิจิตสุวรรณ, ประเภทและสาเหตุของยาเสพติด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.chetupon.ac.th, [17 มีนาคม 2566].

จึงสรุปได้ว่า ประเภทของยาเสพติด แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ได้แก่ ประเภทออกฤทธิ์กดประสาท (Depressant) ประเภทออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท (Stimulant) ประเภทออกฤทธิ์หลอนจิตประสาท (Hallucinogen) ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสานกัน (Mixed) แบ่งตามแหล่งที่มาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ ยาเสพติดที่มาจากธรรมชาติ (Natural Drugs) ยาเสพติดที่มาจาก การสังเคราะห์ (Synthetic Drugs) แบ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ได้แก่ ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดให้โทษประเภท 2 เป็นส่วนผสมอยู่ด้วย ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ในมาตรา 43 ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่ได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 นอกจากนี้ยังแบ่งประเภทของยาเสพติดตามกรมอนามัยโลกเป็น 9 ประเภท ดังนี้ ประเภทฝิ่นหรือมอร์ฟีน รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์คล้ายกับมอร์ฟีน ประเภทบาบิวเคต รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์คล้ายคลึงกัน ประเภทแอลกอฮอล์ ประเภทแอมเฟตตามีน ประเภทโคเคน ประเภทกัญชา ประเภทแคท ประเภทหลอนประสาท ประเภทอื่นๆ เป็นพวกที่ไม่สามารถจัดเข้าประเภทใดได้

2.1.3 ชนิดของสารเสพติด

1. ฝิ่น (Opium)

ได้มาจากผลของฝิ่น ฝิ่นมีสีขาวเมื่อถูกอากาศจะมีสีน้ำตาลหรือดำ มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Papaver somniferum* L. เป็นดอกป๊อปปี้พันธุ์หนึ่งในวงศ์ Papaveraceae ชื่อสกุล *Papaver* เป็นชื่อภาษาละตินสำหรับเรียกพืชที่เรียกกันในภาษาอังกฤษว่า Opium poppy ส่วนชื่อชนิด somniferous แปลว่า ทำให้นอนหลับ ได้มีผู้พบเห็นเป็นครั้งแรกทางภาคเหนือของฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน สำหรับต้นฝิ่น (Poppy) ชนิดต่างๆ ที่ปลูกในเอเชียภาคตะวันตกและอียิปต์ปลูกเฉพาะผลกลมคล้ายผลส้มและมีก้านเกสรตัวเมีย (Stigma) 10 – 12 ก้าน ฝิ่นปลูกได้ในพื้นที่ที่มีฝนตกชุกแต่ชอบอากาศค่อนข้างเย็น เช่นภาคเหนือของประเทศไทย เป็นต้น โดยที่ฝิ่นเป็นยาเสพติดธรรมชาติที่สำคัญที่สุดและจากฝิ่นก็สามารถเปลี่ยนเป็นธาตุต่อไปด้วยกรรมวิธีทางเคมีเป็นมอร์ฟีน เฮโรอีน เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นยาเสพติดที่มีฤทธิ์ร้ายแรงทั้งสิ้น มนุษย์ได้รู้จักสรรพคุณของฝิ่นประมาณ 5,000 ปี ก่อนคริสตศักราช และได้นำมาใช้ในทางที่เป็นคุณ ได้แก่ การบำบัดโรคตลอดจนการนำมาใช้ในทางที่เป็นโทษ ได้แก่ การใช้เป็นยาเสพติดให้โทษต่างๆ ดังกล่าว ชาวไทยได้เริ่มรู้จักฝิ่นกันเมื่อใดนั้นไม่มีหลักฐานยืนยัน แต่อย่างช้าที่สุดประมาณเมื่อสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เพราะปรากฏจากหลักฐานว่าพระองค์ทรงพิจารณาเห็นว่าการเสพฝิ่นเป็นภัยร้ายแรง ราชฎที่ติดฝิ่นแล้วไม่เป็นอันทำมาหากิน แล้วทหารที่ติดฝิ่นเมื่อไม่มีฝิ่นสูบในเวลารบก็ไม่มีความกล้ารบทำให้พ่ายแพ้แก่ข้าศึก ดังนั้นพระองค์จึงทรงตรากฎหมายลักษณะโจรขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1903 (ประมาณ 600 ปีล่วงมาแล้ว) และประเทศไทยโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 37 ให้เลิกการเสพและจำหน่ายฝิ่นโดยเด็ดขาดทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2502²⁶

²⁶ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, กองควบคุมวัตถุเสพติด, **ชนิดของยาเสพติด**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://narcotic.fda.moph.go.th/welcome/?p=2534>, [12 ธันวาคม 2566].

1.1 โทษและภัยที่ได้รับจากฝิ่น

ฝิ่นเป็นยาเสพติดอย่างร้ายแรงสกัดออกมาได้จากผลของต้นฝิ่น ฝิ่นดิบที่สกัดออกมาจากผลฝิ่นนั้นจะเป็นยางเหนียวสีน้ำตาลใช้สำหรับสูบหรือรับประทานฤทธิ์ของฝิ่นจะทำให้นอนหลับสนิท รู้สึกสบายเคลิบเคลิ้ม และมีประสาทหลอน ทำให้เกิดความรู้สึกพึงใจและเสพติดได้ง่าย เมื่อติดฝิ่นแล้วจะทำให้มีความอยากจะเพิ่มการใช้มากขึ้นทุกทีเมื่อสูบบุหรี่เข้าไป ฤทธิ์ของฝิ่นจะปิดบังอาการต่างๆ ทั้งหมด ความเจ็บปวดต่างๆ จะหายไปและรู้สึกสบายทำให้คนติดฝิ่นรู้สึกเหมือนกับว่าตนอยู่อีกโลกแห่งหนึ่ง แต่เมื่อเกิดอาการติดขึ้นบุคคลผู้นี้ยากที่จะเลิกได้ สุขภาพจะเสื่อมโทรมลงไปทำให้โรคต่างๆ เข้าแทรก และยังเป็นเหตุของการประกอบอาชญากรรมได้เมื่อเกิดการขาดฝิ่นโดยไม่ได้สูบ²⁷

2. มอร์ฟีน (Morphine)

เป็นสารเสพติดที่ได้มาจากการสังเคราะห์ขึ้นจากฝิ่นดิบ ลักษณะทั่วไปของมอร์ฟีนเป็นผงสีขาว ไม่มีกลิ่น มีรสขม ที่ใช้กันแพร่หลายอยู่ในปัจจุบันมักเป็นท่อนหรือละลายบรรจุหลอดสำหรับฉีด การนำมอร์ฟีนเข้าสู่ร่างกายกระทำได้โดยวิธีรับประทานหรือฉีด มอร์ฟีนที่แพร่หลายมากที่สุดเป็นมอร์ฟีนแท่ง ตรา 999 มอร์ฟีน เป็นผงสีขาวหรือเทาเกือบขาว ไม่มีกลิ่น มีรสขม มีฤทธิ์สูงกว่าฝิ่นประมาณ 8-10 เท่า เสพติดได้ง่ายมีลักษณะเป็นเม็ด เป็นผง และเป็นก้อน หรือละลายบรรจุหลอดสำหรับฉีดนำเข้าสู่ร่างกายโดยวิธีฉีด เป็นส่วนมาก มอร์ฟีนมีลักษณะ 2 รูป คือ รูปอิสระ (Free) และรูปเกลือ (Salt) สำหรับมอร์ฟีนที่มีลักษณะเป็นรูปของเกลือ ได้แก่ ซัลเฟต (Sulfate) ไฮโดรคลอไรด์ (Hydrochloride) อะซิเตท (Acetate) และทาร์เตรท (Taratrate) มอร์ฟีนรูปเกลือที่นิยมทำมาก คือ ซัลเฟต²⁸

2.1 โทษและภัยที่ได้รับจากมอร์ฟีน

มอร์ฟีนมีฤทธิ์กดความรู้สึกต่างๆ ที่สมองทำให้คลายความเจ็บปวดและความทุกข์ทั้งหลาย ทำให้หลับได้สนิท ตามปกติฝิ่นเองก็นับว่าเสพติดได้แล้วมอร์ฟีนสกัดได้จากฝิ่นยิ่งทำให้ติดได้ง่ายและทำให้เลิกได้ยากขึ้น คนที่ติดฝิ่นหรือมอร์ฟีนจะผ่ายผอมลงทุกทีที่ต้องการจะได้น้ำมากขึ้นและบ่อยๆ ครั่งเข้าเบื่ออาหาร ท้องผูก สมองเสื่อม ความคิดอ่านและสติปัญญาเลวลงโรคต่างๆ อาจแทรกได้ง่าย เช่น วัณโรค โรคไต และโรคจิต ฯลฯ คนพวกนี้เป็นบุคคลที่สังคมขาดความไว้วางใจ และตกเป็นทาสของยาเสพติด ซึ่งถ้าขาดไปเมื่อใดจะยอมทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จะได้น้ำนี้มา ดังนั้นจึงอาจก่ออาชญากรรมขึ้นได้ เช่น การลักขโมย การทะเลาะวิวาท จนถึงขั้นอาจทำลายชีวิตตนเองหรือผู้อื่นได้ที่เป็นเช่นนั้นเพราะคนพวกนี้ไม่อาจทนต่อการขาดฝิ่นหรือมอร์ฟีนได้นั่นเอง คนที่ติดฝิ่นหรือมอร์ฟีนจะเปลี่ยนแปลงไปในด้านร่างกายและจิตใจกับจะทำให้บุคลิกลักษณะเสียไปหมด เวลาที่ไม่ได้เสพยา นี้ จะเกิดความกระหายได้อย่างรุนแรงกระสับกระส่าย หว้างเหงื่อ ตัวสั่น กระตุก ปวดขา ปวดท้อง นอนไม่หลับ รับประทานอาหารไม่ได้ หอบ ดิ้นรนทุรนทุราย อะอะ อาเจียน และท้องเดิน บางคนมีอาการถ่ายอุจจาระออกมาเป็นเลือด ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ลงแดง” การลงแดงเมื่อเวลาขาดยาเข้าใจกันว่าเกิดจากการบีบรัดตัวอย่างรุนแรงของลำไส้ หรืออาจเนื่องจากส่วนมาก

²⁷ สืบวงศ์ วิชาลักษณะ, การอบรมเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมตำรวจ, มปป), อัดสำเนา.

²⁸ ไชยา เฉลียวพงษ์, ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.oocities.org/palanamai, [12 ธันวาคม 2566].

พวกที่ติดฝิ่นนั้นมักจะเป็นบิตอยู่ด้วยแต่ฤทธิ์ของฝิ่นคอยคุมไม่ให้ลำไส้เคลื่อนไหว การถ่ายเป็นมูกเลือดอย่างอาการบิตต่างๆ ไปจึงไม่ปรากฏ พอขาดฝิ่นอาการของบิตจะปรากฏชัดขึ้น มีหลายคนที่ตายโดยการขาดฝิ่น คนที่ติดฝิ่นหรือมอร์ฟีนก็เช่นเดียวกับคนที่ติดยาเสพติดอื่น คือมักจะมีจิตใจอ่อนแอมีปัญหาต่างๆ ทางส่วนตัวและครอบครัวถึงแม้จะเลิกได้ก็อาจเพียงชั่วขณะ ถ้ากลับไปประสบปัญหาต่างๆ อีกก็มักจะมีหันมาพึ่งยาเสพติดเพื่อระงับความทุกข์ของตนอีกและติดได้ใหม่ต่อไป ซึ่งบางคนอาจนิยมเสพโดยการละลายน้ำฉีดเข้ากล้ามเนื้อที่สะโพกแต่ก็อาจเสพโดยการกินในลักษณะผงยาบรรจุแคปซูล ทางารแพทย์ใช้เป็นยาระงับอาการปวดที่รุนแรง เช่น อาการปวดภายหลังการผ่าตัดก่อน การคลอดบุตร ฯลฯ²⁹

3. เฮโรอีน (Heroien)

เป็นสารเสพติดที่สกัดมาจากมอร์ฟีน เฮโรอีน ชื่อทางเคมี : 3,6-Diacetooxy-7,8-dehydro-4,5-epoxy-N-methylmorphine (Diacetylmorphine) สารออกฤทธิ์: Heroien HCl เนื่องจากเฮโรอีนออกฤทธิ์ได้ไวและแรงกว่ามอร์ฟีนและฝิ่น วงการแพทย์จึงได้นำเฮโรอีนมาใช้เป็นยาระงับอาการเจ็บปวดของทหารในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อปี ค.ศ. 1898 (พ.ศ. 2441) ต่อมาพบว่าเฮโรอีนทำให้เกิดการเสพติดและทำให้เกิดผลข้างเคียงที่เป็นโทษอย่างร้ายแรงจึงเลิกนำมาใช้ โดยสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายระบุให้เฮโรอีนเป็นยาเสพติดให้โทษ ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครอง เมื่อปี ค.ศ. 1924 (พ.ศ. 2467) หลังจากนั้นต่อมาอีก 35 ปี คือ เมื่อปี พ.ศ. 2502 เฮโรอีนจึงได้แพร่ระบาดสู่ประเทศไทย และในปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยจึงออกกฎหมายระบุให้เฮโรอีนและมอร์ฟีนเป็นยาเสพติดให้โทษ³⁰

3.1 ลักษณะและธรรมชาติของเฮโรอีน

เฮโรอีนบริสุทธิ์มีลักษณะเป็นผงสีขาว รสขม ไม่มีกลิ่น เฮโรอีนเป็นสิ่งเสพติดให้โทษที่ร้ายแรงที่สุด กล่าวคือ มีโทษร้ายแรงมากกว่าฝิ่นถึง 80 เท่า และสามารถจะเสพหรือนำเข้าร่างกายได้หลายวิธี เช่น สูบ กิน ดม หรือนิด ส่วนไอระเหยหรือแคปซูลที่มีลักษณะคล้ายกันในปัจจุบันนี้โดยมากเป็นเฮโรอีนผสมซึ่งมีลักษณะเป็นเกล็ดและมีสีต่างๆ เช่น สีม่วงอ่อน สีดินลูกรัง สีชมพูเข้ม และบรรจุอยู่ในแคปซูลหรือถุงพลาสติก หลังจากเสพเฮโรอีนเข้าไปแล้วเฮโรอีนจะมีฤทธิ์อยู่ในร่างกายประมาณ 3 – 4 ชั่วโมง เมื่อสร้างแล้วร่างกายก็จะมีความต้องการเสพเฮโรอีนเข้าไปใหม่อีก การเสพเฮโรอีนนี้ติดได้ง่ายมากแม้แต่เสพเพียงครั้งเดียวก็อาจติดได้

3.2 โทษและภัยของเฮโรอีน

1. เป็นสิ่งเสพติดให้โทษ ผู้ที่ติดเฮโรอีนจะต้องเสพหรือรับเป็นประจำเรื่อยไปหยุดได้ยาก
2. ทำให้สมองหรือสติปัญญาเสื่อมและอาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย รวมทั้งอาจทำให้เกิดโรคประสาทหรือโรคจิตได้ด้วย
3. ทำให้กระเพาะอาหารและลำไส้พิการเบื่ออาหารซุบซอม น้ำหนักลด กำลังต้านทานโรคน้อยลง และในที่สุดถึงตายได้

²⁹ สุชาติ โสมประยูร, สุขวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2554), หน้า 181.

³⁰ ชมรมรักษาสุขภาพ, เฮโรอีน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.thailabonline.com/drug-heroin.htm>

4. ทำให้ความประพฤติและศีลธรรมเสื่อม ขาดความยั้งคิดและประกอบอาชญากรรม หรือทำผิดได้ง่าย

5. สมรรถภาพเสื่อมทุกด้าน กลายเป็นคนไร้ค่าและทำลายเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคม ซึ่งจัดว่าเป็นภัยต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง

6. ถ้าไม่มีเฮโรอีนเสพจะเกิดอาการที่เรียกว่า “ลงแดง” คือนอนไม่หลับ กระวนกระวาย น้ำตาไหล เหงื่อออกมาก เป็นตะคริวตามอวัยวะต่างๆ อาเจียนและท้องเดินอย่างแรง น้ำหนักตัวลดลงอย่างรวดเร็วหรืออาจทำให้มีอาการคล้ายวิกลจริต สลบและถึงแก่ความตายในที่สุด

7. โทษตามกฎหมายคือ

7.1 ซื้อ รับเอา หรือมีไว้ จำคุก 1 ปีถึง 10 ปี

7.2 เสพ รับเข้าร่างกาย จำคุก 2 ปีถึง 20 ปี

7.3 ขาย มีไว้ขาย จำหน่าย หรือจ่ายแจก จำคุก 5 ปีถึงตลอดชีวิต

7.4 นำเข้า ส่งออก หรือผลิต จำคุก 5 ปีถึงตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต

7.5 นำเข้า ส่งออก หรือผลิตเพื่อขาย ประหารชีวิต

4. โคเคน (Cocaine)

4.1 ประวัติยาโคเคน

ยาโคเคนได้มาจากต้นพีชโคคา (Erythroxylon Coca) ซึ่งขึ้นชุกในเทือกเขา Andes ในป่าลุ่มแม่น้ำ Amazon และในเกาะชวา (Java) ชาวพื้นเมืองนิยมเคี้ยวใบโคคาเพื่อให้มีเรียวแรงและใช้ในพิธีศาสนาแล้วเป็นเวลานานภายหลัง Albert Nieman สามารถสกัด cocaine-HCl จากใบโคคาได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1860 (พ.ศ. 2433) โดย cocaine-HCl สามารถละลายในน้ำได้เป็นอย่างดีทำให้เส้นเลือดหดตัวจึงเริ่มนำมาใช้เป็นยาชา “local anesthetic” ต่อมาในปี ค.ศ. 1886 (พ.ศ. 2439) นักพฤกษศาสตร์ชื่อ John Smith Penberton แห่งเมือง Atlanta ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ผสมเมล็ดจากต้นพีช Kola เข้ากับใบโคคาได้เป็นเครื่องดื่มชื่อว่า “Coca-Cola” ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของชาวอเมริกาเป็นอย่างมากในช่วงนั้นแต่ต่อมาในปี ค.ศ. 1902 (พ.ศ. 2445) รัฐบาลสหรัฐได้สั่งห้ามผลิตจำหน่ายโคเคนทำให้บริษัทโคคาโคล่าต้องมีการเปลี่ยนส่วนผสมจากโคเคนเป็นคาเฟอีนแทน และในปี ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) รัฐบาลสหรัฐจัดให้โคเคนเป็นสารเสพติด (Narcotics) ชนิดหนึ่ง

นับจากต้นทศวรรษที่ 1970 ถึงประมาณกลางทศวรรษที่ 1980 สังคมถือว่าการสูบโคเคนเป็นแฟชั่นโก้เก๋และไม่จัดเป็นยาเสพติด แต่ต่อมามีการค้นพบว่าโคเคนเป็นยาเสพติดที่มีฤทธิ์แรงมาก ประเภทติดง่ายและหยุดยากอาการหยุดยาทางกายมีไม่มากแต่อาการหยุดยาทางใจรวมทั้งอาการอยากยามีสองมาก และในปี ค.ศ. 1987 (พ.ศ. 2530) เริ่มมีการระบาดของโคเคนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งใช้สูบได้

4.2 เกสัชกรวิทยาของโคเคน³¹

1. Cocaine-HCl ใช้กินทางปากหรือสูดเข้าทางจมูก (snorting) หรือใช้ฉีดเข้าเส้นเลือดก็ได้
2. สำหรับโคเคนที่ใช้สูบนั้นมีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกันคือ
 - 2.1 Cocaine free-base คือใช้ cocaine-HCl ผสมกับ ether แล้วจุดไฟ จะเกิดไฟไหม้ได้ง่ายเป็นอันตรายอย่างยิ่งไม่นิยมในสมัยนี้
 - 2.2 Crack cocaine หรือโคเคนแข็ง ทำจากต้ม cocaine-HCl เข้ากับผงโซดาไฟ (baking soda) ปล่อยให้ตกผลึกเป็นโคเคนแข็ง
3. โคเคนเป็นยาเสพติดที่ติดได้ง่ายมาก ในสัตว์ทดลองสัตว์จะเลือกใช้นี้ก่อนสิ่งเสพติดตัวอื่นๆ และจะใช้นี้จนเสียชีวิตไป

4.3 อาการของผู้เสพ

ฤทธิ์ของโคเคนจะไปกระตุ้นประสาททำให้เกิดอาการเหมือนมีความกระปรี้กระเปร่าไม่รู้สึกลำบาก แต่เมื่อหมดฤทธิ์ร่างกายและความรู้สึกจะอ่อนเพลีย มีอาการเซื่องซึม และเกิดผลต่อร่างกาย เช่น หัวใจเต้นแรง ความดันโลหิตสูง นอนไม่หลับ และหากเสพเกินขนาดฤทธิ์ของยาจะไปกดการทำงานของหัวใจ ทำให้หายใจไม่ออกชกและเสียชีวิตได้

4.4 โทษของโคเคน

ฤทธิ์ของโคเคนจะทำให้ผนังจมูกขาดเลือดทำให้เยื่อโพรงจมูกฝ่อขาดหรือทะลุ สมองถูกกระตุ้นอย่างรุนแรงทำให้เกิดอาการชักมีเลือดออกในสมองเนื้อสมองตายเป็นบางส่วน หัวใจถูกกระตุ้นอยู่เสมอกล้ามเนื้อหัวใจเสื่อมลงทีละน้อยจนหัวใจบีบตัวไม่ไหวทำให้หัวใจล้มเหลว ผลจากการเสพเป็นระยะเวลาานทำให้เกิดอาการโรคจิตซึมเศร้า

5. กัญชา (Ganja)

กัญชาเป็นพืชพันธุ์ไม้ล้มลุกชนิดหนึ่งขึ้นได้เกือบทั่วโลกต้นกัญชาสามารถนำมาใช้เป็นยาเสพติดได้เกือบทุกส่วน มนุษย์รู้จักกัญชาและเสพกันมานานประมาณ 4,000-5,000 ปีมาแล้วแต่เดิมเข้าใจกันว่ากัญชาปลูกขึ้นได้ในประเทศที่มีอากาศร้อน เช่นในทวีปอาฟริกา และเอเชีย ต่อมาได้ทดลองนำกัญชาจากอาฟริกาไต้ไปปลูกในนอร์เวย์ และไอซ์แลนด์ซึ่งมีอากาศหนาวกัญชาก็ปลูกขึ้นได้ดีและมีสารตัวสำคัญที่ทำให้กัญชามีฤทธิ์คือเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol) อยู่มาด้วย ดังนั้นกัญชาจึงสามารถปลูกขึ้นได้ทั่วโลกและอาจมีชื่อเรียกต่างกันไปในแต่ละประเทศ³²

³¹ ทรงเกียรติ ปิยะกะ, **ยี่มสู้เรียนรู่ยาเสพติด**, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2554), หน้า 39-51.

³² สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, กองควบคุมวัตถุเสพติด, **ชนิดของยาเสพติด**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://narcotic.fda.moph.go.th/welcome/?p=2534>, [12 ธันวาคม 2566].

5.1 ลักษณะของกัญชา

ต้นกัญชามีลักษณะทั่วไป คือ ลำต้นสูงประมาณ 2-5 เมตร ใบเลี้ยงคู่เมื่อโตเต็มวัยลำต้นสูงประมาณ 2-4 ฟุต ลักษณะใบจะแยกออกเป็นแฉกประมาณ 5-8 แฉก มีลักษณะคล้ายใบมันสำปะหลังที่ขอบใบทุกใบจะมีรอยหยักอยู่เป็นระยะๆ ออกดอกเป็นช่อเล็กๆ ตามง่ามของกิ่งและก้าน ส่วนที่คนนำมาเสพได้แก่ส่วนของกิ่ง ก้าน ใบ และยอดช่อดอกกัญชาโดยนำมาตากหรืออบแห้งแล้วบดหรือหั่นให้เป็นผงหยาบๆ จากนั้นจึงนำมาอัดใส่บุหรี่ยสูบ (แตกต่างจากบุหรี่ทั่วไปที่ใส่บุหรี่ยจะมีสีเขียว ต่างจากใส่ยาสูบที่มีสีน้ำตาล และขณะจุดสูบจะมีกลิ่นเหมือนหญ้าแห้งไหม้ไฟ) หรืออาจสูบด้วยกล้องหรือบ้องกัญชา บ้างก็ใช้เคี้ยวหรือผสมลงในอาหารรับประทาน ปัจจุบันรูปแบบของกัญชาที่พบ นอกจากจะพบในลักษณะของกัญชาสด กัญชาแห้งอัดเป็นแท่งเป็นก้อนแล้วยังอาจพบในรูปของ "น้ำมันกัญชา" (Hashish Oil) ซึ่งมีลักษณะเป็นของเหลวสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำ ได้จากการนำกัญชามาผ่านกระบวนการสกัดหลายๆ ครั้งจึงได้เป็นน้ำมันกัญชาที่มีปริมาณสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทสูงถึง 20-60% หรืออาจพบในลักษณะของ "ยางกัญชา" (Hashish) เป็นยางแห้งที่ได้จากใบ และยอดช่อดอกกัญชา ซึ่งโดยทั่วไปจะมีฤทธิ์แรงกว่ากัญชาสดและมีปริมาณสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ประมาณ 4-8³³

5.2 โทษของกัญชา

กัญชาเป็นยาเสพติดที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทของบุคคลแตกต่างกัน บางรายใช้ชนิดเดียวก็เกิดอาการเป็นพิษบางรายใช้มากก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่ถ้าเป็นพิษจะมีอาการสั่นของกล้ามเนื้อหัวใจเต้นเร็ว มีเสียงในหู รู้สึกร้อนที่ศีรษะ มึนงง มือเท้าเย็น ม่านตาขยาย หายใจไม่สะดวก อาการมากขึ้นจะคลื่นไส้อาเจียน ตื่นเต้นกระสับกระส่าย อารมณ์และความนึกคิดสับสนการตัดสินใจและสมาธิเสียการรับรู้ในประสาทสมองผิดปกติคุมสติไม่อยู่เกิดอาการโรคจิตขึ้น ผู้ที่เสพมานานจึงมักจิตใจเสื่อมและเป็นโรคจิตไปในที่สุดปัญหาจึงมีว่าแทนที่จะต้องรักษาอาการติดยาเสพติดอย่างเดียว ต้องรักษาโรคจิตไปด้วยซึ่งทำให้ยุ่งยากต่อการรักษายิ่งขึ้น³⁴

6. กระท่อม (Kratom)

เป็นยาเสพติดชนิดหนึ่งส่วนมากพบในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะในประเทศอินเดียและในประเทศไทย เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางชนิดหนึ่งมีแก่เป็นไม้เนื้อแข็งใช้ใบเป็นสิ่งเสพติด ใบมีลักษณะคล้ายใบกระดังงาหรือใบฝรั่ง ต้นหนาที่บ ต้นกระท่อมมี 2 ชนิดคือ³⁵

1. ชนิดก้านและเส้นของใบเป็นสีแดงเรื่อๆ
2. ชนิดต้นเป็นสีเขียว ใบเขียว ดอกกลมโตเท่าผลพุทราไทยล้อมรอบด้วยเกสรสีแดง

เรื่อๆ คล้ายดอกกระถิน

³³ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, กัญชา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/กัญชา> [12 ธันวาคม 2566].

³⁴ ประยูร นรการผดุง, **ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ**, พิมพ์ครั้งที่ 17, (กรุงเทพมหานคร: บรุพาสมาคมคี, 2553), หน้า 70.

³⁵ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, กองควบคุมวัตถุเสพติด, **ชนิดของยาเสพติด**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://narcotic.fda.moph.go.th/welcome/?p=2534>, [12 ธันวาคม 2566].

6.1 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

กระท่อมเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ปานกลางมีแกนเป็นไม้เนื้อแข็ง สูงประมาณ 10-15 เมตร อยู่ในตระกูล *Mitragyna speciosa* ใบคล้ายใบกระดังงา มีชนิดก้านใบแดงและใบเขียว ดอกกลมโตขนาดเท่าผลพุทรา ใบเป็นใบเดี่ยวสีเขียวเรียงตัวเป็นคู่ตรงข้าม แผ่นใบขนาดกว้างประมาณ 5-10 ซม. ยาวประมาณ 8-14 ซม. ดอกมีสีขาวอมเหลืองออกเป็นช่อตุ้มกลมขนาด 3-5 ซม.

6.2 อาการผู้เสพ

ในใบกระท่อมมีสารไมตราจันนินที่มีฤทธิ์ กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง จึงทำให้ทำงานได้ไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย หายปวดเมื่อย ไม่หิว ทนแดดได้นานแต่ไม่ชอบถูกฝน

6.3 โทษที่ได้รับ

ผู้เสพยาแล้วจะพบว่าร่างกายทรุดโทรมมากจากการทำงานเกินกำลัง ผิวหนังแห้งและดำ โดยเฉพาะบริเวณแก้มจะมีจุดดำๆ นอนไม่หลับ และมีอาการประสาท เช่น มีสภาพจิตใจสับสน เกิดอาการประสาทหลอน สำหรับผลอื่นๆ อาจพบได้เช่น ปากแห้ง ท้องผูก อุจจาระของผู้เสพยามักพบว่าเป็นเม็ดสีเขียวคล้ายมูลแพะ³⁶

7. เห็ดขี้ควาย (Magic Mushroom)

เห็ดขี้ควาย มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า "ไซโลไซเบคิวเบนนิซิซิง" (*Psilocybe Cubensis* Sing) เป็นเห็ดพิษซึ่งขึ้นอยู่ตามกองมูลควายแห้ง สีของเห็ดจะมีสีเหลืองซีดคล้ายสีฟางแห้งบนหัวของร่มจะมีสีน้ำตาลเข้มจนถึงสีดำบริเวณก้าน (Stalk) ที่ใกล้จะถึงตัวร่มจะมีแผ่นเนื้อเยื่อบางๆ สีขาวแผ่ขยายออกรอบก้านแผ่นนี้มีลักษณะคล้ายวงแหวน³⁷

7.1 ลักษณะของเห็ดขี้ควาย

เห็ดขี้ควายมีขึ้นอยู่ทั่วไปแทบทุกภาคของประเทศ ลักษณะของเห็ดตัวสมบูรณ์และโตเต็มที่ตรงบริเวณหมวกจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6.5-8 ซม. ความสูงของลำต้นประมาณ 5 - 8 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.8-1.0 ซม. ซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในบรรดานักท่องเที่ยวว่า "Magic Mushroom" มีการแพร่ระบาดอยู่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวระดับล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตตำบลบ่อผุด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอาการของผู้เสพยาขึ้นอยู่กับสภาพของร่างกายแต่ละบุคคล สำหรับคนไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมบริโภค เพราะทราบว่าเป็นเห็ดพิษกินเข้าไปแล้วจะรู้สึกอ่อนวูบวาบตามเนื้อตามตัว แนนหน้าอก ไม่สบาย บางครั้งคลื่นไส้อาเจียน

³⁶ ประยูร นรการผดุง, ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ, หน้า 71.

³⁷ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, กองควบคุมวัตถุเสพติด, ชนิดของยาเสพติด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://narcotic.fda.moph.go.th/welcome/?p=2534>, [12 ธันวาคม 2566].

7.2 โทษของเห็ดขี้ควาย

โทษที่ได้รับในเห็ดขี้ควาย มีสารออกฤทธิ์ทำลายประสาทอย่างรุนแรง คือ "ไซโลซีนและไซโลไซปีนผสมอยู่ เมื่อบริโภคเข้าไปทำให้มีอาการเมาเคลิ้มและบ้าคลั่งในที่สุด นอกจากนั้นหากบริโภคเข้าไปเป็นเวลานานหรือผู้ที่มีภูมิต้านทานน้อย อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้เพราะในเห็ดขี้ควายมีลักษณะและโทษเช่นเดียวกับยาเสพติด³⁸

8. แอมเฟตามีน (Amphetamine)

นับเป็นเวลากว่า 5,000 ปีมาแล้วที่คณะแพทย์แผนโบราณจีนได้ใช้ต้นพืชชนิดหนึ่งที่มีชื่อว่า "มาฮวง (Mahuang) นำมาทำเป็นยารักษาโรค ซึ่งในปี 1887 Nagai เป็นผู้ค้นพบว่ายาที่ออกฤทธิ์ดังกล่าวคือ ephedrine ในปี 1887 นั้นเอง ซึ่ง Edeleau นักเคมีชาวเยอรมันก็ได้สามารถสังเคราะห์ Amphetamine ขึ้นได้โดยใช้ EPHIDRINE เป็นสารตั้งต้นและในอีก 1 ปีต่อมา นักวิทยาศาสตร์ชาวญี่ปุ่นก็สามารถสังเคราะห์สารอนุพันธ์ของมันได้อีกตัวคือ methamphetamine และพบว่ามียุทธวิธีช่วยขยายหลอดลมได้ทำให้ผู้ป่วยโรคหอบหืดมีอาการดีขึ้นเมื่อรับยานี้ แต่ก็ยังไม่มีรายงานเรื่องของฤทธิ์ที่ กระตุ้นประสาทแต่อย่างใดจนกระทั่งปี 1931 จึงเริ่มรู้ว่า Amphetamine มีฤทธิ์ทำให้หายเมื่อย มีกำลังวังชา ประสาทตื่นตัว สมอโง่ นึกคิดอะไรคล่องแคล่วว่องไว ซึ่งนับแต่นั้นก็เริ่มเป็นที่ฮือฮาและใช้กันอย่างแพร่หลายโดยหวังผลในหลายลักษณะ ได้แก่ ช่วยขยายหลอดลมสำหรับผู้ป่วยโรคหอบหืด โดยใช้วิธีสูดดมจากหลอดซึ่งบรรจุกระดาศุบด้วยยาไว้มีชื่อว่า "Benedrine inhale" ซึ่งช่วยให้ประสาทตื่นตัวทำงานได้ไม่รู้จักเหนื่อย อาการของผู้เสพทำให้สมอโง่ตื่นโพล่ง อदनอนได้ไม่่วงอยู่ช่วงขณะหนึ่ง ร่างกายจึงไม่ได้พักผ่อนตามปกติซึ่งต่อมาฤทธิ์ยาจะทำให้สมอโง่เสื่อมโทรม ร่างกายอ่อนเพลีย ร่างกายทำงานหนักผิดปกติ บังคับตัวเองไม่ได้ เมื่อใช้ไปนานๆ ฤทธิ์ยาจะกดประสาททำให้สติฟั่นเฟือน แปรสภาพผิดและหลงผิดเกิดอาการคลุ้มคลั่ง เป็นอันตรายต่อการตัดสินใจและขาดการควบคุม³⁹

ยาบ้าหรือแอมเฟตามีน เป็นสารกระตุ้นอย่างแรงที่มีผลต่อระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งมีการแสดงผลคล้ายสารอะดรีนาลีน (adrenaline หรือ epinephrine) ซึ่งมีอยู่ในร่างกายแต่ให้ผลในการกระตุ้นยาวนานกว่าสารอะดรีนาลีนของร่างกายมาก แอมเฟตามีน แม้จะเป็นสารที่ผิดกฎหมาย แต่ก็มีการใช้ทางการแพทย์เนื่องจากเป็นยาที่ใช้รักษาอาการ hyperactivity (สมาธิสั้น) ในเด็ก, โรคอ้วน และ Narcolepsy (เป็นอาการหลับอย่างกะทันหัน และมักจะมีหลับอย่างชนิดที่ฝันลูกตาฝันใจ), รวมถึงความผิดปกติเกี่ยวกับการหลับ แอมเฟตามีน สามารถรับประทาน สูดดม และฉีด ชื่ออื่นของแอมเฟตามีนได้แก่ speed, uppers, white crosses, dexies, bennies, black beauties, crystal and crank

อาการผิดปกติที่เกิดจากการเสพยาบ้า (Amphetamine) ผู้เสพจะมีอาการพูดมาก อารมณ์ดี ครื้นเครงกว่าปกติ น้ำหนักตัวลด มีเหงื่อออกมากกว่าเดิม ได้ยินและเห็นภาพหลอน นอนไม่หลับ ใจสั่น คลื่นไส้ อาเจียน ท้องเสีย ตื่นเต้น กระวนกระวาย มีพฤติกรรมก้าวร้าวและทำลาย ควบคุมสติไม่ได้ ในกรณีที่เสพเกินขนาดอาจมีอาการหัวใจเต้นผิดปกติ ความดันโลหิตสูง สับสน ชัก หรือหมดสติได้

³⁸ ประยูร นรการผดุง, *ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ*, หน้า 72.

³⁹ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, กองควบคุมวัตถุเสพติด, *ชนิดของยาเสพติด*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://narcotic.fda.moph.go.th/welcome/?p=2534>, [12 ธันวาคม 2566].

รูปพรรณของยาบ้าที่นำไปใช้เสพ ลักษณะทั่วไปของยาประเภทนี้ทำเป็นรูปยาเม็ด สีขาว กลมๆ ขนาดเล็กๆ หรือเป็นเม็ดสีต่างๆ หรือทำเป็นรูปยาน้ำสำหรับฉีด เช่น เบ็นซีตรีน (สีขาว) เค้กซีตรีน (สีส้มเป็นรูปหัวใจ) ฟรีลูติน (สีขาว) ดูโรเฟต (สีน้ำตาลหรือสีดำ) เป็นต้น บางครั้งใช้เป็นยาลดความอ้วนเพราะทำให้เบื่ออาหาร บางคนก็ใช้เป็นยาแก้เหนื่อยและเพิ่มพลัง เช่น ยาขยัน ม้าขาว เป็นต้น⁴⁰ ระยะเวลาการออกฤทธิ์

วิธีการสูบควันหรือไอระเหย	ออกฤทธิ์ทันที
วิธีสูดดมยาเข้าโพรงจมูก	ออกฤทธิ์ภายใน 3-5 วินาที
วิธีฉีดเข้าหลอดเลือดดำ	ออกฤทธิ์ภายใน 15-30 วินาที
วิธีกิน	ออกฤทธิ์ภายใน 30 นาที

โดยสามารถออกฤทธิ์ได้อย่างยาวนาน 8-24 ชั่วโมง ดังนั้นการเสพซ้ำหลายๆ ครั้งใน 1 วัน จะส่งผลให้ปริมาณเมทแอมเฟตามีนในเลือดสูงขึ้น อาการประสาทหลอนและคลุ้มคลั่ง จึงมักปรากฏให้เห็นในหมู่ผู้เสพที่เสพซ้ำวันละหลายครั้งเป็นส่วนใหญ่

หยาบ้า (Met amphetamine) เป็นรูปแบบหนึ่งของแอมเฟตามีนที่มีฤทธิ์รุนแรงที่สุดซึ่งครั้งหนึ่งเคยใช้อย่างกว้างขวางในหลายประเทศ ปัจจุบันเป็นยาที่ห้ามใช้อย่างเด็ดขาดแม้ว่าจะทำได้ง่ายในครัวเรือน (homemade) จะมีลักษณะเป็นผงสีขาวละเอียดเป็น crystal หรือ chunks สีของยาจะมีตั้งแต่ขาวถึงเหลืองเสพโดยการกิน สูดดม หรือฉีดเข้าเส้น เมทแอมเฟตามีนมีชื่อเรียกอื่นๆ เช่น crank, crystal, meth, speed, go-fast, go, crystalmeth, zip, chris, cristy, ice⁴¹

8.1 โทษของผู้ผลิต ผู้เสพ และผู้ครอบครอง

แอมเฟตามีน (ยาบ้า) จัดเป็นยาเสพติดประเภทวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทอีกชนิดหนึ่งที่เป็นต้นเหตุสำคัญ นำไปสู่ความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินโดยส่วนรวมอย่างมหาศาล ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดมาตรการควบคุมและบทลงโทษ โดยประกาศให้แอมเฟตามีน (ยาบ้า) เป็นวัตถุที่ออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2533 จากการแก้ไขบทกฎหมายใน พระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดความผิดและบทลงโทษไว้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ผลิต ผู้ขาย นำเข้า หรือส่งออกยาบ้า มีโทษจำคุกตั้งแต่ 5 – 20 ปี และปรับตั้งแต่ 1 – 4 แสนบาท
2. ผู้ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ยาบ้า มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 – 5 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 ถึง 1 แสนบาท กรณีมีปริมาณยาบ้าเกินกว่า 0.5 กรัมหรือตั้งแต่ 25 เม็ดขึ้นไป มีโทษจำคุกตั้งแต่ 5 – 20 ปี และปรับตั้งแต่ 1 – 4 แสนบาท
3. ผู้เสพยาบ้ามีโทษจำคุกตั้งแต่ 5 – 20 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 ถึง 1 แสนบาท

⁴⁰ สหประชาชาติ, การใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด, (กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบการบรรยาย, โรงพิมพ์กรมตำรวจ, 2546), อัดสำเนา.

⁴¹ กิริวงศ์, ความรู้เรื่องยาเสพติด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.kirivong.ac.th/index.php>, [12 ธันวาคม 2566].

4. ผู้จูงใจ ชักนำ ยุยง ส่งเสริม ใช้อุบายหลอกลวงหรือขู่เข็ญให้ผู้อื่นเสพยาบ้า มีโทษ จำคุก ตั้งแต่ 2 – 10 ปีและปรับตั้งแต่ 40,000 ถึง 2 แสนบาท และหากเป็นการกระทำต่อหญิงหรือผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือเพื่อจูงใจให้กระทำความผิดอาญาหรือเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดอาญา มีโทษจำคุก ตั้งแต่ 3 ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตปรับตั้งแต่ 60,000 ถึง 5 แสนบาท⁴²

ซึ่งมีวิธีการนำเข้าสู่ร่างกาย (การเสพ) ได้แก่

1. กิน เป็นวิธีดั้งเดิม กลืนทั้งเม็ด ผสมน้ำหรือเครื่องดื่ม
2. ฉีดเข้าเส้นเลือด
3. สูบ โดยบดคลุกกับบุหรี่
4. สูดควันระเหย โดยบดใส่กระดาษพรอยด์

ซึ่งในปัจจุบันได้มีการตรวจพบว่า มีสารเสพติดชนิดที่มีส่วนผสมหรือแฝงอยู่ในผลิตภัณฑ์ต่างๆ มากมาย ซึ่งถ้าหากผู้ใช้ขาดความรู้ความเข้าใจหรือไม่ถูกต้องตามขนาด ปริมาณ หรือวิธีการก็อาจทำให้เกิดการเสพติดเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายได้ สารเสพติดที่แฝงมาในรูปแบบอื่นๆ มีดังนี้

สารเสพติด	รูปแบบที่แฝง
คาเฟอีน	ยาแก้ปวดชนิดต่างๆ เช่น แอสไพริน กาแฟ ชา เครื่องดื่มชูกำลัง ยาพาราเซตามอล น้ำอัดลมบางชนิด
นิโคติน	บุหรี่ ชิการ์
ฝิ่น	ทิงเจอร์ฝิ่น การบูร ยาแก้ท้องเสีย
โคเคอีน	ยาแก้ไอ
แอมเฟตามีน	ยาบ้า ยาขยัน ยาแก้หวัด ยาลดความอ้วน
เอทิลแอลกอฮอล์	เหล้า วิสกี้ ไวน์
สารระเหย	ทินเนอร์ แลคเกอร์ สีพ่น กาวยาวน้ำ น้ำยาล้างเล็บ

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงสารเสพติดที่แฝงมาในรูปแบบอื่นๆ

2.1.4 ปัญหาและสาเหตุที่ก่อให้เกิดการติดยาเสพติด

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันยังมีประชาชนหลายกลุ่มที่ยังคงหันหน้าพึ่งยาเสพติดเพียงเพื่อต้องการให้ได้มาซึ่งการทำงานที่เพิ่มขึ้นเนื่องด้วยปัญหาหลักต่อรายได้ของตน เช่นกลุ่มผู้ใช้แรงงานต้องพึ่งยาเสพติดเพื่อให้ทำงานไม่เกิดความเหนื่อย กลุ่มนักเรียนนักศึกษาเพื่อให้อ่านหนังสือได้มากขึ้น และกลุ่มเยาวชนที่ทำตามเพื่อนหรือพฤติกรรมอยากลอง ซึ่งมูลเหตุที่ทำให้คนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดพอสรุปได้เป็น 3 ประการใหญ่ๆ คือ

1. สภาพของตัวบุคคล บางคนเสพยาเสพติดโดยไม่ได้ตั้งใจ เช่น การใช้ยาเพื่อรักษาโรคบางอย่าง ถ้าใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานานหรือต้องใช้เป็นประจำจะทำให้เกิดการติดได้ และในกลุ่มคนที่มีปัญหาเนื่องจากสุขภาพผิดปกติ เช่น โรคจิต โรคประสาท โดยมีการนำยาระงับประสาทมาใช้เพื่อบำบัดทำให้

⁴² สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, เอกสารประกอบการฝึกอบรม เรื่องแอมเฟตามีน, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2544), หน้า 1. (อัดสำเนา)

อาจติดยาได้ และในบางคนที่มีปัญหาเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย อารมณ์ จนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ก็อาจต้องแก้ปัญหาโดยหันไปใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่มีอารมณ์รุนแรง คีตกะนอง ชอบทดลองชีวิตโดยขาดเหตุผล จัดเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดได้โดยง่าย⁴³

2. ตัวยา ยาเสพติดทุกประเภทจะออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เมื่อใช้เป็นเวลานานๆ จะทำให้เกิดการติด ซึ่งปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับฤทธิ์ของยาและขนาดของตัวยาที่ใช้⁴⁴

3. สิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่สำคัญทางสิ่งแวดล้อมที่ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสติดยาเสพติดได้เป็นอย่างมาก คือ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและค่านิยม ในกลุ่มวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเพื่อนและการยอมรับจากเพื่อนๆ ถ้าคบเพื่อนที่ติดยาเสพติดก็อาจมีการทำตามเพื่อนในกลุ่มโดยไม่คำนึงว่าสิ่งที่ตนทำนั้นถูกหรือผิด⁴⁵

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวก็มีส่วนสำคัญต่อการผลักดันให้สมาชิกในครอบครัวติดยาเสพติดได้ เนื่องจากการขัดแย้งของคนในครอบครัว ความแตกแยกของครอบครัว หรือแม้แต่การขาดความอบอุ่นภายในครอบครัว การไว้วางใจเพื่อนมากกว่าครอบครัวตน ซึ่งล้วนมีโอกาสทำให้บุตรหรือกลุ่มเยาวชนอาจหันไปใช้ยาเสพติดตามเพื่อนเพื่อทดแทนหรืออาจเกิดจากการถูกบังคับให้ลองได้ และค่านิยมของคนในชุมชน เช่น การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ การค้าขายยาเสพติด รวมทั้งการเที่ยวตามสถานเริงรมย์ต่างๆ ก็เป็นปัจจัยที่ชักนำให้วัยรุ่นหันมาติดยาเสพติดได้โดยง่าย⁴⁶

อิทธิพลและผลกระทบของเยาวชนกับยาเสพติด⁴⁷

1. การดำเนินชีวิตของเด็กวัยรุ่นต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด เด็กวัยรุ่นในชุมชนแออัดจะมีทั้งผู้ใช้และไม่ใช้ยาเสพติด ส่วนมากแล้วจะจบการศึกษาภาคบังคับ กิจกรรมที่วัยรุ่นทำในชุมชน จะเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางราชการหรือชุมชนจัดให้บ้างนาน ๆ ครั้ง เช่น วันสำคัญทางศาสนา บุญประเพณีต่างๆ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ มีวัยรุ่นบางคนชอบจับกลุ่มกันหรือไม่มีงานทำ วัยรุ่นที่ไม่ได้เรียนบางส่วนจะหารายได้พิเศษ ตอนกลางวันจะช่วยพ่อแม่ค้าขายหรือรับจ้างทำงานทั่วไป เช่น เป็นหางเครื่องหมอลำ เด็ดพริก เก็บฝุ่นออกจากโรงนกดตัดเย็บเสื้อผ้า นักร้อง เด็กเสิร์ฟ ร้อยตะกั่วแหวน เป็นต้น ส่วนเด็กวัยรุ่นที่ต้องไปโรงเรียน เมื่อกลับมาจากโรงเรียน จะต้องทำกิจวัตรประจำวันให้เสร็จก่อน เช่น กวาดบ้าน ล้างถ้วย ชาม จับไก่เข้าเล้า แล้วจึงจะออกไปเล่นกับเพื่อนๆ วัยรุ่นที่เป็นนักเรียนจะมีรายได้จากพ่อแม่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้น้อย ทำให้บางครั้งต้องอดมื้อกินมื้อ แต่จะมีบางรายที่ทำงานไปด้วยและเรียนไปด้วยวัยรุ่นเชื่อว่า

⁴³ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, การป้องกันยาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2552), หน้า 11.

⁴⁴ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, คู่มือการสอบทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา: ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2552), หน้า 33.

⁴⁵ ทรงเกียรติ ปิยะกะ, ยิ้มสู้เรียนรู้ยาเสพติด, สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ 62 ฉบับที่ 17 (15 มกราคม 2558): 28.

⁴⁶ สุพล บุญทรง, จิตวิทยาพัฒนาการ, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2554), หน้า 170-171.

⁴⁷ วรัชเน็ววรรณ พยุหนิกร, ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ปี 2555, รายงานสถิติผู้ติดยาเสพติด ปี 2554, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2554), หน้า 25-34.

นักเรียน นักศึกษา จะมีพฤติกรรมเรียบร้อยกว่าผู้ที่ออกจากโรงเรียนมารับจ้าง หรือทำงานกลางคืน เพราะอยู่ที่โรงเรียนมีกฎระเบียบข้อบังคับ ให้ปฏิบัติตามและมีผู้ดูแลสอดส่องเพิ่มขึ้น ไม่ค่อยได้ไปเที่ยวเตร่ที่ไหน

2. ครอบครัวและชุมชนของเด็กวัยรุ่นต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ลักษณะที่พักอาศัย บ้านเรือนอยู่กันอย่างแออัด ไม่เป็นระเบียบ ที่อยู่อาศัยไม่ถาวรสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป เสื่อมโทรม มีน้ำครำ เป็นแหล่งอบายมุขต่างๆ มีผู้คนหลากหลายเข้ามาอยู่อาศัยเช่ากินค่า ไม่สนใจซึ่งกันและกัน ไม่ได้รับการศึกษา สูง ฐานะไม่ดี วัยรุ่นส่วนใหญ่ พ่อแม่อพยพมาจากที่ต่างๆ หลายแห่ง ส่วนมากจะพักอาศัยอยู่กับ พ่อแม่หรือ ผู้ปกครอง (ญาติ ปู่ ย่า ตา ยาย) บางคนครอบครัวแตกแยก พ่อแม่เสียชีวิต ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้ไม่แน่นอน มีอาชีพไม่มั่นคง เป็นครอบครัวที่ยากจน หาเช่ากินค่า เช่น รับจ้างทั่วไป กรรมกร เกษขยะขาย ทำงานกลางคืนมีปัญหาเรื่องหนี้สินเงิน มีการศึกษาต่ำ ไม่ค่อยมีความรู้พิเศษ วัยรุ่นมักจะทำงานเป็นเด็ก เสรีพี่น้อง รับจ้างกรรมกรก่อสร้าง เกษขยะ ครอบครัวส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องหนี้สิน มีปัญหาความรุนแรง ในครอบครัวมีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อยครั้งการเสพยาเสพติด ส่วนใหญ่จะไม่เสพยาเสพติด แต่อยู่ใน สภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างล่อแหลมเพราะมีแหล่งซื้อขาย มีบางส่วนที่ใช้ ซึ่งเห็นอยู่เป็นประจำ จากลักษณะ งาน อาชีพหรือพฤติกรรมเสี่ยง ที่จะนำไปสู่การใช้ยาเสพติดนั้น วัยรุ่นและคนในชุมชนจะมองว่า พวกที่ ทำงานตอนกลางคืน ทำงานดึกๆ อดหลับอดนอน เป็นนักร้อง เด็กเสิร์ฟ เด็กฉายหนังเร่ ผู้หญิงขายบริการ ทำงานหนัก เป็นกรรมกร ขับริดสลับ เที่ยวเร่ ว่างาน มีกลุ่มเพื่อนใช้ยาเสพติด บางคนอาจติดเหล้า บุหรี่ ถูกทำร้าย สบประมาท อยากรอง อยากรู้ ทำประชด มีจิตใจที่อ่อนแอ เชื่อคนง่าย ต้องการที่พึ่งคบคน แลกหน้า ส่วนยาเสพติดที่ใช้ คือ

2.1 บุหรี่ มีขายอยู่ทั่วไปในชุมชน บางรายอยากรู้ อยากรอง หรือถูกเพื่อนชักชวนเมื่อ ออกไปทำงาน หรือมีรุ่นพี่ให้ฟรี

2.2 เหล้า บางรายลองดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์บ้าง ในโอกาสมีงานสังสรรค์เทศกาล ต่างๆ คิดว่าเท่ห์

2.3 ยาบ้า จะพบว่าบางกลุ่ม มีเด็กวัยรุ่นบางคน ครั้งแรกจะได้ฟรีจากรุ่นพี่ 4-5เม็ด แล้วจะชักชวนเพื่อน ๆ ใช้ หลังจากนั้น 2-3 ครั้ง ก็จะเอามาขาย ส่วนมากจะจับกลุ่มรวมกันเสพโดยการสูด ควัน โดยใช้กระดาษฟรอยด์ทำเป็นรูปช้อน เอายาบ้าใส่แล้วใช้ไฟแช็คจุดลนกัน ซึ่งเรียกว่า “จี้” ใช้หลอดมา สูบควัน เมื่อมาได้ที่แล้วก็จะไปตีศีรษะเพื่อนยั่วให้เพื่อนโมโหแล้วชกต่อยกันมีความรู้สึกสนุกบางรายจะ แอบสูบในห้องพัก วัด โรงเรียน เมื่อยาหมดฤทธิ์ก็จะนอนทั้งวันเรียกว่า “มั่วตาย” หลังจากลุกขึ้นได้ก็จะ พยายามหามาเสพอีก โดยการออกไปหางานทำต่อ เช่น เป็นนักร้อง กรรมกรลักขโมย บางรายก็รับมาขายเอง โดยที่คนในกลุ่มที่ใช้จะทราบว่าจะซื้อจากคนในชุมชนบุคคลภายนอกชุมชน หรือวัยรุ่นด้วยกัน

2.4 กาว จะพบเห็นค่อนข้างบ่อย เพราะมักจะเดินตามรางรถไฟ มีทั้งวัยรุ่นในชุมชน และจากที่อื่น เนื่องจากราคาถูกหลอดละ 5-6 บาท หาได้ง่าย สามารถแบ่งกันได้โดยใช้กาวบีบใส่ถุงพลาสติก แล้วหายใจในถุง พวกที่ดื่มกาวจะค่อนข้างซุบผอม สกปรก ผิดซัด ตาลอยๆ

2.5 อื่นๆ เช่น เฮโรอีน ยาอี มีบางรายอยากรองแต่ไม่ทราบว่าจะหามาจากที่ไหน

ปัจจัยเงื่อนไขในชุมชนแออัดที่ทำให้เด็กวัยรุ่นใช้หรือไม่ใช้ยาเสพติด เด็กวัยรุ่นกลุ่มที่ไม่ยุ่ง เกี่ยวกับยาเสพติด เด็กมักจะมีกิจกรรมทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ไม่มีเพื่อนในวัยเดียวกันหรือน้อยคบ เพื่อนไม่ใช้ยาเสพติด เด็กวัยรุ่นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดบางส่วนมีปัญหามาจากการมีปัญหาทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นกระหนมาจากครอบครัว ความกดดันจากสภาพแวดล้อม โอกาสอำนวย มีเพื่อนมาก บางรายถูกเพื่อน

ทำทนาย โดยที่วัยรุ่นจะมีค่านิยมที่ผิดในการแสดงออกถึงความสามารถของวัยรุ่น เช่น หนีโรงเรียน เป็นหัวหน้าแก๊งเกอร์ ยกพวกชกต่อยกัน ลักขโมย มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร บางคนจะเที่ยวเข้าออกสถานพินิจอยู่บ่อยครั้งมักจะบอกว่าขึ้นอยู่กับตัวเองถ้าอยากเลิกก็เลิกได้ คนที่เลิกไม่ได้เพราะเอาชนะใจตัวเองไม่ได้ วัยรุ่นชายที่จะมีแนวโน้มและสิ่งชักจูงให้ใช้ยาเสพติดมากกว่าหญิง มีแหล่งชุมชนกันรวมกลุ่มกันเฮฮา สนับสนุนให้ทดลองและคิดว่าเป็นสิ่งที่เท่โก้โก้ มีอิสระในการเที่ยวเตร่มากกว่าวัยรุ่นที่มีปัญหา บิดามารดาทะเลาะเบาะแว้ง แยกทางกัน จะติดยาเสพติดได้ง่ายกว่าครอบครัวที่อบอุ่นการรับรู้ความรุนแรง ยาเสพติดให้โทษทุกชนิดให้โทษต่อร่างกาย ซึ่งส่วนมากแล้ววัยรุ่นจะทราบถึงผลของความรุนแรงจากการติดยาเสพติด บางรายมีคนใกล้ชิดใช้หรือติดยาเสพติดจึงเห็นผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันยาเสพติด มีวัยรุ่นบางส่วนมีการรับรู้ประโยชน์ของยาเสพติดในทางที่ผิด เช่น ใช้ยาบ้าแล้วจะทำให้ร่างกายกระชุ่มกระชวย กล้าแสดงออก ไม่อายบางคนคิดว่าเสพยาแล้วสามารถทำให้ทำงานดีๆ ได้ โดยไม่่วงนอนการรับรู้โทษและผลเสียของการใช้ยาเสพติด การที่มีวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งไม่ใช้ยาเสพติดเนื่องจากได้เห็นผลกระทบต่างๆ ที่จะตามมาคือ ทำให้ร่างกายทรุดโทรม ประสาทหลอน เป็นโรคจิตประสาท สิ้นเปลืองโดยใช้เหตุ ทำให้พ่อแม่เสียใจ ครอบครัวแตกแยกไม่อบอุ่น ทะเลาะ เบาะแว้ง ลักขโมย ฆ่ากันตาย ถ้าเสพยาแล้วมีเพศสัมพันธ์ก็จะทำให้เป็นโรคเอดส์ ได้เห็นตัวอย่างของคนใกล้ชิดเพื่อนหรือคนอื่นที่ใช้แล้วไม่มีอะไรเหลือ สามารถเอาชนะใจตัวเองแม้จะถูกเพื่อนทำทนายหรือพูดดูถูก อยู่ในวัยเรียนที่มีกลุ่มเพื่อนไม่ใช้ยาเสพติด ไม่มีเพื่อนในวัยเดียวกันในชุมชน มีเพื่อนน้อย ไม่มีการรวมกลุ่มกัน หลังจากออกจากโรงเรียนก็เข้าสู่วัยใช้แรงงาน ไม่มีเวลาว่างที่จะมาคิดเรื่องยาเสพติดต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อครอบครัว การได้รับความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว ผู้ปกครองให้คำปรึกษาดูแลใกล้ชิด ตั้งใจที่จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของราชการหลายหน่วยงาน ได้ให้ความสำคัญและรณรงค์เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดมากขึ้นส่วนมากแล้วมีความรู้เกี่ยวกับโทษหรือผลเสียของยาเสพติดตามมา แต่ยังมีบางส่วนยังมีความรู้ค่อนข้างน้อย ซึ่งในปัจจุบันนี้มีการรณรงค์โครงการและจากสื่อต่างๆ จะเห็นเป็นรูปธรรมเป็นการให้ความรู้ อีกด้านหนึ่งสิ่งกระตุ้นทางพฤติกรรม บางส่วนจะถูกเพื่อนชักจูงให้เสพยา บางรายอยากลองอยากรู้ จึงเสพ คิดว่าเท่โก้โก้ บางรายมีปัญหาครอบครัว ไม่มีทางออกจึงพึ่งยาเสพติด จิตใจอ่อนแอไม่สามารถชนะใจตัวเองได้ อยู่ในแหล่งที่มีการมั่วสุมของผู้ติดยา มีแหล่งซื้อขายยาเสพติด⁴⁸

สาเหตุของปัญหาเสพยา⁴⁹

1. ฤทธิ์ของวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทและยาเสพติดวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ที่มีผลทำให้ผู้ใช้ติดยาได้นั้น มีผลต่อจิตใจในแบบต่างๆ ได้ 5 แบบ คือ

1.1 การบรรเทาความเจ็บปวด ซึ่งอาจเป็นจากโรคทางกาย โรคทางจิต หรือการปวดเมื่อยตามตัวจากการทำงานหนัก ยาหลายอย่างที่มีฝิ่นหรืออนุพันธ์ของฝิ่นเป็นส่วนประกอบมีฤทธิ์แบบนี้

1.2 การลดความตึงเครียด ความกระวนกระวายใจ ความหงุดหงิด ความตื่นเต้นตลอดจนการนอนไม่หลับ ยาที่กดระบบประสาทส่วนกลาง เช่น แอลกอฮอล์ ฝิ่น มอร์ฟีนเฮโรอีน ยานอนหลับ และยากล่อมประสาทออกฤทธิ์แบบนี้

⁴⁸ ไทศุรีย์ แสงพุ่ม, สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เยาวชนเข้าไปใช้ยาเสพติด และวิธีการ/รูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.thanyarak.go.th. [12 มีนาคม 2566].

⁴⁹ จรัส สุวรรณเวลา,ดร., ยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท, หน้า 72-80.

1.3 การกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลางเพื่อลดความรู้สึกเหน็ดเหนื่อย การง่วงเหงา หาวนอน การอ่อนเพลีย การซึมเศร้าและขาดพลังกำลัง สารที่ออกฤทธิ์แบบนี้ ได้แก่ กาเฟอีน (caffeine), สารที่มีในกาแฟ และชา) แอมเฟตามีน โคเคน และใบกระท่อม

1.4 การมีนิเมา ซึ่งหมายถึงภาวะที่การรับรู้ความรู้สึกจากสิ่งแวดล้อม และความนึกคิด ผันแปรไปไม่ชัดเจนหรือดีเท่าปกติ ความทุกข์ทรมาน หรือความวิตกกังวลค่อยมีขึ้นมาไปหรือลึบไปได้ ความกดดัน ความยับยั้งชั่งใจ หรือความอึดอั้นก็คลายออกไปได้ อาจเกิดความรู้สึกครีมีใจ และหมดกังวลมาแทน อาจมีอาการทางกายเกิดร่วมด้วย เช่น เวียนศีรษะเสียการทรงตัวและคลื่นไส้อาเจียนร่วมด้วยสารที่ออกฤทธิ์แบบนี้ ได้แก่ แอลกอฮอล์ บาร์บิทูเรต กัญชา น้ำมันระเหยต่างๆ เป็นต้น

1.5 ประสาทหลอน ซึ่งหมายถึงภาวะที่การรับรู้ความรู้สึกต่างๆ ผิดแปรไปจากปกติสิ่งที่เห็นได้ยิน สัมผัส หรือรู้สึกด้วยวิธีใดก็ตามจะรับรู้ผิดไปจากปกติและแปลผลผิดจากปกติด้วย อาจมีความรู้สึกเกิดขึ้นโดยไม่มีสิ่งนั้นจริงๆ ก็ได้ ผู้ที่ใชยาอาจมีอาการมีนิเมา สนุกสนาน ครีมีใจ หรืออาจถึงคลุ้มคลั่งก็ได้ผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ใช้ยาารู้สึกว่าไม่ได้อยู่ในโลกของความจริงแต่อยู่ในโลกของความฝัน จึงเป็นทางหนีจากความทุกข์ทรมานและความกดดันต่างๆ ได้เช่นเดียวกับการมีนิเมา กัญชา และสารสังเคราะห์ เช่น แอลเอสดีมีฤทธิ์แบบนี้

ยาเสพติดแต่ละชนิดอาจมีฤทธิ์หลายแบบปนกันหรือมีฤทธิ์แตกต่างกันแล้วแต่ขนาดของยาและวิธีใช้ ตัวอย่างเช่น แอลกอฮอล์ขนาดน้อยอาจมีฤทธิ์กระตุ้น เมื่อขนาดมากขึ้นก็มีฤทธิ์ทำให้มีนิเมา และในขนาดมากเต็มทีอาจกดระบบประสาทจนไม่รู้สึกรู้สึกลงไปเลยก็ได้ ผื่นที่ผสมเป็นยาหรือละลายน้ำกินทางปากมีฤทธิ์ในการแก้ท้องเดินและแก้ไอได้ดี และมีฤทธิ์ในการบรรเทาความเจ็บปวดได้ปานกลางแต่ถ้าสูบซึ่งหมายถึงการเผาให้เป็นควันแล้วสูดหายใจเอาควันเข้าไปจะมีผลเร็ว ระวังความเจ็บปวดได้มากและลดความตึงเครียดตลอดจนเกิดความรู้สึกสบายใจได้โดยเร็ว เฮโรอีนมีฤทธิ์คล้ายคลึงกับฝิ่นเวลาสูบแต่ถ้าฉีดเข้าหลอดเลือดยิ่งได้ผลเร็วขึ้นอีก มีความมีนิเมาเกิดขึ้นในทันที

2. กลไกของการเสพติด การเสพติดประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

2.1 การที่ร่างกายขึ้นกับยาหรือการติดยาทางกาย เมื่อได้รับยาเสพติดเข้าไปในร่างกายแล้วจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในร่างกายส่วนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมอง เพื่อให้เกิดสมดุลใหม่ที่มียาอยู่ด้วยเป็นประจำหากยานั้นขาดหายไปหรือลดปริมาณลง ก็จะทำให้เกิดการเสียสมดุลในร่างกายทำให้มีอาการผิดปกติขึ้นที่เรียกว่าอาการถอนยา

ยาประเภทฝิ่น มอร์ฟิน และเฮโรอีน มีสภาพที่ร่างกายขึ้นกับยาก่อนข้างรุนแรง เพราะในสมองมีสารหลายอย่างที่มีฤทธิ์แบบเดียวกันกับมอร์ฟิน เรียกว่า เอนเคฟาลิน (Enkephalin) และเอนดอร์ฟิน (Endorphin) คล้ายกับว่ามีมอร์ฟินอยู่ในสมองตามธรรมชาติแล้ว เมื่อร่างกายได้รับมอร์ฟินเข้าไปซึ่งจะได้จากการกินหรือสูบฝิ่นหรือการฉีดมอร์ฟินหรือเฮโรอีนก็ตาม จะทำให้สมดุลของเอนเคฟาลินและเอนดอร์ฟินในสมองเปลี่ยนไปเป็นสภาพที่ต้องได้รับมอร์ฟินจากภายนอกเข้าไปตลอดเวลาเมื่อมอร์ฟินจากภายนอกขาดไปจากการไม่ได้สูบฝิ่นหรือฉีดมอร์ฟินหรือเฮโรอีน ก็จะทำให้เกิดกลุ่มอาการถอนยาที่เรียกว่า "ลงแดง" กลุ่มอาการนี้ ได้แก่ อาการปวดตามตัวกระวนกระวาย หนาวเหน็บ น้ำมูก น้ำตาไหล หาว นอนไม่หลับ กล้ามเนื้อกระตุก และเป็นตะคริว และท้องเดินในบางรายที่เป็นมากอาจตื่นทุรนทุราย ลักษณะอาการนี้เกิดขึ้นจากระบบประสาทอัตโนมัติถูกกระตุ้นอย่างแรงกลุ่มอาการมีส่วนคล้ายคลึงกับโรคไข้หวัดใหญ่ชนิดรุนแรง อาการ

ดังกล่าวนี้จะเป็นมากอยู่เพียง 3-5 วัน แล้วค่อยๆ สงบลงไปเองในเวลา 1-2 สัปดาห์ แต่ยังมีอาการเพี้ยนนอนไม่หลับและหงุดหงิดไปอีกเป็นเวลาหลายเดือน

สำหรับยานอนหลับ เช่น บาร์บิทูเรต และเมทาควาลอน (methaqualone) ก็มีอาการถอนยาที่อาจรุนแรงได้ เพราะยานี้มีฤทธิ์ในการกดระบบประสาทกลางเมื่อใช้ไปนานๆ แล้วหยุดทันทีทำให้การกดหายไปทันที ก็มีอาการแบบเดียวกับระบบประสาทกลางถูกกระตุ้น คือ มีอาการกระวนกระวาย นอนไม่หลับ อาจมีอาการชัก ไข้สูง และไม่รู้สึกตัวไป เป็นอันตรายถึงชีวิตได้คนที่ติดเหล้า หากไม่ได้รับเหล้าเข้าไปก็มีอาการถอนยา คือ มือสั่น เติบโตไซเซ กระวนกระวายและถ้าเป็นมากอาจคลุ้มคลั่งได้

2.2 การที่จิตใจขึ้นกับยาหรือการติดยาทางจิต ผู้ที่เคยประสบกับฤทธิ์ของยาแล้วติดใจหรือพอใจจะได้ฤทธิ์ของยานั้นอีกซึ่งอาจเป็นความรู้สึกสบายใจหรือสนุกสนาน หรือความรู้สึกเมาลิ้มความทุกข์โศกและหลุดพ้นจากโลกของความเป็นจริงไปสู่โลกของความฝัน ในบางรายอาจมีจิตใจขึ้นกับยาเนื่องจากกลัวอาการถอนยา หรือกลัวความจริงที่จะพบในโลกที่ไม่ใช่ยา ยาเสพติดทุกชนิดจะมีการที่จิตใจขึ้นกับยาดังกล่าวมานี้ สภาพการติดยาเป็นบุคลิกภาพที่เกิดขึ้นใหม่ภายหลังจากการใช้ยาจนติด ผู้ติดยาจะรู้สึกมีแรงผลักดันหรืออำนาจบางอย่างบังคับให้ไปใช้ยาโดยตนเองไม่สามารถจะยับยั้งไว้ได้ เปรียบได้กับผู้ติดสิ่งอื่นๆ เช่น เหล้า บุหรี่ การพนัน ไฟหรือม้าแข่ง เป็นต้น เมื่อถึงกำหนดแล้วก็รู้สึกกระวนกระวายอยู่ไม่เป็นสุขบางคนก็กระทำไปโดยตนเองคล้ายกับไม่รู้สึกตัวการกระทำนั้น ก็อาจมีแรงผลักดันให้กระทำไปในรูปที่ผิดปกติเหลือวิสัยที่คนปกติจะกระทำ เช่น การพนัน ยอมเสียทุกอย่างโดยไม่ยั้งคิด ผู้ติดยาเสพติดที่รุนแรงอาจกระทำในสิ่งที่ผิดทำนองคลองธรรมหรือผิดกฎหมายก็ได้ เพื่อสนองความอยากของตนกระบวนการติดยานี้บางคนเชื่อว่าเป็นกระบวนการสร้างบุคลิกภาพขึ้นพื้นฐานของมนุษย์และสัตว์ในสถานการณ์อย่างหนึ่งต้องกระทำอย่างหนึ่งจึงจะได้รับรางวัล หากได้รับรางวัลจนเคยชินก็จะเกิดแรงกระตุ้นให้กระทำสิ่งนั้นๆ เพื่อรับรางวัลอยู่เสมอ อีกประการหนึ่งผู้ที่ใช้ยาเสพติดอาศัยฤทธิ์ของยาในการหนีจากปัญหาที่ต้องเผชิญและเป็นวิธีการที่ง่ายกว่าการแก้ปัญหาแบบอื่น หากกระทำหลายๆ ครั้งบุคลิกภาพก็เปลี่ยนไป เมื่อเกิดปัญหาก็มีแนวโน้มที่จะหาทางออกด้วยการใช้ยาเสพติดในการบำบัดรักษา ผู้ที่ติดยาเสพติดเมื่อแก้ไขสภาพที่ร่างกายขึ้นกับยาได้แล้วสภาพที่จิตใจขึ้นกับยายังคงอยู่ไปอีกนานทำให้ผู้นั้นกลับไปใช้ยาอีก บางคนอาจมีสภาพจิตใจขึ้นกับยาไปตลอดชีวิตก็ได้ การที่จิตใจขึ้นกับยาจึงเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ยากและต้องใช้เวลานาน การรักษาระยะนี้อาจเรียกว่าการฟื้นฟูสภาพจิตแต่ความจริงแล้ว อาจจำเป็นต้องสร้างสภาพจิตหรือบุคลิกภาพขึ้นใหม่ทั้งหมด เพราะเยาวชนที่ติดยาไม่เคยมีสภาพจิตปกติที่เคยสร้างไว้เลยก็ได้

2.3 การต้านยา หมายถึง การที่จำเป็นต้องเพิ่มขนาดของยาขึ้นภายหลังจากใช้ยาไปหลายครั้งจึงจะได้ผลจากฤทธิ์ของยาอย่างเดิม ผู้ที่ติดยาเสพติดเมื่อใช้ยาไปเรื่อยๆ ในขนาดเดิมผลของยาจะลดลงไม่รู้สึกแรงเท่าเดิม จึงจำเป็นต้องเพิ่มขนาดของยาขึ้นเรื่อยๆ บางคนอาจใช้ยาขนาดมากกว่า 10 เท่าของขนาดปกติก็ได้ซึ่งถ้าใช้เป็นครั้งแรกเมื่อยังไม่ต้านยา อาจเกิดเป็นพิษถึงกับไม่รู้สึกตัวไปได้ผู้ที่ติดยาเสพติดจากตลาดมืดผิดกฎหมายย่อมไม่ทราบว่ายาคี่ได้นั้นบริสุทธิ์ หรือแรงเพียงใดและความต้านยาของตนเองมากนักน้อยเพียงใด หากขาดยาไประยะหนึ่งความต้านยาอาจลดลงไป แล้วถ้าบังเอิญไปได้รับยาที่มีความเข้มข้นสูง ก็อาจได้รับยาเกินขนาดเข้าไปและเป็นอันตรายได้นับว่าเป็นอันตรายที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับผู้ติดยาเสพติด โดยเฉพาะเฮโรอีนที่ต้องแอบซื้อขายการต้านยายังเป็นสาเหตุให้ผู้ติดยาต้องใช้ยาขนาดมากขึ้น ค่าใช้จ่ายในการซื้อยาก็ย่อมสูงขึ้นเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นและผู้ติดยากจนลงเรื่อยๆ จนในที่สุดอาจเกิดปัญหาอาชญากรรมตามมา

3. บุคคลและการใช้ยา หากพิจารณาในแง่บุคคลที่สัมพันธ์กับยาเสพติดแล้วจะเห็นว่าในสภาพแวดล้อมที่มียาอยู่หรือหายาได้ง่ายนั้น จะมีบุคคลที่มีประสบการณ์การใช้ยาแตกต่างกันได้มาก พอจะจำแนกได้ดังนี้

3.1 ผู้ที่ไม่ใช้เลย บุคคลเหล่านี้สามารถรักษาตนเองได้ไม่สนใจที่จะไปลองหรือใช้ยาเปรียบได้กับผู้ที่ได้รับเชื้อโรคแล้วไม่เป็นโรค นับได้ว่าเป็นผู้ที่มีภูมิคุ้มกันดี

3.2 ผู้ลองใช้ยา บุคคลเหล่านี้ชอบลองแต่ใช้ไปครั้งเดียวหรือไม่ก็ครั้งแล้วก็เลิกได้

3.3 ผู้ใช้ยาเป็นครั้งคราว บุคคลเหล่านี้ชอบใช้ยา และมีโอกาสหรือสภาพแวดล้อมชักจูงให้ไปใช้ยาเป็นระยะๆ แต่เว้นระยะห่างจนยังไม่เกิดสภาพติดยา มักจะเป็นการใช้ยาเพื่อเข้าไปสังสรรค์หรือหมู่เพื่อนฝูงที่ชอบใช้ด้วยกัน

3.4 ผู้ใช้ยาเป็นประจำหรือผู้ที่ติดยา บุคคลเหล่านี้ใช้ยาเป็นประจำจนมีสภาพของการติดยา คือ มีอาการร่างกายหรือจิตใจขึ้นกับยาและอาการต้านยา บุคคลประเภทนี้มีบุคลิกภาพที่มีแนวโน้มที่จะติดยาได้ง่าย หรือพูดอีกนัยหนึ่งได้ว่าขาดภูมิคุ้มกันต่ออาการติดยา

4. สภาวะที่เป็นภูมิคุ้มกันต่อยาเสพติดเท่าที่พอประมวลได้ ได้แก่

4.1 บุคลิกภาพ เด็กบางคนมีบุคลิกและจิตผิดปกติ เช่น ปัญญาอ่อน หรือบุคลิกภาพต่อต้านสังคม เป็นต้น เด็กพวกนี้จะเป็นเด็กที่มีปัญหามาก่อนการเกิดปัญหาการติดยา ในการศึกษาปัญหาเสพติดในโรงเรียนคณะวิจัยจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์พบว่า เด็กที่ใช้กัญชาและฝิ่นมีอัตราการเคยมีปัญหาล่นการพนันด้วยเงินจำนวนมากและอัตราการจํานำของสูงกว่าในเด็กนักเรียนที่ไม่ใช้ยามาก อุบิสัยที่ไม่ดีเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นมาก่อนการใช้และติดยาเสพติดแสดงว่าเด็กที่มีบุคลิกภาพหรือสภาพจิตผิดปกติมีแนวโน้มที่จะหันไปใช้ยาเสพติด ซึ่งอาจเนื่องจากการขาดการยับยั้งชั่งใจหรือจากการที่ยาเสพติดช่วยลดความตึงเครียดของจิต เด็กที่เป็นโรคประสาทก็อาจหาทางออกด้วยการใช้ยาเสพติดบุคลิกภาพที่เกิดจากการที่พ่อแม่ปกป้องมากเกินไป จนเด็กไม่เป็นตัวของตัวเองไม่สามารถตัดสินใจด้วยตนเองและพึ่งตนเองไม่ได้ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอเมื่อพบเพื่อนที่มีบุคลิกภาพเข้มแข็งกว่า ชักจูงไปใช้ยาเด็กเหล่านี้ก็ไม่สามารถจะหักห้ามใจได้จึงใช้และติดยาไปก็ไม่ค่อย

4.2 ความรู้ ความรู้ที่ถูกต้องย่อมมีส่วนเป็นเครื่องคุ้มกันไม่ให้เกิดไปใช้ยาเสพติดและไม่ให้ถูกหลอกให้กระทำผิดได้ การกล่าวถึงโทษของยาเสพติดเกินความจริงและสร้างความกลัวเกินกว่าเหตุอาจให้ผลในทางตรงข้ามเพราะเด็กอาจได้รับความรู้อีกด้านหนึ่งจากเพื่อนที่อาจเป็นผู้มีประสบการณ์การใช้ยา และมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่าความรู้ที่ได้รับไว้เดิมนั้นไม่ถูกต้องและไม่น่าเชื่อถือ ทำให้เด็กขาดหลักที่ยึดเหนี่ยว อีกประการหนึ่ง เด็กบางคนใช้ยาเสพติดเพราะต้องการกระทำในสิ่งที่เป็นการผจญภัยและโลดโผน การกล่าวถึงโทษของยาเสพติดยิ่งมาก เด็กก็อาจรู้สึกยิ่งโลดโผนและน่าลองมากขึ้นความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น

4.3 ทศนคติและค่านิยม ทศนคติที่ต่อชีวิตการรู้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี การมีระเบียบวินัย การยับยั้งชั่งใจ ความยังคิด ย่อมเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่จะป้องกันไม่ให้เกิดทำตัวเข้าสู่ปัญหาเสพติด ภูมิคุ้มกันที่กล่าวมานี้ เกิดขึ้นจากการอบรมสั่งสอนและประสบการณ์ในชีวิตของเยาวชนตั้งแต่เล็กจนโตขึ้น จึงเห็นได้ว่าปัญหาเสพติดส่วนหนึ่งเกิดจากความบกพร่องในการเลี้ยงดูอบรมบ่มนิสัยเด็กในระยะแรกๆ

5. สภาพแวดล้อม มีส่วนสำคัญไม่น้อยไปกว่าตัวยาและจิตใจของบุคคลในการที่ทำให้เกิดปัญหายาเสพติดขึ้น พอจะกล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นสาเหตุของปัญหาเสพติดได้ดังนี้

5.1 เพื่อน ผู้ที่ใช้และติดยาเสพติด ส่วนใหญ่รู้จักยาจากเพื่อน ได้รับยาครั้งแรกจากเพื่อนใช้ยาครั้งแรกที่บ้าน เพื่อน และเป็นผู้ที่มีมักจะหันไปปรึกษาเพื่อนเมื่อมีปัญหาเพื่อนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการชักนำผู้หนึ่งผู้ใดไปใช้ยาเสพติด การเลือกคบหรือเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่เป็นผู้ใช้ยาเสพติด การเลือกคบหรือเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่เป็นผู้ใช้หรือติดยาเสพติด ย่อมเป็นทางนำไปสู่บุคคลที่มีบุคลิกภาพอ่อนแอหรือขาดภูมิคุ้มกันอยู่แล้ว หันไปใช้และติดยาได้

5.2 สภาพสังคมที่เป็นสื่อชักนำไปใช้ยาเสพติดการที่เยาวชนมีเวลาว่าง และไม่มีสิ่งใดที่เพลิดเพลินและพอใจให้ทำในเวลาว่าง ทำให้เยาวชนไปมั่วสุมกันในที่ต่างๆ เป็นก๊วนหรือแก๊งค์ และชักจูงกันไปทำสิ่งต่างๆ ถ้ามีเพื่อนที่ไม่ได้อยู่รวมในกลุ่มก็อาจชักนำไปในทางอบายมุขต่างๆ เช่น การพนัน การมั่วสุมทางเพศ ตลอดจนการใช้บุหรี่ เหล้า และยาเสพติดต่างๆ ผู้ที่เคยใช้หรือติดยาเสพติดเป็นผู้ที่รู้แหล่งที่อาจหายาเสพติดได้ ย่อมชักนำเพื่อนไปใช้ยาเสพติดได้บางคนอาจชักนำไปเพื่อตนเองได้มีส่วนได้รับยาเสพติดด้วย

5.3 การมียาหาได้ง่าย ในสังคมที่ยาเสพติดหาได้ง่ายโอกาสที่จะหันไปใช้และติดยาก็มีมากขึ้น ยาบางอย่างเป็นยาที่ใช้ในทางการแพทย์อยู่และมีการผลิตจากโรงงานเภสัชกรรมหรือนำเข้ามาในประเทศเพื่อเป็นยารักษาโรค แล้วมีขายอยู่ตามร้านขายยาทั่วไปอาจมีผู้นำไปใช้เป็นยาเสพติดได้ มาตรการในการควบคุมยารักษาโรคที่เป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทและยาเสพติด จึงมีความสำคัญในการป้องกันปัญหาเสพติดยาบางอย่างที่มีโทษร้ายแรงและมีกฎหมายห้ามการผลิตหรือการค้า หากมีความต้องการอยู่ราคาก็ย่อมสูงและผู้ที่ลักลอบผลิตหรือสินค้ายาก็ได้กำไรสูง ทำให้มีผู้ที่ประกอบอาชญากรรมด้านการผลิตหรือค้ายาเสพติดที่ผิดกฎหมาย ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการรักษากฎหมายและผู้รักษากฎหมายด้วย ในสภาพแวดล้อมบางแห่งมีการลักลอบค้ายาเสพติดกันมาก ยานี้ก็หาได้ง่าย มีผลให้เกิดปัญหาเสพติดรุนแรงและกว้างขวางขึ้น

5.4 สภาพแวดล้อมที่มีความกดดันต่อจิตใจ ความกดดันต่อจิตใจจากสภาพแวดล้อมจะเป็นแรงดันให้เยาวชนหันไปใช้ยาเสพติดเป็นทางออกหรือทางหนี สภาพในครอบครัวย่อมเป็นเหตุของความกดดันของเด็กได้ เช่น เด็กที่ไม่มีความสุขที่บ้าน พ่อแม่แตกแยกกัน พ่อหรือแม่เป็นผู้มีบุคลิกภาพหรืออุปนิสัยไม่ดี ติดสุราหรือยาเสพติด เด็กที่ขาดความรัก เป็นต้น ความกดดันทางเศรษฐกิจ สังคมก็เป็นปัญหาสำคัญ ชุมชนที่เศรษฐกิจไม่ดีมีความยากจนมาก มีผู้ที่ติดยาเสพติดมาก ผู้ที่ติดยาในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในบริเวณชุมชนแออัด หรือบริเวณใกล้เคียงความลำบากในการดำรงชีพ และการขาดความหวังสำหรับอนาคตอาจผลักดันให้คนบางคนหันไปใช้ยาเสพติด

5.5 สภาพแวดล้อมขาดการชักจูงไปในทางที่ดี ในสภาพสังคมที่เสื่อมมีประชากรมาก แต่มีเครื่องอุปโภคบริโภค และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ขาดแคลนต้องแย่งกันใช้ ผู้คนต้องร่นวายอยู่กับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ขาดการดำเนินงานในระยะยาว ความหวังสำหรับอนาคตรางเลือนไป เยาวชนก็ขาดการแนะนำชักจูงไปในทางที่ดีในทางที่เสริมสร้างกิจกรรมด้านเสริมสร้างมีน้อย เยาวชนจึงหันไปใช้เวลาว่างไปในทางเสื่อมตลอดจนไปใช้ยาเสพติด

คณะกรรมการและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา กรมสามัญศึกษากล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้คนเราใช้ยาเสพติดมีหลายประการดังนี้⁵⁰

1. การอยู่ใกล้ชิดคนติดยาเสพติด
2. การใช้ยาเพื่อลดปัญหา
3. การถูกล่อลวง ความอยากรู้อยากทดลอง
4. เพื่อหลบหนีความจริง เพื่อปกปิดปมด้อยของตนเอง
5. เพื่อแสดงความเป็นปรีชาต่อครอบครัว ต่อสังคม
6. มีจิตใจอ่อนแอ มีความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ
7. เพื่อกระตุ้นประสาท
8. การใช้ยาในทางที่ผิด

ปัญหาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด เป็นปัญหาสำคัญที่มีผลต่อชีวิตของผู้ที่ใช้ยาเสพติด ซึ่งปัจจัยหรือสาเหตุของการใช้ยาเสพติดมีหลายประการ และพบว่ามี ความเกี่ยวข้องกัน สาเหตุของการติดยาเสพติดมาจาก 3 ปัจจัย คือ ตัวสารเสพติด ตัวผู้เสพ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่ออยู่ในภาวะปกติ ปัจจัยทั้ง 3 อยู่ในภาวะสมดุลที่ไม่มีสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยขึ้นแต่เมื่อไรก็ตามที่เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งจนเกิดการเสียสมดุลไป ก็จะเป็นสาเหตุของการติดยา หรือเกิดความเจ็บป่วยเกิดขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้⁵¹

1. ตัวสารเสพติด คือ การออกฤทธิ์ของสารเสพติดที่ทำให้เกิดภาวะเสพติด ได้แก่ ออกฤทธิ์แรง เร็ว สั้น เกิดอาการดื้อยาเร็ว เกิดอาการอยากยาที่รุนแรง เสพแล้วมีอาการข้างเคียงน้อยทำให้กล้าเสพ ไม่เกิดโรคที่ชัดเจนหรือทันที ส่งผลให้ผู้เสพ เสพติดง่ายมากขึ้น

2. ตัวผู้เสพ ที่มีบุคลิกลักษณะหรือมีความผิดปกติบางอย่างทางกายและจิตใจเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การติดยาเสพติด ได้แก่ สาเหตุทางร่างกาย ได้แก่ การถ่ายทอดลักษณะทางกรรมพันธุ์ที่มีแนวโน้มใช้สารเสพติด เช่น โรคซึมเศร้า ความจำกัดทางสติปัญญา โดยเฉพาะความเจ็บป่วยเรื้อรัง และสาเหตุทางจิตใจ ได้แก่ โรคจิตประสาท การเลี้ยงดูไม่ถูกต้อง มีการใช้สารเสพติดในครอบครัวทำให้เด็กขาดมนธรรมไม่สามารถแยกความผิดถูกได้ การถูกทำร้ายจิตใจในวัยเด็ก และปัญหาการสร้างบุคลิกภาพที่ผิดปกติ เป็นแบบต่อต้านสังคมหรือพังพา เป็นต้น

3. สิ่งแวดล้อม ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ขาดความรักความอบอุ่นในวัยเด็ก สภาพแวดล้อมทางสังคมมีความใกล้ชิดกับสารเสพติดเป็นประจำ ทำให้เกิดโอกาสในการลองใช้สารเสพติดได้ การคบเพื่อนที่เสพสารเสพติด เห็นแบบอย่างจากสื่อต่างๆ ความเครียดจากการถูกกดดันจากสังคมที่แข่งขัน และการตามกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด

⁵⁰ กรมสามัญศึกษา, เอกสารการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2539), หน้า 15-16.

⁵¹ กรมการแพทย์ ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข, คู่มือสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และศูนย์บริการสุขภาพชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรมมิ่ง องค์การทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์, 2556), หน้า 7 – 8.

ในกลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่มีสัญญาณต้องการอยู่ร่วมกันโดยได้รับการยกย่องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ฉะนั้นถ้าเพื่อนฝูงในกลุ่มชักชวนให้ทดลองใช้ยาเสพติดย่อมเป็นการยากที่จะขัด จึงทำให้เยาวชนต้องยอมใช้ยาเสพติดตามการชักชวนของเพื่อน ซึ่งมีหลักฐานสนับสนุนที่ชัดเจนโดยผลจากการศึกษาวิจัยของหน่วยงานที่ชัดเจนว่า กลุ่มเยาวชนที่ติดยาเสพติดเพราะถูกเพื่อนชักชวนถึง 77% ประกอบกับวัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้อยากลองจึงเป็นการง่ายต่อการชักชวนมากขึ้นสาเหตุมาจาก⁵²

1. สาเหตุจากความกดดันในครอบครัวที่มีความแตกต่างกันไป เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน พ่อแม่หย่าร้างกัน ความน้อยใจว่าพ่อแม่ไม่รัก รู้สึกว่าเหว่ จึงหันไปพึ่งพายาเสพติด

2. สาเหตุจากปัญหาเศรษฐกิจ การไม่มีงานทำหรือมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ใช้จ่ายเกินตัว โดยช่วงแรกอาจเป็นเพียงคนส่งยาแต่การอยู่ใกล้ชัตยาบ่อยๆ ในที่สุดก็ติดยาได้

3. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม จากการสำรวจมีผู้ติดยาไม่น้อยที่มีความตั้งใจที่จะเลิกยา โดยเข้ารับการรักษาแต่ปรากฏสังคมไม่ยอมรับ เช่น คนในครอบครัวมีท่าทีรังเกียจ หรือไปสมัครเข้าทำงานก็มักจะถูกปฏิเสธเนื่องจากเคยมีประวัติติดยาซึ่งคนเหล่านี้จำเป็นต้องเอาตัวรอด เมื่อไม่มีใครยอมรับจึงหันไปอยู่ในสังคมยาเสพติดเช่นเดิม

4. ขาดความรู้ในเรื่องยาเสพติด บางคนทดลองใช้ยาเสพติดเพราะไม่มีความรู้เรื่องยาเสพติด อาจถูกหลอกให้ทดลองได้ว่าเสพแล้วสบายใจสนุกจึงได้ลองเสพติดโดยไม่ทราบ นอกจากนี้ถ้าเรามีความรู้เรื่องยาเสพติดการใช้ยาอย่างถูกต้องก็จะไม่ใช่ว่าจะเป็นผลร้ายต่อตนเอง

ซึ่งมีรูปแบบของการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่น เป็นดังนี้⁵³

1. วัยรุ่นที่ทดลองใช้สองสามครั้ง เพื่อดูว่ายานั้นเป็นอย่างไรแล้วเลิก (Experiment)
2. วัยรุ่นที่ใช้ยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าสังคม เช่น ในงานปาร์ตี้ (Social)
3. วัยรุ่นที่ใช้ยา เพื่อลดความเครียด หรือความวิตกกังวล หรือเพื่อจะได้มีความสบายจากการใช้ยาแม้ว่าจะใช้พร้อมกับเพื่อน แต่ต่างคนก็สนใจประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองมากกว่าจะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น (Medicinal)
4. วัยรุ่นที่ติดยา ซึ่งจะรู้สึกไม่สบายทางกายหรือใจถ้าไม่ได้ใช้ยา จึงต้องใช้บ่อยหรือใช้เป็นประจำ (Addictive)

สาเหตุใหญ่ๆ ที่กล่าวมาของการติดยาเสพติดของเด็กและเยาวชนอาจไม่ได้มาจากปัญหาสาเหตุเดียว แต่อาจเกิดจากสาเหตุหรือปัญหาหลายประการก็ได้ คนที่จิตใจอ่อนแออ่อนไหวง่ายก็มีโอกาสติดยาเสพติดได้ง่ายกว่า ยิ่งถ้าเด็กมีปัญหาเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวแล้วก็จะทำให้เด็กหันไปพึ่งพายาเสพติดได้ง่ายขึ้นซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการทำให้ติดสิ่งเสพติดมีทั้งปัจจัยที่เกิดจากภายในตัวเอง และปัจจัยภายนอกอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการติดยาทำให้เยาวชนต่างหันหน้าเข้าหาเสพติดได้โดยง่ายด้วยประการสำคัญคือ⁵⁴

⁵² สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ความรู้พื้นฐานเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: โอเดีย สแควร์, 2554), หน้า 45-47.

⁵³ เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, พัฒนาการมนุษย์ (Human Development), (กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส, 2549), หน้า 221.

⁵⁴ สุทธิพันธ์ ตรีธไพจิตร, ยาเสพติดหายนะของคนรุ่นใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร: ประสานมิตร, 2551), หน้า 10-11.

1. ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

1.1 ความอยากรู้อยากเห็น อยากรอง โดยคิดว่าการลองเพียงครั้งสองครั้งจะไม่ติด การทดลองเสพติดครั้งแรกๆ อาจจะยังไม่ติดทำให้ประมาทกลับไปทดลองซ้ำจนในที่สุดก็ติดยาเสพติดนั้น

1.2 ความคึกคะนอง โดยเฉพาะวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่กำลังคึกคะนอง ซึ่งวัยนี้มักแสดงความเก่งกล้าของตนในกลุ่มเพื่อน ชอบความสนุกสนาน ตื่นเต้นและท้าทายต้องการให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่ม ในที่สุดก็ติดยาเสพติด

1.3 หลงเชื่อคำชักชวนของคนอื่น เช่นหลงเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อของผู้ขายสินค้าที่เป็นสิ่งเสพติด เช่นยากระตุ้นประสาทต่างๆ การเชื่อเพื่อนหรืออาจจะด้วยความเกรงใจหรือต้องการจะแสดงความ เป็นพวกเดียวกันกับเพื่อนจึงใช้ยาเสพติดนั้น

2. ถูกหลอกลวง ในปัจจุบันผู้ขายสินค้าบางประเภท เช่น ขนมหรือเครื่องดื่มบางประเภท ใช้สิ่งเสพติดผสมลงไปในตัวสินค้าที่ขายเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการติดอยากซื้อไปรับประทานอีก รวมถึงกรณีคน รู้จักที่ใกล้ชิดหรือเพื่อจงใจหลอกลวงให้เสพสิ่งเสพติด

3. ความเจ็บป่วย

3.1 การเจ็บป่วยทางกาย ผู้ที่เจ็บป่วยทางกายด้วยสาเหตุต่างๆ เช่น ได้รับบาดเจ็บรุนแรง มีความเจ็บปวดเป็นประจำ จึงต้องได้รับยาที่มีฤทธิ์ระงับอาการเจ็บปวดเมื่อใช้เป็นเวลานานก็ทำให้ติดสารเสพติดนั้นได้

3.2 การเจ็บป่วยทางจิต เช่น ความวิตกกังวล เครียด มีความผิดหวัง มีความเศร้าสลด เสียใจ เป็นต้น

4. สาเหตุจากความกดดันในครอบครัว สาเหตุนี้เป็นสาเหตุที่สำคัญมากที่ทำให้เยาวชนเข้าไปสู่ขบวนการยาเสพติด เพราะความกดดันในครอบครัวนั้นมีความแตกต่างกันแต่ครอบครัว เช่นพ่อแม่ ทะเลาะกัน พ่อแม่หย่าร้างกัน พ่อแม่ไม่เข้าใจลูก พ่อแม่แสดงออกในการรักลูกไม่เท่ากัน

5. สาเหตุอื่นๆ

5.1 การอยู่ใกล้ชิดกับแหล่งยาเสพติด การอยู่ใกล้แหล่งขายหรือแหล่งผลิต

5.2 การอยู่ใกล้ชิดกับผู้ติดยาเสพติด เช่น เพื่อนหรือญาติพี่น้องที่ติดยาเสพติด

5.3 สภาพแวดล้อมหรือสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาเช่น ว่างงาน ยาจน รายได้ลด มีหนี้สินมาก ปัญหาครอบครัว เป็นต้น เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้จึงหันไปพึ่งยาเสพติด

5.4 การเลียนแบบ การได้พบได้เห็นผู้ใกล้ชิด เพื่อน หรือผู้ที่ตนนิยมยกย่องติดยาเสพติด จึงเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าประหลาดติดตามหรืออาจเห็นเป็นเรื่องโก้เก๋

5.5 การประชดชีวิต บางคนผิดหวังในชีวิตตนเอง ผิดหวังในชีวิตครอบครัว หรือ ผิดหวังในชีวิตด้านอื่นๆ จึงหันมาพึ่งพายาเสพติด

นอกจากนี้คนที่ติดยาเสพติดส่วนมากจะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพชอบเอาแต่พึ่งพิงผู้อื่น คนประเภทนี้เมื่อได้พบสิ่งใดที่ทำความพึงพอใจให้ตนสบายใจก็จะยึดเหนี่ยวเอาไว้เป็นที่พึ่งโดยที่จะเอาตัวเองไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้นอย่างถาวรไม่คิดจะเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการ โดยจากการที่บุคคลนั้นมีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกับยาเสพติด สามารถหยิบยาเสพติดมาใช้ได้สะดวก ประการที่สอง การอยู่ใกล้กับผู้ติดยาเสพติด ประการที่สาม การใช้ยาอันตรายเพื่อลดปัญหา ประการที่สี่ ความอยากรู้อยากเห็น ประการที่ห้า

การหลบหนีความจริง ประการที่หก ความประมาทของแพทย์ ประการที่เจ็ด ผู้ป่วยเอง และประการที่แปด ใช้เพื่อแสดงความเป็นปรีภักษ์ของสังคม⁵⁵

สาเหตุของการติดยาเสพติดมีอยู่มากมายหลายปัจจัย เช่น ครอบครัวหรือผู้ปกครอง โรงเรียนหรือ แม้แต่สิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคม เป็นต้น ซึ่งพอสรุปได้ว่า⁵⁶

1. สาเหตุที่เกิดจากความรู้อาจไม่ถึงการณ์

1.1 ออยากทดลอง เกิดจากความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นนิสัยของคนโดยทั่วไปและโดยที่ไม่คิดว่าตนจะติดยาเสพติดนี้ได้จึงไปทำการทดลองใช้ยาเสพติดนั้น ในการทดลองใช้ครั้งแรกอาจมีความรู้สึกดีหรือไม่ดีก็ตาม ถ้ายังไม่ติดยาเสพติดนั้นก็อาจประมาทไปทดลองใช้สิ่งเสพติดนี้อีก จนในที่สุดก็ติดสิ่งเสพติดนั้นหรือถ้าไปทดลองใช้สิ่งเสพติดบางชนิด เช่น เฮโรอีน แม้จะเสพเพียงครั้งเดียวก็อาจทำให้ติดได้

1.2 ความคึกคะนอง คนบางคนมีความคึกคะนองชอบพูดอวดเก่งเป็นนิสัยโดยเฉพาะของวัยรุ่นที่มักจะมีนิสัยดังกล่าว คนพวกนี้อาจแสดงความเก่งกล้าของตนเองในกลุ่มเพื่อนโดยการแสดงการใช้สิ่งเสพติดชนิดต่างๆ เพราะเห็นแก่ความสนุกสนาน ตื่นเต้น และให้เพื่อนฝูงยอมรับว่าตนเก่ง โดยมีได้คำนึงถึงผลเสียหายหรืออันตรายที่เกิดขึ้นในภายหลังแต่อย่างไร ในที่สุดตนเองก็กลายเป็นคนติดยาเสพติดนั้น

1.3 การชักชวนของคนอื่น อาจเกิดจากการเชื่อตามคำชักชวนของโฆษณาของผู้ขายสินค้าที่เป็นสิ่งเสพติดบางชนิดเช่น ยากระตุ้นประสาทต่างๆ ยาขยัน ยาบ้า เป็นต้น โดยผู้ขายโฆษณาสรรพคุณของยาเสพติดนั้นว่ามีคุณภาพดีสารพัดอย่าง เช่น ทำให้มีกำลังวังชา ทำให้มีจิตใจแจ่มใส ทำให้มีสุขภาพดี ทำให้มีสติปัญญาดี สามารถรักษาโรคได้บางชนิด เป็นต้น ผู้ที่เชื่อคำชักชวนโฆษณาดังกล่าวจึงไปซื้อตามคำชักชวนของเพื่อนฝูง ซึ่งโดยมากเป็นพวกที่ติดสิ่งเสพติดนั้นอยู่แล้ว ด้วยความเกรงใจเพื่อนหรือเชื่อเพื่อนหรือต้องการแสดงว่าตนเป็นพวกเดียวกันจึงใช้สิ่งเสพติดนั้น

2. สาเหตุเกิดจากการถูกหลอกลวง

ปัจจุบันมีผู้ขายสินค้าประเภทอาหาร ขนม เครื่องดื่มบางรายที่ใช้สิ่งเสพติดผสมลงไปลงในสินค้าที่ขายเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการติดและอยากกลับมาซื้อไปรับประทานอีก ซึ่งในกรณีนี้ผู้ซื้ออาหารนั้นมารับประทานจะไม่รู้สึกว่าตนเองเกิดการติดสิ่งเสพติดขึ้นแล้ว รู้แต่เพียงว่าอยากรับประทาน อาหาร ขนม หรือ เครื่องดื่มนั้น กว่าจะทราบก็ต่อเมื่อตนเองรู้สึกผิดปกติถึงความต้องการหรือเมื่อมีอาการเสพติดรุนแรงและมีสุขภาพเสื่อมลง

3. สาเหตุที่เกิดจากความเจ็บป่วย

3.1 การเจ็บป่วยทางกาย คนที่มีอาการเจ็บป่วยทางกายเกิดขึ้นเพราะสาเหตุต่างๆ เช่น ได้รับบาดเจ็บรุนแรง เป็นแผลเรื้อรัง มีความเจ็บป่วยอยู่เป็นประจำ เป็นโรคประจำตัวบางอย่าง เป็นต้น ทำให้ได้รับทุกข์ทรมานมากหรือเป็นประจำจึงพยายามแสวงหาวิธีที่จะช่วยเหลือตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทรมานนั้น ซึ่งวิธีหนึ่งที่ทำได้ง่ายคือการรับประทานยาที่มีฤทธิ์ระงับอาการเจ็บปวดนั้นได้ ซึ่งไม่ใช่เป็นการรักษาที่เป็นต้นเหตุของความเจ็บป่วยเพียงแต่ระงับอาการเจ็บปวดให้หมดไปหรือน้อยลงได้ชั่วคราว เมื่อฤทธิ์ยาหมดไปก็จะกลับมาเจ็บปวดใหม่ผู้ป่วยก็จะใช้ยานั้นอีกเมื่อทำเช่นนั้นไปนานๆ จนเกิดอาการติดยาขึ้น

⁵⁵ อวรรรณ หุ่นดี, ยาเสพติดให้โทษ, หน้า 101-102.

⁵⁶ สุขบัญญัติ แห่งชาติ, สาเหตุของการติดยาเสพติด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.nmt.ac.th/drugs.html>, [12 ธันวาคม 2560].

3.2 การเจ็บป่วยทางจิต ผู้ที่มีจิตใจไม่เป็นปกติ เช่น มีความวิตกกังวล เครียด มีความผิดหวังในชีวิต มีความเศร้าสลดเสียใจ เป็นต้น ทำให้สภาวะจิตใจไม่เป็นปกติจนเกิดการป่วยทางจิตขึ้น จึงพยายามหายาหรือสิ่งเสพติดที่มีฤทธิ์สามารถคลายความเครียดจากทางจิตใจได้ชั่วคราวหนึ่งมารับประทาน แต่ไม่ได้รับการที่ต้นเหตุเมื่อยาหมดฤทธิ์จิตใจก็จะกลับเครียดอีกครั้งและผู้ป่วยก็จะใช้ยานั้นอีกเมื่อทำเช่นนั้นไปนานๆ จนเกิดอาการติดยานั้น

3.3 การปฏิบัติไม่ถูกต้องในการใช้ยา การไปซื้อยามารับประทานเองโดยไม่ทราบสรรพคุณยาที่แท้จริง ขนาดยาที่รับประทาน การรับประทานยาเกินจำนวนกว่าที่แพทย์ได้สั่งไว้ การรับประทานยาบางชนิดมากเกินไป หรือรับประทานติดต่อกันนานๆ บางครั้งอาจมีอาการถึงตายได้หรือบางครั้งทำให้เกิดการเสพติดยานั้นได้

4. สาเหตุอื่นๆ

4.1 การอยู่ใกล้ชิดกับแหล่งสิ่งเสพติด การอยู่ใกล้แหล่งขายหรือใกล้แหล่งผลิต หรือเป็นผู้ขายหรือเป็นผู้ผลิตเอง จึงทำให้มีโอกาสติดสิ่งเสพติดให้ท้านั้นได้มากกว่าคนทั่วไป

4.2 การอยู่ใกล้ชิดกับผู้ติดสิ่งเสพติด เมื่อมีเพื่อนสนิทหรือพี่น้องที่ติดสิ่งเสพติดอยู่ ผู้ นั้นย่อมได้เห็นวิธีการเสพของผู้ที่อยู่ใกล้ชิด รวมทั้งได้เห็นพฤติกรรมต่างๆ ของเขาด้วยและยังอาจได้รับคำแนะนำหรือชักชวนจากผู้เสพติดด้วยจึงมีโอกาสติดได้

4.3 สภาพแวดล้อมทางสังคม คนบางคนอยู่ในสภาพที่มีปัญหาเช่น การว่างงาน ความยากจน ค่าใช้จ่ายเพิ่มโดยมีรายได้ลดลง หรือคงมีหนี้สินมาก เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ก็หันไปใช้ยาเสพติดช่วยผ่อนคลายความรู้สึกในความทุกข์ยากต่างๆ เหล่านี้ แม้จะรู้ว่าเป็นชั่วคราวช่วยยามก็ตาม เช่นกลุ่มใจที่เป็นหนี้คนอื่นก็ไปกินเหล้าหรือสูบบุหรี่ให้เมาเพื่อที่จะได้ลืมเรื่องหนี้สิน บางคนต้องการรายได้เพิ่มขึ้นโดยพยายามทำงานให้หนักและมากขึ้นทั้งที่ร่างกายอ่อนเพลียมากจึงรับประทานยากระตุ้นประสาท เพื่อให้สามารถทำงานต่อไปได้ เป็นต้น ถ้าทำอยู่เป็นประจำทำให้ติดยาเสพติดนั้นได้

4.4 การเลียนแบบ การที่ไปเห็นผู้ที่ตนสนิทสนมรักใคร่หรือเพื่อเสพสิ่งเสพติด จึงเห็นว่าเป็นสิ่งน่าลองเป็นสิ่งโก้เก๋ เป็นสิ่งแสดงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน จึงทดลองใช้ยาเสพติดนั้นจนติด

4.5 การประชดชีวิต คนบางคนมีความผิดหวังในชีวิตตนเอง ผิดหวังในชีวิตครอบครัวหรือผิดหวังในชีวิตสังคม หรือเป็นการประชดตนเองหรือคนอื่นจึงไปใช้สิ่งเสพติดจนติดทั้งๆ ที่ทราบว่าเป็นสิ่งไม่ดีก็ตาม

จึงสรุปได้ว่า ปัญหาและสาเหตุที่ก่อให้เกิดการติดยาเสพติดเกิดจาก 1) สภาพของตัวบุคคลบางคนที่เสพยาเสพติดโดยไม่ได้ตั้งใจ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่มีอารมณ์รุนแรง 2) การใช้รักษาโรคบางอย่าง เช่น บรรเทาความเจ็บปวด ลดความตึงเครียด ซึมเศร้าและขาดพลังกำลัง 3) การขาดภูมิคุ้มกัน เช่น บุคลิกภาพ เช่น ปัญญาอ่อน หรือบุคลิกภาพต่อต้านสังคม เป็นต้น ด้านความรู้ และทัศนคติและค่านิยม 4) สิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่รู้จักยาจากเพื่อนได้รับยาครั้งแรกจากเพื่อนใช้ยาครั้งแรกที่บ้าน สภาพสังคมที่เป็นสื่อชักนำให้ใช้ยาเสพติด การมียาหาได้ง่าย สภาพแวดล้อมที่มีความกดดันต่อจิตใจ ความกดดันต่อจิตใจจากสภาพแวดล้อม

2.2 แนวคิดการจัดกิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันยาเสพติด

การป้องกันและการแก้ไขยาเสพติดมีหลากหลายรูปแบบและวิธีการ โดยมุ่งเป้าหมายให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันต่อการใช้ยาเสพติด จนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ส่งเสริมการใช้ยาเสพติดของบุคคล เป็นการเสริมแรงพฤติกรรมทางบวกในบุคคลนำไปสู่การปฏิเสธการใช้ยาเสพติดในที่สุด ซึ่งมีแนวคิดและแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แนวคิดในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ต่างประเทศใ้ช้อยู่ขณะนี้เห็นชัดเจนอาจกล่าวได้ว่ามี 4 แนวทาง คือ⁵⁷

1. Zero Tolerance คือ การไม่ยอมรับให้มีการเสพ การผลิต การค้า และการแพร่ระบาดของยาเสพติด หากผู้ใดละเมิดไม่ว่าจะด้วยเหตุใดจะต้องถูกลงโทษ

2. Legalization คือ การทำให้ถูกกฎหมาย ยอมรับให้มีการค้าและเสพยาเสพติดบางชนิดได้แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและกฎเกณฑ์ที่กำหนด

3. Judicial Alternative Measures การใช้ทางเลือกอื่นในกระบวนการยุติธรรม อาทิ Decriminalization หรือการลดทอนความผิดทางอาญา และ Diversion หรือการใช้มาตรการให้ผู้กระทำความผิดทำกิจกรรมอื่นที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขและกระบวนการที่กำหนดเพื่อให้เลิกพฤติกรรมแทนการจำคุก

4. Harm Reduction การลดอันตรายจากการใช้ยา คือ การยอมรับว่าในสังคมยังคงต้องมีผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดและมีการใช้ยาเสพติดอยู่ เปลี่ยนแนวคิดที่เน้นแต่การปราบปรามยาเสพติดให้หมดสิ้นไปมาเป็นการยอมรับถึงข้อเท็จจริงของการดำรงอยู่ของการใช้สารเสพติดของมนุษย์ และหาวิธีการป้องกันหรือลดอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดนั้นๆ ของทั้งตัวผู้เสพและของคนในสังคม

สำหรับประเทศไทยได้มีการนำแนวคิดทั้ง 4 แนวคิดมาปรับใช้แล้วบางกรณี เช่น เน้นการปราบปรามโดยใช้แนวคิด Zero Tolerance และนำแนวคิด Decriminalization และ Diversion มาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ส่วนแนวคิด Harm Reduction นั้น ได้มีการนำมาใช้ในทางปฏิบัติมานานแล้ว แต่ยังไม่อยู่ในวงแคบ

2.2.1 การสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด

นโยบายการจัดทำแผนป้องกันและการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะกรรมการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด ได้กำหนดนโยบายการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดเพื่อให้หน่วยงานในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานป้องกันและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ดังนี้⁵⁸

⁵⁷ คณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา, รายงานผลการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักกรรมการ 3 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2555), หน้า 79-80.

⁵⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มาตรการเชิงรุก, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2544), หน้า151-152.

1. สถานศึกษาต้องกำหนดให้ครู อาจารย์ รับผิดชอบและดูแลนักเรียน นักศึกษาอย่างใกล้ชิดโดยกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างครู อาจารย์ต่อจำนวนนักเรียน นักศึกษาและครอบครัว นักเรียนนักศึกษา

2. สถานศึกษาต้องประสานงานและขอความร่วมมือผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมวิชาชีพ ตำรวจและทหาร ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในรูปคณะกรรมการประจำสถานศึกษา

3. หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาต้องถือว่างานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความสำคัญยิ่ง และต้องกำหนดไว้ในแผนงานและกิจกรรมตลอดปี รวมทั้งต้องให้ความรู้ความเข้าใจถึงโทษและพิษภัยของสารเสพติดกับนักเรียน นักศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

4. ให้สถานศึกษาถือว่านักเรียน นักศึกษาที่ติดยาเสพติดเป็นเสมือนผู้ป่วย จะต้องไม่ปล่อยทิ้ง ต้องให้ความช่วยเหลือดูแลและส่งไปบำบัดรักษา กรณีที่นักเรียน นักศึกษา ที่ได้รับการบำบัดรักษาแล้ว หากมีความประสงค์ไม่กลับมาเรียนในสถานศึกษาเดิมให้สถานศึกษาจัดหาสถานศึกษาใหม่ให้ โดยสถานศึกษาใหม่ต้องร่วมมือกับนักเรียน นักศึกษาและไม่ทอดทิ้งนักเรียน นักศึกษาเหล่านี้

5. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ทุกคน ต้องมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายให้ลดจำนวนผู้ติดยาเสพติดในสถานศึกษา

6. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษา หากพอข้อมูลหรือเบาะแสที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในสถานศึกษา ต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับทราบทันทีจนถึงกรมต้นสังกัดเพื่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการแก้ไข

7. ให้หน่วยงานทางการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการลงโทษตามขั้นตอนของวินัยและกฎหมายอย่างเด็ดขาดทันทีที่พบว่า ครู อาจารย์และบุคคลในหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและกรณีที่ทำผิดอย่างชัดแจ้งหรือถูกจับดำเนินคดี ให้ดำเนินการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนและหากผู้บริหารขาดความเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อผู้บริหารจะต้องได้รับการลงโทษ

8. ครูอาจารย์ บุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาที่มีผลงานและได้ดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง จนสำเร็จตามนโยบายของกระทรวงฯ และตามโครงการโรงเรียนสีขาว จะได้รับการพิจารณาความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ

9. หน่วยงานในระดับกรม ต้องให้ความสำคัญในการควบคุม กำกับ ดูแล ส่งเสริม หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างใกล้ชิดและจริงจัง

10. ให้กรมและหน่วยงานทางการศึกษา ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งและรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ

แนวคิดในการป้องกันและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำหรับการแก้ปัญหาในพื้นที่ให้มีการดำเนินการในลักษณะผสมผสานระหว่างมาตรการป้องกันสารเสพติด มาตรการการปราบปรามสารเสพติดและมาตรการควบคุมพืชเสพติดตามสภาพปัญหาในพื้นที่และให้

ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับแนวคิด และทิศทางในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดดังนี้⁵⁹

1. การส่งเสริมบทบาทของสถาบันในสังคม อาทิเช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา สถาบันครอบครัว และสถาบันชุมชน ได้ตระหนักถึงปัญหาและการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ภายในพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดย

1.1 การให้ความสำคัญและสนับสนุนให้สถาบันทางศาสนาทุกศาสนา ให้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

1.2 การเสริมสร้างศักยภาพให้สถานศึกษาทุกแห่งมีกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรมทางการป้องกันยาเสพติด

1.3 การสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวในชุมชน มีการวางแผนในชุมชนร่วมกันและกำหนดกฎเกณฑ์ของชุมชน ในการดูแลปัญหายาเสพติดภายในชุมชนโดยได้คำนึงถึงรับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.4 การใช้กระบวนการทางด้านการประชาสัมพันธ์ในเชิงกว้าง โดยผ่านทางสื่อสารมวลชนต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกลุ่มประชากรและท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักในปัญหายาเสพติด และสร้างภูมิคุ้มกันในท้องถิ่นและเป็นแนวร่วมในการดำเนินป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

2. การประสานงานและผนึกกำลังระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาภาคเอกชน และองค์กรประชาชนในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกภายในองค์กรต่างๆ ให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ให้ตระหนักถึงปัญหาและร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมกับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดย

2.1 การสนับสนุนให้เกิดกระบวนการประสานงานและผนึกกำลังระหว่างองค์กร ทั้งในส่วนภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชน ในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

2.2 การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในปัญหาของยาเสพติด ตลอดจนเชิญชวนให้สถานประกอบการ เจ้าของธุรกิจได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

2.3 การสนับสนุนและผลักดันให้องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาชน กลุ่มอาสาสมัคร และกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติที่มีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างชัดเจน

2.4 การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการตระหนักในปัญหาที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ภายในองค์กรและระหว่างองค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดการประสานและผนึกกำลังในการดำเนินการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่า

2.5 การปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและให้การสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาภาคเอกชน และองค์กรประชาชน

⁵⁹ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, การป้องกันยาเสพติด, หน้า 14-18.

2.6 การสนับสนุนวิชาการและข้อมูลในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาระบาดของโรคติดต่อ ให้ถึงระดับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. คำนี้ถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ สภาพปัญหา และการแก้ไขปัญหามิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอื่นๆ กับการดำเนินงานในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาระบาดของโรคติดต่อ เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องและทันต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองโดย

3.1 ปรับปรุงกระบวนการในการจัดทำแผนและการกำหนดกิจกรรม ให้มีลักษณะการทำงานในเชิงรุกเพื่อรองรับปัญหาที่เกี่ยวกับระบาดวิทยาที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงและแนวทางในการดำเนินงานในมิติทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

3.2 การปรับปรุงวิธีการและเทคโนโลยีในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาระบาดของโรคติดต่อในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพตามสภาพของความเป็นจริงและสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ

4. การสร้างความเข้มแข็งและความต่อเนื่องและยั่งยืนในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาระบาดของโรคติดต่อในสถานศึกษา ด้วยการปรับรูปแบบที่ผสมผสานการดำเนินงานและประสานความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทั้งนี้เน้นที่การพัฒนากระบวนการหลักสูตรโดยผู้สอนและวิธีการในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาระบาดของโรคติดต่อโดย

4.1 ใช้รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดของโรคติดต่อที่ผสมผสานกันในรูปแบบการดำเนินงานระหว่างมาตรการป้องกันระบาดวิทยา มาตรการบำบัดรักษาผู้ติดเชื้อและมาตรการปราบปรามระบาดวิทยา โดยการประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอกสถาบันการศึกษาในเรื่องของการปราบปรามระบาดวิทยา

4.2 พัฒนาให้มีหลักสูตรเฉพาะในเรื่องของระบาดวิทยา โดยครอบคลุมถึงกิจกรรมเสริมทักษะชีวิต และการจัดตั้งกลุ่มองค์กรเยาวชนเพื่อการรณรงค์ป้องกันระบาดวิทยาและสิ่งเสพติด ทั้งนี้หากเป็นไปได้ให้มีการกำหนดชัดเจนในหลักสูตรภาคบังคับ

4.3 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ให้มีการเสริมสร้างทักษะในกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และกระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนสร้างเจตคติต่อต้านระบาดวิทยา สิ่งเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางศีลธรรมและจริยธรรม

4.4 ให้ความสำคัญกับครู โดยพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะให้กับครูเพื่อเป็นบุคลากรหลักในสถานศึกษาที่จะรับผิดชอบในการป้องกันตนเอง และการแก้ไขปัญหาระบาดของโรคติดต่อและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและผู้ปกครอง

4.5 การพัฒนาของสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โดยนำเทคนิคการผลิตสื่อทางการตลาดมาประยุกต์ใช้ประกอบการเรียนการสอน

5. การพัฒนาการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดเชื้อโรคติดต่อทั้ง 3 ระบบ ได้แก่ ระบบสมัครใจ ระบบต้องโทษ และระบบบังคับบำบัด ทั้งนี้ให้เน้นคุณภาพ การบริการ และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการป้องกันติดเชื้อโรคติดต่อซ้ำ โดยการ

5.1 พัฒนาและส่งเสริมให้มีการบำบัดรักษา และให้การฟื้นฟูสมรรถภาพครบทุกตัวยา และครอบคลุมทุกขั้นตอนโดยเน้นที่คุณภาพการให้บริการ

5.2 การส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ติดเชื้อโรคติดต่อเข้ารับการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยใช้กลยุทธ์ในเชิงรุก อาทิ การค้นหาผู้ติดเชื้อโรคติดต่อเพิ่มในชุมชน การให้บริการเคลื่อนที่

5.3 การตระหนักรู้และป้องกันการเสพติดซ้ำ โดยอาศัยความร่วมมือจากสถาบันครอบครัวและชุมชน

5.4 การเร่งรัดและส่งเสริมให้มีการดำเนินการบำบัด การรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสารเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสารเสพติด พ.ศ. 2545

5.5 การพัฒนาความรู้และการเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

6. การเร่งรัดและขยายการดำเนินงานการปราบปรามสารเสพติดของหน่วยงานปราบปรามครอบคลุมทั้งการปราบปรามผู้ค้ารายใหญ่และรายย่อย โดยให้ความสำคัญกับการคัดเลือกบุคคลในการปฏิบัติงาน โดย

6.1 การมุ่งปราบปรามตัวการผู้ที่ทำให้ปัญหาสารเสพติดขยายตัว ผู้ให้การสนับสนุนและผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนในการค้ายาเสพติด โดยมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศ

6.2 การกำหนดให้มีหน่วยงานด้านปราบปรามในระดับจังหวัด ให้ทุกจังหวัดมีบุคลากรและมีอุปกรณ์ที่ชัดเจน

6.3 การประสานงานกับตำรวจในการร่วมมือปราบปรามยาเสพติด

6.4 การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายและระเบียบต่างๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมและการปราบปรามยาเสพติด ตลอดจนการประสานงานให้เกิดการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมตามโทษที่ระบุไว้ในกฎหมาย

6.5 การแสวงหาความร่วมมือและสนับสนุนจากภาคประชาชน ในการให้ข่าวสารข้อมูลเพื่อการปราบปรามยาเสพติด โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนผู้ให้ข่าวหรือข้อมูลที่สำคัญ

6.6 การกำหนดมาตรการและวิธีการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

7. การส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมได้รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสารเสพติด ตลอดจนรับรู้ถึงการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดผ่านสื่อต่างๆ โดย

7.1 ปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการเผยแพร่ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการผลิตสื่อทางการตลาดเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาและอันตรายของสารเสพติด สร้างความเข้าใจในกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งในแง่ของวิธีการ กฎหมาย และระเบียบวินัยต่างๆ และสร้างกระแสความรู้สึกร่วมในการต่อต้านยาเสพติด

7.2 พัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยหลีกเลี่ยงการใช้สื่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือมีส่วนสนับสนุนให้ปัญหาสารเสพติดขยายตัว

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ได้กำหนดแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2558-2562 การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา ดังนี้⁶⁰

⁶⁰ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2560, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2560), หน้า 26-28.

1. แผนงานสร้างภูมิคุ้มกันในสถานศึกษา

1.1 เป้าหมายแผนงาน

- โรงเรียนประถมศึกษา 31,335 แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษา 11,287 แห่ง
- โรงเรียนอาชีวศึกษา 956 แห่ง
- สถาบันอุดมศึกษา 156 แห่ง

แนวทางการดำเนินงาน แนวทางการดำเนินงานแต่ละกลุ่มเป้าหมาย มีดังนี้

1. แนวทางในกลุ่มประถมศึกษา

1.1 พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน และหลักสูตรในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้าง พัฒนาทักษะชีวิต ในการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในระดับประถมศึกษา

2.2 สร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนผ่านการเรียนการสอนจากครูและวิทยากรในการสร้างความรู้และเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันยาเสพติด

2.3 สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ โดยใช้กิจกรรมทางศาสนา ควบคู่กับกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

2. แนวทางในกลุ่มมัธยมศึกษา

2.1 สร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา เสริมสร้างความรู้ความภาคภูมิใจในตนเอง

2.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษากำหนดบทบาทและสร้างเครือข่ายกลุ่มแกนนำ/องค์กรวิชาชีพ อย่างต่อเนื่องจริงจัง

2.3 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาดูแลช่วยเหลือกลุ่มเสี่ยง/เสพ ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในรูปแบบที่เหมาะสม

2.4 ส่งเสริม สนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการ TO BE NUMBER ONE

2.5 ดำเนินการจัดระเบียบรอบสถานศึกษา โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ธันวาคม ศุภวรรณรักษ์ ได้สรุปวิธีการสร้างและป้องกันปัญหาเสพติดในปัจจุบัน โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่น คือ การป้องกันตั้งแต่เริ่มแรก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการในการป้องกันกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดยา (Risk Group) ไม่ให้ติดยาเสพติด ซึ่งมาตรการการป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดพอสรุปได้ดังนี้⁶¹

1. มาตรการทางการศึกษา (Education Measure) เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับกลุ่มเป้าหมาย อันจะเป็นภูมิคุ้มกันยาเสพติด โดยจะบรรจุเนื้อหาผสมผสานไปในการสอนวิชาต่างๆ ในระบบปกติ

2. มาตรการบริการสนเทศ (Information Measure) เป็นการให้ความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโทษและพิษภัยและอันตรายจากยาเสพติด และวิธีการป้องกันการโดยผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อจะให้

⁶¹ ธันวาคม ศุภวรรณรักษ์, พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนผู้ใหญ่วัยรุ่นบางเขน, *ปริญญาานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543), หน้า 24

กลุ่มเป้าหมายได้ตระหนักและมีการตื่นตัวต่อปัญหายาเสพติดและเพื่อสร้างเจตคติ ค่านิยมที่ถูกต้องให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีผลต่อการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด

3. มาตรการทางเลือก (Alternative Measure) เป็นการจัดกิจกรรมที่จะช่วยให้การส่งเสริมสนับสนุนและการตอบสนองความต้องการในขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้ได้รู้จักทางเลือกที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อตนเองเพื่อเป็นการเอาชนะตนเอง การนำตนเองให้ไปสู่การมีชีวิตอย่างมีคุณภาพโดยไม่ต้องพึ่งพายาเสพติด

4. มาตรการสอดแทรก (Intervention Measure) เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีปัญหาให้สามารถรู้จักการคลี่คลายและแก้ไขปัญหาหรือการเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่างๆ และถ้าบุคคลมีการเสพยาเสพติดอยู่แล้วก็ให้รู้จักเลือกและตัดสินใจในการที่จะใช้บริการทางด้านสังคมต่างๆ ที่มีอยู่เพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้อย่างเหมาะสม

5. มาตรการให้นวัตกรรมใหม่ๆ (Innovation Measure) เป็นการนำเอาวิธีการด้านกระบวนการหรือเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ในการดำเนินการป้องกันและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันการป้องกันยาเสพติดให้เกิดประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้เรียนจึงมีความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนที่ครูทุกคนจะต้องคำนึงถึง และสามารถสอดแทรกบูรณาการลงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ในแต่ละมาตรฐานและตัวชี้วัด สามารถบูรณาการสอดแทรกกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันทางร่างกายและจิตใจได้เป็นอย่างดี การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตอย่างเพียงพอต่อการเผชิญปัญหาเสพติด โรงเรียนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวทางต่างๆ ดังนี้⁶²

1. ระบบข้อมูล สถานศึกษาควรมีข้อมูลสภาพปัญหาเสพติดในสถานศึกษา เช่น สภาพการใช้สารเสพติดของครู/นักเรียน ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนที่มีพฤติกรรมทุกด้านทั้งด้านดีและเป็ยงเบน ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมยาเสพติดและการแก้ไข ข้อมูลการดำเนินงาน เพื่อเป็นองค์ความรู้สำคัญในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา

2. ระบบป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เน้นกิจกรรมด้านการป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกัน เช่น การให้ความรู้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน กำหนดในเนื้อหาการเรียนรู้อันเพื่อป้องกันยาเสพติดในหลักสูตร กำหนดมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ป้ายนิเทศ การจัดนิทรรศการเนื่องในโอกาสสำคัญๆ การจัดเสียงตามสาย กิจกรรมหน้าเสาธง การบรรยายพิเศษ ตลอดจนการสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อสร้างคุณลักษณะหรือความสามารถในเชิงสังคมจิตวิทยาให้นักเรียนได้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ระบบให้คำปรึกษา การให้คำปรึกษาจะช่วยให้นักเรียนแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมทั้งปัญหาส่วนตัว ครอบครัว หรือการเรียน เป็นต้น โดยใช้ทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนช่วยเหลือ เช่น กลุ่มเพื่อน ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว

⁶² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2559), หน้า 1-3.

4. ระบบการเฝ้าระวัง สถานศึกษาควรสร้างระบบกลไกเฝ้าระวังยาเสพติดในสถานที่ให้เป็นระบบการแจ้งเตือนในเรื่องยาเสพติดให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ตรวจสอบสภาพปัญหาและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่เสมอ รับแจ้งข่าวสารเบาะแสจากบุคคลภายในสถานศึกษาและชุมชน จัดให้มีช่องทางการแจ้งข่าวสารเช่น โทรศัพท์สายด่วน ผู้รับแจ้งเบาะแส เป็นต้น

5. ระบบการสนับสนุนจากชุมชน และสร้างเครือข่ายการทำงาน การสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายในการทำงาน เป็นการช่วยเสริมความเข้มแข็งในการทำงานและมีพลังในการทำงานมากขึ้น เช่น ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานให้เหมาะสมกับวัย ให้ความรัก ความอบอุ่น สถานศึกษาควรให้ความรู้และสร้างความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน รวมทั้งผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ระดมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมวิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกแนวทางในการป้องกัน ตลอดจนร่วมประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน

6. ระบบบริหารจัดการ สถานศึกษาควรกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ซึ่งอาจจะประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทุกฝ่าย ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชนในรูปของคณะกรรมการโดยมีภารกิจหลักคือ

6.1 จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี บริหารทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าและลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน

6.2 อำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านยาเสพติดและระดมทรัพยากรดำเนินงานจากหน่วยงานภาคีเครือข่าย เครือข่ายการทำงานและชุมชน

6.3 พัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานด้านยาเสพติด เช่น นักเรียนแกนนำ ครูแกนนำ เป็นต้น

6.4 กำกับติดตามการดำเนินงาน

6.5 รวบรวมและรายงานผลการดำเนินงาน

6.6 วิจัยและพัฒนาการต่อต้านยาเสพติดในสถานศึกษา เพื่อเผยแพร่และศึกษาพัฒนาต่อยอดพัฒนารูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ควรบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ซึ่งมีสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติด รวมทั้งพัฒนาระบบงานเพื่อรองรับการปฏิบัติงานสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ประกอบด้วย ระบบข้อมูล ระบบป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ระบบให้คำปรึกษา ระบบการเฝ้าระวัง ระบบการสนับสนุนจากชุมชนและสร้างเครือข่ายการทำงาน และระบบบริหารจัดการ จะช่วยให้นักเรียนพ้นภัยจากยาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

จึงสรุปได้ว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ควรให้มีการส่งเสริมบทบาทของสถาบันในสังคม อาทิเช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา สถาบันครอบครัว และสถาบันชุมชน ได้ตระหนักถึงปัญหาและการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยให้ความสำคัญและสนับสนุนให้สถาบันทางศาสนาทุกศาสนา เสริมสร้างศักยภาพให้สถานศึกษาทุกแห่งมีกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ชัดเจนและต่อเนื่อง สนับสนุนให้

เกิดการรวมตัวในชุมชน มีการวางแผนในชุมชนร่วมกันและกำหนดกฎเกณฑ์ของชุมชน โดยได้คำนึงถึงรับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น การใช้กระบวนการทางด้านการประชาสัมพันธ์ในเชิงกว้าง โดยผ่านทางสื่อสารมวลชนต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกลุ่มประชากรและท้องถิ่น และสร้างภูมิคุ้มกันในท้องถิ่นและเป็นแนวร่วมในการดำเนินป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด รวมถึงการประสานงานและผนึกกำลังระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาภาคเอกชน และองค์กรประชาชนในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด โดยมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกภายในองค์กรต่างๆ ให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ให้ตระหนักถึงปัญหาและร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมกับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในปัญหาของสารเสพติด และคำนึงถึงการผสมผสานระหว่างสถานการณ์ สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหาในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอื่นๆ กับการดำเนินงานในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด การสร้างความเข้มแข็งและความต่อเนื่องและยั่งยืนในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา ด้วยการใช้รูปแบบที่ผสมผสานการดำเนินงานและประสานความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทั้งนี้เน้นที่การพัฒนากระบวนการหลักสูตรโดยผู้สอนและวิธีการในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด โดยใช้รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดที่ผสมผสานกันในรูปแบบการดำเนินงานระหว่างมาตรการป้องกันสารเสพติด พัฒนาให้มีหลักสูตรเฉพาะในเรื่องของสารเสพติด พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ให้ความสำคัญกับครู พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทั้ง 3 ระบบ ได้แก่ ระบบสมัครใจ ระบบต้องโทษ และระบบบังคับบำบัด ทั้งนี้ให้เน้นคุณภาพ การบริการ และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการป้องกันติดยาเสพติดซ้ำ เร่งรัดและขยายการดำเนินงานการปราบปรามสารเสพติดของหน่วยงานปราบปราม ครอบครัวทั้งการปราบปรามผู้ค้ารายใหญ่และรายย่อย โดยให้ความสำคัญกับการคัดเลือกบุคคลในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมได้รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสารเสพติด ตลอดจนรับรู้ถึงการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดผ่านสื่อต่างๆ โดยปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการเผยแพร่ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการผลิตสื่อทางการตลาดเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาและอันตรายของสารเสพติด พัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.2.2 กลยุทธ์การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ตามที่รัฐบาลได้ประกาศนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ ยุทธศาสตร์ 5 รื้อป้องกันเป็นยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงาน โดยได้มีการจัดตั้งกลไกอำนวยการและบริหารจัดการแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกกระดับ ผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาทุกหน่วยต่างให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหายาอย่างจริงจังจนปรากฏผลงานอย่างเป็นรูปธรรมหลายประการ แต่ปัญหายาเสพติดก็ยังคงเป็นปัญหาที่ประชาชนต้องการให้รัฐบาลเร่งแก้ไขโดยเร่งด่วนนั้น เพื่อเร่งรัดการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เป็นไปตามนโยบายอย่างจริงจัง และต่อเนื่องสามารถลดระดับปัญหายาเสพติดและขจัดความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (1) (3) (6) และ (9) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ

บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจึงมีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 249/2552 เรื่อง ปฏิบัติการประเทศไทยเข้มแข็งชนะยาเสพติดยั่งยืน ภายใต้ยุทธศาสตร์ 5 ร้วป้องกัน ระยะที่ 2⁶³

นับตั้งแต่รัฐบาล กำหนดให้มียุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายของรัฐบาลด้วย ยุทธศาสตร์ 5 ร้วป้องกัน และ 2 โครงการหลัก ประกอบด้วย ร้วชายแดน ร้วชุมชน ร้วสังคม ร้วโรงเรียนร้ว ครอบครัว โครงการปราบปรามนักค้ายาเสพติดรายสำคัญ และลดความเดือดร้อนของประชาชนและ โครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่เดือนมีนาคม 2552 และมี ผลการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมหลายประการ แต่ระดับของปัญหายาเสพติดในภาพรวมยังคงดำรงอยู่และมี แนวโน้มเพิ่มขึ้นที่สำคัญได้แก่ สถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเพื่อนบ้านสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และการเมืองภายในประเทศ ผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดและปัจจัยเสี่ยงที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ปัจจัยและข้อจำกัดใน ด้านทรัพยากรและงบประมาณ ในภาวะวิกฤติกับขนาดของปัญหาที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ประกอบกับผลการ สสำรวจความคิดเห็นประชาชนของสถาบันทางวิชาการพบว่าปัญหายาเสพติดยังมีความรุนแรง และส่งผล กระทบต่อชีวิตความปลอดภัยของประชาชนมากขึ้นและต้องการที่จะให้รัฐบาลเร่งแก้ไขปัญหายาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ปัญหายาเสพติดลดระดับความรุนแรงลงตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล ที่มุ่งหวังให้สังคมไทยปลอดจาก ปัญหายาเสพติดประเทศไทยมีความเข้มแข็งเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ คือ หยุดยั้งและลดระดับการขยายตัว ของปัญหายาเสพติดในขอบเขตทั่วประเทศให้ได้มากที่สุด มิให้ปัญหายาเสพติดส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความ สงบสุขปลอดภัยของประชาชน ส่วนเป้าหมายปฏิบัติการได้กำหนดและวางเป้าหมายเชิงปริมาณ 4 เป้าหมาย⁶⁴

เป้าหมายที่ 1 ลดระดับปัญหายาเสพติดในพื้นที่ และกลุ่มปัญหาที่มีนัยสำคัญ 6 จุดสำคัญ ได้แก่ 3 กลุ่มพื้นที่ และ 3 ระบบปฏิบัติการสำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหายาเสพติดของ ประเทศในภาพรวม ซึ่ง 3 กลุ่มพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มพื้นที่ที่ 1 พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคเหนือที่เป็นแหล่งนำเข้า หลักของยาเสพติด กลุ่มพื้นที่ที่ 2 พื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลและกลุ่มพื้นที่ที่ 3 พื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ส่วน 3 ระบบปฏิบัติการ ได้แก่ ระบบปฏิบัติการที่ 1 ระบบการแก้ไขปัญหายาผู้เสพ/ ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยกระบวนการชุมชน – สังคม และมาตรการสมัครใจ ปฏิบัติการประเทศไทย เข้มแข็งชนะยาเสพติดยั่งยืน ภายใต้ยุทธศาสตร์ 5 ร้วป้องกัน ระยะที่ 2 ระบบปฏิบัติการที่ 2 ระบบการ พัฒนาระบบบังคับบำบัด และระบบปฏิบัติการที่ 3 ระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเรือนจำ

เป้าหมายที่ 2 ลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เป็นความ เดือดร้อนของประชาชนทั่ว ประเทศ 3 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 นำผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดในระบบที่เหมาะสมทุก ระบบให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ ประมาณการว่า ในปี 2553 หากสามารถดำเนินการบำบัดรักษาในทุกระบบได้ไม่ น้อยกว่า 300,000 คน และประมาณร้อยละ 50 ได้จากกระบวนการชุมชน – ประชาสังคม - สมัครใจ ฯลฯ จะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ยาเสพติดของประเทศในภาพรวมประการที่ 2 ลดจำนวนผู้ค้ายาเสพติดระดับแพร่ ระบาดในพื้นที่ทั่วประเทศรวมทั้งลดปัจจัยเสี่ยง สร้างปัจจัยบวกให้เพิ่มขึ้นป้องกันเยาวชนกลุ่มเสี่ยงรายใหม่ ในทุกจังหวัด และประการที่ 3 มุ่งเน้นการลดปัญหายาเสพติดในพื้นที่อำเภอเน้นหนัก 285 อำเภอ

⁶³ สำนักปราบปรามยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., เอกสารรายงานผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2550, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก, 2550), หน้า 2-4.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4-7.

เป้าหมายที่ 3 เสริมความเข้มแข็งของกลไกชุมชน - ประชาสังคมให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกจังหวัดและอำเภอเป้าหมาย

เป้าหมายที่ 4 เสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบ กลไก และกระบวนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหายาในภาวะวิกฤติ

แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558-2562 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติและรัฐบาลมีเจตนารมณ์ และความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะลดระดับปัญหายาเสพติดและปัญหาที่เกี่ยวข้องให้ได้มากที่สุด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสงบสุขของประชาชนและสังคมโดยรวม ซึ่งในการแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557 ได้กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องได้รับการป้องกันและแก้ไขโดยการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและจัดการกับปัญหาอื่นๆ ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องให้เบ็ดเสร็จ สำนักงาน ป.ป.ส. ได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2558 โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อลดปริมาณผู้เข้าสู่การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นำคนออกจากวงจรการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เห็นอย่างชัดเจนจนไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและประชาชน โดยกำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในปี 2558 มี 8 ยุทธศาสตร์ ได้แก่⁶⁵

1. ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ใช้เครื่องมือการป้องกันที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่เด็กปฐมวัย เยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ และครอบครัวที่มีความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด โดยร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ทั้งดนตรี กีฬา ศิลปะ หรืออื่นๆ ตามความเหมาะสม

2. ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในเชิงคุณภาพ โดยการพัฒนากลไกการดำเนินงานในทุกกระบวนการของการบำบัดรักษา ตั้งแต่การค้นหา คัดกรอง จำแนกผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด และนำเข้าสู่การบำบัดรักษาในระบบสมัครใจเป็นหลัก ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 108/2557 หรือในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การบำบัดรักษาในค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สถานพยาบาล สถานบังคับบำบัด ค่ายทหาร เป็นต้น

3. ยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม ให้มีระบบการติดตามช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษาอย่างจริงจัง ทั้งศูนย์ประสานการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูในระดับจังหวัดและอำเภอ พัฒนารูปแบบ แนวทางการติดตามและช่วยเหลือ การจัดระบบ ช่องทางในการให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสมของบุคคล เช่น ด้านอาชีพ การงาน การอบรม แล่งทุน การศึกษา เป็นต้น

4. ยุทธศาสตร์การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด โดยการควบคุม สกัดกั้นยาเสพติด สารตั้งต้น และเคมีภัณฑ์เข้าสู่ประเทศไทยตามช่องทางชายแดน จุดตรวจตอนใน เส้นทางคมนาคมขนส่ง ทำลายโครงสร้างการค้ากลุ่มอิทธิพล และยาเสพติดตามแนวชายแดน เพื่อตัดวงจรการนำเข้ายาเสพติดตามแนวชายแดน เส้นทางทางการเงินที่เชื่อมโยง พัฒนาความเข้มแข็งหมู่บ้านตามแนวชายแดน บูรณาการและแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลการข่าวในทุกระดับและสืบสวนปราบปรามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เน้นการระดมปราบปราม

⁶⁵ สำนักยุทธศาสตร์, แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558-2562, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2558). หน้า 21-73.

แหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย แหล่งพักยา ผู้ผลิต ผู้ค้ารายสำคัญ ผู้ล้าเสียงยาเสพติด เครือข่ายยาเสพติดและที่
โยงโยไปในเรื่องจำ ตลอดจนข้อร้องเรียนของประชาชน โดยให้สนธิกำลังปฏิบัติการจากทุกหน่วยเข้า
ปราบปรามเครือข่ายการผลิต และการค้ายาเสพติดรายสำคัญ และสืบสวนสอบสวนขยายผลเพื่อนำไปสู่การใช้
มาตรการทางทรัพย์สินและภาษี ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของขบวนการค้ายาเสพติด ซึ่งรวมไปถึงผู้มี
อิทธิพลนายทุนที่อยู่เบื้องหลังการกระทำผิด และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

5. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยการแสวงหา เสริมสร้าง และพัฒนาความ
ร่วมมือในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาเสพติดกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติประเทศ
ตลอดจนองค์กรระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาเสพติด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการสกัดกั้น
ปราบปรามยาเสพติดจากต่างประเทศที่เข้าสู่ประเทศไทย และยกระดับบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้
ประสานงานหลักของการแก้ไขปัญหาเสพติดในภูมิภาคอาเซียน โดยมีเป้าหมายหลักในการลด
สถานการณ์การผลิตยาเสพติดภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาเสพติดภายในประเทศและ
ภายในภูมิภาค

6. ยุทธศาสตร์การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหาเสพติดให้มีความสำคัญกับการ
ควบคุมและจัดการสภาพแวดล้อมในบริบทที่เป็นปัจจัยเอื้อที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ยาเสพติด
ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั้งเยาวชนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มผู้ผ่านการบำบัดรักษาแล้วกลับไปเสพซ้ำ เร่งรัดการจัด
ระเบียบสังคมอย่างจริงจัง โดยใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัดและการทำงานแบบบูรณาการที่มี
เจ้าภาพชัดเจน มุ่งเน้นที่แหล่งอบายมุข แหล่งมั่วสุม และแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดทุกแห่งทั่วประเทศ
สร้างสภาพแวดล้อมผ่านกลไกครอบครัวและสังคม เพื่อควบคุม และป้องกันปัญหาเสพติด

7. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพ
ติดในหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีปัญหาเสพติด และในหมู่บ้าน/ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน ตลอดจนเสริมสร้าง
การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาเสพติด

8. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาระบบการ
บริหารจัดการที่มีเอกภาพ ทั้งในด้านกลไกการแก้ไขปัญหาทุกระดับ ระบบแผน งบประมาณ การติดตาม
ประเมินผล และระบบสนับสนุนต่างๆ เป็นต้น มีการทำงานแบบบูรณาการทุกมาตรการและทุกหน่วยงานใน
พื้นที่ที่ปรากฏปัญหาการค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติด ทั้งแนวคิด แผนงาน งบประมาณ และการปฏิบัติ
เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้อย่างแท้จริง พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและสอดคล้องกับ
ภารกิจที่ได้รับมอบหมายในแต่ละมาตรการที่รับผิดชอบ

รัฐบาล ถือว่าปัญหาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหายาอย่างจริงจัง
และน้อมนำพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในเรื่องยาเสพติดมาปฏิบัติให้สำเร็จ
ลุล่วง โดยใช้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด เป็นยุทธศาสตร์หลัก กำหนดกลยุทธ์สำคัญที่จะ
ดำเนินการ คือ 7 แผน 4 ปรับ 3 หลัก 6 เร่ง เพื่อให้เป็นสิ่งที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดเป็นหลักในการ
ขับเคลื่อนงานยาเสพติด 7 แผน ประกอบด้วย⁶⁶

แผนที่ 1 การสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด เป็นแผนที่ทำให้หมู่บ้าน/
ชุมชนทั่วประเทศ ประมาณ 85,000 แห่ง มีการรวมตัวเป็นพลังแผ่นดินและใช้พลังที่รวมตัวนี้ดำเนินการ

⁶⁶ สำนักยุทธศาสตร์, แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด พ.ศ. 2558-2562, หน้า 11-14.

ป้องกัน เฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน รวมทั้ง ส่งเสริมให้องค์กร หน่วยงาน โรงเรียน สถานประกอบการภาคเอกชนทุกแห่ง ได้รวมกันเป็นพลังแผ่นดินทั่วประเทศ รัฐบาลหยิบยกแผนนี้ เป็นแผนแรก เพื่อต้องการสื่อให้สาธารณชนทั้งประเทศได้ระลึกว่า การแก้ไขปัญหาเสพติดจะต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน

แผนที่ 2 การแก้ไขปัญหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด (Demand) เป็นแผนที่ลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย ประมาณการว่า จำนวนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทยในขณะนี้กว่า 1.2 ล้านคน ตั้งเป้าหมายไว้ว่าในปีแรกจะดำเนินการให้ได้ถึง 400,000 คนทั่วประเทศ โดยจะดำเนินการนำผู้เสพเข้ารับการบำบัดรักษาในทุกกระบบ ทั้งระบบสมัครใจ ระบบบังคับบำบัด ระบบต้องโทษ จะขยายสถานบำบัดให้เพียงพอ และจะให้องค์กรภาคเอกชน ภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันบำบัดรักษา รวมทั้งจะดำเนินการต่อผู้เสพให้ครบวงจร ทั้งการติดตามช่วยเหลือ พี่นพุดและผู้เสพในด้านอาชีพการงานสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติไม่กลับไปมีพฤติการณ์ซ้ำอีก

แผนที่ 3 การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด (Potential Demand) เป็นแผนที่มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับประชาชน เยาวชนทั่วไป เยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัญหาเสพติดให้กับประชาชนทั้งประเทศ ซึ่งจะเป็นการตัดการเพิ่มขึ้นของผู้เสพรายใหม่ โดยจะให้ความสำคัญในการป้องกันยาเสพติด ในสถานศึกษาทุกแห่ง รวมทั้ง ขจัดปัจจัยเสี่ยงที่เอื้อต่อปัญหาเสพติดให้หมดไป จะสร้างคุณภาพชีวิต ทักษะดีให้กับเยาวชนที่จะเป็นอนาคตของชาติ ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

แผนที่ 4 การปราบปรามยาเสพติดและบังคับใช้กฎหมาย (Supply) เป็นแผนที่ลดผู้ผลิตผู้ค้าผู้ล้าเสพยาเสพติดในทุกกระดับ เพื่อตัดวงจรที่จะนำยาเสพติดมายังตลาดผู้เสพ รัฐบาลจะเน้นย้ำให้ใช้หลักการบังคับใช้กฎหมายตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด ใช้มาตรการทางด้านทรัพย์สิน การสืบสวนขยายผลเป็นแนวทางปฏิบัติหลักจะมุ่งลดความเดือดร้อนของประชาชนต่อปัญหาการค้ายาเสพติดในชุมชน จะพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งจะลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเด็ดขาด

แผนที่ 5 ความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นแผนที่จะแสวงความร่วมมือกับต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อร่วมกันปราบปรามการผลิตและค้ายาเสพติด มิให้ปัญหาเสพติดเป็นภัยของแต่ละประเทศ โดยจะเร่งรัดในด้านความร่วมมือในทุกด้านทั้งในด้านการข่าว การปราบปราม การปฏิบัติการร่วม รวมทั้ง ใช้นโยบายเชิงรุกการพัฒนาพื้นที่ชายแดนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อให้ชายแดนมีความเป็นอยู่อย่างสันติ

แผนที่ 6 การสกัดกั้นยาเสพติด เป็นแผนที่จะดำเนินการมาตรการต่างๆ เพื่อสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนทุกด้าน มิให้มีการลักลอบนำยาเสพติดสู่ประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อสร้างแนวสกัดกั้นที่มีประสิทธิภาพ โดยจะเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดน เพิ่มการลาดตระเวน การตั้งจุดตรวจ จุดสกัดตามเส้นทางชายแดน การสร้างหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็งตามแนวชายแดนเป็นหมู่บ้านสกัดกั้นยาเสพติดชายแดน จัดระเบียบหมู่บ้านตามแนวชายแดน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพจุดตรวจ จุดสกัดกั้นตามเส้นทางตอนในทั่วประเทศ ให้เป็นตาข่ายการสกัดกั้นการล้าเสพยาเสพติดทั่วประเทศ

แผนที่ 7 การบริหารจัดการแบบบูรณาการ เป็นแผนที่ระดมสรรพกำลังทั้งประเทศเข้าแก้ไขปัญหาเสพติด มีการจัดองค์กรกลไกการแก้ไขปัญหาเสพติดทุกระดับจะบริหารจัดการอย่างมี

ประสิทธิภาพ ทั้งในด้านโครงสร้างกลไกการบริหารงบประมาณ การพัฒนากำลังคน การสร้างขวัญกำลังใจ แก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดดีเด่น ฯลฯ รวมทั้งจะจัดการบูรณาการการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่มอบหมายบุคคลรับผิดชอบเป็นเจ้าภาพชัดเจน

4 ปรับ เป็นการปรับปรุงสิ่งที่มีความสำคัญในลำดับต้นๆ 4 อย่าง เพื่อให้การเอาชนะยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปรับที่ 1 ปรับปรุงข้อมูลการข่าวให้ถูกต้องทันสมัย ซึ่งเป็นสิ่งชี้้นำการแก้ไขปัญหายา ข้อมูลสำคัญที่จะปรับปรุง คือ ข้อมูลผู้ค้า ข้อมูลผู้เสพ ข้อมูลกลุ่มเสี่ยง ข้อมูลพื้นที่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ข้อมูลการดำเนินงานโดยจะใช้ระบบคอมพิวเตอร์ เป็นส่วนจัดการข้อมูลให้เชื่อมโยงกัน จัดตั้งห้อง War Room ในทุกระดับทั้งในส่วนกลางและจังหวัดมีการแสดงผลในระบบแผนที่ภูมิศาสตร์/GIS ตามหลักการจัดระบบจัดการข้อมูลสมัยใหม่

ปรับที่ 2 ปรับบทบาทพฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ การประกาศเรื่องยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติต้องการแสดงให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการปฏิบัติปกติจะต้องมีการมอบหมายปรับกำลัง ปรับบทบาทเจ้าหน้าที่ให้พร้อมทุ่มเทอย่างเต็มที่โดยจะมีการมอบหมายหน้าที่หลัก-รองของการเป็นเจ้าภาพ มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการในทุกระดับ มีเจ้าหน้าที่หน่วยต่างๆ มาปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีการคัดเลือก คัดสรรเจ้าหน้าที่ที่มีคุณภาพมาปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการรวมศูนย์บูรณาการกำลังการปฏิบัติงานที่สำคัญ การควบคุมพฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้แสวงประโยชน์ต่อยาเสพติดทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งจะมีการลงโทษอย่างเด็ดขาดทำให้ประชาชนไว้วางใจและเชื่อมั่นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ปรับที่ 3 ปรับกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และภาคส่วนต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการดำเนินงานจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดฯ ที่นำผู้เสพเข้าระบบบังคับบำบัดจะต้องปรับแก้ให้คล่องตัวลดขั้นตอน พระราชบัญญัติมาตรการฯ ที่ใช้ในการยึดอายัดทรัพย์สิน จะต้องปรับปรุงในด้านระเบียบ ระยะเวลา เพื่อให้เป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะพิจารณาเพิ่มบทบาทอำนาจให้กับชุมชนในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยถูกต้อง

ปรับที่ 4 ปรับทัศนคติของสังคมและชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้ประชาชนทั้งประเทศรู้ว่ายาเสพติดไม่ใช่เรื่องของฝ่ายรัฐแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของประชาชนทั้งประเทศที่ต้องร่วมกันเป็นเจ้าของปัญหาพร้อมแก้ไข สังคมมีการปรับทัศนคติต่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ยุติพฤติกรรมแล้ว ด้วยการให้อภัยให้การยอมรับ เปิดโอกาสให้ปรับปรุงตัวมีอาชีพการงานรองรับในหน่วยงานต่างๆ สามารถกลับสู่สังคมได้อย่างปกติ

3 หลัก ได้แก่ ยึด 3 หลักในการแก้ปัญหา ประกอบด้วย

หลักที่ 1 หลักการแก้ไขปัญหายาโดยใช้หลักเมตตา ความรักในเพื่อนมนุษย์ อยากเห็นคนผิดกลับตัวเป็นคนดี คืนความรักให้ครอบครัว คืนสุขให้ชุมชน โดยจะใช้มาตรการทางชุมชน มาตรการทางสังคม มาตรการประชาคม เพื่อให้เป็นกระแสของคนหมู่มากทำให้เกิดผลต่อผู้กระทำผิดยาเสพติดคิดละเลิกด้วยกระบวนการทางสังคมเว้นแต่ผู้ไม่ยินยอม ก็จะดำเนินการอย่างจริงจัง ดังนั้นแผนงานทั้ง 7 แผนจึงมีหลักนี้แทรกอยู่

หลักที่ 2 ยึดหลักนิติธรรม ใช้การบำบัดป้องกันควบคุมการปราบปราม เป็นการใช้กระบวนการทางกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังตามหลักนิติธรรม และโดยที่ความต้องการลด demand ผู้เสพ

ให้มากที่สุด การจะลดผู้เสพได้จะต้องดำเนินการในด้าน supply และด้านป้องกันควบคู่ไปด้วย เพื่อตัดวงจรการค้าและป้องกันผู้เสพยาใหม่ จึงสามารถลดปัญหาได้อย่างแท้จริง ซึ่งก็คือการบูรณาการมาตรการต่างๆ บนพื้นฐานของหลักนิติธรรม

หลักที่ 3 หลักแก้ปัญหาโดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง หรือ Area Approach โดยยึดจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เป็นตัวตั้งของการแก้ไขปัญหา ให้พื้นที่ที่เป็นเจ้าของปัญหาสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่ทั้งในด้านบทบาท อำนาจ การมอบหมาย การระดมสรรพกำลัง งบประมาณ การบริหารจัดการ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด/นายอำเภอเป็นเจ้าภาพ และรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาเต็ม มี 5 หน่วยหลักสำคัญ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด ฝ่ายศึกษาธิการจังหวัด หน่วยงานด้านทหาร เป็นต้น

6 เร่ง ได้แก่ การกำหนดการปฏิบัติที่เร่งด่วน 6 เรื่องที่จะต้องเร่งดำเนินการ ได้แก่

เร่งที่ 1 เร่งดำเนินการในด้านข้อมูล ปัญหา ให้ทุกหน่วยหาข้อมูลปัญหาเสพยาเสพติดที่เป็นจริงในระดับพื้นที่ในทุกจังหวัด โดยจะใช้วิธีการที่รอบคอบ ชัดเจน ใช้งานการข่าวขยายผลจากผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสพยาเสพติด จากประชาคมชุมชน ฯลฯ และให้ตรวจสอบต่างๆ อย่างถูกต้อง และใช้ข้อมูลนี้มาจัดทำแผนแก้ไข ปัญหา รวมทั้งเร่งจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทุกระดับ

เร่งที่ 2 เร่งลดจำนวนผู้เสพยาจากหมู่บ้าน/ชุมชน โดยจะเร่งจัดทำแผนบำบัดรักษา ลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดในพื้นที่โดยเร็วยึดคุณภาพ และจะดำเนินการให้ครบวงจร ทั้งการติดตาม ช่วยเหลือฟื้นฟู การแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ให้การแก้ไขปัญหามีไปอย่างยั่งยืน

เร่งที่ 3 เร่งแสวงหาความร่วมมือกับต่างประเทศและการสกัดกั้นยาเสพติด โดยจะเร่งประสานงานขยายความร่วมมือกับประเทศที่มีผลกระทบต่อปัญหาเสพยาเสพติดกับประเทศไทยมากที่สุด ขยายความร่วมมือในระดับปฏิบัติให้มากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพการสกัดกั้นตามแนวชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเป้าหมายเร่งด่วนอันดับแรก เพื่อลดปริมาณนำเข้ายาเสพติดจากนอกประเทศให้เหลือน้อยที่สุด พร้อมกันนี้เร่งการจัดตั้งจุดตรวจเส้นทางตอนในให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

เร่งที่ 4 เร่งปราบปรามผู้ค้า ลดความเดือดร้อนของประชาชนจากปัญหาเสพยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ค้าที่สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน-สังคม ที่ประชาชนร้องเรียนตามช่องทางต่างๆ และจะมีการแจ้งผลการดำเนินงานให้ประชาชนรับทราบ รวมทั้งจะเร่งขยายผลการดำเนินงานในด้านยึดทรัพย์ผู้ค้ายาเสพติดตามหลักนิติธรรมให้เพิ่มมากขึ้น

เร่งที่ 5 เร่งแก้ไขปัญหายาวชนกลุ่มเสี่ยงทั้งในและนอกสถานศึกษา ที่เป็นความห่วงใยของพ่อแม่ผู้ปกครองทั่วประเทศ จะเร่งให้ทุกจังหวัดเข้มงวดกวดขันพื้นที่เสี่ยง ปักจี้เสี่ยงที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับชุมชนและสังคมที่สำคัญ ได้แก่ สถานบันเทิง แหล่งมั่วสุมของเยาวชน การรวมกลุ่ม รถซึ่งตามท้องถนน การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและมีผลต่อประชาชนผู้บริโภค นอกจากนี้จะเร่งสร้างระบบป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดในสถานศึกษาในทุกจังหวัด เพื่อสร้างความสบายใจให้กับผู้ปกครอง

เร่งที่ 6 เร่งสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยน้อมนำพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2554 ในเรื่อง โครงการกองทุนแม่ของแผ่นดิน ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์พระราชทานในการสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่ม เฝ้าระวังยาเสพติด

มีการพึ่งตัวเอง พึ่งพากันเอง แก้ไขปัญหาหาสาเหตุติดในหมู่บ้าน/ชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมของตน และต่อยอดไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์การดำเนินงาน 5 กลยุทธ์สำคัญเพื่อหยุดยั้งและลดระดับการขยายตัวของปัญหาหาสาเหตุติดในประเทศจะต้องใช้ 5 กลยุทธ์ที่สำคัญได้แก่

1. กลยุทธ์ลด demand โดยใช้มาตรการทางสังคม มาตรการชุมชน - ประชาสังคมและมาตรการป้องกัน นำผู้เสพเข้าบำบัดรักษาด้วยกระบวนการเหล่านี้ให้เพิ่มมากขึ้นเพิ่มความสมดุลให้กับมาตรการนี้ ควบคู่กับมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างยุติธรรม

2. กลยุทธ์แก้ปัญหาที่จุดวิกฤติ (critical point) โดยลดระดับปัญหาหาสาเหตุติดในพื้นที่และกลุ่มปัญหาที่อยู่ในขั้นวิกฤติ และส่งผลต่อสถานการณ์ปัญหาภาพรวมของประเทศเป็นลำดับความเร่งด่วน โดยหากสามารถลดวิกฤติปัญหาดังกล่าวได้แล้วจะส่งผลต่อการลดระดับปัญหาของประเทศ

3. กลยุทธ์การเน้นพื้นที่แบบบูรณาการโดยนำยุทธศาสตร์ 5 รั้วป้องกัน บูรณาการลงสู่พื้นที่เป้าหมายอย่างบูรณาการ ครบวงจรภายใต้แนวทาง “ทุกรั้วต้องมีจุดเน้นหนัก ทุกโครงการหลักต้องบูรณาการสู่พื้นที่”

4. กลยุทธ์พลังชุมชน โดยเพิ่มบทบาทพลังของชุมชน- พลังทางสังคมเป็นจุดสมดุลที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาหาสาเหตุติดอย่างยั่งยืน ควบคู่กับบทบาทของภาครัฐ

5. กลยุทธ์บริหารจัดการในภาวะวิกฤติ (crisis management) ทั้งข้อจำกัดของวิกฤติต่างๆ ของประเทศ วิกฤติเศรษฐกิจ วิกฤติทางสังคม งบประมาณ ฯลฯ ในขณะที่เงื่อนไขของยาเสพติดมีแนวโน้มมากขึ้น

การแก้ไขปัญหาหาสาเหตุติดในหมู่เด็กและเยาวชน⁶⁷

1. การใช้มาตรการทางสื่อมวลชน สำนักงานคณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดควรมุ่งเน้นรณรงค์โดยใช้สื่อสารต่างๆ ทุกด้าน เช่น

1.1 ทางโทรทัศน์ ควรจัดรายการที่ชี้ถึงโทษของยาเสพติด โดยแพทย์ชี้ถึงโทษที่มีผลต่อร่างกายและจิตใจทุกวันๆ ละ 5 นาที นอกจากนี้ควรนำเสนอการศึกษาเรื่องราวจากเหตุการณ์ที่เป็นความจริง ทั้งนี้ เพื่อเด็กและเยาวชนที่อยู่วัยเดียวกันจะได้เรียนรู้ ผู้วิจัยคาดว่าได้ผลมากกว่าที่ผู้ใหญ่อธิบาย

1.2 ทางหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์รายวันต่างๆ ควรร่วมมือจัดทำคอลัมภ์หน้ากระดาษลงประวัติ เรื่องราว รายละเอียด (Case Study) ของเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติดโดยชี้ให้เห็นถึงผลร้ายที่ได้รับที่มีต่อร่างกาย สภาพจิตใจ การศึกษาเล่าเรียน และอนาคตของเยาวชนอาจจัดคอลัมภ์สัมภาษณ์เด็กและเยาวชนที่กลับใจเลิกเสพยาเสพติด

1.3 ภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์ทุกๆ แห่งควรร่วมรณรงค์ปราบปรามการติดยาเสพติด โดยรัฐบาลออกเป็นนโยบายให้โรงภาพยนตร์ทุกแห่งโฆษณาคำขวัญถึงอันตรายในการติดยาเสพติดพร้อมสภาพของผู้ติดยาเสพติดประกอบแสดงให้เห็น ขณะเดียวกันให้แจ้งอัตราโทษของผู้เสพและผู้จำหน่ายรายการนี้อาจจัดไว้ก่อนฉายภาพยนตร์เรื่อง

⁶⁷ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, (ร.ศ.), การระบาดของยาเสพติดให้โทษในหมู่เด็กและเยาวชน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (คณะสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540).

1.4 สื่อสารทุกประเภท ควรร่วมกันประชาสัมพันธ์ข่าวความเคลื่อนไหวคดียาเสพติดให้เป็นการเปิดเผยทั้งภายใน และภายนอกประเทศ รวมทั้งการเผยแพร่รายงานการวิจัยการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

2. สถานฝึกอบรม คือ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทุกแห่ง ควรมีวิธีตรวจปัสสาวะเด็กและเยาวชนในรายที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การตรวจปัสสาวะจะต้องทำโดยรัดกุมเคร่งครัด เพื่อการบำบัดแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติดครั้งนี้พบว่า ร้อยละ 33.7 คิดว่ายาเสพติดมีโทษอย่างร้ายแรง ผู้วิจัยคิดว่าขณะที่เด็กและเยาวชนได้รับการฝึกอบรมไม่ได้เสพยาเสพติดอีก แนวโน้มที่เด็กและเยาวชนจะไม่กลับมาเสพยาอีกก็ควรมีมากวิธีการบำบัดฟื้นฟูแก้ไขเด็กและเยาวชนที่ติดยาเสพติด ในสถานฝึกอบรมทุกๆ แห่งควรติดต่อประสานงานศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้มีโอกาสได้รับการศึกษานอกโรงเรียนด้วยวิธีทางไกล เนื่องจากการวิจัยพบว่าร้อยละ 34.4 เด็กและเยาวชนกลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาจบชั้นประถม 6 เท่านั้น การศึกษานอกโรงเรียนจะเป็นบันไดที่จะนำทางให้เด็กและเยาวชนมีอนาคตทางการศึกษาที่สดใสเป็นความมุ่งหวัง และกำลังใจในการกลบตัวเลิกเสพยาเสพติดได้ในที่สุด

3. เพื่อนมีอิทธิพลมากในการชักชวนให้เสพยาครั้งแรก และการหวนกลับมาเสพยาอีก คือ ร้อยละ 37.7 เพื่อนชวนให้มาเสพยาอีก ผู้วิจัยเห็นควรที่จะใช้กิจกรรมการใช้เวลาว่างในช่วงวัยนี้ ให้มีการควบคุมไปในทางที่ถูกต้อง การจัดตั้งศูนย์เยาวชนให้มีมากขึ้น การใช้มาตรการการกีฬามาตัดโอกาสที่จะไปเสพยาเสพติด รัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานคร จะต้องใช้งบประมาณตั้งศูนย์เยาวชน ซึ่งอุปกรณ์กีฬาให้มีจำนวนมากพอแก่ความต้องการของเด็กและเยาวชนการจัดตั้งศูนย์เยาวชนให้มีมากขึ้นให้พร้อมเพียงสนองความต้องการที่เยาวชนวัยรุ่นที่ต้องการใช้พลังกำลังในการเล่นกีฬา ทั้งนี้ ควรต้องเปิดรับครูพลศึกษาจำนวนมาก และบรรจุประจำศูนย์เยาวชนต่างๆ ในภูมิภาคควรใช้สถานที่โรงประจำจังหวัดทุกแห่งเปิดบริการคล้ายศูนย์เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร การเปิดสถานบริการทางกีฬาจะช่วยให้เด็กและเยาวชนทั่วไปมาเล่นกีฬาออกกำลังกายใช้พลังที่มีอยู่มากตามวัยรุ่น วิธีนี้จะเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ข้อมูลจากการวิจัยเด็กและเยาวชนจำนวนมากที่สุดร้อยละ 43.2 ไปบ้านเพื่อนเมื่อมีเวลาว่าง ภายในครอบครัว ผู้วิจัยเห็นว่าบิดามารดาควรอบรมสั่งสอนปลูกฝังลูกให้เด็กและเยาวชน บุตรของตนรู้จักใช้เวลาว่าง พยายามสร้างให้บุตรมีนิสัยชอบงานอดิเรกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น กีฬา ดนตรี วาดภาพ ปลูกต้นไม้ และเลี้ยงสัตว์

4. บรรยากาศภายในโรงเรียน เหตุผลที่เด็กและเยาวชนไม่อยากไปโรงเรียนเพราะครูดุเข้มงวดมากเกินไป ร้อยละ 16.7 และนักเรียนพูดถึงยาเสพติดในโรงเรียนในระดับปานกลาง ร้อยละ 42 ซึ่งก็นับว่าการกล่าวถึงยาเสพติดจำนวนเช่นนี้เป็นอันตรายมากกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมสามัญศึกษา ควรมุ่งกวาดล้างคุณภาพและบุคลิกภาพของครูมากขึ้นที่สำคัญอนามัยโรงเรียน ห้องพยาบาลควรต้องจัดให้มีการตรวจปัสสาวะของนักเรียนเป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อเป็นการตรวจเช็คสารเสพติดการแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการควรเพิ่มงบประมาณจัดหาครูแนะแนวทำหน้าที่การให้คำปรึกษาแนะนำอย่างเต็มที่เพียงอย่างเดียวโดยไม่ต้องทำการสอนวิชาต่างๆ ครูแนะแนวจะช่วยบำบัดทางจิตใจ มีนักเรียนมีปัญหาไม่สบายใจได้ทุกเวลานักเรียนกลุ่มนี้จะได้ไม่ไปหาทางออกผิดๆ ซึ่งเป็นเรื่องยากแก่การแก้ไข ในขณะที่เดียวกันนักเรียนบางคนที่ยังเล็กไม่ได้ในการเสพยาเสพติด ถ้ามีครูแนะแนวอาชีพมาช่วยบำบัดทางจิตใจให้ความ ออบอุ่น ผู้วิจัยคาดว่าวิธีนี้จะช่วยเหนี่ยวรั้งนักเรียนกลุ่มนี้ให้กลับมาใช้ชีวิตเป็นปกติได้

5. สถาบันครอบครัว ผลการพิสูจน์สมมติฐาน ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงในการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางและเลว รวมร้อยละ 65.3 แนวทางแก้ไขความสัมพันธ์ของครอบครัว ดังนี้

5.1 ควรหาทางยกระดับการศึกษา โดยส่วนรวมให้สูงขึ้นโดยขยายภาคการศึกษาบังคับ

5.2 จัดให้มีหน่วยการให้การศึกษาคือหน่วยนี้จะไม่มุ่งการศึกษาสายสามัญ แต่จะสอนเสริมให้คำ แนะนำ ทางจิตวิทยา การอบรมปกครองบุตร ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติความต้องการของวัยรุ่น และบุคลิกภาพของบิดามารดา

5.3 ตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาแก่บิดามารดา ซึ่งอาจจัดโดยองค์กรเอกชนมีอาสาสมัครทำหน้าที่ผู้ให้คำแนะนำ หน่วยงานเอกชน เช่น สภาสังคมสงเคราะห์ สมาคมสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย หน่วยงานรัฐบาลควรจัดอยู่ในศาลเยาวชนและครอบครัวทุกแห่ง และศูนย์นี้จะให้บริการโดยไม่คิดค่าบริการ ให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาเมื่อเด็กและเยาวชนติดยาเสพติด

5.4 รัฐบาลควรมุ่งประชาสัมพันธ์กระตุ้นให้ทุกคนเห็นความสำคัญของครอบครัวปลูก ระดมให้ทุกคนระลึกถึงความแน่นแฟ้น และความอบอุ่นของครอบครัว โดยการรณรงค์คำขวัญทางสื่อสารทุก ประเภท ถ้าครอบครัวรักกันดีมีบรรยากาศอบอุ่น บุตรก็จะไม่ไปกระพริตผิด

5.5 ความพร้อมในการมีครอบครัว ผู้วิจัยเห็นว่าความพร้อมในการมีครอบครัวเป็นอันดับแรกก็จะสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ควรเริ่มตั้งแต่การศึกษาในการเตรียมการการมีครอบครัว เช่น รายได้ การจดทะเบียนสมรส การวางแผนคุมกำเนิด ปัญหาส่วนตัวและเครือญาติที่สำคัญคือการประกอบอาชีพที่มั่นคง สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่มีผลนำมาซึ่งปัญหาครอบครัว

5.6 บิดามารดา ควรพยายามสร้างบรรยากาศในครอบครัว เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกันที่ทุกคนในครอบครัวปฏิบัติร่วมกันได้ การหาเวลาอยู่ด้วยกันรับประทานอาหารด้วยกัน ไปเที่ยวนอกบ้านด้วยกัน บิดามารดาควรปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน บุตรของตนโดยมีการยืดหยุ่น ไม่บังคับควบคุมจนเกินไป หรือไม่เอาใจใส่ปล่อยให้ เป็นอิสระตามลำพัง ควรติดตามดูแลห่างๆ ตลอดระยะเวลาบางครั้งให้ความสนใจด้วยการพูดคุย ถามเหตุผลเป็นครั้งคราว และค่อยๆ สังเกตพฤติกรรมไปด้วย

6. การคบเพื่อน เพื่อนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนจากข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ได้กล่าวแล้วว่าระยะขั้นตอนที่เด็กและเยาวชนจะเสพยา และภายหลังที่เลิกเสพยาแล้วแต่เด็กและเยาวชนต้องกลับมาเสพยาอีก เพื่อนเป็นบุคคลที่ชักชวนให้มาเสพยาเสพติด ผู้วิจัยเห็นว่าบิดามารดาควรมีวิธีปฏิบัติในเรื่องนี้ ดังนี้ บิดามารดาควรเปิดโอกาสให้บุตรพาเพื่อนมาบ้านได้ตามอัธยาศัยและให้การต้อนรับด้วยความยินดี ควรให้ความสนิทสนมกับเพื่อนของบุตรถ้าเพื่อนที่บิดามารดารู้จักดีพอก็ควรอนุญาตให้บุตรไปบ้านเพื่อนได้บ้าง การติดต่อสมาคมไปมาหาสู่ก็จะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ความสัมพันธ์ของบิดามารดา บุตร และเพื่อนก็จะดำเนินไปด้วยดีนอกจากนั้น บิดามารดาควรวางตัวเป็นเพื่อนที่ดีของบุตรต้องใช้เวลาอบรมสั่งสอนอย่างไม่เป็นทางการ พยายามทำตัวเป็นเพื่อนลูกได้ และพร้อมที่จะให้คำปรึกษาได้ทุกๆ เรื่องสิ่งสำคัญ ถ้าบิดามารดาวางตัวเป็นที่รักและศรัทธาของบุตร บุตรของตนก็จะไม่ปกปิดปัญหาความไม่สบายใจ หรือมีความลับ อันจะนำไปสู่ปัญหาที่สายเกินการแก้ไขได้ กรณี เด็กและเยาวชนไม่สบายใจและไปเสพยาเสพติดทั้งหลาย

7. การกระทำความผิดคดียาเสพติดเป็นอาชญากรรมองค์การ ซึ่งมีความสลับซับซ้อน พระราชบัญญัติ มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ควรกำหนดโทษ ผู้กระทำความผิดฐานสมคบกับนายทุน และตัวการสำคัญให้ได้รับโทษมากขึ้น และการใช้มาตรการริบทรัพย์ ควรทำเข้มแข็งจริงจัง

8. การกระทำผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดมีลักษณะที่หาหลักฐานยากบุคลากรใน กระบวนการยุติธรรมควรมีการจัดสัมมนา ร่วมกัน เพื่อหามาตรการที่จะนำตัวคนทำผิดมาลงโทษให้ได้การมี หลักฐานชัดเจนทั้งพยานเอกสารและพยานบุคคลเป็นเรื่องที่นำมาประกอบยากเนื่องจากผู้อยู่เบื้องหลัง ตัวการสำคัญมักจะเป็นผู้มีอำนาจ มีตำแหน่งมีความรู้ฉลาดรอบคอบจึงไม่ทำผิด โดยทิ้งหลักฐานไว้ มาตรการทางกฎหมายควรต้องแก้ไขวิธีการดำเนินคดีเป็นกรณีพิเศษสำหรับคดียาเสพติด

9. รัฐบาลควรจัดตั้งศาลยาเสพติดโดยเร่งด่วน เพื่อที่จะดำเนินคดีได้อย่างรวดเร็วทันตาเห็น จะทำให้มีความศักดิ์สิทธิ์เด็ดขาด การจัดตั้งศาลพิเศษ ศาลยาเสพติดนี้ อาจทำได้ในศาลยุติธรรมทั่วไป เพียงแต่เมื่อมีการฟ้องร้องคดีนี้ ผู้พิพากษาจะพิจารณาก่อน และดำเนินคดีอย่างรวดเร็วผลจะทำให้ ประชาชนได้ติดตามรู้ถึงการบังคับใช้กฎหมายในการลงโทษโดยทั่วกัน ทำให้คนเกรงกลัวไม่กล้าทำผิด การ พิจารณาคดีล่าช้าคนจะลี้ภัยติดตามและมองเห็นว่าคนทำผิดหลุนพันอำนาจกฎหมายได้ คนทำผิดก็จะได้ใจ กล้าทำผิดในคดียาเสพติดอีก

10. กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน คณะกรรมการปราบปรามยาเสพติด ควรร่วมกันวางแผนเสนอมาตรการในการตรวจปัสสาวะแก่บุคคลทั่วไป โดยตั้งเป็นด่านตรวจต่างๆ เป็นจุดตรวจกระจายในเขตกรุงเทพมหานคร และภูมิภาคในเส้นทางการจราจร และเมื่อตรวจปัสสาวะพบเชื่อว่าบุคคลผู้นั้นมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายควรต้องควบคุมตัวไปไว้ใน สถานพยาบาลมีการบำบัดรักษาต่อไป ในขณะที่เดียวกัน ควรตั้งนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และ พนักงานคุมประพฤติเข้ามาทำการสัมภาษณ์สืบเสาะ พยายามหาข้อมูลให้ได้แหล่งที่มาของยาเสพติดในที่สุด แล้วจึงส่งเรื่องให้ศาลยาเสพติดดำเนินคดี ซึ่งมีวิธีพิจารณาเป็นพิเศษได้อย่างรวดเร็ว

11. การทำบัญชีรายชื่อบุคคลเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบพบและได้เบาะแสทั้งตัวการและบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายยาเสพติด รวมทั้ง การรับแจ้งทางจดหมายจากประชาชนทั่วไปโดยรักษา ความลับบัญชีรายชื่อนี้จะรวบรวมไว้ที่สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และควรต้อง ส่งบัญชีนี้ไปที่สถานีตำรวจทุกแห่งเพื่อที่จะได้สืบเสาะข้อมูลให้ได้ตัวผู้กระทำความผิด และดำเนินการบังคับ ใช้กฎหมายมาลงโทษต่อไป

สรุปได้ว่ารัฐบาลได้ประกาศนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ ยุทธศาสตร์ 5 รั้ว เป็น ยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงาน โดยได้มีการจัดตั้งกลไกอำนวยการและบริหารจัดการแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกกระดับ แต่ปัญหายาเสพติดก็ยังคงเป็นปัญหาที่ประชาชนต้องการให้รัฐบาลเร่งแก้ไขโดยเร่งด่วนนั้น กลยุทธ์ที่สำคัญเพื่อหยุดยั้งและลดระดับการขยายตัวของปัญหายาเสพติดในประเทศจะต้องใช้ 5 กลยุทธ์ที่สำคัญได้แก่ 1) กลยุทธ์ลด demand โดยใช้มาตรการทางสังคม มาตรการชุมชน - ประชาสังคมและ มาตรการป้องกัน 2) กลยุทธ์แก้ปัญหาคritical point (critical point) โดยลดระดับปัญหายาเสพติดในพื้นที่ และกลุ่มปัญหาที่อยู่ในขั้นวิกฤติ 3) กลยุทธ์การเน้นพื้นที่แบบบูรณาการโดยนำยุทธศาสตร์ 5 รั้วป้องกัน บูรณาการลงสู่พื้นที่เป้าหมายอย่างครบวงจร 4) กลยุทธ์พลังชุมชน โดยเพิ่มบทบาทพลังของชุมชน- พลัง

ทางสังคม 5) กลยุทธ์บริหารจัดการในภาวะวิกฤติ (crisis management) ทั้งข้อจำกัดของวิกฤติต่างๆ ของประเทศ วิกฤติเศรษฐกิจ วิกฤติทางสังคม งบประมาณ

2.2.3 วิธีป้องกันการติดยาเสพติด

การป้องกันยาเสพติด หมายถึง การให้การศึกษา ข่าวดสารความรู้ และข้อมูลในเรื่องยาเสพติด อย่างถูกต้องด้วยวิธีการต่างๆ ไปสู่ประชาชน เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันมิให้ประชาชนหันไปใช้ยาเสพติด เป็นทางออกเมื่อตนเองหรือครอบครัวประสบปัญหา และในขณะเดียวกันก็ดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของตัวยา รวมทั้งปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีส่วนผลักดันให้คนไปใช้ยาเสพติดควบคู่กันไปด้วย เพราะเหตุที่ยาเสพติดทั้งหลายสามารถก่อให้เกิดโทษต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ บางชนิดอาจก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตหากเสพยาไม่ถูกวิธี เช่น เสพยาเกินขนาด ฉีดสารละลายที่มีฟองอากาศเข้าเส้น ฯลฯ อีกทั้งผู้เสพติดยาอาจนำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว สังคม และประเทศชาติตั้งนั้น เราทุกคนจึงควรห่างไกลจากยาเสพติด ในการนี้มีวิธีที่พึงปฏิบัติเพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่นไม่ให้ตกเป็นทาสของยาเสพติดต่างๆ ได้ดังนี้⁶⁸

1. ไม่ใช้ยารักษาตนเองจนพรวดพราด รวมทั้งไม่ใช้ยาชนิดหนึ่งชนิดใดติดต่อกันเป็นระยะเวลานานๆ โดยไม่ได้รับคำแนะนำจากแพทย์หรือเภสัชกร ทั้งนี้เพราะยาบางชนิดเสพติดยาได้หากใช้ผิดหลักการแพทย์ เช่น ยาแก้ปวด แก้อ้อ ฯลฯ

2. ไม่ทดลองชิมหรือเสพ เพราะยาเสพติดยาบางชนิด เช่น เฮโรอีน แม้ลองเสพเพียงไม่กี่ครั้งก็อาจทำให้ติดได้

3. ไม่เชื่อคำยั่วยุ ที่ว่ายาเสพติดยาสามารถช่วยให้คลายทุกข์หรือก่อให้เกิดความสนุกแบบต่างๆ ซึ่งผลดังกล่าวอาจเกิดขึ้นชั่วขณะที่ยาออกฤทธิ์ หรือขณะลองเสพใหม่ๆ แต่ภายหลังการเสพติดยาแล้ว จะเพิ่มความทุกข์ทรมานมากขึ้นโดยเฉพาะเวลาเกิดอาการขาดยา

4. ศึกษาให้เข้าใจและพร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจ และมีความรู้เรื่องยาเสพติดยาในแง่มุมต่างๆ ทั้งนี้เพราะเคยปรากฏว่า ผู้เสพติดยาหลายรายไม่มีความรู้ด้านนี้มาก่อน หรือมีความรู้เกี่ยวกับโทษอันตราย แต่ไม่รู้ว่ายาเสพติดยาต่างๆ จะแฝงมาในรูปใด มีวิธีสังเกตอย่างไรหรือมีชื่ออื่นที่เรียกกันอย่างไร จึงได้ใช้หรือถูกหลอกให้ใช้ยาเสพติดยาโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น ไม่รู้ว่าเฮโรอีนที่ยัดใส่บุหรี่เมื่อจุดสูบแล้วจะทำให้ขี้เถ้าสีดำ ไม่รู้ว่าผงขาวหรือไอระเหยเป็นชื่อของเฮโรอีนด้วย ฯลฯ

5. ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี โดยเฉพาะผู้ที่มีเยาวชนอยู่ในความปกครอง ทั้งนี้เพราะเยาวชนที่ติดยาจำนวนไม่น้อย มีสาเหตุจากการกระทำของผู้ปกครอง เช่น พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูกเพื่อให้คำปรึกษาผู้ใหญ่ที่บ้านติดสิ่งเสพติดยา (เหล้า บุหรี่ ฯลฯ) ด้วย

6. ทำงาน เล่นกีฬา หรือกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ที่น่าสนใจรวมทั้งช่วยสอดส่องดูแลคนในบ้านในปกครองโดยเฉพาะเด็ก ให้ทำสิ่งดังกล่าวเพื่อจะได้เพลิดเพลินหรือสนุกสนานในเรื่องต่างๆ ที่ทำแทนการหันไปสนใจยาเสพติดยา

7. เมื่อมีปัญหาใดๆ ถ้าคิดว่าไม่สามารถแก้ไขเองได้ ควรปรึกษาผู้ใกล้ชิดที่เป็นคนดีหรือพึ่งบริการของสังคมสงเคราะห์ เช่น หน่วยสังคมสงเคราะห์ที่อยู่ตามโรงพยาบาลต่างๆ สภาสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ หรือใช้ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ เพื่อช่วยแก้ปัญหาแทนที่จะพึ่งยาเสพติดยา

⁶⁸ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดยา. คู่มือการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดยา. พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2538), หน้า 5-8.

8. ไม่รับของที่คนแปลกหน้าหยิบยื่นให้ เพราะในนั้นอาจมียาเสพติดชนิดร้ายแรงปนมาในการนี้ยังอาจช่วยป้องกันการปฏิบัติการอาชญากรรมจากคนแปลกหน้าซึ่งหลอกให้กินหรือสูบของที่มีพิษอันตรายอื่นๆ เช่น ยานอนหลับ สารพิษ

9. ถ้ารู้ว่าใครผลิต นำเข้า ส่งออก หรือจำหน่ายยาเสพติดควรแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทางการที่มีหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด เช่น ตำรวจ เจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่หน่วยปราบปรามของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) หรือแม้กระทั่งแจ้งต่อนายอำเภอผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เพื่อดำเนินการกวาดล้างและปราบปรามไม่ให้สิ่งเหล่านี้กระจายไปสู่ชุมชน เพราะต้องถือว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันในการกำจัดบุคคลที่ทำผิดกฎหมายให้หมดไป

มาตรการสำคัญที่ช่วยป้องกันและควบคุมสิ่งเสพติด ได้แก่

1. มาตรการทางสังคม ได้แก่

- 1.1 สร้างความอบอุ่นในครอบครัว
- 1.2 สังคมไม่ยอมรับและรังเกียจผู้ติดสิ่งเสพติด
- 1.3 สร้างความศรัทธาและยึดมั่นในศาสนา

2. มาตรการทางการศึกษา ได้แก่

- 2.1 ให้การศึกษาแก่นักเรียนและประชาชนให้ทราบถึงอันตรายของสิ่งเสพติด
- 2.2 ครูอาจารย์ช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนและเป็นที่ปรึกษาของนักเรียน
- 2.3 นักเรียนช่วยกันดูแลกันเอง
- 2.4 ส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมนอกหลักสูตรและงานอดิเรก

นักเรียน

3. มาตรการทางการแพทย์ ได้แก่ การหาวิธีการรักษาผู้ติดสิ่งเสพติดให้หายโดยเร็วและโดย

เด็ดขาด

4. มาตรการทางกฎหมาย ได้แก่ การปราบปรามแหล่งผลิต แหล่งค้าขาย ไม่ให้มีสิ่งเสพติด

ตกไปถึงมือประชาชน

นอกจากนี้ นักเรียนเองก็สามารถช่วยกันป้องกันตนเอง และเพื่อนร่วมโรงเรียนมิให้ตกเป็นทาสของสิ่งเสพติดได้ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. ประพฤติตนเป็นนักเรียนที่ดี อยู่ในระเบียบวินัย เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูและผู้ปกครอง
2. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติด เพื่อจะได้รู้ถึงอันตรายและไม่ถูกหลอกให้เสพแล้วยังมีประโยชน์ในการช่วยสอดส่องดูแลเพื่อนร่วมโรงเรียนด้วย
3. ไม่ทดลองหรือชักชวนเพื่อนทดลองเสพยาเสพติด เพราะติดง่ายและรักษาหายได้ยาก
4. ช่วยกันสอดส่องดูแลบุคคลที่มีพฤติกรรมแปลกๆ เมื่อสงสัยว่าจะมีการเสพ หรือมีการนำสิ่งเสพติดมาขาย ให้รายงานให้ครูหรือผู้ปกครองทราบทันที และแจ้งเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจับทันที
5. ไม่คบค้าสมาคมหรือมีวุ่นวายกับเด็กหรือบุคคลที่ติดสิ่งเสพติดและไม่ร่วมมือกับขบวนการค้าสิ่งเสพติด
6. ควรออกกำลังกายและงานอดิเรกทำอยู่เสมอ อย่าปล่อยให้เวลาว่างเพื่อให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกาย และจิตใจ

7. ถ้าเกิดพลาดพลังดีดสิ่งเสพยาดีดไปแล้ว อย่าปิดบังหรืออาย ให้รีบปรึกษาครูอาจารย์และผู้ปกครอง เพื่อนำเข้ารับการรักษาตั้งแต่ต้นจะได้หายขาดได้ง่าย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานเพื่อการป้องกันปัญหาเสพยาดีดซึ่งเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างความตระหนักในมหันภัยของสารเสพยาดีดและอบายมุขต่างๆ สำหรับนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง ดังนี้⁶⁹

1. ประสานความรับผิดชอบ ร่วมกันระหว่างโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยทุกคนต้องทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน

2. วิธีการสอนของครู ต้องปรับหลักสูตร เนื้อหา วิธีสอน ให้มีความหมายนำไปใช้ในชีวิตจริง เน้นกิจกรรมฝึก ลงมือปฏิบัติและเป็นกิจกรรมที่มีความหมาย

3. พัฒนาทักษะชีวิต โดยการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนปลอดสิ่งเสพยาดีด

4. ครูผู้สอนต้องไม่เน้นด้านวิชาการอย่างเดียว ควรให้คำปรึกษาด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ด้านชีวิต จริยธรรม วินัย และบุคลิกภาพ

5. จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดสิ่งเสพยาดีด

6. จัดกิจกรรมเลือกในเชิงสร้างสรรค์ เช่น ดนตรี กีฬา และอื่นๆ เพื่อเป็นทางเลือกของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพยาดีด ได้ให้ความหมายของการป้องกันยาเสพยาดีดว่า หมายถึง การให้การศึกษ ข่าวดสาร ความรู้ และข้อมูลในเรื่องของยาเสพยาดีดอย่างถูกต้องด้วยวิธีการต่างๆ ไปสู่ประชาชน เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันมิให้ประชาชนหันไปใช้ยาเสพยาดีด เป็นทางออกเมื่อประสบปัญหาที่ตนเองและครอบครัว ในขณะที่เดียวกันก็ดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของตัวยาเสพยาดีด รวมทั้งปรับปรุงสภาพแวดล้อมเป็นส่วนผลักดันให้คนไม่หันไปใช้ยาเสพยาดีดควบคู่กันไปด้วยแนวทางการป้องกันยาเสพยาดีด แบ่งออกเป็น 3 ระดับดังนี้⁷⁰

การป้องกันระดับที่ 1 (Primary Prevention) ซึ่งหมายถึง การจัดการล่วงหน้าเพื่อป้องกันการขยายตัวของกาพิงยา โดยการจัจัดสภาวะทางสังคมและจิตวิทยาที่เหมาะสม จนกระทั่งคนไม่มีความจำเป็นที่จะพยายามหนีความจริงโดยการใช้ยาอันตราย กิจกรรมด้านการป้องกันต่างๆ มุ่งสู่กลุ่มที่ระบอบอยู่ในภาวะเสี่ยงภัยสูง

การป้องกันระดับที่ 2 (Secondary Prevention) เป็นการป้องกันอาการเจ็บป่วยไม่ให้ทรุดลงยิ่งขึ้น โดยมีจุดประสงค์ที่จะวินิจฉัยแรกเริ่ม ค้นหาสาเหตุและหาทางหยุดยั้ง หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อปัญหาให้คลี่คลายลงสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็วที่สุด ก่อนที่ผลของปัญหานั้น จะนำบุคคลไปสู่การใช้ยาในทางที่ผิดมากขึ้น

การป้องกันระดับที่ 3 (Tertiary Prevention) คือ การกระทำที่ต่อเนื่องจากการป้องกันระดับที่ 2 เพื่อขจัดระงับการใช้ยาอย่างรุนแรงเป็นการใช้บริการระยะยาว ซึ่งครอบคลุมถึงการให้ความรู้ทาง

⁶⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, การประกันระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2544), หน้า 8-15.

⁷⁰ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพยาดีด, คู่มือการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพยาดีด, หน้า 8-9.

สุขภาพอนามัยและการศึกษา โดยบุคลากรทางวิชาชีพหลายสาขา เช่น แพทย์จิตแพทย์ซึ่งเข้าไปช่วยชีวิต ป้องกันการสูญเสียบุคลิกภาพ ให้ความช่วยเหลือในระยะวิกฤตและช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม

สรุปวิธีป้องกันยาเสพติดได้ว่า การให้การศึกษ่าวสาร ความรู้ และข้อมูลในเรื่องของยาเสพติด อย่างถูกต้องด้วยวิธีการต่างๆ ไปสู่ประชาชน เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันมิให้ประชาชนหันไปใช้ยาเสพติด ด้วยการไม่ใช้ยารักษาตนเองจนพรั้าเพรื่อ รวมทั้งไม่ใช้ยาชนิดหนึ่งชนิดใดติดต่อกันเป็นระยะเวลานานๆ และไม่ทดลองชิมหรือเสพ ต้องไม่เชื่อคำยั่วยู่ที่ว่ายาเสพติดสามารถช่วยให้คลายทุกข์ ศึกษาค้นคว้าให้เข้าใจและพร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจ ทำงาน เล่นกีฬา หรือกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ที่น่าสนใจรวมทั้งช่วยสอดส่องดูแลคนในบ้านในปกครองโดยเฉพาะเด็ก เมื่อมีปัญหาใดๆ อย่างเก็บไว้คนเดียว และไม่รับของทีคนแปลกหน้า หยิบยื่นให้ เพราะในนั้นอาจมียาเสพติดชนิดร้ายแรงปนมา ไม่คบค้าสมาคมหรือมีว่สัมผัสกับเด็กหรือบุคคลที่ติดสิ่งเสพติดและไม่ร่วมมือกับขบวนการค้าสิ่งเสพติด

2.2.4 แนวทางการดำเนินงานการแก้ไขเด็กนักเรียนติดยาเสพติด

การแก้ไขเด็กนักเรียนติดยาไม่ใช่วิธีการหากจะได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา คุณครู หรืออาจารย์ประจำชั้นเรียน อาจารย์ที่ปรึกษาและบิดามารดาผู้ปกครอง ทั้งหมดจะต้องประสานสามัคคีผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียวที่จะมุ่งมั่นช่วยเหลือบุตรหลานลูกศิษย์ของเราให้หลุดพ้นจากวงจรแห่งความเลวร้ายและวิกฤตของสังคมในเวลาอันให้ได้ แนวทางการดำเนินงานควรเป็นไปในลักษณะนี้⁷¹

1. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมหารือคุณครู อาจารย์ และบิดามารดาผู้ปกครองนักเรียน (หรือสมาคมผู้ปกครอง หรือชมรมผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการจัดตั้งอยู่แล้ว) เพื่อรับฟังความคิดเห็น และประเมินสถานการณ์ความรุนแรงการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา

2. การประเมินสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด อาจกระทำได้จาก

2.1 การยอมรับจากตัวนักเรียนเองว่ามีการเสพยาหรือใช้ยาเสพติดจริงๆ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้มากที่สุด

2.2 พฤติกรรมต้องสงสัยว่าจะมีการเสพยาหรือใช้ยาเสพติด ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลที่ได้จากครูประจำชั้นเรียน บิดามารดา ผู้ปกครอง และเพื่อนนักเรียนด้วยกัน รวมทั้งหลักฐานประกอบอื่นๆ เช่น ยาเสพติดนั้นๆ รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกันในการเสพยา เป็นต้น พฤติกรรมที่ต้องสงสัยเกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด เช่น อุปนิสัยใจคอเบี่ยงเบนจากเดิมอย่างมาก การเรียนตกต่ำ การพูดจาเชื่อถือไม่ได้ ขาดเรียนหรือกลับบ้านผิดเวลาบ่อยๆ ใช้จ่ายเงินทางสิ้นเปลือง มีปัญหาขัดแย้งกับบิดามารดาผู้ปกครองมากขึ้น ฤทธิ์ของยาเสพติดแต่ละประเภทก็จะทำให้อารมณ์จิตใจนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปทันทีเมื่อได้เสพยา และบางประเภทจะมีฤทธิ์อยู่ได้ยาวนานเกือบทั้งวัน อาการเซื่องซึมแยกตัวเอง เหม่อลอย อารมณ์ผิดปกติ ยิ้มแยมหัวเราะร่วน ไม่มีเหตุผล รวมทั้งอาการกระฉับกระเฉงกระปรี้กระเปร่าทันทีทันใด และคงอยู่นาน บางทีไม่หลับนอนทั้งคืนอาจเกิดจากฤทธิ์ยาเสพติดก็ได้

2.3 การตรวจปัสสาวะหาหาเสพติดในนักเรียน อาจกระทำได้สำหรับกรณีต้องสงสัย แต่ควรกระทำเป็นกรณีจำเป็นจริงๆ และโดยสมัครใจ อีกทั้งบิดามารดาผู้ปกครอง ควรมีส่วนรับทราบทั้งนี้ควรยึดหลักเมตตาธรรมเป็นที่ตั้ง และมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุตรหลานนักเรียนของสถานศึกษานั้นๆ

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10-11.

ได้หลุดพ้นจากวิกฤตแห่งชีวิตและสามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติต่อไป โดยมีต้องชะงักงันการเรียนหรือต้องโยกย้ายเปลี่ยนสถานศึกษาใหม่

2.4 กลุ่มเด็กเสี่ยง หมายถึง เด็กนักเรียนที่เสี่ยงต่อการริเริ่มลองเสพยาเสพติดได้แก่ สู้บบุหรี่ มีพฤติกรรมเกรี้ยวกร้าว ชอบความรุนแรง ดื่มสุรา หรือสารมึนเมา ย่อมเสี่ยงสูงต่อการเสพยาเสพติด สถานศึกษาใดมีเด็กนักเรียนกลุ่มนี้มากๆ ย่อมคาดการณ์ได้ว่าต้องมีสถิติเด็กติดยาสูงตามไปด้วยอย่างแน่นอน

3. จำนวนนักเรียนที่ยอมรับหรือตรวจพิสูจน์พบว่าใช้ยาเสพติดจริง ควรถูกแบ่งแยกให้ได้ว่าเป็นผู้เสพในกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด ต่อไปนี้

3.1 กลุ่มเด็กทดลองเสพ

3.2 กลุ่มเด็กเริ่มติดยา

3.3 กลุ่มเด็กเสพยาติดเรื้อรัง

แน่นอนว่า ความยุ่งยากในการแก้ไขสำหรับเด็กในกลุ่มแรกๆ ย่อมมีน้อยกว่าเด็กในกลุ่มหลังนั้น คือ ยิ่งปล่อยให้เด็กเสพต่อเนื่องเนิ่นนานจนเรื้อรังก็ยิ่งแก้ไขได้ลำบาก ดังได้กล่าวแล้วว่าการแยกกลุ่มเด็กกระทำได้ง่ายๆ เพียงพูดคุยซักถามหากเด็กมีอาการติดยาจริงจะต้องเสพทุกวัน และอาจจะวันละหลายๆ ครั้ง หากไม่ได้เสพยาจะมีการทรมานปรากฏ การแพร่ระบาดของยาเสพติดในหมู่นักเรียนทุกวันนี้เป็นการเสพยาบ้าเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นจะมีการเสพถึงขั้นติดจริงๆ ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะลองเสพเป็นครั้งคราว แม้หยุดเสพถึง 2-3 วัน ก็ไม่มีอาการทรมานปรากฏ

4. กลุ่มเด็กทดลองเสพและกลุ่มเด็กเริ่มติดยา บางคนสามารถแก้ไขในระดับโรงเรียนไม่จำเป็นต้องนำส่งโรงพยาบาล (ยกเว้นมีภาวะแทรกซ้อนหรืออาการทางจิตหรือกรณีพิเศษอื่นๆ) เพราะนอกจากเด็กจะต้องเสียการเรียนหลายวันแล้ว สถานพยาบาลที่จะช่วยดูแลในเรื่องนี้อย่างเอาใจใส่จริงจังจึงมีน้อยมาก ในขณะที่เด็กนักเรียนเสพยาเสพติดมีหลายแสนคน ซึ่งสถานศึกษาน่าจะดูแลเด็กกลุ่มนี้ได้ดีกว่า

5. ผู้บริหารสถานศึกษา จัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจขึ้น ควรประกอบด้วยครูหรืออาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ที่ปรึกษา บิดามารดาผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติด โดยยึดหลักสำคัญดังนี้

5.1 ถือว่าเด็กนักเรียนเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ใช่ยุวอาชญากร หรือคนร้ายทั่วไป และให้โอกาสเสมอแม้เด็กนักเรียนจะเวียนติดยาซ้ำอีกก็ตามก็จะต้องพยายามช่วยเหลือจนถึงที่สุด

5.2 คุณครู หรืออาจารย์ประจำชั้นจะต้องทำหน้าที่สังเกตและสอดส่องดูแลพฤติกรรมและความผิดปกติของเด็กนักเรียนในชั้นโดยใกล้ชิด หากพบผิดปกติต้องเรียกมาพูดคุยซักถามในเบื้องต้นหรือบางครั้งอาจต้องซักถามจากเพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ ในชั้นเด็กนักเรียนที่ยอมรับหรือตรวจพบว่ามีปัญหาควรนัดหมายพร้อมบิดามารดา ผู้ปกครอง ไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาพร้อมกัน

5.3 อาจารย์ที่ปรึกษาควรมีบทบาทสูงสุดในการดูแลปัญหาเด็กเสพยาเสพติด นับตั้งแต่การพูดคุยโน้มน้าวให้เด็กนักเรียนเห็นพิษภัยของยาเสพติด และสร้างขบวนการยอมรับและแรงดลใจให้เกิดขึ้นในจิตสำนึกของเด็กนักเรียนในการที่จะละเลิก และไม่ลองยาเสพติดอีกเป็นอันขาด อาจารย์ที่ปรึกษาควรจะให้เวลาให้นานพอในการพูดคุยกับเด็กนักเรียน รวมทั้งบิดามารดาเด็กด้วยทำที่เป็นมิตรมีเมตตาจิตเป็นที่ตั้งและไม่ซ้ำเติมหรือแสดงอาการรังเกียจดูหมิ่นสัมพันธ์ภาพที่ตระหว่งอาจารย์ที่ปรึกษากับ

เด็กนักเรียน และบิดามารดาผู้ปกครองจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กนักเรียนไปในทางที่ดี รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง

5.4 เด็กนักเรียนที่รลองเสพยังไม่เกิดอาการติดยา สามารถเข้าขบวนการดูแลและเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดโดยอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งน่าจะเรียกได้ว่าขบวนการฟื้นฟูทางด้านจิตใจซึ่งกระทำกันได้ในขอบเขตสถานศึกษาและทางบ้าน โดยกำหนดระยะเวลาระหว่าง 2 ถึง 4 เดือนตามแต่ความสะดวกจะอำนวย โดยมีเป้าหมายว่าให้นักเรียนปลอดจากยาเสพติดอย่างเด็ดขาดตามหลักจิตวิทยาแล้วยังเลิกหรือห่างยาเสพติดนานเท่าใดก็จะมีโอกาสเลิกได้โดยสมบูรณ์เท่านั้น หากไม่จัดวางระยะเวลาแน่นอนในการดูแล หรือเฝ้าระวังใกล้ชิดแล้วโอกาสที่เด็กจะกลับไปเสพซ้ำมีสูงมาก ซึ่งเป็นปัญหาที่สถานศึกษาหลายแห่งแก้ไม่ตกในเวลา

5.5 ขบวนการฟื้นฟูเพื่อปรับเปลี่ยนสภาพจิตใจและพฤติกรรมของนักเรียนกระทำได้ในขอบเขตสถานศึกษานั้นเอง รูปแบบและความหลากหลายของกิจกรรมต่างๆ สามารถนำไปใช้ให้เหมาะกับขบวนการฟื้นฟู อาทิเช่น การออกกำลังกายต่างๆ อย่างน้อยวันละ 30-60 นาที ทั้งนี้อาจใช้ในรูปแบบการแข่งขันกีฬาที่เด็กนักเรียนถนัดหรือสนใจการจัดกลุ่มพูดคุยระหว่างเด็กนักเรียนแต่ละคนให้เพื่อนที่ติดยาได้ทราบ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษารับฟังชี้แนะตลอดจนให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในการหาวิถีเพื่อหลีกเลี่ยงยาเสพติด การจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการเสียสละและสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน อาคาร เก็บกวาดขยะ ชัดล้าง รดน้ำต้นไม้ ดูแลสวน ดนตรีและคอมพิวเตอร์เป็นกิจกรรมเสริมที่จะทำให้นักเรียนไม่ใช้เวลาไปหมกมุ่นครุ่นคิดในเรื่องยาเสพติดได้เช่นกัน กิจกรรมที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งในหลายๆ กิจกรรมที่ทางสถานศึกษาจะช่วยกันคิดขึ้นและจัดให้พอเหมาะพอควร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนใช้เวลานอกชั่วโมงตามปกติมาสนใจและหมกมุ่นในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด นั่นก็คือยาเสพติดและอบายมุขอื่นๆ จะมากถ้ากรายได้ยาก

5.6 กลุ่มเด็กเสพติดเรื้อรัง ซึ่งพัฒนามาจากกลุ่มรลองและเริ่มติดยาครั้งแรก แต่ไม่ได้รับการแก้ไขทำให้กลายเป็นกลุ่มเรื้อรัง โดยทั่วไปหากเสพติดต่อกันทุกวันถึง 6 เดือน ก็ถือว่าเรื้อรังแล้ว เด็กกลุ่มนี้รวมทั้งเด็กที่เริ่มติดยาซึ่งมีอาการทรมาณเมื่อไม่ได้เสพ จำเป็นต้องได้รับการบำบัดทางการแพทย์โดยนำส่งสถานพยาบาล ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องประสานกับสถานพยาบาลโดยใกล้ชิด เพื่อรับคำแนะนำเป็นกรณีไป ภายหลังจากถอนพิษยาหรือรับการบำบัดจากสถานพยาบาลแล้ว (โดยทั่วไปประมาณ 2-3 สัปดาห์) ทางสถานศึกษาจะต้องนำเด็กมาเข้าขบวนการฟื้นฟู ร่วมกับเด็กคนอื่นๆ ตามที่กล่าวแล้วเช่นกัน ในระยะต่อเนื่องระหว่าง 2-4 เดือน

5.7 การตรวจปัสสาวะ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้กระบวนการฟื้นฟูบรรลุเป้าหมาย แต่ไม่ควรทำบ่อยครั้งและนำมาเป็นเครื่องมือเฉพาะในกรณีเด็กนักเรียนมีพฤติกรรมต้องสงสัยจริงๆ เท่านั้น ทั้งนี้ทางโรงเรียน จะต้องประสานและขอรับการสนับสนุนในเรื่องการแปรผลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.8 บิดามารดาและผู้ปกครอง ต้องมีส่วนร่วมประสานกับทางโรงเรียนในการสอดส่องดูแลเอาใจใส่เด็กนักเรียนมากขึ้น การใช้เวลาวันละ 10-15 นาทีในการพูดคุย รวมทั้งการเสริม กิจกรรมที่เด็กพอใจไม่ห่างจากบ้านในช่วงหลังเลิกเรียนจะเป็นสิ่งที่ดี และจะยิ่งดีขึ้นไปอีก ครูอาจารย์ บิดามารดา ผู้ปกครองและนักเรียนเองจะได้มีเวลาปรึกษาพูดคุยถึงปัญหาและอุปสรรคตลอดจนวิธีการแก้ไขเป็นระยะ

สรุปแนวทางการดำเนินงานการแก้ไขเด็กนักเรียนติดยาเสพติด การแก้ไขเด็กนักเรียนติดยาจะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา คุณครู หรืออาจารย์ประจำชั้น

เรียน อาจารย์ที่ปรึกษาและบิดามารดาผู้ปกครอง ทั้งหมดจะต้องประสานสามัคคีผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียว โดย สถานศึกษาจัดประชุมหารือคุณครู อาจารย์ และบิดามารดาผู้ปกครองนักเรียน (หรือสมาคมผู้ปกครอง หรือชมรมผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการจัดตั้งอยู่แล้ว) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเมิน สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด สสำรวจจำนวนนักเรียนที่พบว่าใช้ยาเสพติดจริง จัดกลุ่มคัดกรองเด็กเฝ้าระวังและกลุ่มเด็กเริ่มติดยา สถานศึกษาจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจขึ้น ควรประกอบด้วยครูหรืออาจารย์ ประจำชั้น อาจารย์ที่ปรึกษา บิดามารดาผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติด

2.2.5 กลยุทธ์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา จำเป็นต้องดำเนินการด้วยวิธีการเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย โดยระดมทรัพยากรทางการศึกษาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน ดังนี้⁷²

1. ให้มีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการ โดยการจำแนกนักเรียนออกตามลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกโดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก
 - 1.1 กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด
 - 1.2 กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้เหล้า บุหรี่ หรือเริ่มทดลองใช้ยาเสพติด บางชนิด และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ แต่ยังไม่ติดยาเสพติด
 - 1.3 กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด
 - 1.4 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้ายาเสพติดการจำแนกกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะของพฤติกรรมเสี่ยงเช่นนี้จะทำให้สามารถกำหนดมาตรการที่จะดำเนินการกับแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจน
2. ผสมผสานมาตรการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้มาตรการทั้ง 2 มาตรการ คือ
 - 2.1 การป้องกันยาเสพติด โดยดำเนินการทั้งการให้การศึกษา การแทรกแซงพฤติกรรม การใช้ยาเสพติด การแนะแนวหรือการให้คำปรึกษาและการจัดกิจกรรมต่างๆ
 - 2.2 การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ
 - 2.3 การปราบปรามยาเสพติดการที่จะเลือกใช้มาตรการใดในการดำเนินงานขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาจากการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย
3. ระดมทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยการระดมทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกคน อันได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสมาคมครูและผู้ปกครอง หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ สารวัตรนักเรียน แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและหน่วยงานภาคเอกชนในแต่ละท้องถิ่น
4. การให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนเนื่องจากปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาเป็นเรื่องที่นักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและได้รับผลกระทบโดยตรง ดังนั้นการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมรับรู้และมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาที่เกิดขึ้น จะเป็น

⁷² สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. คู่มือการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด. หน้า 12-14.

แนวทางให้เกิดการยอมรับและยึดถือปฏิบัติตามโดยคณาจารย์อีกทั้งเป็นแนวร่วมในการดำเนินงานง่ายต่อการขยายผลไปสู่ักเรียนทุกคน กิจกรรมที่นักเรียนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติดต่างๆ การจัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน การจัดกิจกรรมชมรมต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียนโดยกิจกรรมเหล่านี้ควรมีครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำแก่นักเรียนด้วยการที่นักเรียนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอันเป็นประโยชน์เช่นนี้เป็นการพัฒนาบุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำและทักษะทางสังคมแก่นักเรียน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดแก่นักเรียนที่มีส่วนร่วมอีกด้วย

หลักการในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม มีการดำเนินงานในแต่ละกลุ่มดังนี้⁷³

1. กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดแก่กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติดเป็นการดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในระยะยาว โดยมีมาตรการในการดำเนินงานแก่นักเรียน ดังนี้

1.1 มาตรการทางการศึกษา ในการให้การศึกษา เพื่อป้องกันยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้รับเปลี่ยนแปลงเจตคติและการปฏิบัติตนของนักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีลักษณะของการดำเนินงาน 3 ลักษณะคือ

1) การกำหนดเนื้อหาความรู้เรื่องการป้องกันยาเสพติดในหลักสูตรเพื่อให้มีการเรียนการสอน ในทุกระดับชั้น ที่กำหนดหลักสูตรไว้ในระดับประถมศึกษาจะมีเนื้อหาดังกล่าวอยู่ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ส่วนในระดับมัธยมศึกษาจะมีเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในวิชาสุขศึกษาและพลานามัย

2) การผนวกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดเข้าไปในวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยไม่มีหลักสูตรกำหนดไว้ แต่เป็นการที่ครู-อาจารย์ผนวกเนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมเข้าไปในวิชาที่ตนสอน หรือมอบหมายให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า เขียนเป็นรายงานหรือเรียงความในวิชาภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ เป็นต้น

3) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อประโยชน์ในการป้องกันยาเสพติดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดที่เสริมหลักสูตร ได้แก่ การจัดตั้งชมรมต่อต้าน ยาเสพติดในโรงเรียนการจัดค่ายฝึกทักษะชีวิต กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมกลุ่มเพื่อน กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด ที่ได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการในสถานศึกษา

2. กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้เหล้า บุหรี่ หรือเริ่มทดลองใช้ยาเสพติดบางชนิด และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ แต่ยังไม่ติดยาเสพติด โดยมีมาตรการในการดำเนินงานแก่นักเรียน ดังนี้

2.1 มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มาตรการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มุ่งรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดแก่นักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหายาเสพติด และรู้จักการปฏิบัติตนในการป้องกันปัญหายาเสพติด กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียน ได้ดำเนินการมีดังนี้

- 1) การจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียน หรือตามบอร์ดต่างๆ ในโรงเรียน
- 2) การจัดนิทรรศการในเวลาและโอกาสที่สำคัญ เช่น วันต่อต้านยาเสพติด

⁷³ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. แผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด พ.ศ. 2560, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ส., 2560), หน้า 11-14.

- 3) การจัดเสียงตามสายในโรงเรียน
- 4) กิจกรรมหน้าเสาธง
- 5) การจัดทำโปสเตอร์และแผ่นพับ เพื่อเผยแพร่ในสถานศึกษา
- 6) การจัดบรรยายและการจัดอภิปรายโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ
- 7) การจัดการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียน

กิจกรรมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ดังกล่าวนี้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมดำเนินการได้โดยมีครู-อาจารย์เป็นผู้ให้การศึกษา แนะนำและส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ

3. กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด โดยมีมาตรการในการดำเนินงานแก่นักเรียน ดังนี้

3.1 มาตรการทางเลือก มาตรการทางเลือกเป็นมาตรการที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์และสังคม ของนักเรียน โดยมีการดำเนินกิจกรรมทางเลือกด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา เช่น การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน การจัดการแข่งขันระหว่างโรงเรียน การออกกำลังกายและการเล่นกีฬา ตามโครงการลานกีฬาเพื่อการป้องกันยาเสพติดและการนันทนาการอื่นๆ

2) ด้านจริยธรรม ได้แก่ การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนาในโอกาสสำคัญทางศาสนาการอบรมศีลธรรม การฝึกนั่งสมาธิ การส่งเสริมประเพณีไทย

3) ด้านสังคม เช่น การรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่น ชมรมคณิตศาสตร์ ชมรมห้องสมุด ชมรมภาษาอังกฤษ ชมรมต่อต้านยาเสพติด-เอดส์ การร่วมกิจกรรมอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ในโรงเรียน กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมค่ายพัฒนาเยาวชน เป็นต้น

4) ด้านการฝึกอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมบริษัทจำกัดในโรงเรียน กิจกรรมโครงการส่งเสริมการเกษตรในโรงเรียน เป็นต้น

3.2 การฝึกทักษะชีวิต การฝึกทักษะชีวิตมีวัตถุประสงค์ในการสร้างคุณลักษณะหรือความสามารถในเชิงสังคมจิตวิทยาให้กับนักเรียนเพื่อให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทักษะชีวิตจะเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ในสังคม ที่ได้มาจากการฝึกฝนจนชำนาญนั่นเองทักษะชีวิตที่สำคัญในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากยาเสพติด ได้แก่ ทักษะในการคิดวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ ทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเอง ทักษะในการคิดหาทางเลือกและตัดสินใจ ทักษะในการปฏิเสธต่อรองรักษาประโยชน์ของตน ทักษะในการสื่อสารทักษะในการควบคุมอารมณ์และความเครียด เป็นต้น การฝึกทักษะชีวิตจะต้องใช้การสอนแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน การฝึกจะต้องเน้นการแสดงแบบอย่าง การระดมสมองและการฝึกปฏิบัติโดยอาศัยบทบาทสมมติ เพื่อให้ให้นักเรียนมีประสบการณ์ โดยสอดแทรกการฝึกทักษะชีวิตเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาต่างๆ โดยครูผู้สอนวิชานั้นๆ หรืออาจจัดเป็นกิจกรรมแยกต่างหากจากการเรียนการสอน เช่น การจัดค่าย หรือการจัดกิจกรรมฝึกทักษะชีวิตโดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาชุดการฝึกทักษะชีวิตให้หลากหลายรูปแบบและหลากหลายทักษะเพื่อให้ครูอาจารย์นำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน ในช่วงวัยรุ่น “เพื่อน” นับเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิด เจตคติ และพฤติกรรมของวัยรุ่นด้วยกัน การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดได้ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของกลุ่มเพื่อน จึงได้มีการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนเพื่อประโยชน์ในการป้องกันยาเสพติด โดยมีรากฐานและความเชื่อมั่นในคุณค่าของกลุ่มเพื่อนว่ามีอิทธิพลสามารถที่จะโน้มน้าว ชักจูง

เพื่อนในกลุ่มด้วยการแนะนำ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มที่มีปัญหาให้ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม ก็สามารถที่จะป้องกันนักเรียนที่มีปัญหา มิให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนยังสามารถให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพกิจกรรมกลุ่มเพื่อนดำเนินการ โดยการฝึกรอบรมนักเรียนนักศึกษาที่มีบุคลิกเป็นผู้นำ ให้ไปเป็นแกนนำของกลุ่มเพื่อนและมอบหมาย บทบาทให้ปฏิบัติ เช่น บทบาทในการเป็นเพื่อนเรียนเพื่อนสนิท ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่ม โดยมีครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อนอย่างใกล้ชิดผู้นำของกลุ่มที่ได้รับการฝึกรอบรมมาอย่างดี สามารถที่จะเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกในกลุ่มในด้านการเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาชีวิตด้านต่างๆ รวมถึงปัญหาการใช้ยาเสพติดด้วย กิจกรรมกลุ่มเพื่อนมีชื่อเรียกหลากหลาย เช่น เพื่อนเพื่อเพื่อน เพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อนเตือนเพื่อนกลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติดกลุ่มนักเรียนกลุ่มเสี่ยงนี้ส่วนมากจะเริ่มใช้ยาเสพติดประเภท ยาบ้า กัญชา และสารระเหยโดยจะมีลักษณะและพฤติกรรม กล่าวคือ นักเรียนกลุ่มนี้จะไม่รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากครู อาจารย์ ไม่เอาใจใส่ในการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ มีค่านิยมในการใช้ยาเสพติด และการคบเพื่อนที่ผิด มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ เช่น หนีชั้นเรียน หลับในชั้นเรียน มั่วสุมกันเพื่อเสพยาเสพติดก่อนเข้าโรงเรียน ช่วงพักเที่ยง และหลังจากโรงเรียนเลิกนักเรียนกลุ่มนี้มีความจำเป็นรีบด่วนที่โรงเรียนจะต้องเข้าไปดำเนินการ มิฉะนั้นนักเรียนจะใช้ยาเสพติดประเภทที่รุนแรงขึ้น การแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนกลุ่มนี้ควรใช้มาตรการแทรกแซงเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่เพิ่งเริ่มใช้ยาเสพติด โดยการหยุดพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนจัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำ โดยอาจารย์แนะแนว และการจัดการเรียนการสอนเสริมพิเศษให้กับนักเรียน
2. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ ให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม โดยการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา
3. สร้างค่านิยมใหม่ในเรื่องการคบเพื่อนและการไม่ใช้ยาเสพติด
4. โรงเรียนดำเนินมาตรการป้องปราม โดยเข้มงวดในการตรวจค้นการลักลอบนำยาเสพติดมาใช้ และสุ่มตรวจปัสสาวะแก่นักเรียนกลุ่มนี้เป็นครั้งคราวโดยไม่มีแจ้งเตือนล่วงหน้า
5. จัดทำกลุ่มบำบัดในลักษณะของค่ายนักเรียนในโรงเรียน โดยมีครู อาจารย์คอยดูแลอย่างใกล้ชิด มีระเบียบที่รัดกุม และในกรณีที่นักเรียนได้รับผลจากการใช้ยาเสพติดโรงเรียนแนะนำให้ผู้ปกครองพาพบแพทย์เพื่อรักษาอาการที่ปรากฏ
6. โรงเรียนได้ประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยผู้ปกครองสามารถเข้ามีส่วนร่วมในโครงการจัดทำกลุ่มบำบัดรักษานักเรียนที่เริ่มมีปัญหาการใช้ยา ก็จะช่วยให้การทำการบำบัดประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นกลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติดนักเรียนกลุ่มนี้จะใช้ยาเสพติดเป็นประจำจนติด พฤติกรรมโดยทั่วไปจะไม่สามารถเรียนหนังสือต่อไปได้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากฤทธิ์ของยาเสพติด โทกษะหลอกลวง ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนนักเรียน ครู อาจารย์และโรงเรียน เพื่อหาเงินมาซื้อยาเสพติด นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมในการหาเงิน โดยการขายยาเสพติดไปสู่เพื่อนนักเรียนอื่น ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดไปสู่เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่น โรงเรียนไม่ควรที่จะดูแลนักเรียนกลุ่มนี้ต่อไป โรงเรียนควรประสานให้ผู้ปกครองส่งนักเรียนกลุ่มนี้เข้ารับการรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ในกรณีที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่พร้อมที่จะส่งบุตรหลานเข้ารับการรักษา

บำบัดรักษา โรงเรียนควรดำเนินการส่งนักเรียนเข้าบำบัดรักษา โดยไม่ควรไล่นักเรียนออกจากโรงเรียนด้วยเหตุผลของการติดยาเสพติด นอกจากนี้บางโรงเรียนครู อาจารย์ในโรงเรียน ได้จัดทำค่ายบำบัดรักษาขึ้นภายในโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาเสพติดของนักเรียน

4. กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้ายาเสพติด นักเรียนที่มีพฤติกรรมสนกรขายยาเสพติดให้แก่เพื่อนนักเรียนด้วยกันในโรงเรียนมี 3 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มนักเรียนที่เป็นผู้ค้ายาเสพติด โดยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการค้ายาเสพติดที่อยู่นอกโรงเรียน หรือเป็นผู้ค้ารายย่อย นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มนี้ถือว่าเป็นอาชญากร โรงเรียนควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติด และไล่ออกจากโรงเรียนก่อนที่ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนจะขยายตัวมากขึ้น

2) กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด และขายยาเสพติดให้เพื่อน เพราะต้องการเงินเพื่อซื้อยาเสพติดใช้ นักเรียนกลุ่มนี้ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรโดยสันดาน โรงเรียนจะตักเตือนและภาคทัณฑ์สั่งให้ยุติการกระทำดังกล่าว และส่งนักเรียนผู้นั้นเข้ารับการบำบัดรักษาหรือให้ผู้ปกครองดำเนินการพานักเรียนไปบำบัด ถ้านักเรียนยังไม่ยุติการกระทำดังกล่าว โรงเรียนจะไล่นักเรียนผู้นั้นออกและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย เมื่อมีปัญหาเกินกำลังที่ทางโรงเรียนจะแก้ไขได้

3) กลุ่มนักเรียนที่ไปซื้อยาเสพติดมาจากภายนอกแล้วแบ่งขายให้เพื่อนเสพ นักเรียนกลุ่มนี้จะถูกดำเนินการเช่นเดียวกับนักเรียนกลุ่มที่ 2

บทบาทของครูที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ครูมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียน เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และไม่สามารถให้การช่วยเหลือแก่นักเรียนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาส่วนตัวตลอดจนปัญหาการติดยาเสพติดได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ครูมีบทบาทในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ดังต่อไปนี้⁷⁴

1. ร่วมอบรมหรือประชุมชี้แจง เพื่อให้ครูทุกคนมีแนวทางปฏิบัติต่อเด็กที่เหมือนกันที่มีปัญหาเสพติด เช่น ไม่ตำหนิ หรือประจานให้เด็กเกิดความรู้สึกอับอาย หรือสร้างความเสื่อมเสียให้แก่เด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กมีความรู้สึกต่อต้านและมีพฤติกรรมที่ไม่ดีมากยิ่งขึ้น

2. ครูต้องปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนคือให้โอกาสแก่เด็กที่มีปัญหาติดยาเสพติดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน

3. ครูทุกคนต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

4. ครูทุกคนต้องสอดส่องพฤติกรรมของเด็ก และถ้าพบว่าเด็กมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ครูต้องไต่ถามหรือให้คำปรึกษาและติดตามดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด รวมทั้งศึกษาและรวบรวมข้อมูลของเด็กที่อยู่ในความดูแล

5. มีการสื่อสารที่ดีและรวดเร็วระหว่างครูด้วยกัน เพื่อเปิดโอกาสไม่ให้เกิดเสพยาเสพติด และสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทันทั่วทั้งที่

⁷⁴ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. แผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด พ.ศ. 2560, หน้า 15-17.

6. มีการสื่อสารที่ดีและรวดเร็วระหว่างครูกับผู้ปกครอง เช่น นักเรียนขาดเรียนโดยไม่มีสาเหตุหรือมีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น เพื่อจะได้ร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขได้อย่างทันท่วงที

การบริหารงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา นอกเหนือจากการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดที่โรงเรียนได้ดำเนินการแก่นักเรียนโดยตรงแล้ว โรงเรียนยังควรดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้⁷⁵

1. การกำหนดนโยบาย ปัจจุบันสถานศึกษาทุกแห่งมีนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ผลอันสืบเนื่องจากการที่รัฐบาลได้มีนโยบายที่เห็นความสำคัญของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา และสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ทวีความรุนแรงขึ้นในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา นโยบายดังกล่าว สถานศึกษาทุกระดับชั้นได้สนองตอบและเร่งรัดการดำเนินงานอย่างจริงจัง และต่อเนื่องมาโดยตลอด เมื่อสถานศึกษาได้รับนโยบายดังกล่าวมาจากต้นสังกัด ผู้บริหารสถานศึกษา ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจและแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินงานจากบุคลากรในสถานศึกษา โดยให้ถือว่าครู อาจารย์ ทุกคนในสถานศึกษา ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่ นักเรียน เป็นภารกิจหลักอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการสอน ตลอดจนขอความร่วมมือไปยังพ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนในการเอาใจใส่ สอดส่อง ดูแลความประพฤติของนักเรียน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลานของตน นอกจากนี้โรงเรียนยังได้ร้องขอความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครองในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โรงเรียนควรมีการดำเนินงานให้การศึกษาก่อนการป้องกันยาเสพติดแก่ผู้ปกครองและชุมชนควบคู่ไปกับการดำเนินงานในโรงเรียน

2. จัดตั้งทีมงานในการบริหารงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดการสร้างทีมงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยระดมครูอาจารย์ หลายฝ่าย เช่น ฝ่ายปกครอง ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายกิจกรรม อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทีมงานนี้ควรมีผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายปกครองหรือบุคคลที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมเป็นหัวหน้าทีม ทีมงานมีภารกิจ ดังนี้

2.1 ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหายาเสพติด และพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ ของนักเรียน/นักศึกษาในสถานศึกษา และในชุมชนโดยรอบสถานศึกษานั้น และวิเคราะห์สรุปสภาพปัญหาในรูปแบบของรายงานสภาพปัญหาและปัจจัยแวดล้อม ทั้งภายในสถานศึกษาและชุมชน

2.2 กำหนดแนวทางและดำเนินกิจกรรมจากผลของการศึกษาสภาพปัญหาและพฤติกรรมเบี่ยงเบน แนวทางการดำเนินงานนี้ครอบคลุมการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา ทั้ง 4 กลุ่ม คือ นักเรียนนักศึกษาทั่วไปที่ยังไม่มีปัญหา นักเรียนนักศึกษาที่เริ่มมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแต่ยังไม่ติดยาเสพติด นักเรียน และนักศึกษาที่ติดยาเสพติด และนักเรียนนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในการค้าและจัดหายาเสพติดให้แก่เพื่อนในสถานศึกษา

2.3 แสวงหาความร่วมมือจากชุมชน ปัจจุบันกิจกรรมที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษา ไม่ได้ดำเนินการโดยๆ เฉพาะครู อาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียนเท่านั้น

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18-19.

ชุมชนรอบๆ โรงเรียนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ปกครองจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง บุคลากรในชุมชน เช่น ตำรวจ แพทย์ และผู้นำชุมชนอื่นๆ ได้รับเชิญเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหา ร่วมกับทางโรงเรียนหรือสถานศึกษา

2.4 บทบาทในการติดตามประเมินและรายงานผลการดำเนินงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้รับรู้ผลของการดำเนินงาน

3. การพัฒนาทีมงาน เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ครู อาจารย์ที่เข้าร่วมทีมงานใหม่ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการดำเนินงาน สถานศึกษาจึงควรทำการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อการป้องกันยาเสพติด โดยจัดให้มีการฝึกอบรมการสัมมนาภายในสถานศึกษานั้นๆ หรือโดยการส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ต้นสังกัดและหรือหลักสูตรที่สำนักงาน ป.ป.ส.จัดขึ้น หลักสูตรที่ควรมีการฝึกอบรมแก่บุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาหลักสูตรการแนะแนว หลักสูตรการฝึกทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดและเอดส์ หลักสูตรการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อนในสถานศึกษา ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์และประสิทธิภาพของการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา

4. การศึกษาวิจัยและพัฒนากิจการดำเนินงาน เนื่องจากปัญหายาเสพติดมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในแต่ละช่วงเวลา แต่ละระดับการศึกษาจะมีปัญหาการใช้ยาเสพติดและพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่แต่ละระดับการศึกษาจะมีการศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนากลยุทธ์และรูปแบบในการดำเนินงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานศึกษาในแต่ละลำดับ ในระดับมัธยมศึกษาได้มีการศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและมีการประชุมสัมมนาพัฒนายุทธศาสตร์เชิงรุกในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาการใช้กิจกรรมเพื่อนเพื่อเพื่อน หรือเพื่อนเตือนเพื่อนเพื่อนให้นักเรียนมีความสามารถในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน ตักเตือนเพื่อนให้พ้นจากปัญหายาเสพติดและเอดส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นโยบายการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา จากสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน ได้แพร่ระบาดเข้ามาในสถานศึกษา ฉะนั้นการแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ต้องดำเนินงานอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ดังนี้⁷⁶

1. ให้สถานศึกษานำกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงห่วงใยในปัญหายาเสพติด มาเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน นักศึกษา ตระหนักถึงสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติด กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับเพศ วัย และฐานะ

2. ปฏิรูปหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สร้างทักษะชีวิต และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน/นักศึกษา

⁷⁶ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มาตรการเชิงรุก, หน้า 22-

3. สร้างเสริมภูมิคุ้มกัน จัดระบบดูแล ฝ้าระวัง ป้องกันกลุ่มเป้าหมายนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่เคยใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

4. สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นภายในโรงเรียน โดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมและให้คำปรึกษาเด็กนักเรียนอย่างใกล้ชิดและดำเนินการตามระบบดูแลนักเรียนพร้อมกวาดขัน กำชับให้นักเรียน นักศึกษา ไม่ออกจากเคหะสถาน หลังเวลา 22.00 น.

5. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ให้สะอาด ร่มรื่นเป็นระเบียบ ปราศจากมุมอับควบคุมปัจจัยเสี่ยงบริเวณรอบสถานศึกษา และประสานงานกับชุมชน และหน่วยงานอื่นให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างจริงจัง

6. ถือเป็นนโยบายที่จะดูแลนักเรียน นักศึกษา ที่เสพยาเสพติดในฐานะผู้ป่วย โดยไม่ไล่ออกและส่งไปบำบัดรักษาทุกราย ตลอดจนให้ความคุ้มครองนักเรียน นักศึกษา ที่ถูกหลอกลวงหรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจำหน่ายยาเสพติด

7. ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ายาเสพติด ต้องส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการทางกฎหมายอย่างเฉียบขาด ทั้งทางวินัยและกฎหมาย โดยให้ออกจากราชการไว้ก่อน

8. ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา อย่างจริงจัง หากทะเลาะหรือปกปิด ไม่เอาใจใส่ ขาดความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องได้รับการลงโทษ

9. ให้ใช้ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการประกอบการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการโอนย้ายของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา

10. ผู้บริหารระดับสูง และผู้ตรวจราชการ จะต้องร่วมกันรณรงค์เพื่อลดเป้าหมายผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้หมดไป และให้กำกับติดตามการแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องสำหรับพื้นที่ที่ทำได้ให้ยกย่องชมเชย

สรุปกลยุทธ์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาได้ว่า เป็นนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน นักศึกษาตระหนักถึงสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติด กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับเพศ วัย และฐานะ ปฏิรูปหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สร้างทักษะชีวิต สร้างเสริมภูมิคุ้มกัน จัดระบบดูแล ฝ้าระวัง ป้องกันกลุ่มเป้าหมายนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่เคยใช้ยาเสพติด ไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด สร้างบรรยากาศภายในโรงเรียน โดยให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมและให้คำปรึกษาเด็กนักเรียนอย่างใกล้ชิด

2.2.6 กิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา พบว่าปัญหาและอุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้งานการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาต่างๆ ไม่มีลักษณะเป็นจริงเป็นจังคือ การปฏิเสธปัญหาและการไม่ยอมรับสภาพความเป็นจริงว่ายาเสพติดได้รุกคืบเข้าสู่โรงเรียน มีบางสถานศึกษาที่ยอมรับว่าโรงเรียนของตนมีปัญหา นักเรียนสูบบุหรี่และดื่มสุรา แต่เกือบทุกแห่งจะไม่ยอมรับว่านักเรียนของตนใช้ยาเสพติดชนิดอื่นๆ

ไม่ว่าจะเป็น เฮอร์นีน ผื่น แอมเฟตามี หรือแม้แต่สารระเหยอื่นๆ ทุกคนจึงมองว่าปัญหายาเสพติดไม่ใช่ปัญหาของโรงเรียน ไม่ใช่ปัญหาของนักเรียน ซึ่งต่อมาคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้กรมต่างๆ ที่มีสถานศึกษาในสังกัดมอบหมายให้โรงเรียนทำการสำรวจสภาพปัญหาเสพติดภายในโรงเรียนของตนแล้วรายงานให้กรมฯ ทราบ ซึ่งผลการสำรวจในขั้นต้นพบว่ามึนักเรียนใช้บุหรืและสุราจำนวนถึง 52,665 ราย และเกี่ยวข้องกับยาเสพติดชนิดๆ อีกเป็นจำนวนมาก จึงต้องอาศัยวิธีการอื่นนอกจากการเรียนการสอน⁷⁷

แนวทางการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียน การดำเนินการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียนมีแนวทางดำเนินการดังนี้⁷⁸

1. กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ มีดังนี้

1.1 การจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นแนวทางสำหรับครูอาจารย์ และบุคลากรในโรงเรียนมีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

1.1.1 จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้ครูอาจารย์ บุคลากรทุกคนได้ร่วมกันประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกัน

1.1.2 เชิญวิทยากรจากหน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องยาเสพติดทุกประเภทเป็นอย่างดีมาให้ความรู้

1.1.3 ให้โรงเรียนจัดทำแผนงานปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้มีโครงการป้องกันยาเสพติดไว้ให้ชัดเจนหรืออาจจะกำหนดไว้เป็นโครงการพิเศษเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหา

1.1.4 ให้ครูอาจารย์ทุกคนเป็นคณะกรรมการแก้ไขปัญหาเสพติดของโรงเรียนเพื่อจะได้ร่วมมือกันป้องกันไม่ให้นักเรียนติดยาเสพติด หรือถ้าติดก็ให้ลดลงจนไม่มีเลย

1.2 สารสัมพันธ์เรื่องยาเสพติด มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

1.2.1 ให้โรงเรียนตั้งคณะทำงานขึ้น โดยมีนักเรียนเป็นคณะกรรมการดำเนินการ โดยมีอาจารย์แนะแนวและฝ่ายประชาสัมพันธ์เป็นที่ปรึกษา

1.2.2 ให้นักเรียนช่วยกันเขียนบทความหรือความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด โดยค้นคว้าจากห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ที่วี หนังสือพิมพ์

1.2.3 กำหนดวัน เดือน ปี ที่จะออกสารสัมพันธ์ให้ชัดเจน เช่น ทุกสัปดาห์ ทุกเดือน ทุกภาคเรียน เป็นต้น

1.2.4 พิมพ์โรเนียว สารสัมพันธ์เรื่องยาเสพติดให้นักเรียนครูอาจารย์ ผู้ปกครองรับทราบ

1.2.5 กำหนดการออกวารสารให้แน่นอน เช่น ประจำสัปดาห์ ประจำเดือน ประจำภาคเรียน

1.3 กิจกรรมทำป้ายความรู้ มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

⁷⁷ ภาวิณี สุขมงคล, การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4, **สารานิพนธ์**, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 2556), หน้า 12-13.

⁷⁸ กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: กรมสามัญศึกษา, 2540), หน้า 20 – 40.

1.3.1 ตั้งคณะกรรมการ

1.3.2 ให้คณะกรรมการจัดหาข้อความ คำกลอน บทร้อยกรอง หรือคำประพันธ์ ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้ยาเสพติด อาจทำได้โดยจัดให้มีการประกวดแต่งคำประพันธ์ดังกล่าวจากนักเรียน ครูอาจารย์ หรือค้นหาจากเอกสาร หนังสือต่างๆ แต่ให้เป็นข้อความสั้นๆ ชวนอ่าน สะดุดใจ และมีความหมายเชิงป้องกันการใช้ยาเสพติด อาทิเช่น “อยากมีชีวิตยาวไกล ต้องห่างไกลยาเสพติด” หรือ “หลงใช้ยาเสพติดเหมือนมอมชีวิตให้มัจจุราช” เป็นต้น ทั้งนี้ ให้เตรียมข้อความไว้ให้หลากหลาย สามารถนำมาใช้ได้ตลอดเวลา

1.3.3 ให้นักเรียนที่กระทำความผิดในเรื่องต่างๆ หรือคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการเขียนข้อความที่จัดหา หรือจัดเตรียมไว้เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยความภาคภูมิใจ ให้มีความเรียบร้อย สวยงาม ชวนอ่าน และเรียกร้องความสนใจ เสริมรางวัล เกียรติบัตรมอบทั้ง ผู้จัดทำและผู้เขียน

1.3.4 นำแผ่นป้ายที่เขียนข้อความเรียบร้อยแล้วติดตามต้นไม้ เสา หรือส่วนอื่นในบริเวณโรงเรียนซึ่งดูเป็นระเบียบ สะดุดตา และพบเห็นได้ตลอดเวลา และควรมีการเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนป้ายอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ความรู้ที่หลากหลาย

1.3.5 เมื่อป้ายติดไว้นานพอสมควร และได้สับเปลี่ยนไปทุกแห่งแล้ว ให้นำออกเผยแพร่ไปในชุมชนหมู่บ้านของเด็กอาจติดไว้ที่บ้านนักเรียนหรือที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านหรือวัด

1.4 การพัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไข มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

1.4.1 จัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการป้องกันสารเสพติด

1.4.2 ให้บริการด้านข้อมูล ข่าวสาร ที่หน่วยงานต่าง ๆ ขอความร่วมมือ

1.4.3 รับแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ

1.5 กิจกรรมนันทนาการ 5 นาที มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

1.5.1 ตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยครูอาจารย์ และคณะกรรมการนักเรียน

1.5.2 จัดวางแผนการดำเนินงาน โดยเน้นให้ความรู้เรื่องยาเสพติด และต่อต้านยาเสพติดในขณะดำเนินกิจกรรมหน้าเสาธง

1.5.3 จัดประกวดเรียงความ บทความ คำขวัญ หรือแนวคิดในการต่อต้านยาเสพติดจากนักเรียนทุกระดับชั้นแล้วให้รางวัลหรือเกียรติบัตรให้กับผู้ชนะเลิศ หรือสมควรได้รับรางวัลทุกระดับ แล้วเลือกแนวคิดเหล่านั้นไว้เป็นจำนวนมากๆ พอที่จะใช้ในการรณรงค์ต่อต้านได้ภายในภาคเรียนหรือปีการศึกษา

1.5.4 จัดให้ตัวแทนนักเรียนหรือเจ้าของเรียงความ บทความ คำขวัญ หรือแนวคิดที่ชนะเลิศเป็นผู้อ่านหรือพูดหน้าเสาธง ครั้งละประมาณ 5 นาที โดยจัดสัปดาห์ละ 2 – 3 ครั้ง ตามความเหมาะสม

1.6 วิชาการเสริมความรู้ มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

1.6.1 หมวดยุทธศาสตร์ไทยและหมวดยุทธศาสตร์ศึกษาร่วมวางแผนจัดกิจกรรม

1.6.2 แจ้งอาจารย์ที่ปรึกษาให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม

1.6.3 ให้นักเรียนส่งเรียงความ คำขวัญ และภาพวาด เกี่ยวกับการต่อต้านยาเสพติดเข้าประกวด

- 1.6.4 คณะกรรมการตัดสินมอบรางวัลยกย่องชมเชย
- 1.6.5 ประกาศเชิดชูเกียรติหน้าเสาธง ตีตประกาศผลงาน
- 1.6.6 จัดการประกวดแข่งขันเดือนละ 1 ครั้ง
- 1.7 สร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้
 - 1.7.1 จัดทำเอกสารเรื่องยาเสพติด เช่น ความเป็นมาของยาเสพติด ชนิดของยาเสพติด อันตรายจากยาเสพติด
 - 1.7.2 มอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ดูแลและเอาใจใส่นักเรียนในห้องของตนเองอย่างใกล้ชิด
 - 1.7.3 จัดกิจกรรมให้นักเรียนในเวลาว่าง เช่น กีฬา ดนตรีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - 1.7.4 สร้างจิตสำนึกให้นักเรียนรู้ถึงอันตรายจากยาเสพติด โดยนำผู้ที่เคยติดยาเสพติดมาให้ความรู้ หรือนำนักเรียนไปดูสถานที่บำบัดผู้ติดยาเสพติด
 - 1.7.5 สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองช่วยกันป้องกันมิให้นักเรียนติดยาเสพติด
 - 1.7.6 จัดพิมพ์เอกสารแจกนักเรียนและครูคนละ 1 เล่ม
 - 1.7.7 มอบให้อาจารย์ทุกคนสอดแทรกเนื้อหาเรื่องยาเสพติดทุกคาบที่เข้าสอน
 - 1.7.8 ให้อาจารย์ที่ปรึกษาจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคีและความรัก
 - 1.7.9 อาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีความใกล้ชิดกับนักเรียน โดยการไปเยี่ยมบ้านนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง
 - 1.7.10 จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถของนักเรียน เช่น การแข่งขันกีฬา ประกวดเรียงความ ประกวดคำขวัญ การแสดงดนตรี เป็นต้น
 - 1.7.11 เชิญผู้ที่เคยติดยาเสพติดมาให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด
 - 1.7.12 สอนวิธีการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เสพยาเสพติด
 - 1.7.13 สอนนักเรียนให้รู้จักการแนะนำชักชวนเพื่อนให้เลิกยาเสพติด และไม่ทดลองเสพยาเสพติด
 - 1.7.14 เชิญผู้ปกครองมาร่วมประชุมชี้แจงแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะเรื่อง การป้องกันยาเสพติดภาคเรียนละ 1 ครั้ง
- 1.8 การจัดตั้งองค์กรร่วมเพื่อป้องกันยาเสพติด มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้
 - 1.8.1 จัดตั้งองค์กรระดับโรงเรียน และระดับจังหวัด โดยกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานให้ชัดเจน
 - 1.8.2 ดำเนินการศึกษาหาข้อมูลในเรื่องการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในโรงเรียน
 - 1.8.3 จัดทำข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ เก็บรวบรวมตามระบบการเก็บข้อมูลภายในโรงเรียน
 - 1.8.4 สรุบบันทึกข้อมูลและเผยแพร่ข่าวสาร สารสนเทศในรูปแบบต่างๆ
 - 1.8.5 ตรวจสอบและรายงานข้อมูลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
 - 1.8.6 มีการติดต่อเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบภายในจังหวัด
 - 1.8.7 จัดตั้งองค์กรระดับจังหวัด ระดับโรงเรียน

- ข้อมูลและสารสนเทศ
- 1.8.8 จัดประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดบทบาท และให้ความรู้ในการจัดทำ
- โรงเรียน
- 1.8.9 ดำเนินการศึกษาหาข้อมูลในเรื่องการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายใน
- ข้อมูลภายในโรงเรียน
- 1.8.10 จัดทำข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ โดยเก็บรวบรวมตามระบบการเก็บ
- ทุกเดือนโดยมีการประชุมติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
- 1.8.11 สรุบบันทึกและเผยแพร่ข่าวสาร สารสนเทศในรูปแบบต่างๆ เป็นประจำ
- เชื่อมโยงเป็นระบบ
- 1.8.12 ตรวจสอบและรายงานข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยมีการติดตาม
2. กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด มีดังนี้
- 2.1 การต่อต้านยาเสพติดในสถานศึกษา มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้
- 2.1.1 มีข้อมูลนักเรียนที่ติดยาเสพติดมาแล้วจากข้อมูลสารสนเทศ
- 2.1.2 ประชุมชี้แจงโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ด้านพิษภัยยาเสพติดทุกชนิด
- 2.1.3 เชิญผู้เคยติดยาเสพติดและเลิกแล้วมาให้ความรู้เรื่องพิษภัยของยาเสพติด
- 2.1.4 จัดป้ายรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในวันสำคัญต่างๆ หรือวันที่โรงเรียนจัด
- กิจกรรม
- 2.1.5 จัดให้มีวันต่อต้านยาเสพติดขึ้นในโรงเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง
- หรือในวันต่อต้านยาเสพติดโลกทุกปี
- 2.1.6 จัดให้นักเรียนแสดงละครเรื่องในโอกาสต่างๆ และงานของโรงเรียนโดย
- แทรกบทพิษภัยของยาเสพติด
- 2.1.7 จัดกิจกรรมร่วมกับหมวดวิชาต่างๆ ในการต่อต้านยาเสพติด เช่นประกวด
- เรียงความ จัดประกวดรูปภาพ มอบรางวัลเกียรติบัตร
- 2.1.8 จัดกิจกรรมป้ายนิเทศต่อต้านยาเสพติด
- 2.2 การแสดงเพื่อรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้
- 2.2.1 จัดตั้งคณะทำงาน
- 2.2.2 จัดการแสดงของนักเรียนที่เป็นรูปแบบ และสามารถสร้างความสนใจเป็นการ
- แสดงที่ผู้แสดงมีความสามารถเป็นพิเศษ อาทิเช่น ดนตรีสากล ดนตรีพื้นเมือง
- 2.2.3 วางแผนนำการแสดงสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดระยะเวลาตามความ
- เหมาะสมและแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรผู้นำท้องถิ่นในกรณีกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนทั่วไป
- 2.2.4 จัดการแสดงตามกำหนดเวลาสลับการเผยแพร่ความรู้ในการป้องกันต่อต้าน
- ยาเสพติด รวมทั้งเสนอนิทรรศการที่ชมแล้วเข้าใจง่ายใช้ระยะเวลาสั้นๆ หรือแผ่นปลิวความรู้เรื่องยาเสพติด
- รวมทั้งวิธีการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด
3. กิจกรรมเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติด มีดังนี้
- 3.1 กิจกรรมเข้าค่าย “พุทธบุตร” มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

3.1.1 เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณค่าของชีวิต โดยมีครูอาจารย์เข้าร่วมด้วย

3.1.2 จัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร โดยนิมนต์พระภิกษุมาร่วมกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของศาสนา สามารถเป็นเกราะป้องกันให้ห่างไกลยาเสพติด

3.1.3 เชิญวิทยากรจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน มาให้ความรู้เรื่องพิษภัยของยาเสพติดในขณะเข้าค่าย

3.1.4 เชิญคณะครูอาจารย์และผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม

3.2 กิจกรรมหลังให้ยาหันหน้าเข้าหากิจกรรม มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

3.2.1 จัดตั้งคณะทำงาน

3.2.2 วางแผนการดำเนินงานโดยเน้นให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูอาจารย์ทุกคน โดยถือเป็นการรับผิดชอบของครูอาจารย์ทั้งโรงเรียน

3.2.3 กำหนดกิจกรรมที่จะให้นักเรียนทำ เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ นาฏศิลป์ ละคร อดสาหกรรม สหกรณ์

3.2.4 แบ่งกลุ่มกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเลือกตามความถนัดและสนใจโดยมีครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษา

3.2.5 เน้นให้นักเรียนทุกคนได้เลือกทำกิจกรรมอย่างน้อย 1 กิจกรรม

3.2.6 จัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามจุดประสงค์

3.2.7 วางแผนการดำเนินงาน กำหนดรูปแบบการทำงาน

3.3 กิจกรรมลูกโซ่คุณธรรมต่อต้านยาเสพติด มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

3.3.1 คัดเลือกอาสาสมัครจากนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง

3.3.2 ให้นักเรียนในกลุ่มเป้าหมายอาสาสมัคร 1 คน ต่อ 2 คน

3.3.3 ดำเนินการตักเตือน ดูแลรับผิดชอบสมาชิกคู่มิตรของตนไม่ให้ประพฤติผิด โดยมีครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษา

3.3.4 นักเรียนที่ได้รับการดูแลจากคู่มิตรสามารถทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครคู่มิตรต่อไปอีก 2 คน ไปเรื่อยๆ

3.3.5 ดำเนินการขยายผลต่อไป

3.3.6 คัดเลือกนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงและสมัครใจเป็นอาสาสมัครกระทำ ความดีทดแทนเป็นแรงจูงใจทางบวก

3.3.7 ให้นักเรียนในกลุ่มเป้าหมายอาสาสมัคร “คู่มิตร” “คู่เกลอ” “ท.ส.” หรือ “Buddy”

3.3.8 ดำเนินการตักเตือน ดูแล และรับผิดชอบสมาชิก “คู่มิตร” ของตนไม่ให้ประพฤติผิด โดยมีครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษา

3.3.9 นักเรียนที่ได้รับการดูแลและให้ความรู้แล้วจะทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครและอาสาสมัคร “คู่มิตร” “คู่เกลอ” “ท.ส.” “Buddy” ต่อไปอีก 2 คนไปเรื่อยๆ

3.3.10 ดำเนินการขยายผลต่อไป

3.4 กิจกรรมคลินิกสุขภาพวัยรุ่น มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

- 3.4.1 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
- 3.4.2 นักเรียนที่มารับการปรึกษาจะได้รับการยอมรับจากสังคม มีรางวัลมอบเป็นของที่ระลึก
- 3.4.3 รวบรวมข้อมูลจากนักเรียนที่มาขอคำปรึกษา
- 3.4.4 ให้ความรู้ บำบัดรักษา และจัดทำข้อมูลประวัติ
- 3.4.5 จัดตั้งคณะกรรมการคลินิกสุขภาพโดยมีอาจารย์หมวดพลานามัย ครูแนะแนวและอาจารย์ฝ่ายปกครองและเชิญแพทย์ พยาบาล หรืออนามัยมาเป็นที่ปรึกษาแนะนำและร่วมงานในบางโอกาส
- 3.4.6 นักเรียนที่มารับการปรึกษาจะได้รับการยอมรับจากสังคม ไม่มีความผิดและได้รับของที่ระลึก เช่น ปากกา ที่คั่นหนังสือ สมุดบันทึก เป็นต้น
- 3.4.7 รวบรวมข้อมูลนักเรียนที่มาขอคำปรึกษา ให้ความรู้ บำบัดรักษา และทำประวัติไว้
- 3.5 การประชุมอบรมเสริมทักษะเพื่อป้องกันยาเสพติด มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้
- 3.5.1 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ร่างโครงการ และหลักสูตร
- 3.5.2 ขอความเห็นชอบจากกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา
- 3.5.3 เชิญวิทยากรที่มีประสบการณ์มาให้ความรู้เรื่อง “เพื่อนเตือนเพื่อน” โรคเอดส์ และโสเภณี
- 3.5.4 จัดเตรียมข้อมูล เอกสาร วัสดุ อุปกรณ์
- 3.5.5 จัดประชุมอบรม
- 3.5.6 ประเมินผลการจัดกิจกรรม
4. กิจกรรมนันทนาการ กีฬา บำเพ็ญประโยชน์ มีดังนี้
- 4.1 กิจกรรมรักษาความสะอาดในและนอกสถานศึกษา มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้
- 4.1.1 ให้คณะกรรมการนักเรียนร่วมกับตัวแทนนักเรียนแต่ละห้องร่วมกันเป็นคณะกรรมการ
- 4.1.2 ให้คณะครูอาจารย์และนักเรียน ร่วมกันกำหนดบริเวณที่จะบำเพ็ญประโยชน์ให้ชัดเจน เช่น บริเวณในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
- 4.1.3 กำหนดปฏิทินการบำเพ็ญประโยชน์ให้ชัดเจน ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งทั้งในและนอกโรงเรียน
- 4.1.4 กำหนดจุดหรือบริเวณให้นักเรียนแต่ละห้องรับผิดชอบให้ชัดเจน หรือกำหนดแบ่งตามคณะสีของโรงเรียน โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ทุกคนร่วมกิจกรรม
- 4.1.5 กำหนดเวลา วัน ให้นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์ให้ชัดเจนตลอดปีการศึกษา
- 4.1.6 โรงเรียนจัดอุปกรณ์ที่จำเป็นที่นักเรียนต้องใช้ เช่น จอบ เสียม มีด ให้ด้วย
- 4.1.7 การจัดกิจกรรมทุกครั้งต้องแบ่งหน้าที่ให้คณะครูอาจารย์เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทุกครั้ง

- 4.1.8 ถ้าเป็นกิจกรรมนอกโรงเรียนเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วยทุกครั้ง
- 4.2 การจัดตั้งศูนย์กีฬาในโรงเรียน มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้
- 4.2.1 จัดตั้งคณะกรรมการ
- 4.2.2 ประชุมคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
- 4.2.3 ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนนักเรียนและเยาวชนในละแวกใกล้เคียงได้ทราบ
- 4.2.4 ดำเนินการแข่งขันกีฬาที่สถานศึกษาของตนเองรับผิดชอบอย่างน้อย 1 ชนิด
- 4.2.5 ให้สามัญศึกษาจังหวัดสำรวจโรงเรียนในสังกัดทุกโรงพิจารณาจัดตั้งศูนย์กีฬาที่โรงเรียนมีความพร้อมอย่างน้อยโรงเรียนละ 1 ชนิดกีฬา
- 4.2.6 ให้โรงเรียนที่จัดตั้งเป็นศูนย์กีฬาสมบูรณ์แบบแล้วดำเนินการเชิญชวนให้เยาวชน หรือนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันในรูปแบบเป็นทีมหรือโรงเรียน
- 4.2.7 ดำเนินการจัดแข่งขันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- 4.3 ดนตรีเพื่อชีวิตต่อต้านยาเสพติด มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้
- 4.3.1 ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อจัดวงดนตรี และขออนุญาตฝ่ายบริหาร
- 4.3.2 ประชาสัมพันธ์การแสดง
- 4.3.3 สอดแทรกความรู้เรื่องยาเสพติด หรือแสดงละคร รีวิว เรื่องยาเสพติดโดยมีครูร่วมแสดงกับนักเรียน
- 4.3.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรม
- 4.4 กีฬาเพื่อต่อต้านยาเสพติด มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้
- 4.4.1 พิจารณาจัดกลุ่มเป้าหมายและพฤติกรรมเสี่ยง โดยจัดเป็นกลุ่มๆ ละ 6 – 12 คน
- 4.4.2 เลือกตั้งหัวหน้ากลุ่มที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มยอมรับ ไม่จำเป็นต้องเป็นนักเรียนที่มีความประพฤติดี
- 4.4.3 ในคาบว่าง เช่น พักกลางวัน อิสระ ให้หัวหน้ากลุ่มไปเบิกอุปกรณ์กีฬาจากหมวดวิชาพลานามัย
- 4.4.4 เมื่อเล่นกีฬาเสร็จแล้ว ให้อาจารย์พลานามัยหรืออาจารย์ปกครองลงนามรับรองการเล่นกีฬาทุกครั้ง
- 4.4.5 ฝ่ายปกครองหรือหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยจะตรวจสอบการลงเวลาทุกสัปดาห์
5. กิจกรรมอื่นๆ
- 5.1 กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้
- 5.1.1 เข้าร่วมประชุมกับผู้นำหรือองค์กรในท้องถิ่น ตำรวจ และแพทย์ เพื่อร่วมมือป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด
- 5.1.2 จัดอาจารย์ที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านนักเรียนในวันหยุดหรือหลังเลิกเรียน เพื่อพบผู้ปกครองและแก้ปัญหาร่วมกัน

5.1.3 เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมประชุม หรือร่วมกิจกรรมในโรงเรียนในโอกาสอันสมควร

5.1.4 การจัดประชุมร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำองค์กรในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชมรม สมาคมต่างๆ ตำรวจ และแพทย์เพื่อรับทราบถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดในท้องถิ่น

5.1.5 ให้ความรู้เรื่องสาเหตุของการติดยาเสพติด และผลที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชน

5.1.6 ระดมความคิดเพื่อหาทางป้องกันร่วมกัน

5.1.7 มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบแต่ละด้านร่วมกัน

5.1.8 โรงเรียนประชุมทำความเข้าใจกับอาจารย์ที่ปรึกษา เรื่องการติดต่อสร้างความสัมพันธ์เพื่อร่วมมือกันป้องกันปัญหาซึ่งจะเกิดขึ้นกับนักเรียนระหว่างโรงเรียนกับบ้าน

5.1.9 ทำตารางกำหนดการเพื่อนัดหมายออกเยี่ยมบ้านนักเรียน

5.1.10 คณะอาจารย์ที่ปรึกษา หรือครูประจำชั้นออกเยี่ยมบ้าน เพื่อพบปะผู้ปกครองของนักเรียนพร้อมรายงานพฤติกรรมผลการเรียนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา

5.1.11 ประชุมผู้ปกครองผู้นำท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสรุปและรายงานผล

5.1.12 ประเมินผลโดยแบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง เพื่อเป็นการหาข้อมูลพัฒนากิจกรรมต่อไป

5.1.13 ประเมินผลจากสถิติของนักเรียนในการพึ่งยาเสพติดในทางที่ผิด ว่าลดลงหรือไม่เพียงใด

5.2 กิจกรรมการให้คำปรึกษา มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

5.2.1 จัดกลุ่มนักเรียนตามโครงการ “เพื่อนเตือนเพื่อน” ให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

5.2.2 จัดสารวัตรนักเรียนและนักเรียนนักสืบลับ

5.2.3 พัฒนาบทบาทของครูประจำชั้นในเรื่องยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.2.4 พัฒนาระบบการให้คำปรึกษาของครูแนะแนว

5.2.5 จัดให้นักเรียนมี “เกลอ” (Buddy)

5.2.6 จัดตัวนักเรียนที่ประจำหมู่บ้านตามภูมิลำเนา

5.2.7 จัดให้แต่ละกิจกรรมมีปฏิทินการปฏิบัติงาน

5.2.8 จัดให้แต่ละกิจกรรมมีการรายงานผลการดำเนินงาน ตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระดับโรงเรียนและจังหวัด

5.3 โรงเรียนปลอดยาเสพติด ถวายเป็นพระราชกุศล มีวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมดังนี้

5.3.1 ให้ความรู้ อบรม และเผยแพร่ถึงโทษภัยของยาเสพติด

5.3.2 ประกวดคำขวัญและวาดภาพ

5.3.3 ให้นักเรียนทุกคนลงนามสัตยาบันว่าจะร่วมกันต่อต้านยาเสพติดโดยไม่

บังคับ

5.3.4 นำเอาคำขวัญ ภาพที่ชนะเลิศ และลายมือชื่อนักเรียนที่ลงสัตยาบันไปทำพิธีถวายในหลวงต่อหน้าพระบรมสาทิสลักษณ์หน้าเสาธง ต่อหน้านักเรียน และนำไปติดไว้ที่บอร์ดหน้าโรงเรียน

5.3.5 หัวหน้านักเรียนนำปฏิญาณ และสาบานว่าถ้าไม่กระทำตามจะเกิดผลเสียอย่างไร

5.3.6 ควบคุมการเรียนการสอนอย่าให้มีเวลาว่างมากเอื้อต่อการกลับไปประพฤติผิดอีก

การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหารสชาติในสถานศึกษา โครงสร้างของกิจกรรมแนะแนวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหารสชาติ ในสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมนอกห้องเรียน และกิจกรรมเพื่อบำบัดรักษานักเรียนที่ติดสารเสพติดโดยอาจจะจัดสถานฟื้นฟูในโรงเรียน⁷⁹

ประเภท 1 กิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหารสชาติการใช้สารเสพติด ที่จัดในห้องเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจ ต่อไปนี้

1.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ โดยการให้ความรู้แก่นักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับลักษณะโทษภัยของสารเสพติดชนิดต่างๆ ตลอดจนการป้องกัน

1.2 การเสริมสร้างค่านิยมและเจตคติที่พึงประสงค์ โดยให้นักเรียนฝึกกิจกรรมวัยรุ่นยุคใหม่ไม่ฝักใฝ่สารเสพติดและกิจกรรมชีวิตนี้มีคุณค่า

1.3 การฝึกทักษะการควบคุมตนเอง โดยให้นักเรียนได้ฝึกการควบคุมตนเอง การจัดการกับความเครียด การสร้างกำลังใจและพลังจิต

1.4 การฝึกทักษะการสื่อสาร โดยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการปฏิเสธในสถานการณ์ต่างๆ

1.5 การฝึกทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์โดยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน

1.6 การฝึกทักษะการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยให้นักเรียนได้ฝึกกิจกรรมใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ตามความสนใจในลักษณะงานอดิเรก เพื่อหาประสบการณ์หรือหารายได้

1.7 การฝึกกระบวนการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างฉลาด โดยการให้นักเรียนได้ ฝึกกระบวนการตัดสินใจและแก้ปัญหา

ประเภท 2 กิจกรรมนอกห้องเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นภายนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และทักษะด้านต่างๆ ตลอดจนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจ หรือความใฝ่ฝันทางสร้างสรรค์เป็นการฝึกความคิดเพิ่มปัญญาและสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้เรียน เป็นการฝึกสร้างกำลังใจพลังจิต และฝึกการควบคุมอารมณ์ ตลอดจนผู้เรียนสามารถค้นพบตัวเองและเป้าหมายชีวิตของตนเองได้ กิจกรรมเพื่อป้องกันการติดสารเสพติดที่จัดภายนอกห้องเรียน สามารถจัดได้ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

2.1 การจัดนิทรรศการ

⁷⁹ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. คู่มือการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด. หน้า 15-18.

2.2 เชิญวิทยากรมาบรรยาย สาธิต

2.3 ทักษะศึกษาดูงาน สถานบำบัดพักฟื้นผู้ติดสารเสพติดและโรคเอดส์

2.4 จัดอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่นักเรียนผู้นำ

2.5 จัดอบรมพัฒนานักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือแก้ไขปัญหาและพัฒนาพฤติกรรม

2.6 จัดกิจกรรมกลุ่มตามความถนัดความสนใจ เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น กิจกรรมกลุ่มเพื่อนรักเพื่อน ชุมนุมถ่ายภาพ ชุมนุมวาดภาพ ชุมนุมเสียงตามสาย ชุมนุมอนุรักษ์ธรรมชาติ ชุมนุมท่องเที่ยวทั่วไทย เป็นต้น

กิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคาใช้สารเสพติด ที่จัดนอกห้องเรียนประกอบด้วยโครงการทั้งหมด 9 โครงการ ดังนี้

- 1) โครงการ รักชีวิต คิดห่างสิ่งเสพติด
- 2) โครงการ ให้คำปรึกษาแบบกลุ่มกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง
- 3) โครงการ รณรงค์คนรุ่นใหม่ไม่สูบบุหรี่
- 4) โครงการ ให้คำปรึกษา
- 5) โครงการ แนะนำแนะ
- 6) โครงการ เพื่อนเตือนเพื่อน
- 7) โครงการ คลินิกสุขภาพจิตวัยรุ่น
- 8) โครงการ ส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียน
- 9) โครงการ ค่ายพุทธธรรม

ประเภท 3 กิจกรรมเพื่อบำบัดรักษา เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนสามารถมีบทบาทในการช่วยเหลือบำบัดรักษานักเรียนที่ติดสารเสพติดโดยโรงเรียนทำหน้าที่เป็นสถาบันบำบัดฟื้นฟูซึ่งเรียกรูปแบบการบำบัดนี้ว่าชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) ซึ่งจะต้องจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโปรแกรมของชุมชนบำบัดเพื่อให้เด็กนักเรียนพัฒนาแก้ไขชีวิตตนในทางที่ดีขึ้น

การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด เป็นการดำเนินการเพื่อแก้ไขสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดสารเสพติด ให้เลิกจากการใช้สารเสพติด และสามารถกลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ แบ่งขั้นตอนการบำบัดรักษาเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการก่อนบำบัดรักษา (Pre-Admission) หมายถึง การศึกษาประวัติ ข้อมูลของผู้ติดสารเสพติด และของครอบครัว เพื่อให้คำแนะนำและกระตุ้นให้ผู้ติดสารเสพติด เกิดแรงจูงใจเกิดความเชื่อมั่นที่จะเข้าไปบำบัดรักษาการดำเนินการ

- 1.1 สัมภาษณ์เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐาน เช่น ประวัติ ภูมิหลัง เจตคติ แรงจูงใจ ฯลฯ
- 1.2 แนะนำชี้แจงวิธีการบำบัดรักษาทางการแพทย์
- 1.3 แนะนำบทบาทของครอบครัวให้มีส่วนช่วยเหลือผู้ติดสารเสพติดให้เลิกเสพ
- 1.4 ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ
- 1.5 วิธีทางการแพทย์ เช่น เอกซเรย์ ชั่งน้ำหนัก ตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะ

2) ขั้นถอนพิษยา (Detoxification) หมายถึง การบำบัดรักษา อาการ ที่เกิดจากการใช้สารเสพติด

2.1 ถอนพิษแบบผู้ป่วยนอก ผู้ติดสารเสพติดไม่ต้องค้างคืนในสถานพยาบาลแต่ต้องรับประทานยาตามที่กำหนด

2.2 ถอนพิษยาแบบผู้ป่วยนอกหมายถึง ผู้ติดสารเสพติดไม่ต้องค้างคืนในสถานพยาบาลแต่ต้องรับประทานยาตามที่กำหนด

2.3 ถอนพิษยาแบบผู้ป่วยใน หมายถึง ผู้ติดสารเสพติดต้องค้างคืนในสถานพยาบาล ซึ่งนอกจากจะถอนพิษยาแล้ว ยังมีการรักษาโรคแทรกซ้อนต่างๆ ทั้งการดูแลสุขภาพการป้องกันโรค เป็นต้น

3) ขั้นตอนฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) หมายถึง กระบวนการบำบัดรักษาอย่างต่อเนื่องเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดสารเสพติด ให้ปรับเปลี่ยนลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ พฤติกรรม ให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคงทางจิตใจ มีความเชื่อมั่น ไม่หวนกลับไปเสพซ้ำอีก และกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

การดำเนินการ

3.1 ใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม การอบรมธรรมะ การนันทนาการ การฝึกอาชีพ เป็นต้น

3.2 การใช้รูปแบบชุมชนบำบัด

3.3 ใช้กิจกรรมทางศาสนา เช่น การอุปสมบท การศึกษาวิปัสสนา ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา เป็นต้น

4) ขั้นตอนการติดตามดูแล (After-care) หมายถึง การติดตามดูแลผู้เลิกสารเสพติดที่ผ่านการบำบัดรักษาทั้ง 3 ขั้นตอนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำให้กำลังใจ ให้เขาสามารถปรับตัว และมีความมั่นคงเข้มแข็งเป็นการป้องกันมิให้หวนกลับไปเสพซ้ำ

การดำเนินการ

4.1 ออกเยี่ยมเยียน โทรศัพท์ จดหมาย ฯลฯ

4.2 นัดประชุมพูดคุย

4.3 ใช้แบบสอบถาม

4.4 ตรวจสอบสถานะ สังเกตอาการ เพื่อประเมินผลการบำบัดรักษา

การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในโรงเรียน ความหมายระบบการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายรวมถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา โดยมี วิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติดองค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ⁸⁰

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

⁸⁰ กรมสุขภาพจิต, คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ร.ส.พ, 2556), หน้า 8-15.

2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมนักเรียน
4. การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน
5. การส่งต่อนักเรียน

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนัก ในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และมีการประชุมในแต่ละคณะ อย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียนซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการและสม่ำเสมอทั้ง 5 ประการดังกล่าว มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยมีครูทุกคนและประสิทธิผลนั้น ได้อาศัยการทำงานที่มีหลักการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (PDCA) ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 การเตรียมการและการวางแผนดำเนินงาน (Plan) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียน และจัดทำแผนปฏิบัติการ

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do) มีการสร้างความตระหนัก และความเข้าใจกับบุคลากรในโรงเรียนแล้วดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานที่จัดทำขึ้นโดยเฉพาะการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ประการ

ขั้นที่ 3 การกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงาน (Check) มีการติดตามประเมินผลเพื่อทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงดำเนินการได้มาตรฐาน (Act) นำผลการประเมินคุณภาพภายใน มาใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงานทั้ง 4 ขั้นตอนที่ใช้หลักบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (PDCA) กิจกรรมครูที่ปรึกษาพึงตระหนักและดำเนินการ เพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมที่ครูที่ปรึกษาพึงตระหนักและดำเนินการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูทุกคนสามารถศึกษาและนำไปใช้ได้ เพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา

1. การจัดทำระเบียบสละสม
2. การใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)

3. การจัดกิจกรรมโฮมรูม
4. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting)
5. การให้คำแนะนำ ปรีกษาเบื้องต้น
6. กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครองนักเรียน
7. การเยี่ยมบ้านนักเรียน
8. กิจกรรมเสริมหลักสูตร
9. กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy)
10. กิจกรรมซ่อมเสริม
11. กิจกรรมเข้าค่าย
12. กิจกรรมภาคฤดูร้อน
13. กิจกรรมโครงการค่ายพุทธธรรม

สรุปกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาได้ว่า กิจกรรมแนะแนวเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภท 1 กิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่จัดในห้องเรียนประกอบด้วยกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจ เสริมสร้างค่านิยมและเจตคติที่พึงประสงค์ ทักษะการควบคุมตนเอง การสื่อสาร การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และกระบวนการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างฉลาด ประเภท 2 กิจกรรมนอกห้องเรียน กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นภายนอกห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และทักษะด้านต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจ หรือความใฝ่ฝันทางสร้างสรรค์เป็นการฝึกความคิด เพิ่มปัญญาและสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้เรียน เป็นการฝึกสร้างกำลังใจพลังจิต และฝึกการควบคุมอารมณ์ ตลอดจนผู้เรียนสามารถค้นพบตัวเองและเป้าหมายชีวิตของตนเองได้ กิจกรรมเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดที่จัดภายนอกห้องเรียน ประเภท 3 กิจกรรมเพื่อบำบัดรักษา เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนสามารถมีบทบาทในการช่วยเหลือบำบัดรักษานักเรียนที่ติดสารเสพติดโดยโรงเรียนทำหน้าที่เป็นสถาบันบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเรียกรูปแบบการบำบัดนี้ว่าชุมชนบำบัด ซึ่งจะต้องจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโปรแกรมของชุมชนบำบัด เพื่อให้นักเรียนพัฒนาแก้ไขชีวิตตนในทางที่ดีขึ้น

2.3 การแก้ปัญหาปัญหาเสพยาติดทางพระพุทธศาสนา

สภาพปัญหาเยาวชนไทยยุคโลกาภิวัตน์ทั้งหลายทั้งปวงมาจากความสับสนวุ่นวายทาง จิตใจ จิตใจเยาวชน ไม่มีคน ไม่มีอะไรเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายในการแก้ปัญหาที่จริงแต่ขาดการปฏิบัติต่อเนื่องและจริงจัง ดังนั้น องค์กรทางศาสนา หลักธรรมคำสอนและพระสงฆ์เท่านั้นจะเป็นผู้สร้าง ผู้ชี้ทางและเป็นผู้นำทางจิตใจของเยาวชนไทยเป็นผู้อธิบายค่านิยมที่ถูกต้อง ผู้อธิบายความดีความชั่วความจริงของโลกและความสุขอันแท้จริงของชีวิตเป็นผู้ชี้ความสว่าง ความสงบ ทั้งแก่เยาวชนและแก่คนไทยทุกคนให้พบแต่ความสุขความเจริญแต่นั้นก็หมายถึงว่า พระสงฆ์เองก็ต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในสภาวะที่พร้อมจะช่วยเหลือสังคมแก้ปัญหาไม่เป็นปัญหาสังคมเสียเอง

2.3.1 หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเสพยาติด

พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเสพติด ต้องเริ่มต้องด้วยการรู้จักความหมายของการปลุกจิตสำนึกเป็นสิ่งแรก ในความหมายของการปลุกจิตสำนึกตามหลักพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนจะต้องมองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง โดยมีคำอธิบายดังต่อไปนี้⁸¹

1. มองกว้าง พระพุทธศาสนาสอนให้เรา มองกว้าง กล่าวคือไม่ให้มองแค่ตัวเอง ไม่ให้มองแค่สังคมของเราแต่ให้มองทั้งโลก ให้มีปัญญามองเห็นระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยในสรรพสิ่งในธรรมชาติทั้งหมด เรามองว่าธรรมชาติทั้งหมดนี้เป็นระบบแห่งปัจจัยสัมพันธ์ สิ่งทั้งหลายในจักรวาลนี้มีความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยและส่งผลกระทบต่อกันทั้งสิ้นและให้มีเมตตา กรุณา ดำเนินชีวิตและบำเพ็ญกิจต่างๆ มองกว้างนั้นถ้ายังมองออกไปไม่ถึงทั้งโลกหรือถึงอารยธรรมของมนุษยชาติก็ขอให้มิจิตสำนึกทางสังคม ในระดับประเทศชาติของตัวเองก่อนเป็นการค่อยๆ ฝึก ค่อยๆ พัฒนากันไป ขยายทัศนะออกไป ไม่ใช่มองอยู่แค่ตัวเองและผลประโยชน์ของตัวเองหรือเอาแต่กลุ่มแต่พวกของตัวเองแล้วก็ กระแทกกันไปกระแทกกันมาอยู่แค่นั้น จิตสำนึกทางสังคมนั้นตอนแรกเอาแต่ให้มีความรักบ้านเมืองมีความซาบซึ้งภูมิใจในความดีงามของชุมชนหรือสังคมของตนซึ่งจะแสดงออกมาในจิตใจ เช่น เมื่อเห็นคนต่างประเทศเข้ามาในบ้านเมืองของตนก็คิดนึกว่าถ้าคนต่างชาติเหล่านั้นเดินทางไปในประเทศของเรา ได้เห็นความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามในบ้านเมืองของเรา และประชาชนที่อยู่ดีมีสุขมีน้ำใจเขาก็คงจะชื่นชมแม้ไม่เห็นคนต่างชาติเหล่านั้น แต่ตนเองเดินทางไปในบ้านเมืองของตัวเอง มองเห็นความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ทัศนียภาพในธรรมชาติแวดล้อมที่ยังคงอยู่ในสภาพอันดี และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้วเกิดความรู้สึกชื่นใจอยากให้คนต่างบ้านต่างเมืองมาเห็น และนึกว่าถ้าเขามาเห็นแล้วเขาก็จะชื่นชม เมื่อนึกไปและทำให้เป็นไปจริงได้อย่างนี้แล้วก็เกิดความปิติเอิบอ้อมปลาบปลื้มใจภูมิใจในประเทศชาติบ้านเมือง ความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ถ้ามีขึ้นเกิดขึ้นเสมอๆ ก็จะชักนำจิตใจและความคิดไปในทางที่ดีงามและสร้างสรรค์ จะทำให้ชีวิตและสังคมเจริญพัฒนาไปในทางที่ดีงามถูกต้อง

2. คิดไกล พระพุทธศาสนาสอนให้ คิดไกล ไปข้างหน้าจนกว่าจะถึงจุดหมายสูงสุดให้มีชีวิตอยู่กับปัจจุบัน โดยมีปัญญาสืบค้นหยั่งรู้เหตุปัจจัยยาวไกลในอดีต และมีความไม่ประมาทที่จะป้องกันความเสื่อมและสร้างสรรค์เหตุปัจจัยให้พร้อมที่จะนำไปสู่ความเจริญงอกงามในอนาคต บนฐานแห่งชีวิตที่อยู่กับปัจจุบันที่จัดการกับปัจจุบันให้ดีที่สุด ด้วยการพัฒนานก้าวหน้าไปข้างหน้าตลอดเวลาให้ชีวิตงอกงามสมบูรณ์จนถึงพระนิพพาน นี่คือการคิดไกลอย่างยิ่ง

3. ใฝ่สูง ก็คือใฝ่ธรรมมุ่งแสวงหาความรู้ให้เข้าถึงความจริงแท้ ปราบปรามจะสร้างสรรค์ความดีงามบำเพ็ญประโยชน์สุขแก่สังคม ให้ชีวิตและสังคมบรรลุความดีงามประเสริฐเลิศด้วยธรรมเหมือนดังพระโพธิสัตว์ที่ตั้งปณิธานใฝ่ปรารถนาโพธิญาณ มีใจเด็ดเดี่ยวมุ่งหวังบรมธรรมอย่างนี้จึงจะเรียกว่าใฝ่สูง ความใฝ่สูง คือใฝ่ธรรมที่เป็นหลักการใหญ่ประจำใจของคนทั้งสังคม คือการถือธรรมเป็นใหญ่ เคารพธรรม บูชาธรรม คนในสังคมนี้จะต้องเชิดชูบูชาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ยึดเอาธรรมคือความจริง ความถูกต้อง ความดีงามนั้นเป็นบรรทัดฐานถ้าสังคมไทยเป็นสังคมแห่งความใฝ่ธรรมได้อย่างนี้ก็จะถึงขั้นที่เรียกได้ว่าเป็นสังคมที่มีอุดมธรรม ถ้าคนไทยมีอุดมธรรมแล้วปัญหาต่างๆ ที่เลวร้ายทั้งหลายจะหมดไป และความเจริญพัฒนาที่แท้จริงอันพึงปรารถนาก็จะตามมา

⁸¹ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา, หน้า 79-82.

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในสังคมพุทธ คือ การที่ทุกคนมีส่วนเข้ามาช่วยเหลือสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ให้มีความสงบสุข ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

1. คนมีคุณแก่ส่วนรวมสมาชิกที่ดีของสังคมจะเป็นผู้ช่วยสร้างสรรค์สังคม มีธรรม คือหลักความประพฤติดังนี้

1.1 มีหลักพรหมวิหาร คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่ กว้างขวางดุจพระพรหม 4 อย่างคือ มีเมตตา คือความรักความปรารถนาดีมีไมตรีจิตที่ดี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข มีความกรุณา คือความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง มีมุทิตา คือความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุขก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วยพร้อมที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุน และมีอุเบกขา คือความมีใจเป็นกลางมองตามความเป็นจริง ไม่เอนเอียงหรือมีอคติ เป็นต้น⁸²

1.2 บำเพ็ญการสงเคราะห์ คือ ปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ที่เรียกว่า “สังคหัตถ์ 4” คือ ทาน คือการให้ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยาแก่เพื่อนร่วมสังคม ปิยวาจา คือเจรจาอ่อนหวาน พูดคำที่สุภาพอ่อนโยนและเป็นคำที่มีประโยชน์ที่ผู้ฟังได้ฟังแล้วชื่นใจสบายใจเห็นประโยชน์ในคำพูดนั้น พูดให้กำลังใจ เป็นต้น อัถถจริยา คือ การบำเพ็ญตนให้เป็นคนมีประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้แก่ การไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนมนุษย์ และไม่นิ่งดูดายเมื่อผู้อื่นขอความช่วยเหลือ การสนับสนุนในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องดีงามเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคม และสมานัตตา คือ การปฏิบัติตนสม่ำเสมอ ไม่ถือตัว ไม่หยิ่งจองหองในเมื่อได้ดีมีฐานะ ซึ่งได้แก่การให้ความนับถือเพื่อนมนุษย์ผู้มีฐานะศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับตน ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามบุคคลที่ด้อยกว่าตน เป็นต้น⁸³

2. คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่ชน ซึ่งจะช่วยให้หมู่ชนอยู่ร่วมกันด้วยดี มีธรรม คือหลักความประพฤติ ดังนี้

2.1 พึ่งตนเองได้ คือทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบตนเองไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระถ่วงหมู่คณะหรือหมู่ญาติ ด้วยการประพฤติธรรมสำหรับสร้างที่พึ่งตนเองเรียกว่า "นาถกรณธรรม 10 ประการ" คือ มีศีล คือประพฤติดีมีวินัย มีพหุสัจจะ คือมีการศึกษาเล่าเรียนมาก มีกัลยาณมิตรตาคือรู้จักคบคนดี มีโสวัจจสตา คือเป็นคนพูดง่ายไม่กระด้างดื้อรั้น มีกิงกรณียะสุ ทักขตา คือเอาใจใส่ช่วยเหลือกิจการของหมู่คณะ มีธรรมกามาตา คือเป็นผู้ใฝ่ศึกษาหลักธรรม สิ่งดีงามทั้งหลาย มีวิริยารัมภะ คือมีความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้าน มีสันตุฎฐี คือ มีความรู้จักพอ ไม่โลภมาก มีสติ คือมีสติมั่นคง มีความรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา และมีปัญญา คือเป็นผู้เข้าใจถึงเหตุผล รู้ดีรู้ชั่ว เป็นต้น⁸⁴

2.2 อยู่ร่วมในหมู่ด้วยดี ในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการหรือร่วมชุมชนตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึ่งปฏิบัติหลักการอยู่ร่วมกัน ที่เรียกว่า "สาราณียธรรม" (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) มี 6 ประการคือ มีเมตตากายกรรม ได้แก่ การเข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วย

⁸² ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) 10/327/ 256, ที.ปา. (ไทย) 11/308/ 280.

⁸³ ดูรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) 11/140/167.

⁸⁴ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา, หน้า 98-105.

เมตตา นั้นคือการอยู่ด้วยกันด้วยการกระทำดีต่อกัน ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน แต่มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือกันเพื่อความผาสุกร่วมกัน เป็นต้น มีเมตตาจริกรรม ได้แก่ การเข้าไปตั้งจริกรรมประกอบด้วยเมตตา คือใช้หลักการพูดโดยการเจรจาให้เข้าใจกัน ไม่กล่าวร้ายเสียดสีกัน เป็นต้น มีเมตตาโมรธรรม ได้แก่ การเข้าไปตั้งโมรกรรมประกอบด้วยเมตตา คือการไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์เคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีจิตเมตตาต่อกัน เป็นต้น แบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้มาด้วยความชอบธรรมแก่เพื่อนร่วมสังคม ได้แก่ การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในด้านอาหารเครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องมือการเกษตร ตลอดจนวิทยาการความรู้ต่างๆ ให้แก่เพื่อนร่วมสังคม รวมตลอดถึงการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันไม่ทำลายระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลกระทบมวลมนุษย เป็นต้น รักษาความประพฤติ(ศีล) เสมอกัน ได้แก่ การอยู่ร่วมกันอย่างให้เกียรติซึ่งกันและกันมีความเสมอภาคกัน และมีความเห็นร่วมกันไม่วิวาทเพราะมีความเห็นผิดกัน ได้แก่ การอยู่ร่วมกันจะต้องยอมรับในกฎกติกาทางสังคมที่กำหนดไว้ไม่กระทำตนเสมือนว่าเป็นการฝ่าฝืนมติของสังคม ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกันหรือข่มเหงกีดกันผู้อื่น มีแต่จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคมที่ตนอาศัยอยู่ด้วย

3. คนมีส่วนร่วมในการปกครองที่ดี สมาชิกของรัฐผู้มีส่วนร่วมให้เกิดการปกครองที่ดี โดยเฉพาะคนในสังคมประชาธิปไตยพึงรู้หลักและปฏิบัติดังนี้

3.1 รู้หลักอธิปไตย คือ รู้หลักความเป็นใหญ่ที่เรียกว่า “อธิปไตย 3” คือ อัตตอธิปไตย ถือตนเป็นใหญ่ คือถือเอาตนเองฐานะศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ ของตนเป็นใหญ่ฝ่ายที่เป็นบุคคลในด้านนี้คือ การเว้นจากการทำความชั่วมุ่งทำความดีด้วยการเคารพตนเอง โลกอธิปไตยถือโลกเป็นใหญ่ คือถือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่หันเหไปตามเสียงนินทา สรรเสริญ เป็นต้น ฝ่ายที่เป็นบุคคลได้แก่ เว้นจากการทำความชั่วมุ่งทำความดีด้วยการเคารพเสียงของชนหมู่มากและธรรมาธิปไตยถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ถือหลักการความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่กระทำด้วยการคำนึงถึงสิ่งที่ได้ศึกษา ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การรู้จักพิจารณาอย่างถ่องแท้ตามกำลังสติปัญญาและมุ่งคิดพิจารณาด้วยความบริสุทธิ์ใจเป็นไปโดยชอบธรรมและเพื่อความดีงาม ตามหลักโดยทั่วไปได้แก่ การรู้จักเคารพหลักการ กฎระเบียบ กติกา และข้อบังคับทางสังคมหรือองค์กรนั้นๆ ดังนั้นหากเราต้องการถือนำความถูกต้องเป็นใหญ่จะต้องยึดหลักของธรรมาธิปไตย โดยมีได้ถือนำหรือถือนำโลกเป็นใหญ่⁸⁵

3.2 มีส่วนในการปกครอง โดยปฏิบัติตามหลักการ มีส่วนร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียวที่เรียกว่า "อภิปรายธรรม" คือหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่ทำตามอำเภอใจตนเอง ให้เกียรติผู้รู้ผู้มีประสบการณ์ ให้เกียรติและคุ้มครองสตรี เคารพสักการะโบราณสถาน และดูแลรักษาผู้ทรงศีล⁸⁶

2.3.2 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

พระพุทธศาสนาได้วางหลักในการพัฒนาชีวิต เพื่อประโยชน์สุขต่อปวงชนทั้งมวล ไม่ว่าจะอยู่ในวรรณะหรือตระกูลสูงต่ำอย่างไรก็ตาม เมื่อมาฝึกฝนตนเองตามหลักการพัฒนาย่อมเป็นผู้มีอหิชาศีลอันดีงามและแก้กมลต่อสังคม เรียกว่าเป็นคนมีการพัฒนาตนดีแล้วตามหลักพระพุทธศาสนา 3 ประการ ได้แก่

1. การพัฒนาทางกาย

⁸⁵ คุรยละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) 11/35/65.

⁸⁶ คุรยละเอียดใน อง.ทสก.(ไทย) 24/48/91.

การพัฒนาการหรือการฝึกฝนตน ถือว่าเป็นหลักของบัณฑิตผู้ฉลาดผู้มีปัญญาในโลกนี้ ก็จะต้องฝึกฝนตนเองเพื่อความเจริญก้าวหน้าด้วยคุณธรรมต่างๆ มีเมตตา กรุณา เป็นต้น และหน้าที่กิจการงานที่ตนกระทำอยู่นั้น ตัวอย่างเช่นช่างครกก็ตัดลูกครกให้ตรง ช่างไม้ถากไม้ให้ตรงบัณฑิตย่อมฝึกตนและตนเองจะต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่สอนคนอื่นได้อีกด้วย⁸⁷

1.1 พึงฝึกตนหรือการพัฒนาการก่อนสอนคนอื่น บุคคลพึงดำรงตนอยู่ในคุณธรรมที่ดีเสียก่อนจึงค่อยสอนคนอื่น จะไม่เดือดร้อนในภายหลังทั้งจักเกิดประโยชน์ในการสอนนั้นด้วย ดังพระพุทธภาษิตในธรรมบทว่า⁸⁸

"อตตานุเจ ตถา กยิรา ยถญมฺนุสาสติ
 สุทฺนโต วต ทเมถ อตตาทิ กิร ทุทฺทโม
 พึงทำตนเหมือนอย่างการสอนผู้อื่น ผู้ฝึกดีแล้วควรฝึกผู้อื่น
 เพราะได้ยินว่า ตนแลฝึกได้ยากยิ่งนัก"

ดังนั้นการพัฒนาตน/กายให้มีความประพฤติที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นมากในพระพุทธศาสนาเพราะถือว่ามนุษย์จะพัฒนาด้านจิตใจ และสติปัญญาให้เจริญก้าวหน้าได้โดยปราศจากศีล หรือพฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติไม่ได้เลย ขณะเดียวกันพฤติกรรมหรือการแสดงออกทางกาย และวาจา นั้นย่อมสื่อให้เห็นด้านจิตใจไปในตัวเอง ด้วยผู้หวังความสุขความเจริญแก่ตนพึงมีศีลเป็นพื้นฐานทั้งสิ้น นอกจากจะไม่สร้างปัญหาให้แก่ตนแล้วยังไม่สร้างปัญหาอันเป็นภัยต่อสังคมอีกด้วย แล้วยังเกื้อกูลสงเคราะห์สังคมให้สงบสุข ไม่ทำลายคน ไม่ทำลายธรรมชาติก็เพราะมีศีลเป็นเกราะกำบังการพัฒนาคนในเบื้องต้นจึงมุ่งสร้างคุณภาพ โดยฝึกคนให้มีการให้คู่ไปกับการได้และการเอา คือไม่ให้มุ่งจะเอาอย่างเดียวแต่ให้มีการให้ด้วยคุณภาพก็จะเกิดทั้งแก่ชีวิตของตนและสังคมการเบียดเบียนก็จะลดน้อยลงไป⁸⁹

1.2 การพัฒนาทางกายตามหลักศีล การพัฒนาด้านพฤติกรรมหรือศีลจึงจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตทั้งของตนและคนหมู่มากในสังคมจะได้เกื้อกูลกัน ด้วยการมีสภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่จัดระเบียบไว้ด้วยดีเรียกว่าศีล การจัดระเบียบชีวิตและการอยู่ร่วมกันให้เรียบร้อย รวมทั้งตัวระเบียบนั่นเองเรียกว่า "วินัย" ข้อปฏิบัติต่างๆ ในการจัดสภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มีระเบียบ เรียกว่า "สิกขาบท" สำหรับการฝึกฝนขัดเกลาพฤติกรรมเพื่อสร้างเสริมสภาพชีวิตให้สอดคล้องเกื้อกูลต่อการปฏิบัติในแนวทางที่จะเข้าถึงจุดหมายที่ต้องการยิ่งๆ ขึ้นไปเรียกว่า "วัตร" ทั้งหมดนี้เมื่อเรียกคลุมๆ รวมๆ แล้วก็พูดว่า "ศีล" ซึ่งหมายถึงการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี เริ่มแต่ไม่ก่อการเบียดเบียนไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นแก่สังคมประพฤติสิ่งที่ประนีประนอมเกื้อกูลต่อผู้อื่นต่อสังคม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ประกอบสัมมาอาชีวะด้วยความขยันหมั่นเพียร ฝึกฝนอบรมกาย วาจาของตนให้ประณีต ปราศจากโทษ ก่อคุณประโยชน์ และเป็นเครื่องสนับสนุนการฝึกอบรมจิตใจ และปัญญาให้ยิ่งๆ ขึ้นไปนั่นเอง⁹⁰ ดังนั้นการพัฒนาตนหรือกายด้วยศีลจึงหมายถึงการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีศีล มีอาจารย์ตรงตาม

⁸⁷ ดูรายละเอียดใน ขุ.ธ. (ไทย) 25/80/53.

⁸⁸ ดูรายละเอียดใน ขุ.ธ. (ไทย) 25/36/159.

⁸⁹ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, หน้า 13 - 14.

⁹⁰ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2552), หน้า 88 - 89.

และผู้มีศีลย่อมมีชื่อเสียงที่ดึกล้าหาญในการเข้าสู่บริษัทชื่อว่ามิกลันหอมหวนทวนลมกว่ากลิ่นทั้งปวง ผู้มีศีลงดงามมีความบริสุทธิ์หมดจดทางอาจารย์ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะได้ฝึกฝนพัฒนาตนดีแล้วนั่นเอง ดังพระพุทธภาษิตที่ว่า “พระสงฆ์ ผู้สะอาดหมดจดเป็นพระทักษิณโณยบุคคลผู้ประเสริฐ ผู้มีอินทรีย์สงบ เป็นผู้ละมลทินทั้งปวงได้”⁹¹

2. การพัฒนาทางจิตใจ

การพัฒนาทางจิตใจ หมายถึง การฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็งสามารถต่อสู้กับความรู้สึกฝ่ายอกุศล หรือ บาปทางใจได้ ได้แก่ การทำใจให้เกิดความสำรวมด้วยดีเพราะเมื่อจิตใจสำรวมดีแล้วสามารถเอาชนะพ้นจากเครื่องผูกของมาร คือ กามคุณทั้งหลายได้เพราะบุคคลที่สำรวมจิต ซึ่งมีธรรมชาติเที่ยวไปไกลเที่ยวไปดวงเดียวไม่มีรูปร่างอาศัยอยู่ในถ้ำย่อมจักสามารถพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้ และถ้าบุคคลมีจิตใจไม่มั่นคงก็จะมีปัญญาไม่สมบูรณ์ไม่ศรัทธาคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่อาจพัฒนาจิตใจให้ตั้งงำได้⁹²

2.1 มลทินและวิธีแก้มลทินภายในใจ

1) พึงระวังมลทิน คือ ธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาจิตใจ จึงควรระวังอย่าให้เกิดขึ้นแก่จิตใจพึงหาวิธีหลีกเลี่ยงเสียจะดีกว่าดังความตอนหนึ่งว่า "มลทิน" ในที่นี้ หมายถึงมลทิน 9 ประการได้แก่ ความมักโกรธ การลบหลู่บุญคุณผู้มีพระคุณ ความริษยาคนอื่นเมื่อได้ดีกว่าตน ความตระหนี่ ความมีมายาเล่ห์กล ความมักอวดอ้างตน การมักพูดเท็จไร้ความจริง ความปรารถนาลามก และความเห็นผิดจากคลองธรรม⁹³ เหตุที่เรียกว่าเป็นมลทินทางใจนั้นก็เพราะทำให้ลดความดีความงามลงไป ให้ดีไม่เต็มที่ยามไม่เต็มที่ยัง เช่น คนโกรธดูแล้วไม่น่าเลื่อมใสคนลบหลู่คุณท่านเป็นคนคบไม่ได้ เป็นผู้ทำลายฐานอันมั่นคงของมนุษย์ริษยาเป็นคนทำลายสังคมเป็นคนทำลายโลก คนตระหนี่ เป็นคนทำลายมิตร คนมีมายา เป็นคนไม่ซื่อตรงเห็นแก่ได้ ไม่เป็นที่ไว้วางใจของผู้คบหา คนมักอวด ทำให้เสียความรู้สึกเป็นที่รังเกียจของสังคม คนพูดปด ทำให้คนอื่นเสียผลประโยชน์ผลสุดท้ายก็ให้เกิดโทษแก่ตนเอง คนมีความปรารถนาลามก ชอบก่อให้เกิดผลเสียแก่ส่วนรวมเพราะทำสิ่งที่เกินไปไม่ได้และเกินตัว คนเห็นผิดเป็นเหตุให้เกิดพูดผิดเป็นอันตรายอย่างยิ่งทั้งแก่ตนเองและแก่คนอื่น⁹⁴

2) พรหมวิหาร 4 ใช้ปราบมลทิน คือ มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ประกอบด้วยปัญญา ผู้ที่มีมลทินใจจำเป็นต้องชำระล้างออกจากใจด้วย สร้างเมตตาความปรารถนาดีรักใคร่คนอื่นมีปัญหาทุกข์ผู้มีพระคุณ มีมุทิตา พลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีและสร้างศรัทธาบริจาคทาน กำจัดโทสะ เป็นต้น⁹⁵

2.2 พึงพัฒนาจิตใจของตนไม่ให้เป็นทาสวัตถุนิยม

1) พึงหมั่นฝึกฝนจิตใจของตนอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความสุข อย่าตกเป็นทาสแห่งวัตถุนิยมจะทำให้หลงมัวเมาแม้เรื่องลาภ ยศ ตำแหน่ง โศกนาศนาก็เช่นกันทำให้เกิดความสุขทางใจได้ไม่

⁹¹ คุรยละเอียดใน อจ.จตุกก. (ไทย) 21/55/94.

⁹² คุรยละเอียดใน ขุ.ธ. (ไทย) 25/38/37.

⁹³ คุรยละเอียดใน อภ.วิ. (บาลี) 35/1021/526.

⁹⁴ พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมธ), พระสงฆ์สุปฏิปันโน, **แสงอีสาน**, ปีที่ 2 ฉบับที่ 7 (ธันวาคม 2546 - กุมภาพันธ์ 2547), หน้า 57 - 58.

⁹⁵ คุรยละเอียดใน ที.ม. (ไทย) 10/327/ 256., ที.ปา. (ไทย) 11/308/ 280. และ พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมธ), พระสงฆ์สุปฏิปันโน, **แสงอีสาน**, หน้า 58.

น้อยและพึงเจริญสติให้มั่นคง ดังความตอนหนึ่งว่า อันความจริงนั้นสิ่งที่ให้เกิดความสุขทางกายแล้วส่งผลให้เกิดความสุขทางใจต่อไปก็มีอยู่หลายประการ ยกตัวอย่าง การได้รับประทานอาหารที่เอร็ดอร่อยถูกใจถูกรสนิยมได้ลิ้มรสที่แปลกใหม่ได้ดื่มเครื่องดื่มที่ช่วยย่อยและเปลี่ยนแปลงอารมณ์ให้เกิดสุนทรีย์ภาพ ได้แต่งชุดสวยๆ งามๆ ราคาแพงๆ แบบสไตล์ยุคใหม่ที่กำลังอยู่ในความนิยมของสังคมปัจจุบัน ได้เป็นเจ้าของบ้านเรือนทรงงามสวยหรือราคารับล้านเพียบพร้อมด้วยเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ โชคดีได้รับปูนบำเหน็จรางวัลหรือได้โชคลาภลอยมาศาลเป็นเงินนับแสนนับล้าน หน้าขึ้นตาบานอย่างบอกไม่ถูก หรืออาจได้รับข่าวดีปีใหม่ที่เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งที่สูงและดีขึ้นไปกว่าเดิม เช่นที่กล่าวมานี้ก็ทำให้สุขใจได้ไม่น้อยทีเดียวเพราะเป็นผลที่ทุกคนพึงปรารถนาโดยทั่วกัน⁹⁶

2) ใจมีสุขโดยไม่อาศัยวัตถุ คือ ความสุขอันเกิดจากธรรมะเป็นความสุขที่ไม่ต้องอิงอาศัยวัตถุหรือสิ่งของมาอำนวยความสะดวกให้เกิดสุข คือ เป็นสุขภายในจิตใจของตนเองเพราะมีหลักประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่างๆ ภายนอกแต่ยังมีความสุขอีกชนิดหนึ่ง เป็นความสุขที่ไม่อิงอาศัยเครื่องล่อใจเป็นความสุขที่เกิดผลแก่ใจโดยตรงไม่ต้องแอบอิงอาศัยสิ่งภายนอกและเมื่อเกิดแล้ว ก็เป็นความสุขถาวร ชนิดที่ผู้ได้รับจะดื่มด่ำซาบซ่านยากที่จะถ่ายทอดออกจากใจได้ นั่นก็คือสุขอันเกิดขึ้นจากธรรมะตรงกับคำพระบาลีที่ว่า "โลกามีสุข ปชเช สนฺติเปกฺโข ผู้มุ่งความสงบ (สุข) พึงละโลกามีเสีย" และพระบาลีที่ว่า "นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ สุขอื่นยิ่งไปกว่า ความสงบสุขไม่มีเลย"⁹⁷

3. การพัฒนาทางปัญญา

ในหลักการของการพัฒนา แม้ว่าปัญญาจะเป็นสิ่งที่ต้องการที่แท้เพราะเป็นตัวนำชีวิตสู่อิสรภาพ แต่ปัญญาก็เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของชีวิต หมายความว่าเราต้องมองชีวิตของมนุษย์ว่าเป็นระบบแห่งองค์รวมของส่วนประกอบมากมาย ส่วนประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวพันกันและกันเช่น ทางพระแยกชีวิตเป็นองค์ประกอบที่เรียกว่าขั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ชีวิตเป็นองค์รวมของระบบความสัมพันธ์แห่งองค์ประกอบเหล่านี้ พร้อมกันนั้นในเชิงปฏิบัติในแง่ของการดำเนินชีวิตก็เช่นเดียวกัน ชีวิตของคนแยกออกเป็นด้านต่างๆ ของความเป็นอยู่หรือประกอบด้วยความเป็นอยู่ด้านต่างๆ รวม 3 ด้าน คือด้านพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกทางกาย และวาจา ที่ติดต่อกับสิ่งแวดล้อมแล้วก็มีด้านจิตใจและด้านปัญญาสามด้านหรือสามส่วนนี้มีความสัมพันธ์และอิงอาศัยกันและกันในการที่จะพัฒนาปัญญานั้นเราจะพัฒนาปัญญาอย่างเดียวไม่ได้ เพราะปัญญาเป็นด้านหนึ่งของระบบองค์รวมของชีวิตที่มีส่วนประกอบสามด้านอิงอาศัยกันอยู่พระพุทธศาสนาไม่มองจริยธรรมแยกส่วนออกไปว่าเป็นความประพฤติอย่างนั้นอย่างนี้เหมือนในวัฒนธรรมตะวันตก แต่มองว่าจริยธรรมคือการดำเนินชีวิตของคนหรือระบบการดำเนินชีวิตที่ตีงามซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งสามด้านมาเกี่ยวพันกัน คือ ด้านพฤติกรรมที่เรียกว่าศีล ด้านจิตใจ ซึ่งมักเรียกตามองค์ประกอบที่เป็นแกนกลางในการฝึกว่า สมาธิและด้านปัญญา คือความรู้ สามด้านนี้สัมพันธ์เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน จึงต้องพัฒนาไปด้วยกันเพราะฉะนั้นถ้าจะพัฒนาปัญญาก็ต้องให้ศีล

⁹⁶ พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ), *ปีใหม่สุขใจด้วยธรรมะ*, (ขอนแก่น: เอกสารประกอบการบรรยาย วัดป่าแสงอรุณ, 2542), หน้า 1.

⁹⁷ ดูรายละเอียดใน ขุ.ธ.อ. (บาลี) 15/160/4-8.

สมาธิ พัฒนาไปด้วย เป็นระบบแห่งศีล สมาธิปัญญา เป็นการศึกษาหรือสิกขา 3 ด้าน จึงเรียกว่าไตรสิกขา (จะเรียกว่า "ตรีสิกขา" หรือ "ไตรสิกขา" ก็ได้⁹⁸)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของปัญญา โดยแยกออกเป็น⁹⁹

1. โลกียปัญญาไว้ว่า หมายถึง ปัญญา เป็นตัวชี้นำบอกทาง ให้แสงสว่าง ขยายขอบเขต ปรับแก้จิตใจและพฤติกรรมและปลดปล่อยให้หลุดพ้น

2. โลกุตตรปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ รู้ทั่วถึงความจริงหรือรู้ตรงตามความเป็นจริง รู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลายเข้าใจองค์แท้รู้คิด รู้พิจารณา รู้วินิจฉัย รู้ที่จะจัดแจงหรือดำเนินการอย่างไรๆ เป็นการมองทะลุสภาวะหรือมองทะลุปัญหา

แปลกันอย่างง่ายๆ ปัญญา คือความเข้าใจ (หมายถึงเข้าใจถูก เข้าใจชัดหรือเข้าใจองค์แท้) เป็นการมองทะลุสภาวะหรือมองทะลุปัญหาปัญญาช่วยเสริมสัญญาและวิญญาณ ช่วยขยายขอบเขตของวิญญาณให้กว้างออกไปและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ส่องทางให้สัญญามีสิ่งกำหนดหมายรวมเก็บได้มากขึ้นเพราะเมื่อเข้าใจเพียงใด ก็รับรู้และกำหนดหมายในวิสัยแห่งความเข้าใจเพียงนั้น เหมือนคิดโจทย์เลขคณิตข้อหนึ่งเมื่อยังคิดไม่ออกก็ไม่มีอะไรให้รับรู้และกำหนดหมายต่อไปได้ ต่อเมื่อเข้าใจคิดแก้ปัญหาได้แล้วก็มีเรื่องให้รับรู้และกำหนดหมายต่อไปอีก¹⁰⁰

นอกจากนี้โลกุตตรปัญญา ยังหมายถึงการไม่ถูกครอบงำด้วย กิเลส ตัณหาและอคติ แม้ว่าชีวิตจะประกอบด้วยชั้น 5 ซึ่งแบ่งออกเป็นหน่วยย่อยต่างๆ มากมาย แต่ในทางปฏิบัติ คือ ในการดำเนินชีวิตทั่วไปมนุษย์ไม่ได้เกี่ยวข้องกับส่วนประกอบเหล่านั้นโดยทั่วถึงแต่อย่างใด ส่วนประกอบหลายอย่างมีอยู่และทำหน้าที่ของมันไปโดยมนุษย์ไม่รู้จักรหรือแม้รู้จักก็แทบไม่ได้นึกถึงเลย เช่น ในด้านรูปธรรมอวัยวะภายในร่างกายหลายอย่าง ทำหน้าที่ของมันอยู่โดยมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของไม่รู้และไม่ใส่ใจที่จะรู้จนบางคราวเกิดวิปริตหรือทำหน้าที่บกพร่องขึ้น มนุษย์จึงจะหันมาสนใจแม้องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการผ่ายจืดก็เป็นเช่นเดียวกัน การศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ และกระบวนการทำงานทางร่างกายเราปล่อยให้เป็นการของนักศึกษาทางการแพทย์ศาสตร์และชีววิทยา ส่วนการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและกระบวนการทำงานด้านจิตใจ เราปล่อยให้เป็นการของนักจิตวิทยาและนักจิตวิทยา กล่าวคือมนุษย์ส่วนมากละเลยปัจจัยจากภายในเหล่านี้คือสนใจแต่ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม เพราะความไม่เข้าใจในองค์ประกอบภายในอย่างแท้จริงนี้เอง จึงทำให้การพัฒนาปัญญาของมนุษย์ไม่ก้าวหน้า การคิด การเล่าเรียน สดับฟัง และการปฏิบัติฝึกปรือ ย่อมเป็นเครื่องช่วยให้สัญญา ทิฎฐิ และญาณนั้นเกิดมีใหม่ขึ้นบ้าง ก้าวหน้าเพิ่มพูนขึ้นบ้าง ได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องขึ้นบ้างว่าที่จริง สุตตะคือความรู้ที่ได้เล่าเรียนสดับมากที่สุด การคิดอะไรได้ต่างก็ดีและปัญญาที่รู้เข้าใจอย่างนั้นอย่างนี้ก็ดี ย่อมเป็นความรู้แบบต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวบุคคลด้วยเหมือนกัน แต่ความรู้ที่จะออกผลเป็นขึ้นเป็นอัน เป็นรูปสำเร็จขึ้นในตัวบุคคลก็คือ ความรู้ 3 อย่างข้างต้น คือ สัญญา ทิฎฐิ และญาณนั้นอาจพูดได้ว่า สัญญา ทิฎฐิ และญาณ ก็คือผลข้างปลายของสุตตะ จิน

⁹⁸ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), การสร้างสรรค์ปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษย์ชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2551), หน้า 20 – 21.

⁹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22-23.

¹⁰⁰ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546), หน้า 22-23.

ตาและภาวนานั่นเอง เมื่อความรู้่อกรูปร่างเป็น สัญญา ทิฐฐิ และญาณแล้ว ย่อมมีผลต่อชีวิตของบุคคลมาก สัญญามีอิทธิพลยิ่งต่อการรับรู้ การมองเห็น การเข้าใจโลกรอบตัวและการที่จะสร้างความรู้อย่างอื่นต่อไป ทิฐฐิตั้งแต่ความยึดถือลัทธิศาสนาและอุดมการณ์ต่างๆ ตลอดจนมาจนถึงค่านิยมต่างๆ เป็นตัวชี้แนะแนวทาง แห่งพฤติกรรมและวิถีชีวิตของบุคคลได้ทั้งหมด ส่วนความรู้ประเภทญาณเป็นความรู้กระจ่างชัดและลึกซึ้ง ที่สุด เป็นผลสำเร็จทางปัญญาสูงสุดที่มนุษย์จะทำได้สามารถชำระล้างลงไปถึงจิตสันดานของบุคคลสร้าง หรือเปลี่ยนแปลงท่าทีแห่งการมองโลกและชีวิต ที่เรียกว่าโลกทัศน์และชีวทัศน์ได้ใหม่มีผลต่อพฤติกรรมและ การดำเนินชีวิตของบุคคลอย่างเด็ดขาดและแน่นอนยิ่งยั้งยิ่งกว่าทิฐฐิ¹⁰¹

2.3.3 การนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาเสพติด

พระพุทธศาสนาได้วางหลักปฏิบัติคือหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อเป็นแบบให้ มนุษย์ได้ใช้เป็นแนวทางในการทำความดี ในระดับต่างๆ หากต้องการปฏิบัติหรือศึกษาหลักธรรมใน พระพุทธศาสนาสามารถเลือกศึกษาหมวดใดก่อนก็ได้ เพราะหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นมี ความสัมพันธ์กันหมดแต่ในทางปฏิบัตินั้น การศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาผู้ที่ศึกษามักจะเลือกเอา คำสอนหมวดใด หมวดหนึ่งมาศึกษาโดยแยกเป็นส่วนๆ หรือเป็นเรื่องเมื่อทำความเข้าใจแต่ละส่วนก็ควร พยายามเชื่อมโยงกับส่วนอื่นๆ เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจภาพรวมของพระพุทธศาสนาว่าต้องการ สอนอะไร เช่น การศึกษาแก่นธรรมของพระพุทธศาสนา คือ อบายมุข 6 คือ 5 มิตรแท้ 4 มิตรเทียม 4 อริยสัจ 4 สติปัฏฐาน 4 และสมถะวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น¹⁰²

1. หลักธรรมกับการแก้ปัญหายาเสพติด

1.1 อบายมุข 6 กับการแก้ปัญหายาเสพติด

แยกออกเป็น"อบาย" หมายถึง ความเสื่อม ความฉิบหาย "มุข" หมายถึง ปาก หน้า "อบายมุข" จึงแปลว่าปากทางแห่งความเสื่อมความฉิบหาย พระพุทธศาสนาสอนเรื่อง อบายมุข 6 อย่าง ทั้งที่เป็นตัวเหตุ และผลของเหตุไว้ดังนี้¹⁰³

1. เสพสุราและของมีนเมา มีใจหมกมุ่นอยู่ในสิ่งเสพติดให้โทษ จนก่อให้เกิดโทษ 6 อย่าง คือ เสียทรัพย์ ก่อการทะเลาะวิวาท เกิดโรค ได้รับการตีเตียน ไม่รู้จักอายและปัญญาเสื่อม
2. ชอบเที่ยวกลางคืน มีใจหมกมุ่นที่จะเที่ยว เที่ยวจนติด ต้องเที่ยวเป็นประจำไม่คำนึงว่า สถานที่นั้นมีอันตรายหรือไม่ จนก่อให้เกิดโทษ 6 อย่าง คือ ไม่รักษาตัวเอง ไม่รักษาลูกเมีย ไม่รักษาสมบัติ เป็นที่ระแวงสงสัยของคนทั้งหลาย มักถูกใส่ความและเป็นเหตุให้ได้รับความเดือดร้อน
3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีใจหมกมุ่นครุ่นคิดที่จะไปหาความสำราญกับการละเล่นต่างๆ ไม่ตั้งใจทำงาน ลักษณะของการชอบดูการละเล่น เช่น มีรำที่ไหนไปทีนั้น มีการขับร้องที่ไหนไปทีนั้น เป็นต้น
4. ติดการพนัน มีใจหมกมุ่นที่จะเล่นการพนัน เล่นจนติด จนก่อให้เกิดโทษ 6 อย่าง คือ เมื่อ ชนะย่อมก่อเวร, เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์ที่เสีย, ทรัพย์หมดไปอย่างเห็นได้ชัด, ไม่มีความน่าเชื่อถือ, เป็นที่ ดูหมิ่นของเพื่อนและไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

¹⁰¹ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*, หน้า 52.

¹⁰² ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, *ศาสนาเปรียบเทียบ*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏพระนคร, 2541), หน้า 153.

¹⁰³ ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(บาลี) 11/178-184/196-198.

5. คบคนชั่วเป็นมิตร ไปมาหาสู่ ร่วมกินร่วมเที่ยวร่วมเล่นกับคนไม่ดี จนก่อให้เกิดโทษ 6 อย่างตามชนิดของคนชั่วที่คบ คือ คบนักเลงเล่นการพนันถูกชักนำให้เป็นนักเลงการพนัน คบนักเลงผู้หญิงถูกชักนำให้เป็นนักเลงผู้หญิง คบนักเลงสุราหรือผู้ติดยาเสพติดถูกชักนำให้เป็นนักเลงสุราหรือเป็นผู้ติดยาเสพติดด้วย คบนักเลงของปลอมถูกชักนำให้เป็นนักเลงของปลอม คบนักเลงหลอกลวงถูกชักนำให้เป็นนักเลงหลอกลวง และคบคนชั่วหัวไม้ถูกชักนำให้เป็นนักเลงหัวไม้

6. เกียจคร้านการทำงาน ชี้เกียจทำงาน คิดหาอุบายมาอ้างเพื่อจะไม่ต้องทำงาน ทำให้ทรัพย์ใหม่ไม่เกิดทรัพย์เก่าค่อยๆ หมดสิ้นไป เหตุที่ยกมาอ้าง 6 อย่าง คือ หนานัก ร้อนนัก เย็นแล้ว ยังเข้าอยู่ หิวนัก และอึมนัก แล้วไม่ทำงาน

ส่วนธรรมที่เป็นอุปสรรคในการแก้ปัญหาเสพติด คือ อบายมุข หมายถึง ปากทาง แห่งความเสื่อม มี 6 อย่าง คือ การดื่มสุรายาเสพติด การเที่ยวกลางคืนเป็นนิตย การชอบดูการละเล่นต่างๆ การคบคนชั่วเป็นมิตร การเล่นการพนัน การเกียจคร้านทำงานเป็นนิจ ดังคำประพันธ์ต่อไปนี้¹⁰⁴

ผีที่หนึ่ง	ชอบดื่มสุราเป็นอาฉิน	ไม่ชอบกินข้าวปลาเป็นอาหาร
ผีที่สอง	ชอบเที่ยวยามวิกาล	ไม่รักบ้านรักลูกรักเมียตน
ผีที่สาม	ชอบดูการละเล่น	ไม่ละเว้นบาร์คลับละครโชน
ผีที่สี่	คบคนชั่วมั่วกับโจร	หนีไม่พ้นอาญาตราแผ่นดิน
ผีที่ห้า	ชอบเล่นม้าหอยเบอร์บัตร์	สารพัดถั่วไปไฮโลสิ้น
ผีที่หก	เกียจคร้านการทำงาน	จะเสื่อมสิ้นเพราะเหล่าผีอัปรีโยย"

ฉะนั้น บุคคลในสังคมใดมาเข้ามาสู่มุมอยู่ในอบายมุขดังกล่าวข้างต้นสังคมนั้นจะพบแต่ความเสื่อม ความพินาศหายหน้าโดยไม่ต้องสงสัยหากคนในสังคมต้องการให้ตนเอง ครอบครัวและสังคมมีความเจริญรุ่งเรืองมีความสุข ก็จำต้องละเว้นอบายมุขทั้ง 6 เหล่านั้นเสีย ตั้งหน้าทำมาหากินโดยสุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สังคมก็จะมีแต่ความสุขความเจริญอย่างแน่นอน เรื่องของอบายมุขเป็นเรื่องที่ทุกคนควรทราบควรได้เรียนรู้และใส่ใจไม่ใช่แต่เฉพาะเด็กนักเรียนอย่างเดียว ไม่ใช่ว่าเป็นเรื่องของเด็กต่ำกว่า 18 อย่างเดียว เป็นเรื่องที่ทุกคนควรเรียนรู้ยิ่งผู้ใหญ่ยิ่งต้องเรียนรู้ คนทั่วไปโดยมากมักเข้าใจว่าอบายมุขคือวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งหรือสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่ให้โทษ แต่จริงๆ แล้วอบายมุขในพระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้อย่างละเอียดมากกว่านั้นอยู่กับตัวเราก็มิ เราไม่ได้ไปสถานที่ให้โทษแต่เราทำตัวให้เกิดอบายมุขขึ้นก็มี เช่น เกียจคร้านความเกียจคร้านเป็นอบายมุขที่ร้ายกาจอีกอย่างหนึ่ง และเมื่ออบายมุขอย่างหนึ่งเกิดขึ้น มักชักโยงอบายมุขอย่างอื่นตามมา เช่น คบคนชั่วเป็นมิตร เที่ยวกลางคืน ฉะนั้นเราควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลจากอบายมุขทุกชนิด โดยเฉพาะการคบมิตรไม่ดีจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่างๆ

1.2 เบญจศีล เบญจธรรม กับการแก้ปัญหาเสพติด

เบญจศีล (ปัญจ+ศีล, ปัญจะ แปลว่า 5, ศีล แปลว่า ปกติ) หมายถึง ความประพฤติชอบทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียนมี 5 ข้อ ดังต่อไปนี้¹⁰⁵

¹⁰⁴ สำนี รักษุณี, มงคลชีวิต 38, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาการศึกษา, 2541), หน้า 26.

¹⁰⁵ ตูรายละเอียดใน อง.ปญจก.(บาลี) 22/172/227.

1. ปาณาติปาตา เวรมณี คือ เว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายคนและสัตว์

2. อทินนาทานา เวรมณี คือ เว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้, เว้นจากการลักโกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ทำลายทรัพย์สิน

3. กามสมุจจาจารา เวรมณี คือ เว้นจากการประพฤติดินกาม, เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่คุณรักใคร่หวงแหน

4. มุสาวาทา เวรมณีคือ เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง

5. สุราเมรยมชชพมาฏฐานา เวรมณี คือ เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท, เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ

อานิสงส์การรักษาศีล 5 เมื่อกล่าวถึงอานิสงส์หรือประโยชน์ที่บุคคลพึงได้รับ หากได้รักษาศีล 5 ตามแนวทางพระพุทธศาสนาแล้วโดยภาพรวมทั้งหมดอานิสงส์ของศีล 5 นั้นก็จะสามารถส่งผลดีให้เกิดความเป็นอยู่ที่สงบเรียบร้อย มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาโปรดอุบาสก อุบาสิกา ชาวตำบลบ้านปาฏลิกาม กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้¹⁰⁶

อานิสงส์ข้อที่ 1 ย่อมได้โภคทรัพย์ใหญ่หลวงซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ

อานิสงส์ข้อที่ 2 กิตติศัพท์อันดีงามย่อมกระฉ่อนไป

อานิสงส์ข้อที่ 3 เข้าไปหาบริษัทใดๆ เช่น ชัตติยะบริษัท พราหมณ์บริษัท คหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อมเป็นผู้แก่ล้าช้า ไม่ก่อเงินเข้าไปหาบริษัทนั้นๆ

อานิสงส์ข้อที่ 4 ย่อมไม่หลงลืมสติ

อานิสงส์ข้อที่ 5 หลังจากตายแล้ว ย่อมไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์

จะเห็นได้ว่าผลกระทบของยาเสพติดทุกชนิดจะมีผลกระทบโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพและสุขภาพอนามัยกรณีผู้ใช้ยาเสพติดชนิดนี้จะมีโอกาสติดและแพร่เชื้อเอชไอวีถึงร้อยละ 50 นอกจากนี้ตัวยาบางตัว เช่น แอมเฟตามีนหากมีการใช้อย่างต่อเนื่องในระยะยาวจะส่งผลกระทบต่อระบบจิตและประสาทส่วนกลางและทำลายสมองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กและเยาวชนทำให้ผู้เสพยาเสพติด กังวลใจและนอนไม่หลับรวมถึงพฤติกรรมความรุนแรงต่างๆ ผู้ติดยาจะไม่ได้รับการยอมรับและถูกจำกัดสิทธิทางกฎหมายในการสมัครเป็นผู้แทนหรือสมาชิกทางการเมืองรวมทั้งเข้ารับราชการและอีกทั้งผู้ใช้สารเสพติดที่เป็นผู้ใช้แรงงาน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้รถบรรทุกมักปฏิบัติงานด้วยความประมาทก่อให้เกิดอุบัติเหตุ และอุบัติเหตุที่นำไปสู่ความเสียหายทั้งชีวิต

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) กล่าวไว้ในหนังสือภูมิธรรมชาวพุทธว่า ศีล 5 ในบาลีชั้นเดิมส่วนมากเรียกว่า "สิกขาบท 5" หมายถึง ข้อปฏิบัติในการฝึกตน ข้อฝึก ข้อศึกษาบ้างเรียกว่า "ธรรม 5" เมื่อปฏิบัติได้ตามนี้ก็คือเป็นผู้มีศีลคือเป็นเบื้องต้นที่จัดว่าเป็นผู้มีศีล สมัยต่อมาจึงเกิดมีคำว่า "เบญจศีล" ซึ่งในพระไตรปิฎก เพิ่งพบในคัมภีร์ชั้น อปทาน-พุทธวงศ์ ต่อมาในสมัยหลังมีชื่อเรียกเพิ่มขึ้นว่าเป็น "นิจศีล" หมายถึงศีลที่ควรศึกษาเป็นประจำ เรียกว่า "มนุษยธรรม" หมายถึงธรรมของมนุษย์ หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์บ้าง การรักษาศีล 5 เป็นการเว้นจากการเบียดเบียนกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยดีปราศจาก

¹⁰⁶ ดูรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) 11/315/305.

เวรภัยไม่เดือดร้อนวุ่นวายสังกรรมเย็น แต่เหนือการฝึกไม่เปียดเบียนผู้อื่นโดยรักษาศีล 5 แล้ว ควรฝึก ยิ่งขึ้นไปในด้านชีวิตส่วนตัว ให้อยู่ดีมีสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งพาขึ้นต่อวัตถุและการเสพบริโภคมากนักพร้อมทั้ง หันไปให้เวลาแก่การแผ่เมตตาเพื่อประโยชน์พัฒนาด้านจิตใจและปัญญามากขึ้น ด้วยการรักษาศีล 8 หรือ อุโบสถศีลกล่าวโดยสรุป ศีล 5 คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นปกติ ช้องคเว้นจากบาปทั้งหลายทั้งปวง สำรวม อดทนอดกลั้นต่อ โลภะ โทสะ โมหะ ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นด้วยกายหรือด้วยวาจา เพื่อให้เกิดความปกติ เรียบร้อยสงบสุขในสังคม ระวังความเดือดเนื้อร้อนใจทั้งตนเองและผู้อื่น เป็นข้อฝึกข้อปฏิบัติเบื้องต้นใน ชีวิตประจำวันสำหรับฆราวาสเพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย วาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม สงบ และเป็น ฐานปฏิบัติธรรมในขั้นสูงต่อไป¹⁰⁷

ส่วนคำว่า “เบญจธรรม” (ปัญจ+ธัมม) หรือ เบญจกัลยาณธรรม ได้แก่ธรรม 5 ธรรม อันดีงาม 5 อย่าง คุณธรรม 5 ประการ คู่กับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีลผู้รักษาเบญจศีลควรมีไว้ ประจำใจ ได้แก่¹⁰⁸

1. เมตตาและกรุณา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และความสงสารคิด ช่วยเหลือกันทุกข้อคู่กับศีลข้อที่ 1

2. สัมมาอาชีวะ คือ การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต คู่กับศีลข้อที่ 2

3. กามสังวร คือ ความสังวรในกาม, ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทาง กามารมณ์ ไม่ให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส คู่กับศีลข้อที่ 3

4. สัจจะ คือ ความสัตย์ความซื่อตรง คู่กับศีลข้อที่ 4

5. สติสัมปชัญญะ คือ การระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยังคิดรู้สึกตัว เสมอว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท คู่กับศีลข้อที่ 5

เบญจศีล และเบญจธรรม เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งบุคคลใดได้ปฏิบัติแล้ว ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำให้สังคมมีแต่ความสงบสุข มีความรักความเสียสละไม่เป็นผู้ทำลายสังคมและไม่เป็นผู้ที่ ทำลายตัวเอง การปฏิบัติเบญจศีลและเบญจธรรมนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เนื่องจากเบญจศีลและเบญจ ธรรมเป็นหลักเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการบรรลุธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความสงบ สันติ เป็นการขจัดกิเลสเบื้องต้นให้สิ้นไปสังคมที่มีผู้ปฏิบัติเบญจศีลและเบญจธรรม ย่อมเป็นสังคมแห่งการ ปลอดภัยจากสิ่งเลวร้ายไม่ต้องหวั่นไหวหรือวิตกกังวลถึงอันตราย ไม่ต้องห่วงถึงความกังวลปลอดภัยของบุตร หลาน ไม่ต้องมีการจัดระเบียบสังคมเป็นสังคมที่ปลอดภัยจากมลภาวะที่เป็นพิษต่อจิตใจและร่างกาย

1. เบญจศีล คือ ข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม แบ่งเป็นประเภทของเบญจศีลได้ 5 ประเภท คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต, เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่ เจ้าของไม่ได้ให้ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม, เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและ เมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และอานิสงส์ของบุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ย่อมมีโภคทรัพย์ ย่อมแก่กล้า ไม่แก้อชิน ย่อมไม่หลงลืมสติตาย หลังกายตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

2. เบญจธรรม หมายถึง “กัลยาณธรรม” แปลว่า ธรรมที่มีความงามเป็นข้อปฏิบัติพิเศษที่ ยิ่งขึ้นไปกว่าศีล ซึ่งจะทำให้มนุษย์เป็นคนดีมีคุณธรรม มีกาย วาจา ใจ ที่สะอาดงดงามแบ่งออกเป็นประเภท

¹⁰⁷ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), ภูมิธรรมชาวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิก จำกัด, 2552), หน้า 24-25.

¹⁰⁸ คุรยลละเอียตใน ที.ปา. (บาลี) 11/286/247, อัง.ปญจก. (บาลี) 22/172/227.

ของเบญจธรรม 5 ประเภท คือ ความเมตตากรุณา, การเลี้ยงชีพโดยชอบ, ความสำรวมในกาม, พุดความจริง และความระลึกรู้สึกตัวอยู่เสมออันสงฆ์มีคล้ายกันกับเบญจศีลหรือศีล 5 คู่กับเบญจธรรม หรือ กัลยาณธรรม 5 เป็นธรรมของคนดี ถ้าเรียกชื่อเต็มๆ ก็ต้องเรียกว่า "เบญจกัลยาณธรรม" หมายถึง ธรรมของคนดี 5 ประการ ทั้งศีล 5 และกัลยาณธรรม 5 ประการนี้เป็นของคู่กัน จึงเรียกว่า "ศีลธรรม" กล่าวคือ ศีล เป็นข้อห้าม คือ ห้ามทำห้ามล่วงละเมิด ส่วนกัลยาณธรรม เป็นข้ออนุญาตให้ทำให้นำไปประพฤติปฏิบัติแล้วจะเกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติทุกคน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยในประเทศ

1.งานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชน

พระภาณุจนะ ธมมธโร (ศรีทรงเมือง) ศึกษาเรื่อง "การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อใช้แก้ปัญหายาเสพติดในสังคมไทยยุคปัจจุบัน" ผลการวิจัยพบว่า ผู้เสพยาเสพติดจะมีตั้งแต่เยาวชนจนถึงผู้สูงอายุและมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี สาเหตุมาจากการเข้าไปคลุกคลีกับกลุ่มผู้เสพยาเสพติด ส่วนแนวโน้มการแพร่กระจายยาเสพติดจะยังไม่ผ่อนคลายลงทั้งนี้เพราะกระแสวัฒนธรรมและบริโภคนิยม โดยภาครัฐได้กำหนดกรอบแนวทางการแก้ปัญหาด้วยการเฝ้าระวังสารตั้งต้นเป็นวัตถุดิบในการผลิตยาเสพติด สกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดน ป้องปรามไม่ให้กระทำความผิด การบำบัดยา มีความเด็ดขาดภายใต้กรอบกฎหมาย ภาคเอกชนได้ใช้วิธีการลดความต้องการยาเสพติดด้วย 3 วิธีการคือ วิธีการทางกฎหมาย วิธีการทางสุขภาพอนามัยและวิธีการทางสังคม และองค์กรทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงวิธีแก้ปัญหายาเสพติดด้วยการปลูกจิตสำนึกคือ มองกว้าง คิดไกลและใฝ่สูง

การนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสังคมไทยนั้นเริ่มต้นด้วยพัฒนาการตามหลักของศีล ซึ่งจะช่วยให้เป็นคนรู้ระเบียบชีวิตของตนเอง รู้จักการอยู่ร่วมกับคนอื่นด้วยการไม่เบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความขยันหมั่นเพียร การพัฒนาจิตใจด้วยการเฝ้าระวังความโลภ ความโกรธ ความหลงไหลได้ปลื้มกับคำเชิญชวนของเพื่อนหรือคนที่คุ้นเคยให้ไปมีชีวิตอยู่เกี่ยวกับยาเสพติดจนเป็นคนมีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง ไม่หวั่นไหว และการพัฒนาปัญญา และเมื่อนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้แล้วผลคือ เยาวชนและคนในชุมชนมองเห็นโทษของการติดยาเสพติดและคุณของการไม่ติดยาเสพติด รู้จักแยกแยะการคบเพื่อนตามหลักมิตรแท้มิตรเทียม มีสติสัมปชัญญะคือ ระลึกรู้ได้และตื่นตัวรู้ตัวทั่วพร้อมกับสิ่งมากระทบและมีความจริงใจที่จะลดละเลิกการเสพติดตลอดไป¹⁰⁹

บัวแหว โคตรนรินทร์ ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านพบว่า ด้านการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด มีค่าสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการให้ความรู้เพื่อป้องกันยาเสพติด ด้านการรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนัก ด้านการฝึกทักษะชีวิต ด้านการสนับสนุนเครือข่าย และด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางเล็อก ผลจากการเปรียบเทียบการดำเนินงานการป้องกันและ

¹⁰⁹ พระภาณุจนะ ธมมธโร (ศรีทรงเมือง), การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อใช้แก้ปัญหายาเสพติดในสังคมไทยยุคปัจจุบัน, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555).

แก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการครู แตกต่างกันไป เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางเลือกมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนผลการศึกษาระดับปัญหาการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางเลือกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการสนับสนุนเครือข่าย ด้านการให้ความรู้เพื่อป้องกันยาเสพติด ด้านการฝึกทักษะชีวิต ด้านการณรงค์เพื่อสร้างความตระหนัก และด้านการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด และเมื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ของครูไม่แตกต่างกัน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05¹¹⁰

วาสนา ทับแก้ว ศึกษาเรื่อง "สภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัย สภาพการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดโดยส่วนรวมพบว่า โรงเรียนมีการวางแผนการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด โดยจัดในรูปของโครงการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมเสริมความรู้แก่ครูและนักเรียน มีการประเมินผลการดำเนินงาน โดยการสังเกต มีการนิเทศและติดตามผลการดำเนินงานเป็นครั้งคราว มีการสำรวจการใช้ยาเสพติดของนักเรียนซึ่งพบว่า มีการใช้สารระเหยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ บุหรี่ และปัญหาในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการดำเนินงานมีปัญหาอยู่ในระดับกลาง ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามและประเมินผลมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ งบประมาณในการดำเนินงาน สถานที่เล่นกีฬาสำหรับนักเรียนและข้อมูลสำหรับใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบถึงปัญหาการดำเนินงานระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า มีปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนด้านการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก¹¹¹

สุริยันต์ เสรีเรืองยุทธ ศึกษาเรื่อง "การศึกษาระบบการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2" ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาระบบการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านงบประมาณ รองลงมาคือด้านการอำนวยการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการจัดบุคลากร ผลการเปรียบเทียบการศึกษาระบบการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งจำแนกตามสถานภาพพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และผลการเปรียบเทียบการศึกษาระบบการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด

¹¹⁰ บัวแวว โคตรรินรินทร์, การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 และเขต 2, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2547).

¹¹¹ วาสนา ทับแก้ว, สภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (ภาควิชาพลศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งจำแนกตามช่วงชั้นพบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการจัดบุคลากร ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05¹¹²

ศิริศักดิ์ งามศิริ ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางการดำเนินการป้องกันยาเสพติดของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล ตำบลแหลมฉบัง ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของโรงเรียนเทศบาลฯ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามประเภทโรงเรียนพบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ในขณะที่จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลฯ ด้านการให้การศึกษาและกิจกรรมทางเลือก มีแนวทางคือ ควรเชิญวิทยากรมาบรรยายเรื่องยาเสพติดในโรงเรียน และจัดนิทรรศการเกี่ยวกับยาเสพติดในโรงเรียนและใช้สื่อต่างๆ ประกอบการสอนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ ตระหนักในโทษและพิษภัย ด้านการพัฒนากระบวนการบริหาร การพัฒนาบุคลากรและสารสนเทศ มีแนวทางคือ จัดป้ายประกาศข่าวสารที่เกี่ยวข้องที่ทันสมัยเสมอ บันทึกประวัติสุขภาพและการเจ็บป่วยของนักเรียน และจัดแผนงานและงบประมาณการจัดกิจกรรมทางเลือกให้นักเรียนอย่างหลากหลาย ด้านการป้องกัน บำบัด และฟื้นฟูสมรรถภาพ มีแนวทางคือ ส่งเสริมให้นักเรียนจัดบริการแนะนำและป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน โรงเรียนมีการตรวจค้นหายาเสพติดที่นักเรียนพกพามาในโรงเรียน และจัดให้มีการตรวจปัสสาวะนักเรียนเฝ้าระวังและป้องกันยาเสพติด ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น มีแนวทางคือ จัดให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม มีโครงการเยี่ยมบ้าน การสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครองและชุมชน และจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมทางวิชาการทั้งในและนอกโรงเรียน ด้านงานวิจัยและประเมินผล มีแนวทางคือ มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสารเสพติดของนักเรียนและมีการประมวลสังเคราะห์วิเคราะห์และรายงานเกี่ยวกับสารเสพติดของนักเรียน¹¹³

ศิริรัตน์ วิยะอุต ศึกษาเรื่อง “การป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนบ้านสันถนนวน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” ผลการศึกษา ยุทธศาสตร์ด้านการใช้แผนนำทาง ควรมีการประชุมนักเรียน การประชุมคณะครู การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ แล้วสรุปแนวทางกำหนดเป็นแผนการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน เช่นโครงการอบรมการสร้างกัลยาณมิตร โครงการให้ความรู้ป้องกันยาเสพติดและโครงการนักเรียนพบตำรวจ เป็นต้น ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความเป็นกัลยาณมิตร ครูควรเข้าใจการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน การมีเหตุผล การยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างครูกับนักเรียน ยุทธศาสตร์ด้านการติดตามใส่ใจ ครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันสอดส่องดูแล กำชับ เอาใจใส่ติดตาม เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนหันเข้าหายาเสพติด ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างเครือข่ายช่วยกัน ควรมีการแต่งตั้งกรรมการการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจและคณะครู โดยกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ยุทธศาสตร์ด้านข่าวสารสารสนเทศ ผู้มีส่วน

¹¹² สุริยันต์ เสรีเรื่องยุทธ, การศึกษากระบวนการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2551).

¹¹³ ศิริศักดิ์ งามศิริ, ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานการป้องกันยาเสพติด ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลแหลมฉบัง, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2552).

เกี่ยวข้องในการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนทุกคนจะต้องร่วมแรงอย่างจริงจัง ในการแสวงหาข้อเท็จจริง หรือการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับนักเรียนหรือครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้นได้ ยุทธศาสตร์ด้านการสังเกตรายงาน ควรมีการรายงานเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ¹¹⁴

พยอม ใจสะอาด ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางพัฒนาการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาของผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย สภาพปัญหาของผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในสถานศึกษา ที่มีสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีสภาพปัญหาการดำเนินงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สภาพปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบรายด้านพบว่า ด้านระบบการให้คำปรึกษาและด้านระบบบริหารจัดการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แนวทางพัฒนาการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา จัดลำดับให้การวิเคราะห์สภาพปัญหาสถานการณ์ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบัน การให้ความรู้เรื่องยาเสพติดตามเนื้อหาวิชาและสอดแทรกในเนื้อหาวิชาการให้การส่งเสริมให้นักเรียนแกนนำได้ทำงานอย่างจริงจังในสถานศึกษา และมีโครงการเพิ่มจำนวนนักเรียนแกนนำ การเพิ่มพื้นที่กิจกรรมให้กับผู้เรียนได้แสดงออกในทางที่เหมาะสม การมีโครงการเยี่ยมบ้าน การสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครอง การประสานความสัมพันธ์อันดีกับเครือข่ายข้อมูลและเครือข่ายการทำงาน เป็นแนวทางที่สำคัญและนำไปสู่การแก้ปัญหาเสพติดในสถานศึกษา¹¹⁵

ศิริประภา เดชรอด ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ตามความเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ในขั้นการวางแผน การจัดรูปร่าง การประเมินผล โรงเรียนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในขั้นการดำเนินงาน ครู ผู้ปกครองนักเรียน เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง แต่คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนเห็นว่าเป็นระดับมาก คือโรงเรียนมีการประชุมการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน รวมถึงชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของโรงเรียน ปัญหาการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนตามความเห็นของครู ผู้ปกครองและนักเรียนในขั้นการวางแผน การจัดรูปร่าง การดำเนินงานและการประเมินผล เป็นปัญหาในการดำเนินงานในระดับปานกลาง และแนวทางข้อเสนอแนะในการดำเนินงานและความต้องการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน ตามความเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่าขั้นการวางแผน โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชนองค์กรภายนอก วิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อกำหนดนโยบายในการวางแผน

¹¹⁴ ศิริรัตน์ วิยะอูด, การป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนบ้านสันถนง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2545).

¹¹⁵ พยอม ใจสะอาด, สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางพัฒนาการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553).

ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง ขั้นการจัดรู่ปฏิบัติงาน โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชน ในการรณรงค์ให้มีความตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ขั้นการประเมินผล โรงเรียนควรมีคณะกรรมการประเมินผล โครงการกิจกรรมและนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป¹¹⁶

ภาวิณี สุมงคล ศึกษาเรื่อง "การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4" ผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการดำเนินงานในระดับมากทุกด้าน โดยมีการดำเนินการด้านการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับยาเสพติดในโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่นักเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนด้านที่มีการดำเนินงานต่ำที่สุดคือ ด้านการตรวจสอบและให้การช่วยเหลือผู้ใช้ยาเสพติด และในการเปรียบเทียบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน ในความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างพบว่า บุคลากรที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับยาเสพติดในโรงเรียนมีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ส่วนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีจำนวน 2 ด้านที่ไม่แตกต่างกัน ได้แก่ ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่นักเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับยาเสพติด และมีจำนวน 2 ด้านได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับยาเสพติดในโรงเรียนและด้านการตรวจสอบและให้การช่วยเหลือผู้ใช้ยาเสพติดแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05¹¹⁷

อดุลย์เดช กรงทอง ศึกษาเรื่อง "การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย" ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผนพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานสูงสุด คือมีการวางแผนงาน/โครงการเยี่ยมบ้านเพื่อป้องกันยาเสพติด ด้านการดำเนินงานพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานสูงสุด คือจัดโครงการเยี่ยมบ้านเพื่อป้องกันยาเสพติด ด้านการตรวจสอบพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานสูงสุด คือมีการรายงานการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ด้านการปรับปรุงการทำงานพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานสูงสุด คือนำผลจากรายงานเยี่ยมบ้านนักเรียนและปัญหาที่พบมาปรับปรุงในการดำเนินการครั้งต่อไป และแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี อำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงรายมีดังนี้ 1) ด้านการวางแผน โรงเรียนต้องระดมความคิดจากครู ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ตำรวจ ทหาร มาจัดทำแผนแม่บทเพื่อกำหนดมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกันและให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเดียวกัน 2) ด้านการดำเนินงาน โรงเรียนต้องให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นเรียนและจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับยา

¹¹⁶ ศิริประภา เดชรอด, การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน กรณีศึกษา โรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2546).

¹¹⁷ ภาวิณี สุมงคล, การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4, *สารานิพนธ์*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 2556).

เสพติดให้แก่ นักเรียน ส่วนนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นหน้าที่ของครูประจำชั้นหรือครูแนะแนวต้องตักเตือน และหากพบว่านักเรียนติดยาเสพติดโรงเรียนต้องประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งตัวนักเรียนไปบำบัดรักษา และหลังจากการบำบัดโรงเรียนต้องติดตามไม่ให้เกิดกลับมาใช้ยาเสพติดซ้ำ และหากพบนักเรียนค้ายาเสพติดโรงเรียนต้องตักเตือน โดยให้ผู้ปกครอง ตัวแทนเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น ให้มารับทราบพฤติกรรมของนักเรียน 3) ด้านการตรวจสอบ โรงเรียนต้องประเมินมาตรการเฝ้าระวังเป็นระยะๆ เพื่อให้รับรู้ถึงสภาพปัญหาจากกิจกรรมที่ดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหาเสพติด ส่วนการแก้ไขปัญหายาเสพติดโรงเรียนต้องประเมินแผนงานกระบวนการคัดกรองนักเรียน 4) ด้านการปรับปรุงการทำงาน โรงเรียนต้องนำปัญหาที่พบจากมาตรการเฝ้าระวังและการดำเนินงานตามแผนงานที่เกี่ยวข้อง มาวางแผนเพื่อปรับปรุงการทำงาน ส่วนการแก้ไขปัญหายาเสพติดโรงเรียนต้องนำปัญหาที่พบจากการกำหนดมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหามาประชุมเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำไปปรับปรุงมาตรการและการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดต่อไป¹¹⁸

2.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Welshimer และ Harris ได้วิจัยเรื่อง แนวทางสำหรับโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียนเพื่อป้องกันการใช้และติดยาสูบ (guidelines for school health program to prevent tobacco use and addiction) โดยโครงการของโรงเรียนจะถูกออกแบบเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่และเป็นยุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพในการงดการใช้บุหรี่ของสหรัฐ ยุทธวิธีเหล่านี้มาจากแนวความคิดในการป้องกันการสูบบุหรี่ในวันหนุ่มสาว แนวคิดดังกล่าวถูกพัฒนาโดย CDC ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้ชำนาญจาก 29 องค์กรของรัฐ องค์กรอาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่ป้องกันการสูบบุหรี่ในเรื่องการนำ โครงการป้องกันการสูบบุหรี่ วิธีการศึกษาโดยทบทวนอย่างเจาะลึกของการค้นคว้าวิจัย ทฤษฎี และการใช้โครงการป้องกันการสูบบุหรี่ สรุปแนวทางได้ดังนี้ พัฒนาและนำ นโยบายว่าด้วยการสูบบุหรี่มาบังคับใช้ และสอนเกี่ยวกับผลที่จะตามมาทางสังคมของการสูบบุหรี่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ในด้านจิตวิทยาโดยให้การศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันการใช้นิโคตินตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับเกรด 12 และให้การอบรมเฉพาะแก่ครูอาจารย์โดยขอความสนับสนุนและความร่วมมือจากผู้ปกครอง ในการป้องกันการสูบบุหรี่และสนับสนุนการหยุดสูบบุหรี่ การใช้นิโคตินของบุคคลากรในโรงเรียน โดยมีการประเมินผลโครงการป้องกันการสูบบุหรี่เป็นระยะ¹¹⁹

Muthall ได้วิจัยเรื่อง การตรวจสอบผลของหลักสูตรและไม่อาศัยหลักสูตรของโครงการป้องกันยาเสพติด ในนักเรียนชั้นกลางของโรงเรียนเกี่ยวกับผลที่ได้รับของยาเสพติดของวัยรุ่น (examining curriculum and no curriculum effects of middle school based drug prevention program on early adolescent drug outcomes) เพื่อประเมินผลกระทบโดยตรงของหลักสูตรว่าด้วยยาเสพติดและการติดต่อกับผล 1 ปีโดยหาความแตกต่างของผลของหลักสูตรในระยะยาวกับนักเรียนในโรงเรียน เปรียบเทียบแห่งหนึ่งที่ได้รับข้อมูลเก่าซึ่งก็คือ หลักสูตรเพียงอย่างเดียว หลักสูตรทดลองในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธี skills - based ซึ่งได้จากอิทธิพลทางสังคมและ

¹¹⁸ อุดุลย์เดช กรงทอง, การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2556).

¹¹⁹ Welshimer, K .J. and S. E. Harris, “ Guidelines for School Health Programs to Prevent Tobacco”, *Journal of School Health*, 64, (November 1994): pp, 353 -360.

ทักษะชีวิต ข้อมูลถูกนำมาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์แบบ chi-square การวิเคราะห์แบบตัวแปรร่วม net curriculum rate และ multiple regression ผลการวิจัยพบว่า โครงการป้องกันยาเสพติดของโรงเรียนสามารถให้ผลทางบวกต่อความรู้และทัศนคติแต่มีผลกระทบอย่างจำกัดต่อการลดแอลกอฮอล์และยาเสพติดอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการได้รายงานว่าได้มีการเพิ่มหลักสูตรทางบวก ในด้านความรู้และทัศนคติอย่างไรก็ตาม สิ่งที่ได้รับจากโครงการเหล่านั้นถูกจำกัดในเรื่องทดสอบ หลังการทดสอบแล้วและหลังจากการติดตามผล 1 ปี ไม่พบว่าโครงการมีผลกระทบต่อ การเพิ่มทักษะการต้านในกลุ่มเพื่อน หรือลดความไวต่อความกดดันของกลุ่มเพื่อน¹²⁰

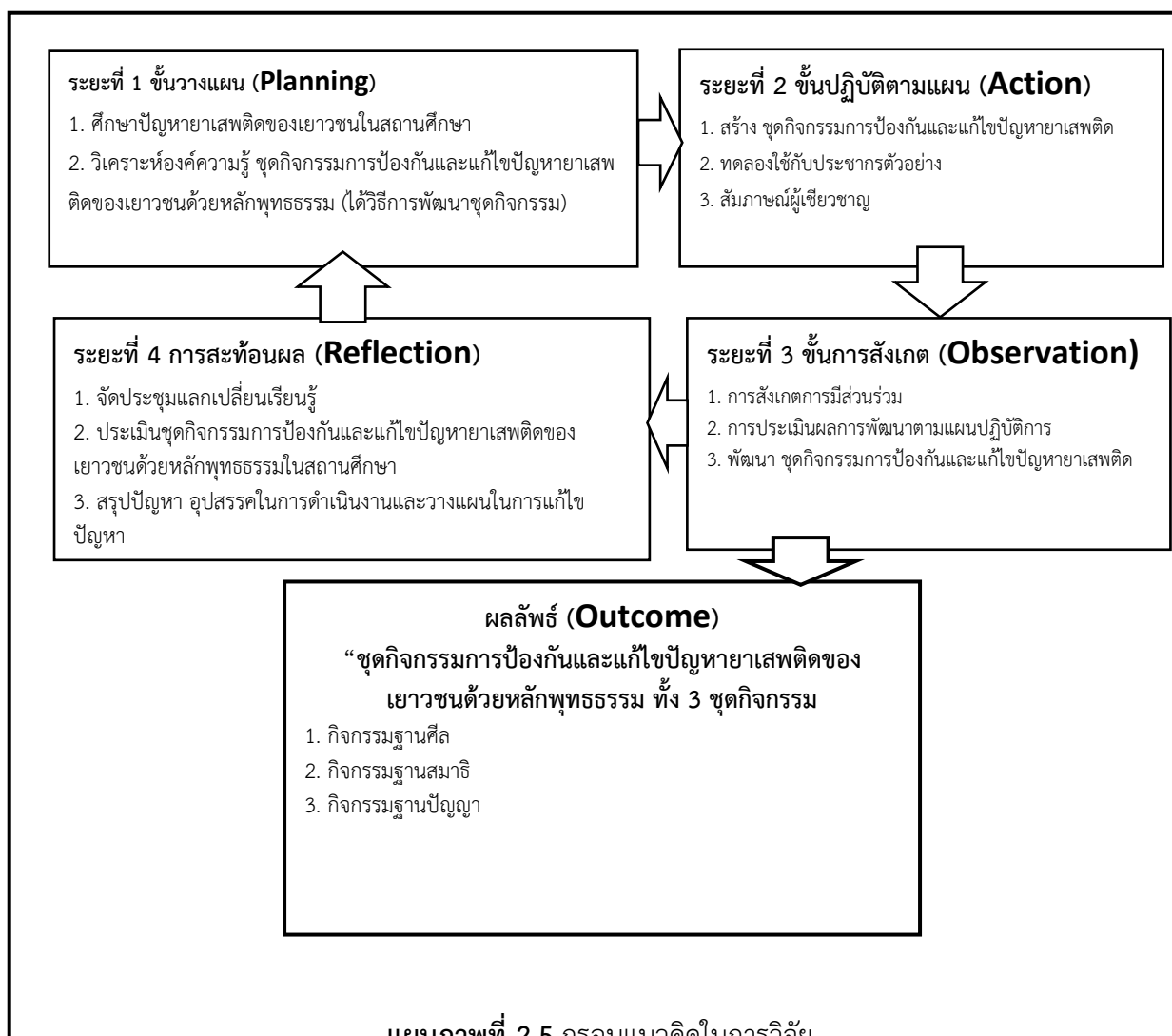
Bowen และ Orlandi ได้วิจัยเรื่อง นโยบายการรวมกลุ่มในโรงเรียนเป็นกลวิธีในการลดการสูบบุหรี่ของเด็ ก (school policy in COMMIT: a promising strategy to reduce smoking by youth) การศึกษานี้เป็นการศึกษาผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสุขภาพจำกัดเฉพาะกลุ่มที่ทำ การศึกษาเท่านั้น ตัวอย่างเช่น นโยบายการรวมกลุ่มผู้สูบบุหรี่ในโรงเรียนรูปแบบที่ใช้ตลอดจนความจริงใจในการศึกษาข้อมูลแสดงถึงความหลากหลายของนโยบายการรวมกลุ่มผู้สูบบุหรี่ในโรงเรียน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมข้อจำกัดของนโยบายได้แก่ความแตกต่างระหว่างระดับชั้น ความแตกต่างระหว่างวัย โอกาสในการให้ข้อมูลข่าวสารนอกจากนี้ยังพบว่า นโยบายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้เน้นเรื่องการสูบบุหรี่เป็นโทษต่อสุขภาพ รวมทั้งไม่ได้สอนทักษะในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ นโยบายโรงเรียนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสุขภาพที่สำคัญมาก แต่ควรพิจารณาถึงรูปแบบความจำเป็นก่อนที่จะนำไปใช้¹²¹

¹²⁰ Mulhall, P. F., “ Examining Curriculum and No curriculum Effects of a Middle School-Based Drug Prevention Program on Early Adolescent Drug Outcomes” , Dissertation Abstract International, 55 (March 1994), pp, 1-4.

¹²¹ Bowen, D. J., S. Kinne and M. Orlandi, “ School Policy in COMMIT: A Promising Strategy to Reduce Smoking by Youth” , Journal of School Health, 65, (April 1995), p, 140-144 A.

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ“ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา” สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2 ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ก. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คนที่เข้าร่วมในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดที่เข้าร่วมกิจกรรม ใน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา 2) กิจกรรมฐานสมาธิ กิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” 3) กิจกรรมฐานปัญญา กิจกรรมการแก้ปัญหาแก้ปัญหายาเสพติด

ข. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

1) สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร ครู และผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม จำนวน 15 คน โดยกำหนดเกณฑ์ คือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษาและเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) ตามคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน มีประสบการณ์บริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม ได้แก่

1. ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน
2. ครู จำนวน 10 คน
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในเวทีวิทยาวัดนธรรม จำนวน 3 คน

2) สนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ของกลุ่มปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลัก

พุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก. การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนรายละเอียดมีดังนี้

ก. การวิจัยเชิงปริมาณ

1) แบบสอบถาม

1) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2) กำหนดนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยอาศัยฐานทฤษฎีและงานวิจัย

3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยจะคำนึงถึงการสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและการได้แบบสอบถามที่ดีมีคุณภาพมีความตรงทั้งในเชิงโครงสร้าง (construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) รวมทั้งความเชื่อมั่น (reliability)

4) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยดำเนินการดังนี้

4.1 นำร่างแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้น จำนวน 15 ข้อเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจแก้ไขและปรับปรุงให้มีความเหมาะสม

4.2 นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่าแบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหาหรือไม่โดยการหาดัชนี (index of congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการ

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงกับนิยามปฏิบัติการและ

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการหรือไม่

5) พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 มีจำนวน 15 รายการ และปรับปรุงแก้ไขภาษาตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ต่อไป

6) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุดในโรงเรียนบางปะอิน

"ราชานุกเคราะห์ 1" โดยกำหนดให้นักเรียน จำนวน 30 คน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.890

ข. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) **แบบสัมภาษณ์ (Interview)** เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีประเด็นคำถามแบบปลายเปิด 4 ประเด็น ซึ่งได้จากผลการศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ใน ด้าน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ชื่อ - นามสกุล ตำแหน่ง สังกัดโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ใน 3 ประเด็น คือ ประเด็นสภาพโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยกระบวนการกิจกรรม ประเด็นแก้ไขปัญหา ประเด็นเป้าหมายของกิจกรรม

2) คู่มือการสนทนากลุ่ม

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างคำถามการสนทนากลุ่ม

3) ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษา กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างคำถามการสนทนากลุ่ม โดยขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ

4) สร้างคู่มือการสนทนากลุ่มตามระเบียบวิธีวิจัยให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

5) นำเสนอโครงร่างแบบสัมภาษณ์ต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Validity)

6) ปรับปรุงแก้ไขคู่มือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

7) จัดพิมพ์คู่มือให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

ก. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) แบบสัมภาษณ์

1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เพื่อทำงานวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา

- 2) ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 15 ฉบับ และขอความอนุเคราะห์บันทึกภาพประกอบการสัมภาษณ์
- 3) ดำเนินการศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2) การสนทนากลุ่ม

1) ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่มการประชุม ณ ห้องประชุม C 510 อาคารเรียนรวมโซน C ชั้น 5 มจร.วังน้อย พระนครศรีอยุธยา การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2) ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย 1) การนำเสนอข้อมูลร่างชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2) การดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 3) การจดบันทึกรายละเอียดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และข้อเสนอแนะ การบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง 4) การถอดเทปและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข. การวิจัยเชิงปริมาณ

1) แบบสอบถาม

1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามผ่าน application line ส่วนตัวในการเก็บข้อมูล เพื่อทำงานวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบ

2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามผ่าน application line ส่วนตัว พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจำนวน 50 ฉบับ และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 4 สัปดาห์

3) ดำเนินการศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) ติดตามเก็บแบบสอบถามคืน การเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงถูกต้องมากที่สุดและนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาครั้งแรกมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4) ติดตามประสานงานไปยังโรงเรียนที่ยังไม่ส่งแบบสอบถามกลับคืน ภายหลังจากสิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนดในหนังสือขอความอนุเคราะห์ 1 สัปดาห์ และทวงถามอีกครั้งหลักจาก ทวงถามครั้งแรกไปแล้วเป็นเวลา 1 สัปดาห์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ก. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) **แบบสัมภาษณ์** วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2) **การสนทนากลุ่ม** วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ข. การวิจัยเชิงปริมาณ

1) แบบสอบถาม

1. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อด้วยการลงรหัสคำตอบในแต่ละข้อ ให้เป็นตัวเลขประจำแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. นำข้อมูลที่ลงรหัสแล้วกรอกลงในแบบฟอร์มการลงรหัสทั่วไป (general coding form) ซึ่งเป็นการเตรียมข้อมูล เพื่อส่งไปบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

3. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2) ข้อมูลกิจกรรมและสรุปเพื่อเสนอกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ค่าเฉลี่ยของคำตอบโดยภาพรวมรายชั้นตอน/รายด้าน และรายข้อ หรือรายกิจกรรม ที่คำนวณได้นำมาแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด¹

¹ สุวิมล ว่องวานิช, “การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในนิสิตคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, *รายงานวิจัย*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 19.

1. เป้าหมายของผลผลิต (Output) และตัวชี้วัด

ผลผลิต	ตัวชี้วัด			
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	เวลา	ต้นทุน
ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม	1	สถานศึกษาได้ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม	1 ปี	100,000

2. เป้าหมายของผลลัพธ์ (Outcome) และตัวชี้วัด

ผลผลิต	ตัวชี้วัด			
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	เวลา	ต้นทุน
ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม	1	ร้อยละ 80	1 ปี	100,000
จำนวนผู้บริหาร ครู นักเรียน ที่เข้าร่วมชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม	50	ร้อยละ 80	1 ปี	50

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาโดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผลการศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ในสถานศึกษาที่เป็นพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่

1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าโทน ตำบล ประตู่ชัย อำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2) โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 214 หมู่ 6 ถนนปราสาททอง ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดยสถานศึกษาทั้ง 2 แห่ง เป็นสถานศึกษาที่ได้คัดเลือกเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพราะเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีรายละเอียดของสภาพปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 2 แห่ง ดังนี้

1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าโทน ตำบล ประตู่ชัย อำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย (อังกฤษ: Ayutthaya Wittayalai School; อักษรย่อ: อ.ย.ว. – A.Y.W.) เป็นโรงเรียนรัฐบาลมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ แบบสหศึกษา และเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สถาปนาเมื่อปี พ.ศ. 2448 โดยพระราชดำริสจัดตั้งโรงเรียนหลวงตามมณฑลต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีชื่อว่า โรงเรียนตัวอย่างประจำมณฑลกรุงเก่า ตั้งอยู่บริเวณวัดเสนาสนารามหลังพระราชวังจันทรถกษ (ปัจจุบันโรงเรียนอยุธยาฯ อนุรักษ์ได้ใช้

พื้นที่ในการทำการเรียนการสอนแทน) ในปี พ.ศ. 2484 ได้มีการย้ายที่ตั้งของโรงเรียนไปอยู่บริเวณบึงพระราม โดยโรงเรียนได้รับพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ในการก่อสร้างเป็นอาคารเรียน หอประชุม และบ้านพักครูหลังใหม่ในพื้นที่ที่ย้าย ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียนในปัจจุบัน¹

โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าโทน ตำบล ประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2566 เพื่อศึกษาปัญหาสาเหตุของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยมีขั้นตอนก่อนการลงพื้นที่ศึกษาปัญหาสาเหตุของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา คือ การประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและสรุปประเด็นในการศึกษาปัญหาสาเหตุของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 4.1 การประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและประเด็นก่อนการลงพื้นที่วิจัย

หลังจากประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและสรุปประเด็นในการศึกษาปัญหาสาเหตุของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เรียบร้อยแล้วทางผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัย ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าโทน ตำบล ประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2566 โดยได้ติดต่อทางผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียนในเบื้องต้นเพื่อศึกษาในประเด็นปัญหาสาเหตุของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

¹ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย, <https://www.ayw.ac.th/> [ออนไลน์วันที่ 3 พฤษภาคม 2566]

ภาพที่ 4.2 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าโทน ตำบล ประตู่ชัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2566 เพื่อศึกษาประเด็นปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา

ภาพที่ 4.2 ผู้วิจัยได้ ร่วมพบปะพูดคุยกับผู้บริหารและครู เพื่อศึกษาประเด็นปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา

จากการลงพื้นที่ ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าโทน ตำบล ประตู่ชัย อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทางผู้วิจัยได้ร่วมประชุมและเดินสำรวจพื้นที่เชิง
ประจักษ์จากกิจกรรมและสภาพปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบเห็น ทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมแข่งขัน TO BE
NUMBER ONE IDOL จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติดและทักษะชีวิตเด็ก
และเยาวชน โครงการรณรงค์ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด ทางโรงเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ
และจัดกิจกรรม โดยสถานศึกษาสร้างการรับรู้ รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและเฝ้าระวัง
ปัญหาสารเสพติดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสาย เว็บไซต์โรงเรียน การสอดแทรกโทษ พิษภัย
ของสารเสพติดผ่านโครงการ กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น²

ภาพที่ 4.3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมแข่งขัน TO BE NUMBER ONE IDOL
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สร้างการรับรู้ รณรงค์ ประชาสัมพันธ์
ในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา สารเสพติดผ่านช่องทางต่างๆ

² สัมภาษณ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2566.

ภาพที่ 4.4 โครงการรณรงค์ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เพื่อสร้างการรับรู้ รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและเฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาไปยังเครือข่ายบุคคล

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และสังเกตเชิงประจักษ์โดยปัญหาที่เกิดในสถานศึกษานั้น อาจจะมีบ้างในยาเสพติดของวัยรุ่นในโรงเรียน เช่น การสูบบุหรี่ การแอบดื่มสุราของเด็ก มีบ้างเล็กน้อย อาจมีการหลบหรือแอบทำผิดกัน แต่สิ่งที่เป็นห่วงกลับเป็นพื้นที่รอบสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับ หอพัก สถานบริการ สถานบันเทิง ร้านอาหาร ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านขายยา แหล่งมั่วสุม แหล่งอบายมุขต่างๆ รอบสถาบันการศึกษามากกว่าในโรงเรียน เพราะหลังเลิกเรียนแล้วนักเรียนหรือเยาวชนอาจไปจับกลุ่มในสถานที่เหล่านี้ได้³ และจากการสัมภาษณ์ พบว่ายาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากที่สุดคือ ยาบ้า คิดเป็นร้อยละ 78.96 รองลงมาคือ ไอซ์ คิดเป็นร้อยละ 8.19 กัญชา คิดเป็นร้อยละ 4.22 และเฮโรอีน คิดเป็นร้อยละ 3.41 สำหรับยาเสพติดที่ต้องเฝ้าระวังคือ ไอซ์ ที่พบการแพร่ระบาดเพิ่มขึ้น และเฮโรอีน ที่พบการแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังเริ่มพบการใช้ยาเสพติด และ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทแบบผสมหลายชนิด (Drugs Cocktail) ในกลุ่มเด็กและเยาวชน⁴ โดยภายในโรงเรียนได้จัดกิจกรรมและโครงการ รณรงค์ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย พบว่า ทางโรงเรียนมีมาตรการป้องกัน ดบริการให้คำปรึกษาแนะนำโดยครูแนะแนว ยกย่องให้เป็นนักเรียนต้นแบบในทางกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ จัดกิจกรรมส่งเสริมต้านภัยยาเสพติด เช่น To be number one ดนตรีและกีฬา เป็นต้น⁵ กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ใน

³ สัมภาษณ์ หัวหน้าฝ่ายปกครอง โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2566.

⁴ สัมภาษณ์ ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2566.

⁵ สัมภาษณ์ หัวหน้าฝ่ายปกครอง โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2566.

การใช้ เหล้า บุหรี่ หรือเริ่มทดลองใช้สารเสพติดบาง ชนิด และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ แต่ยังไม่ติดสารเสพติด⁶ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ ให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมโดยการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน ช่วยเพื่อนในการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีปัญหาสร้างค่านิยมใหม่ในเรื่องการคบเพื่อนและการไม่ใช้สารเสพติด ดำเนินมาตรการป้องปราม โดยเข้มงวดในการตรวจค้น การลักลอบนำสารเสพติดมาใช้ และสุ่มตรวจปัสสาวะแก่นักเรียนกลุ่มนี้เป็นครั้งคราวโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า บำบัดในลักษณะของกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน เช่น กิจกรรมปรับพฤติกรรม กิจกรรม 5 ส และกิจกรรมสาธารณประโยชน์โดยมีครูที่ปรึกษา หัวหน้าระดับ และผู้ปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด ให้ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจัดทำแบบบันทึกการทำกิจกรรม พร้อมรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบ กิจกรรมและมาตรการเหล่านี้เป็นการป้องกัน ปรามปราม แก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนที่ได้จัดทำอย่างต่อเนื่อง⁷

ภาพที่ 4.5 การรณรงค์ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เพื่อสร้างการรับรู้ รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและเฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาไปยังเครือข่ายบุคคล

⁶ สัมภาษณ์ ครูฝ่ายปกครอง โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2566.

⁷ สัมภาษณ์ ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2566.

ภาพที่ 4.2 กิจกรรมการรณรงค์ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เพื่อสร้างการป้องกันและเฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาไปยังเครือข่ายบุคคล

ภาพที่ 4.3 การจัดกิจกรรมแข่งขัน TO BE NUMBER ONE IDOL จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยกย่องให้เป็นนักเรียนต้นแบบในทางกิจกรรมที่เป็นประโยชน์

โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย โดย ว่าที่ร้อยตรี ดร.กฤดีทรัพย์ เชื้อพันธ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ขอแสดงความยินดีกับ น.ส.เชิญพร กำหนดศรี ม.6/12 และครูสมชาย อบรมย์ ครูผู้ควบคุมการฝึกซ้อม โดยได้เป็นตัวแทนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปแข่งขันต่อในระดับภาค วันนี้ กิจกรรมแข่งขัน TO BE NUMBER ONE IDOL จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัด ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับเกียรติจาก นายไพรัตน์ เพชรยวน รองผู้ว่า

ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นประธานในพิธีปิดกิจกรรมเนื่องในวันต่อต้านยาเสพติด ประจำปี 2565 พร้อมมอบรางวัลในการประกวดกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้โครงการ TO BE NUMBER ONE โดยมี นางสมทรง พันธุ์เจริญวรกุล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้กล่าววัตถุประสงค์ของการจัดงานในครั้งนี้.

ภาพที่ 4.4 ทีม TO BE NUMBER ONE โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ชนะเลิศการแข่งขัน TO BE NUMBER ONE DANCERCISE รุ่นที่ตนเอง โดยมี นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นประธานในการมอบรางวัลการแข่งขัน TO BE NUMBER ONE IDOL, TO BE NUMBER ONE DANCERCISE ในงานงานมทรรวมพลสมาชิก TO BE NUMBER ONE จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 4.4 ภายใต้งานของโครงการ TO BE NUMBER ONE ในทุกระดับชั้นของโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์
 ทัศนคติที่พัฒนาการที่ดีที่ว่า “เป็นหนึ่งโดยไม่พึ่งยาเสพติด”

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์ปลูกจิตสำนึกและสร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไข
 ปัญหาเสพติด เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน.

จากการลงพื้นที่สำรวจปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทางคณะผู้วิจัยได้สรุปปัญหาเสพติดของเยาวชนใน
 สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้ดังนี้

1. ปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

สภาพโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย	กระบวนการกิจกรรม แก้ไขปัญหา	เป้าหมายของกิจกรรม
1. ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากที่สุดคือ ยาบ้า คิดเป็นร้อยละ 78.96 รองลงมาคือ ไอซ์ คิดเป็นร้อยละ 8.19 กัญชา คิดเป็นร้อยละ 4.22 และเฮโรอีน คิดเป็นร้อยละ 3.41 สำหรับยาเสพติดที่ต้องเฝ้าระวังคือ ไอซ์ ที่พบการแพร่ ระบาดเพิ่มขึ้น และเฮโรอีน ที่พบการแพร่ ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังเริ่มพบการใช้ยา	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู และตัวแทนนักเรียนร่วมกันประชุมเพื่อกำหนดชมรมกิจกรรม ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู นักเรียนประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการต่างๆ ของโรงเรียนผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนที่ 3 จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และเครือข่ายผู้ปกครองทั้ง	1. เสริมสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนมิให้เป็นผู้เสพรายใหม่ 2. สร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด 3. ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา และหัวหน้าระดับชั้นเกิดความคุ้นเคยกับนักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาเสพติด

เสพติด และ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทแบบผสมหลายชนิด ห่วงกลับเป็นพื้นที่รอบสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับหอพัก สถานบริการ สถาบันเท็ง ร้านเกม ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านขายยา แหล่งมั่วสุ่ม แหล่งอบายมุขต่างๆ รอบสถาบันการศึกษามากกว่าในโรงเรียน เพราะหลังเลิกเรียนแล้วนักเรียนหรือเยาวชนอาจไปจับกลุ่มในสถานที่เหล่านี้ได้	ภาครัฐและเอกชน ขั้นตอนที่ 4 ประเมินโครงการและกิจกรรมผ่านการสังเกตการเข้าร่วม รางวัลต่างๆ ที่ได้รับจากคณะกรรมการ เช่น โครงการ TO BE NUMBER ONE	ได้อย่างทันที 4. สร้างพลัง ความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 5. มีกิจกรรมและกระบวนการติดตามดูแลช่วยเหลือกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาเสพติด 6. เสริมสร้างมาตรฐานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ
---	--	---

2) โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 214 หมู่ 6 ถนนปราสาททอง ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” เดิมตั้งอยู่ที่วัดนิเวศธรรมประวัติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2426 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลพระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ 8 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน 6,300 บาท เพื่อสร้างโรงเรียนแห่งใหม่ ในที่ก่อตั้งปัจจุบันซึ่งเป็นที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จำนวน 70 ไร่เมื่อ พ.ศ. 2478 แล้วพระราชทานนามว่า โรงเรียน “ราชานุเคราะห์ 1 พ.ศ. 2478” ต่อมาทางราชการได้เปลี่ยนนามโรงเรียนใหม่เป็นโรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” มีผู้บริหารสืบทอดกันมา 29 คน

ปีการศึกษา 2534 และ 2550 โรงเรียนได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทานระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และในปีเดียวกันนี้ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้รับรางวัลพระราชทานจากกระทรวงศึกษาธิการ

ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนได้รับการรับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน (โรงเรียนดีใกล้บ้าน)

ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล (World Class Standard School) 500 โรงเรียนแรกของประเทศไทย ซึ่งมีผู้อำนวยการ นางจรรยา สุขประเสริฐ เป็นผู้นำในการบริหารงานด้วยระบบคุณภาพ

ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนผ่านการประเมินภายนอก(รอบสาม) โดยมี นายคมสัน เปี่ยมชูชาติ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ปีการศึกษา 2555

โรงเรียนได้รับคัดเลือกเข้าโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล 500 โรงเรียนแรกของประเทศไทย

ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทาน ในโครงการคัดเลือกนักเรียน นักศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนได้ผู้บริหารมืออาชีพเป็นผู้นำโรงเรียนสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มาตรฐานสากล และคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีศักยภาพเป็นพลโลก ดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง โดยมี นายสุวิชัยชัย อังกูรสุรชัย เป็นผู้บริหารสถานศึกษา

ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนได้ผู้บริหารเป็นนักวิชาการ มีวิสัยทัศน์ และจัดโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการ PDCA ผู้บริหารเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมใช้หลักธรรมาภิบาล โดยมี นายประจวบโชค สร้อยสม เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันโรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” ตั้งอยู่เลขที่ 214 หมู่ 6 ถนนปราสาททอง ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ 40 ไร่ และมีอาณาเขตติดต่อกับพระราชวังบางปะอิน

ในปีการศึกษา 2562 เปิดสอนทั้งหมด 51 ห้องเรียน แยกเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 30 ห้องเรียน และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 21 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 2,024 คน ครู/อาจารย์ 97 คน นักการภารโรง 3 คน และอัตราจ้างลูกจ้างชั่วคราวรายเดือน 6 คน

โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ณ โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 214 หมู่ 6 ถนนปราสาททอง ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2566 เพื่อศึกษาปัญหาสาเหตุติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยมีขั้นตอนก่อนการลงพื้นที่ที่ศึกษาปัญหาสาเหตุติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา คือ การประชุมร่วมกับครูเพื่อสรุปประเด็นในการศึกษาปัญหาสาเหตุติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 4.7 ผู้วิจัยประชุมร่วมกับครูเพื่อสรุปประเด็นในการศึกษาปัญหาสาเหตุติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

สิ่งที่น่าวิตกกังวลคือวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดนั้นมีแนวโน้มที่จะอายุน้อยลงเรื่อยๆ มีการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้นในกลุ่มอายุ 12 – 19 ปี มีการสำรวจพบว่าเด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่นใช้สารเสพติดเป็นจำนวนร้อยละ 3.72 การติดยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นจะเริ่มจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ ก่อนจะนำไปสู่สารเสพติดชนิดอื่นๆที่มีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ที่น่าวิตกยิ่งไปกว่านั้นคือในกลุ่มเด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่น มีการใช้สารเสพติดร่วมกันมากกว่าหนึ่งชนิด และยังมีการใช้สารอื่นๆมาผสมเพื่อให้ออกฤทธิ์คล้ายสารเสพติด ผลเสียที่ร้ายแรงตามมาคือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เองจะไม่สามารถประเมินผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นได้ เพราะไม่รู้ว่ากลุ่มผู้เสพนั้นจะใช้สารใดผสมกันบ้าง ทำให้เกิดอันตรายกับผู้เสพเป็นอย่างยิ่ง การบำบัดอาการติดยา ก็เป็นไปอย่างยากลำบาก ต้องรักษาอาการติดยาเสพติดทั้งทางกายและใจ บางคนอาจถึงขั้นมีอาการทางประสาท สำหรับทางโรงเรียนโครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในสถานศึกษา งานกิจกรรมลูกเสือ จัดอบรมโครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2566 โดยมีลูกเสือ - เนตรนารี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 53 คน เข้าร่วมอบรม ได้รับเกียรติจาก ว่าที่ ร.ต.หญิงกรชนก ธรรมิภักดิ์ รองผู้อำนวยการ เป็นประธานในพิธีเปิด และได้รับความอนุเคราะห์จาก ดาบตำรวจจนะรักษ์ ที่สุกะ เป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ ณ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา โรงเรียนบางปะอิน "ราชานุเคราะห์ 1"⁸

ภาพที่ 4.8 โครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

⁸ สัมภาษณ์ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” วันที่ 4 พฤษภาคม 2566.

ภาพที่ 4.8 กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตำรวจ
ในโครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน
ให้กับทุกกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ภาพที่ 4.8 กิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดภายใต้
โครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ภาพที่ 4.8 เยาวชนร่วมกันระดมความคิดเห็นในกิจกรรมสร้างพลัง ความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดภายใต้โครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สถานศึกษาได้สร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาสารเสพติดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสาย เว็บไซต์โรงเรียน การสอดแทรกโทษ พิษภัยของสารเสพติดผ่าน โครงการโรงเรียนสีขาว กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น ขยายช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและ เฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาไปยังเครือข่ายบุคคล เช่น เครือข่ายนักเรียน เครือข่ายครู เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายชุมชน เป็นต้น⁹ บริการให้คำปรึกษา ลด ละ เลิก การใช้สารเสพติด ผ่านหัวหน้าระดับ ครูที่ปรึกษา ครูเวร ประจำวัน และครูแนะแนว เป็นต้น ไม่อนุญาตให้นำสารเสพติดทุกประเภทเข้ามาในสถานศึกษา จัดให้มีการตรวจสารเสพติดแก่นักเรียน โดยในปีการศึกษา 2565 และ 2566 ได้อบรมนักเรียนแกนนำให้ความรู้เรื่องสารเสพติด¹⁰

⁹ สัมภาษณ์ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” วันที่ 4 พฤษภาคม 2566.

¹⁰ สัมภาษณ์ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” วันที่ 4 พฤษภาคม 2566.

ภาพที่ 4.8 เครือข่ายนักเรียน เครือข่ายครู เครือข่ายผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายชุมชน ร่วมกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำให้ความรู้เรื่องสารเสพติดเพื่อสร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาสารเสพติด

ภาพที่ 4.8 ตัวแทนตำรวจซึ่งเป็นเครือข่ายผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำให้ความรู้เรื่องสารเสพติดเพื่อรณรงค์ ให้ความรู้ถึงโทษและพิษภัยจากการใช้สารเสพติด

ภาพที่ 4.10 เครือข่ายตัวแทนชุมชน ร่วมกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำให้ความรู้เรื่องสารเสพติดเพื่อสร้างค่านิยมใหม่ในเรื่องการคบเพื่อนและการไม่ใช้สารเสพติด

จากการลงพื้นที่สำรวจปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทางคณะผู้วิจัยได้สรุปปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้ดังนี้

1. ปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมของโรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 214 หมู่ 6 ถนนปราสาททอง ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพโรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1”	กระบวนการกิจกรรมแก้ไขปัญหา	เป้าหมายของกิจกรรม
1. เด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่นใช้สารเสพติดเป็นจำนวนร้อยละ 3.72 การติดยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น จะ เริ่ม จาก การ ตี ม เครื่อง ตี ม แอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ ก่อนจะนำไปสู่สารเสพติดชนิดอื่น ๆ ที่มีความรุนแรงขึ้น	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู เครือข่ายนักเรียน เครือข่ายครู เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายชุมชน ร่วมกันประชุมเพื่อกำหนดโครงการและ กิจกรรมของโรงเรียนเพื่อหา	1. เสริมสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนมิให้เป็นผู้เสพรายใหม่ 2. สร้างความตระหนักให้เยาวชนรู้ถึงพิษภัยของยาเสพติดและมีแนวทางปฏิบัติตน

<p>เรื่อยๆ ที่น่าวิตกยิ่งไปกว่านั้นคือ ในกลุ่มเด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่น มีการใช้สารเสพติดร่วมกันมากกว่าหนึ่งชนิด และยังมีการใช้สารอื่นๆ มาผสมเพื่อให้ออกฤทธิ์คล้ายสารเสพติด ผลเสียที่ร้ายแรงตามมาคือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เอง จะไม่สามารถประเมินผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นได้ เพราะไม่รู้ว่ากลุ่มผู้เสพนั้นจะใช้สารใดผสมกันบ้าง ทำให้เกิดอันตรายกับผู้เสปเป็นอย่างมาก การบำบัดอาการติดยา ก็เป็นไปอย่างยากลำบาก ต้องรักษาอาการติดยาเสพติดทั้งทางกายและใจ บางคนอาจถึงขั้นมีอาการทางประสาททางโรงเรียนมีงานกิจกรรมลูกเสือ จัดอบรมโครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และได้อบรม</p>	<p>มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด</p> <p>ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู นักเรียนประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆ และกิจกรรมของโรงเรียนผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ และเสียงตามสายของโรงเรียน</p> <p>ขั้นตอนที่ 3 จัดกิจกรรมรณรงค์ระหว่างเครือข่ายนักเรียน เครือข่ายครู เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายชุมชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา</p> <p>ขั้นตอนที่ 4 ประเมินกิจกรรมและโครงการสังเกตการเข้าร่วมโครงการ กิจกรรมจากเครือข่ายรางวัลต่างๆ ที่ได้รับจากคณะกรรมการ เช่น โครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในสถานศึกษา และนักเรียนแกนนำให้ความรู้เรื่องสารเสพติด</p>	<p>3. เสริมสร้างค่านิยมใหม่ให้เยาวชนในเรื่องการคบเพื่อนและการไม่ใช้สารเสพติด</p> <p>4. สร้างพลัง ความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด</p> <p>5. โรงเรียนมีกิจกรรมและกระบวนการติดตามดูแลช่วยเหลือกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีปัญหายาเสพติด</p> <p>6. เสริมสร้างมาตรฐานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ</p> <p>7. เยาวชนได้รับการบำบัดในลักษณะของกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนหากมีการติดยาเสพติด</p> <p>8. เยาวชนสามารถเลิกยาและกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าของสังคมได้</p>
---	--	---

สรุปได้ว่าจากการศึกษาปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาด้วยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ในสถานศึกษาที่เป็นพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าโทน ตำบล ประตูชัย อำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2) โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 214 หมู่ 6 ถนนปราสาททอง ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นที่สรุปได้ดังนี้

1) เด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่นใช้สารเสพติดมากยิ่งขึ้นโดยเริ่มจากการแอบดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แอบสูบบุหรี่ ก่อนจะนำไปสู่สารเสพติดชนิดอื่นๆที่มีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

2) การบำบัดอาการติดยา ก็เป็นไปอย่างยากลำบาก ต้องรักษาอาการติดยาเสพติดทั้งทางกายและใจ เด็กนักเรียนบางคนต้องขาดเรียนละออกจากการเรียนเพราะมีปัญหาเรื่องยาเสพติด

3) การเสปติดยาเสปติดยาทำให้ร่างกายของเยาวชนทรุดโทรม เกิดโรคแทรกซ้อนจากผลกระทบจากการเสปยา

4) เยาวชนที่เสพยาเสพติดความกระปรี้กระเปร่า เกียจคร้าน และเฉื่อยชา อีกทั้งผลจากการใช้ยาเสพติด ทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ การทำแท้ง เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หรือโรคเอดส์ตามมา เป็นต้น

5) สภาพแวดล้อม เพื่อน รวมถึงครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการติดยาเสพติดของเยาวชน

6) แนวทางการแก้ไขปัญหายาของโรงเรียนมีมาตรการที่ชัดเจนแต่ยังขาดการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายา

จากผลการศึกษาปัญหาเสพยาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาตั้งกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้นำเสนอชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยบูรณาการหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นกระบวนการฝึกให้เยาวชนได้นำไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามกิจกรรมฐานศีล กิจกรรมฐานสมาธิ และกิจกรรม ฐานปัญญา

4.2 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

4.2.1 การพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ในการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 ชุดกิจกรรมด้วยการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้ากับกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมฐานสมาธิ และกิจกรรมฐานปัญญา โดยมีขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัย ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าโทน ตำบล ประตู่ชัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 15 มิถุนายน 2566 เพื่อประชุมร่วมกับคณะผู้บริหาร ครูในการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาโดยบูรณาการหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นกระบวนการฝึกให้เยาวชนได้นำไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามกิจกรรมฐานศีล กิจกรรมฐานสมาธิ และกิจกรรมฐานปัญญา

ภาพที่ 4.12 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าโทน ตำบล ประตูลี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 15 มิถุนายน 2566 เพื่อร่วมกันกำหนดการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา

ภาพที่ 4.13 วิจัยได้ลงพื้นที่ ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 56 ถนน ป่าโทน ตำบล ประตูลี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 15 มิถุนายน 2566 เพื่อร่วมกันกับทางตัวแทนครูในการกำหนดพื้นที่จัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา

ในการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา ผู้วิจัยและคณะผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้กำหนดชุดกิจกรรมได้ 3 ชุด ตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ชุดกิจกรรมฐานศีล ชุดกิจกรรมฐานสมาธิ และชุดกิจกรรมฐานปัญญา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมฐานศีล

กิจกรรมพัฒนาเยาวชนให้เกิดการพัฒนากายหรือการฝึกฝนตน ถือว่าเป็นหลักของบัณฑิต ผู้ฉลาดผู้มีปัญญาในโลกนี้ก็ต้องฝึกฝนตนเองเพื่อความเจริญก้าวหน้าด้วยคุณธรรมต่างๆ มีเมตตา กรุณา เป็นต้น และหน้าที่กิจการงานที่ตนกระทำอยู่นั้น ตัวอย่างเช่นช่างครกก็ตัดลูกครกให้ตรง ช่างไม้ ถ้าไม่ทำให้ตรงบัณฑิตย่อมฝึกตนและตนเองจะต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่สอนคนอื่นได้อีกด้วยการพัฒนา ด้านพฤติกรรมหรือศีลจึงจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตทั้งของตนและคนหมู่มากในสังคมจะได้เกื้อกูลกัน ด้วยการมีสภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่จัดระเบียบไว้ด้วยดีเรียกว่าศีล การจัดระเบียบชีวิตและการอยู่ร่วมกันให้เรียบร้อย รวมทั้งตัวระเบียบนั่นเองเรียกว่า "วินัย" ข้อปฏิบัติต่างๆ ในการจัดสภาพชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มีระเบียบ โดยทางโรงเรียนได้รับนโยบายของ ว่าที่ร้อยตรี ดร.กฤดี ทรัพย์ เชื้อพันธ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย พร้อมด้วยคณะผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งพระสงฆ์จำนวน 9 รูป กิจกรรมตักบาตรและหล่อเทียนพรรษา ณ ลานธรรมวาสนา¹¹ ในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2566 เพื่อให้เยาวชนได้เข้าร่วมพิธีทางศาสนา เป็นการเสริมสิริมงคลให้กับตัวเองและเป็นการดำรงไว้ซึ่งพิธีทางศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ของนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.1 กิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การทำบุญตักบาตรและหล่อเทียนพรรษา เป็นการทำบุญที่ชาวพุทธทั่วไปรู้จักและปฏิบัติมากกว่าการทำบุญประเภทอื่น ๆ การตักบาตรนั้น ยังถือว่าเป็นการทำบุญประจำวันของชาวพุทธ และชาวพุทธไทยเชื่อว่า การออกบิณฑบาตของพระสงฆ์เป็นการช่วยโปรดสัตว์ที่อยู่ในอบายภูมิ เช่นเปรตวิสัย ให้ได้รับส่วนบุญ ด้วยเหตุผลทางจริยธรรม ส่วนประเพณีหล่อเทียนเข้าพรรษา ประเพณีหล่อเทียนพรรษานั้น เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ชาวพุทธจะยึดถือเป็นประเพณีนำเทียนไปถวายพระภิกษุในเทศกาลเข้าพรรษา เนื่องจากสมัยก่อนพระภิกษุสงฆ์ไม่มีไฟฟ้าใช้ ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันหล่อเทียนต้นใหญ่ขึ้น เพื่อถวายพระภิกษุสงฆ์ ได้จุดให้แสงสว่างในการปฏิบัติกิจวัตรต่างๆ เป็นพุทธบูชา ตลอดเวลา 3 เดือน การนำเทียนไปถวายชาวบ้านมักจัดชบวนแห่กันอย่างเอิกเกริกสนุกสนานและปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณี

¹¹ สัมภาษณ์ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 15 มิถุนายน 2566.

2.วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนได้สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- 2) เสริมสิริมงคลให้กับตัวเองและเป็นการธำรงไว้ซึ่งพิธีทางศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
- 3) ผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 4) ผู้เรียนได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม
- 5) มีจิตสำนึกในประเพณีที่ดี อยู่ใกล้ศาสนาห่างไกลยาเสพติด
- 6) นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 7) เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคมเมื่อเข้าแถวตักบาตรและหล่อเทียนพรรษา

ภาพที่ 4.13 คณะครู นักเรียนร่วมกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา ณ ลานธรรมวาสน์ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2566 เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ห่างไกลยาเสพติด และระเบียบวินัยในสังคมเมื่อเข้าแถวตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา

ภาพที่ 4.13 คณะครู นักเรียนร่วมกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา ณ ลานธรรมวาสน์ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2566 เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ฝึกความมีระเบียบวินัย

3.กระบวนการจัดกิจกรรม ดังนี้

- 1) โรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในประเด็นกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา
- 2) ผู้บริหาร ครู นักเรียนประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆ และกิจกรรมของโรงเรียนผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ และเสียงตามสายของโรงเรียนเพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้ทราบถึงกำหนดการและการเตรียมความพร้อมในการร่วมกิจกรรม
- 3) ผู้บริหาร ครู นักเรียนเตรียมของข้าวสารอาหารแห้งเพื่อร่วมกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา
- 4) ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันตักบาตร และหล่อเทียนพรรษาในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2566 ตั้งแต่เวลา 08.30 น.เป็นต้นไปโดยเรียงแถวกันเข้าไปตักบาตรและหล่อเทียนพรรษาด้วยความเป็นระเบียบ เรียบร้อย
- 5) ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันประเมินกิจกรรมและสรุปเป็นข่าวของกลุ่มสาระการเรียนรู้ประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ของโรงเรียนต่อไป

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันตักบาตร และหล่อเทียนพรรษาเข้าร่วมกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ห่างไกลยาเสพติด นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคมร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1) เยาวชนได้สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- 2) เยาวชนได้มีส่วนร่วมนำร่องไว้ซึ่งพิธีทางศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
- 3) เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 4) เยาวชนได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม
- 5) เยาวชนมีจิตสำนึกในประเพณีที่ดี อยู่ใกล้ศาสนาห่างไกลยาเสพติด
- 6) เยาวชนนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 7) เยาวชนเกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม

ภาพที่ 4.13 ตัวแทนของผู้บริหาร คณะครู ผู้วิจัย
ร่วมกันสรุปกิจกรรมต่ักบาตร และหล่อเทียนพรรษา
ณ ห้องประชุม โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ในวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2566 เพื่อสรุปผลการจัดกิจกรรมโดยภาพรวม

2. ชุดกิจกรรมฐานสมาธิ

กิจกรรมฐานสมาธินั้นทางโรงเรียนได้ส่งเสริมให้มีการสวดมนต์นั่งสมาธิ โดยคนบางคนมีพื้นฐานสมาธิดีแต่กำเนิด แต่กระนั้นสมาธิของคนเราก็อาจไม่คงที่ ในบางช่วงเวลา เราอาจไม่มีสมาธิในการเรียน เพราะเราหมกมุ่นกับเรื่องอื่นๆ เช่น คิดถึงเกมที่เล่นค้างอยู่ หรือ ใจลอยคิดถึงแฟน จนกระทั่งลืมจดจ่อกับงานตรงหน้า หรือ เราชอบทำหลายเรื่องในเวลาเดียวกัน เช่น ขณะที่ฟังครูสอน ก็อยากอ่านการ์ตูน หรือ อยากวาดรูปไปด้วย ความสนใจของเรา ก็จะกระโดดไปมาจากเรื่องโน้นไปเรื่องนี้ และไม่สามารถติดตามการเรียนได้ต่อเนื่อง บางครั้งเมื่อเราเจ็บป่วย หิว หรือ ง่วงนอน สมอองเราก็จะซึมเซา ไม่รับข้อมูลใดๆ ที่ครูสอน ยามใดที่เรามีเรื่องเครียด กังวลใจ เราก็จะคิดวนเวียนแต่ปัญหานั้น และไม่มีจิตใจจะจดจ่อกับการเรียน และแม้ว่าเราจะมี ความตั้งใจแน่วแน่ที่จะอ่านหนังสือ แต่เมื่อมีเสียงดังรบกวน เราก็จะเริ่มหงุดหงิด¹² ไม่สามารถอ่านหนังสือต่อไปได้ แม้ว่าสมาธิของคนเราจะไม่คงที่ แต่เราก็สามารถฝึกฝนและพัฒนาได้ด้วยตัวเราเอง ซึ่งจะเป็นคุณสมบัติภายในที่มีค่า ที่ช่วยส่งเสริมให้เราเป็นคนที่เก่ง มีความสามารถ และมีอนาคตที่ดี การที่เราจะมีสมาธิในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ นั้น เราสามารถสร้างและพัฒนาได้ ทั้งจากปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในตัวเรา ปัจจัยทั้งสองด้านนี้ มีความสำคัญพอๆ กัน และสามารถเกื้อหนุนให้เกิดความสงบ ความพร้อม การมีสมาธิต่อเนื่อง และความมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ ปัจจัยภายนอก คือ ด้านแรกของการมีสมาธิที่เราทำได้ไม่ยากนัก หากเราจัดสิ่งแวดล้อมขณะเรียนรู้ให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่สงบ ไม่สับสนวุ่นวาย ย่อมเอื้อให้เราสามารถใส่ใจ และจดจ่อกับงานตรงหน้าได้ง่ายขึ้น¹³

2.1 กิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา”

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การฝึกสมาธิในวัยเด็ก เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน การฝึกสมาธิในวัยเด็ก ไม่ใช่การฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับลึก แต่หมายถึงการฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับต้นถึงระดับกลาง ร่วมกับการมีสติสัมปชัญญะ (ความรู้ตัว) เพื่อให้เกิดความสนใจ ความจดจ่อ และความมุ่งมั่นให้อยู่กับเรื่องๆ เดียว ตามระยะเวลาที่ต้องการ ทุกครั้งก่อนเข้าสู่บทเรียนในการเรียน การสอน ข้าพเจ้าจะให้ให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเรียนทุกครั้ง เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียน ลดความฟุ้งซ่านในความคิดออกไป ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนน่าเรียน นักเรียนเองก็จะได้เรียนรู้อย่างเข้าใจมากขึ้น

วิธีการฝึกสมาธิอย่างง่ายๆ ที่ครูควรแนะนำให้นักเรียนทำ ได้แก่

1. จัดท่าทางให้ถูกต้อง การนั่งที่ถูกต้องคือ ต้องนั่งตัวตรง หัวตรง เพราะร่างกายของเราสัมพันธ์กับจิตใจ หากนั่งตัวงอ จิตใจก็จะล่องลอยไป ไม่อยู่กับเนื้อกับตัว แต่ไม่ต้องนั่งเกร็งมาก ให้นั่งเหมือนเรากำลังผ่อนคลายดีที่สุด

¹² สัมภาษณ์ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 15 มิถุนายน 2566.

¹³ สัมภาษณ์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 15 มิถุนายน 2566.

2. เปิดตานั่งสมาธิ บางครั้งการนั่งสมาธิ ไม่จำเป็นต้องหลับตาเสมอไป สามารถเปิดตาไว้ แต่ปรับระดับสายตาให้มองต่ำลง โดยกำหนดจุดให้เพ่งรวบรวมสมาธิไว้ เพราะบางคนเมื่อปิดตาแล้ว กลับรู้สึกฟุ้งซ่าน ในหัวสมองเต็มไปด้วยเรื่องราวต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ก็ขึ้นอยู่กับแต่ละคนว่าวิธีใดทำแล้วได้ผลมากกว่ากัน

3. กำหนดรู้ลมหายใจ การกำหนดลมหายใจเข้า-ออก เป็นการกำหนดที่ตั้งของสติ เพื่อให้จิตเราอยู่กับสิ่งที่อยู่ในปัจจุบัน ไม่ฟุ้งซ่านไปเรื่องอื่น ๆ แต่เราไม่จำเป็นต้องไปบังคับการหายใจ แค่ปล่อยให้มันเป็นไปตามธรรมชาติ

4. นับลมหายใจเข้า-ออก การนับลมหายใจเข้าออก เป็นวิธีปฏิบัติสมาธิมาตั้งแต่โบราณ โดยเมื่อหายใจออกให้เริ่มนับหนึ่งในใจ ต่อไปก็เป็นสองสามสี่ตามลำดับ แต่เมื่อไหร่ก็ตามที่รู้สึกว่าการคิดของเรากำลังล่องลอยออกไปที่อื่น ให้กลับมาตั้งต้นนับหนึ่งใหม่อีกครั้ง เพื่อนำจิตกลับมาที่เดิม

5. ควบคุมความคิดไม่ให้เข้ามารบกวน เมื่อรู้สึกว่าการกำลังมีความคิดเข้ามารบกวนจิตใจ ค่อย ๆ จัดความคิดเหล่านี้ออกไป โดยหันมาสนใจกับการกำหนดลมหายใจ อย่าพยายามหยุดความคิดในทันที เพราะมันจะทำให้คุณฟุ้งซ่านและไม่สามารถกลับเข้าสู่สมาธิได้อีก

6. ความเสียบ่อกเกิดแห่งความสงบ การนั่งสมาธิควรจะนั่งในที่เสียบ ๆ เพื่อทำจิตให้ว่าง ไม่ใส่ใจถึงบุคคล เสียง หรือสิ่งอื่นที่อยู่โดยรอบ เพราะความเสียบจะนำมาซึ่งความสงบเยือกเย็น และความรู้สึกมั่นคง เมื่อไหร่ก็ตามที่ความเสียบภายนอกและภายในประสานกันได้ ก็จะรู้สึกได้พักกายพักใจ ผ่อนคลายจากความคิดที่รบกวนอยู่ตลอดเวลา

การนั่งสมาธิจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญที่คุณครูควรนำมาใช้ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนให้เกิดความสงบในจิตใจ ลดความฟุ้งซ่านและความคิดที่หลุดลอยออกไปได้ การที่เด็กมีสมาธิจดจ่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้นั้น ก็จะส่งผลให้เด็กมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี มีประสิทธิภาพ เป็นระบบอย่างต่อเนื่องและครบวงจร ทั้งในด้านทักษะการฟัง การคิด การพูด การเขียน การอ่าน หรือการทำกิจกรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา”

1) เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

2) เพื่อให้นักเรียนรู้ตัวอยู่ว่ากำลังทำอะไร มีสติควบคุมตัวเองให้ทำแต่สิ่งที่ดี

3) เพื่อให้นักเรียนมีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ

4) เพื่อให้นักเรียนจิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้

5) ทำให้ผู้เรียนเป็นคนรอบคอบไม่ประมาท

6) เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมพัฒนาจิตตนเอง

7) เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาเกิดประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด

8) นักเรียนมีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.13 พระสงฆ์ได้นำพาผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน
 ในกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา”
 ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2566 เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
 มีความจำดี เรียนรู้ได้รวดเร็ว ทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้
 มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.13 ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวาย
 พระพร “พระองค์ภา” ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2566
 เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
 เสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้สำเร็จ มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น

3.กระบวนการจัดกิจกรรม ดังนี้

1) โรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในการกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ตามนโยบายของรัฐบาล

2) ผู้บริหาร ครู นักเรียนประชาสัมพันธ์กิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” ผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ และเสียงตามสายของโรงเรียนเพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้ทราบถึงกำหนดการและการเตรียมความพร้อมในการร่วมกิจกรรม

3) ผู้บริหาร ครู นักเรียนจัดเตรียมสถานที่เพื่อประกอบกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา”

4) ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2566 ตั้งแต่เวลา 08.30 น.เป็นต้นไปโดยนั่งปฏิบัติตามเก้าอี้และสถานที่ที่ทางโรงเรียนจัดเตรียมไว้

5) ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันประเมินกิจกรรมและสรุปเขียนเป็นแบนเนอร์ข่าวของโรงเรียนประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์โรงเรียนต่อไป

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” โดยแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้ มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้นร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1) ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
- 2) นักเรียนรู้ตัวอยู่ว่ากำลังทำอะไร มีสติควบคุมตัวเองให้ทำแต่สิ่งที่ดี
- 3) นักเรียนมีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ
- 4) นักเรียนจิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้
- 5) นักเรียนเป็นคนรอบคอบไม่ประมาท
- 6) นักเรียนได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมพัฒนาจิตตนเอง
- 7) นักเรียนได้ใช้เวลาเกิดประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด
- 8) นักเรียนมีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.13 ผู้วิจัยลงพื้นที่โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2566 เพื่อสังเกตการณ์การเรียนการสอน
จากผลการเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา”

ภาพที่ 4.13 ผู้วิจัยลงพื้นที่โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2566 เพื่อสังเกตการณ์การเรียนการสอน
จากผลการเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา”
ภาพรวมนักเรียนมีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้
มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น

3. ชุดกิจกรรมฐานปัญญา

กิจกรรมบนฐานปัญญานั้น สิ่งสำคัญที่สุดของฐาน คือ การสร้างปัญญาให้กับบุคคลผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยในบทนี้เป็นการสร้างปัญญาในรูปแบบพุทธวิธี ด้วยความจริง ความดี และความงาม ซึ่งเป็นกระบวนการที่แบบองค์รวมในการศึกษาของศตวรรษที่ 21 โดยตรง การปฏิบัติ การปฏิบัติ และปฏิบัติ เป็นหนทางการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมทั้งในระบบและนอกระบบ โดยพุทธวิธีให้เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by doing) เป็นหลักสำคัญ ให้มีทักษะการเรียนรู้หรือการคิด¹⁴ โดยกิจกรรมจะเน้นให้ผู้เรียนเกิดปัญญาในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามีทักษะ ด้านการควบคุมตนเอง เป็นความสามารถในด้านการรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น มีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งฝึกให้เยาวชนอดทน มีสติ คิดก่อนทำ มีแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง คือการที่เยาวชนรู้จักที่จะมองหาข้อดีของผู้อื่นรับรู้ข้อดีของตนเอง สามารถยอมรับและพอใจ ในข้อดีของตนเองยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น รวมทั้งชื่นชมตัวเองและผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ อันจะเป็นการทำให้ผู้ที่ได้รับคำชมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง¹⁵ ด้านความรู้เรื่องยาเสพติด หมายถึงความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวโน้มในการ อยู่ห่างจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีทักษะในการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนทำในเรื่องที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นอันตราย สามารถประเมินความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดได้ ด้านทักษะการดำเนินชีวิต เป็นทักษะที่จะช่วยให้เยาวชนสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา มีการสื่อสารที่เหมาะสมกับครอบครัวและผู้อื่น วางแผนการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนได้ และรู้วิธีการช่วยเหลือเพื่อน มีทักษะการฟัง การให้กำลังใจแก่เพื่อน และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ด้านการหาความสุขในรูปแบบที่เหมาะสม คือการตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของเยาวชน¹⁶

1.1 กิจกรรมการ์ดปัญญา แก้ปัญหายาเสพติด

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การใช้จ่ายยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ยังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่สร้างความกังวลให้กับทุกคน เพราะไม่เพียงแต่ประเทศจะต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรอันมีค่าที่สุดของประเทศไปแล้ว ปัญหายาเสพติดยังนำมาซึ่งปัญหาอื่นอีกมากมาย ทั้งในแง่สังคมอย่างเช่น การก่ออาชญากรรม ปล้น จี้ ฯลฯ เกิดปัญหาส่วนบุคคลในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต เช่น ปัญหาทางจิต ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลเองต้องสูญเสียเงินในการบำบัดอาการติด

¹⁴ สัมภาษณ์ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 15 มิถุนายน 2566.

¹⁵ สัมภาษณ์ วิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวันที่ 15 มิถุนายน 2566.

¹⁶ สัมภาษณ์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในวันที่ 15 มิถุนายน 2566.

ยา รักษาอาการติดยา ทั้งการเลิกยาไอซ์ เลิกยาบ้า เลิกกัญชา ฯลฯ สิ่งที่น่าวิตกกังวลคือวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดนั้นมีแนวโน้มที่จะอายุน้อยลงเรื่อยๆ มีการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้นในกลุ่มอายุ 12 – 19 ปี และในปี 2562 มีการสำรวจพบว่าเด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่นใช้สารเสพติดเป็นจำนวนร้อยละ 3.72 การติดยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นจะเริ่มจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ ก่อนจะนำไปสู่สารเสพติดชนิดอื่น ๆ ที่มีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ที่น่าวิตกยิ่งไปกว่านั้นคือในกลุ่มเด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่น มีการใช้สารเสพติดร่วมกันมากกว่าหนึ่งชนิด และยังมีการใช้สารอื่นๆ มาผสมเพื่อให้ออกฤทธิ์คล้ายสารเสพติด ผลเสียที่ร้ายแรงตามมาคือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เองจะไม่สามารถประเมินผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นได้ เพราะไม่รู้ว่ากลุ่มผู้เสพนั้นจะใช้สารใดผสมกันบ้าง ทำให้เกิดอันตรายกับผู้เสพเป็นอย่างมาก การบำบัดอาการติดยา ก็เป็นไปอย่างยากลำบาก ต้องรักษาอาการติดยาเสพติดทั้งทางกายและใจ บางคนอาจถึงขั้นมีอาการทางประสาท ผลกระทบต่อผู้เสพยาเสพติด เช่น ผลต่อร่างกาย ทрудโทรม ใจสั่น หลอดเลือดอุดตัน ความดันโลหิตสูง หัวใจเต้นเร็วผิดปกติ ทำลายหลอดเลือดในสมอง ระบบหายใจมีปัญหา ในกรณีไอซ์ ผิวหน้าจะแห้งเสีย และเป็นแผลได้ง่าย เพราะหลอดเลือดเปราะบาง ใบหน้าจะแก่กว่าวัย ผลต่อระบบประสาท ตึงเครียด แต่เมื่อหมดฤทธิ์ยาจะมีอาการประสาทหลอน การตัดสินใจช้าและ ผิดพลาด หากใช้นานจะทำให้สมองเสื่อม ทำลายระบบการหายใจทำให้หมดสติและถึงแก่ความตายได้ ผลต่อจิตใจ ซึมเศร้า กลายเป็นโรคจิตชนิดหวาดระแวง มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป เช่น หวาดหวั่นหวาดกลัว ประสาทหลอน ซึ่งเกิดขึ้นแล้ว อาการจะคงอยู่ตลอดไป แม้ช่วงที่ไม่ได้เสพยา ก็ตาม ผลต่อพฤติกรรม กระวนกระวายใจ ก้าวร้าวขึ้น เมื่อรวมกับโรคจิตชนิดหวาดระแวง คิดว่า จะมี คนมาทำร้าย มักจะทำร้ายผู้อื่นก่อน ทางผู้บริหารและครูของโรงเรียนจึงตระหนักถึงความสำคัญ และปัญหาของยาเสพติดในเยาวชนจึงได้จัดกิจกรรมการ์ดปัญญา แก่ปัญหาเสพติด

ภาพที่ 4.13 การเตรียมผู้เรียนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมโดย
ผู้วิจัยลงพื้นที่โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ.2566 เพื่อร่วมกับวิทยากรจัดกิจกรรมการ์ดปัญญา แก่ปัญหาเสพติด

2.วัตถุประสงค์ของกิจกรรมการ์ดปัญญา แก้ปัญหายาเสพติด

1) เพื่อให้เยาวชนทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งฝึกให้เยาวชนอดทน มีสติ คิดก่อนทำ มีแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต

2) เพื่อเยาวชนยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น รวมทั้งชื่นชมตัวเองและผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ อันจะเป็นการทำให้ผู้ที่ได้รับคำชมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

3) เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวโน้มในการอยู่ห่างจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีทักษะในการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนทำในเรื่องที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นอันตราย สามารถประเมินความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดได้

4) เพื่อให้เยาวชนสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา มีการสื่อสารที่เหมาะสมกับครอบครัวและผู้อื่น

5) เพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของเยาวชน

ภาพที่ 4.13 พระสงฆ์ได้นำพาผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน
เตรียมผู้เรียนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

ในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ.2566 เพื่อร่วมกับวิทยากรจัดกิจกรรมการ์ดปัญญา แก้ปัญหายาเสพติด

3.กระบวนการจัดกิจกรรม ดังนี้

3.1 การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดกิจกรรม

1) ผู้วิจัย ร่วมกับผู้บริหาร ครู วิทยากรและตัวแทนนักเรียนประชุมร่วมกันกำหนดกิจกรรมการ์ดปัญหา แก่ปัญหาฮาเสพติด

2) ผู้บริหาร ครู นักเรียนประชาสัมพันธ์กิจกรรมการ์ดปัญหา แก่ปัญหาฮาเสพติด ผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ และเสียงตามสายของโรงเรียนเพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนในกลุ่มเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เข้าร่วมกิจกรรมได้ทราบถึงกำหนดการและการเตรียมความพร้อมในการร่วมกิจกรรม

3) ผู้บริหาร ครู นักเรียนจัดเตรียมสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมการ์ดปัญหา แก่ปัญหาฮาเสพติด

4) ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการ์ดปัญหา แก่ปัญหาฮาเสพติด ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2566 ตั้งแต่เวลา 12.30 น.เป็นต้น ณ ห้องประชุม โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5) ผู้บริหาร ครู วิทยากร และนักเรียนร่วมกันประเมินกิจกรรมและสรุปเขียนเป็นแบบนอร์ช่าวของโรงเรียนประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์โรงเรียนต่อไป

3.2 รายละเอียดการจัดกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน

2. วางการ์ดฮาเสพติด แยกเป็น 2 กอง

3. ให้นักเรียนต่อแถวมารับการ์ดตามกลุ่มโดยเลือกตามความชอบ

4. นำกระดาษฟลิปชาร์ต / ปากกาสีต่างๆ ให้แต่ละกลุ่ม เขียนอธิบายการ์ดที่หยิบมา

5. ให้ทั้ง 2 กลุ่มนำมาเสนอแนวคิด / วิธีการแก้ไขปัญหาฮาเสพติดหน้าชั้นเรียนให้

เพื่อนฟัง

6. วิทยากรและครูสรุปกิจกรรม

ภาพที่ 4.13 นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาหยิบการ์ดปัญหา แก่ปัญหาฮาเสพติด

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้นร้อยละ 80

ภาพที่ 4.13 นักเรียนแต่ละกลุ่มนำมาเสนอแนวคิด / วิธีการแก้ไขปัญหายาเสพติด
หน้าชั้นเรียนให้เพื่อนฟัง เกิดมีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด
ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข
กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1) เยาวชนเกิดทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งฝึกให้เยาวชนอดทน มีสติ คิดก่อนทำ มีแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต
- 2) เยาวชนยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น รวมทั้งชื่นชมตัวเองและผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ อันจะเป็นการทำให้ผู้ที่ได้รับคำชมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง
- 3) เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวโน้มในการอยู่ห่างจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีทักษะในการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนทำในเรื่องที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นอันตราย สามารถประเมินความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดได้
- 4) เยาวชนสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา มีการสื่อสารที่เหมาะสมกับครอบครัวและผู้อื่น
- 5) เยาวชนตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของเยาวชน

สรุปจากการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือ กระบวนการพัฒนา 3 ด้าน คือ ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบทาสเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขาก็เป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการโดยมีกิจกรรม 3 ฐาน ดังนี้

ตารางที่ 4.1 สรุปกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาโดยใช้หลักไตรสิกขา

กิจกรรมฐานศีล	กิจกรรมฐานสมาธิ	กิจกรรมฐานปัญญา
กิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา	กิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา”	กิจกรรมการ์ดปัญญา แก้ปัญหายาเสพติด
<p>1. ความเป็นมาของกิจกรรม</p> <p>การทำบุญตักบาตรและหล่อเทียนพรรษา เป็นการทำบุญที่ชาวพุทธทั่วไปรู้จักและปฏิบัติมากกว่าการทำบุญประเภทอื่น ๆ การตักบาตรนั้น ยังถือว่าเป็นการทำบุญประจำวันของชาวพุทธ</p> <p>ประเพณีหล่อเทียนพรรษานั้น เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ชาวพุทธจะยึดถือเป็นประเพณีนำเทียนไปถวายพระภิกษุในเทศกาลเข้าพรรษา</p>	<p>1. ความเป็นมาของกิจกรรม</p> <p>การฝึกสมาธิในวัยเด็กเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน การฝึกสมาธิในวัยเด็ก ไม่ใช่การฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับลึก แต่หมายถึงการฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับต้นถึงระดับกลาง ร่วมกับการมีสติสัมปชัญญะ (ความรู้ตัว) เพื่อให้เกิดความสนใจ ความจดจ่อ และความมุ่งมั่นให้อยู่กับเรื่องๆ เดียวตามระยะเวลาที่ต้องการรวมถึงแสดงถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์</p>	<p>1. ความเป็นมาของกิจกรรม</p> <p>การใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ยังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่สร้างความกังวลให้กับทุกคน เพราะไม่เพียงแต่ประเทศจะต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ทางผู้บริหารและครูของโรงเรียนจึงตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของยาเสพติดในเยาวชน จึงได้จัดกิจกรรมการ์ดปัญญา แก้ปัญหายาเสพติด</p>
<p>2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมี</p> <p>วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด</p>	<p>2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมี</p> <p>วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีสมาธิและสติมากยิ่งขึ้นห่างไกลยาเสพติด</p>	<p>2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมี</p> <p>วัตถุประสงค์ นักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยา</p>

		เสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไข ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตระหนัก ถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้ว ตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่าง สร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วน ร่วมในกิจกรรมต่างๆ
3.กระบวนการจัด กิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับ ตัวแทนของผู้บริหาร ครูและ นักเรียนในประเด็นกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา ประชาสัมพันธ์ จัดเตรียมของและ เข้าร่วมกิจกรรม	3.กระบวนการจัด กิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับ ตัวแทนของผู้บริหาร ครูและ นักเรียนในประเด็นกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์นั่ง สมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” และประเมินกิจกรรม จากการเข้าร่วม	3.กระบวนการจัด กิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับ ตัวแทนของผู้บริหาร ครู วิทยากร และนักเรียนในประเด็นกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการ์ด ปัญญา แก้ปัญหาเสพติดโดยมีกิ รายละเอียดการจัดกิจกรรม แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน วางการ์ดยาเสพติด แยกเป็น 2 กอง ให้นักเรียนต่อแถว มารับการ์ดตามกลุ่มโดยเลือกตาม ความชอบ นำกระดาษฟลิปชาร์ต / ปากกาสีต่างๆ ให้แต่ละกลุ่ม เขียน อธิบายการ์ดที่หยิบมา ให้ทั้ง 2 กลุ่ม นำมาเสนอแนวคิด / วิธีการแก้ไข ปัญหาเสพติดหน้าชั้นเรียนให้ เพื่อนฟังและวิทยากรและครูสรุป กิจกรรมและประเมินกิจกรรมจาก การเข้าร่วม
4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันตัก บาตร และหล่อเทียนพรรษาเข้าร่วม กิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียน พรรษา สืบทอดประเพณีสำคัญทาง พระพุทธศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ท่างไกลยาเสพติด นำหลัก คำสอนทางพระพุทธศาสนาไป บูรณาการในชีวิตประจำวันได้ เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคมร้อยละ 80	4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกัน กิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิต อธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ ภา” โดยแสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มี ความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้ สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุม อารมณ์ได้ มีสมาธิในการเรียนมาก ยิ่งขึ้นร้อยละ 80	4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนมีทักษะในการ ควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่ เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่อ อุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยา เสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไข ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตระหนัก ถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้ว ตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่าง สร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วน ร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น

<p>5. ประโยชน์ที่ได้รับ</p> <p>เยาวชนได้สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีส่วนเข้าร่วมซึ่งพิธีทางศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ห่างไกลยาเสพติดระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม</p>	<p>5. ประโยชน์ที่ได้รับ</p> <p>ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีความจำดี เรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้ ใช้เวลาเกิดประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น</p>	<p>ร้อยละ 80</p> <p>5. ประโยชน์ที่ได้รับ</p> <p>ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น</p>
--	--	---

ในพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำประเด็นมากำหนดเป็นประเด็นสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 13 รูป/คน โดยสามารถสรุปประเด็น ได้ดังนี้

พัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาใน 3 ด้าน โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมฐานศีล 2) กิจกรรมฐานสมาธิ 3) กิจกรรมฐานปัญญา

1) กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การทำบุญตักบาตรและหล่อเทียนพรรษา เป็นการทำบุญที่ชาวพุทธทั่วไปรู้จักและปฏิบัติมากกว่าการทำบุญประเภทอื่น ๆ การตักบาตรนั้น ยังถือว่าเป็นการทำบุญประจำวันของชาวพุทธ

ประเพณีหล่อเทียนพรรษานั้น เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ชาวพุทธจะยึดถือเป็นประเพณีนำเทียนไปถวายพระภิกษุในเทศกาลเข้าพรรษา

2.วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด

3.กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในประเด็นกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา ประชาสัมพันธ์ จัดเตรียมของและเข้าร่วมกิจกรรม

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันตักบาตร และหล่อเทียนพรรษาเข้าร่วมกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีคุณธรรม

จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทางไกลยาเสพติด นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคมร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ เยาวชนได้สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีส่วนเข้าร่วมไว้ซึ่งพิธีทางศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ทางไกลยาเสพติด ระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม

2) กิจกรรมฐานสมาธิ กิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา”

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การฝึกสมาธิในวัยเด็ก เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน การฝึกสมาธิในวัยเด็ก ไม่ใช่การฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับลึก แต่หมายถึงการฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับต้นถึงระดับกลาง ร่วมกับการมีสติสัมปชัญญะ (ความรู้ตัว) เพื่อให้เกิดความสนใจ ความจดจ่อ และความมุ่งมั่นให้อยู่กับเรื่องๆ เดียว ตามระยะเวลาที่ต้องการรวมถึงแสดงถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีสมาธิและสติมากยิ่งขึ้นทางไกลยาเสพติด

3. กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในประเด็นกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” และประเมินกิจกรรมจากการเข้าร่วม

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” โดยแสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีความจำดี เรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้ มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น ร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีความจำดี เรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้ ได้ใช้เวลาเกิดประโยชน์ ทางไกลยาเสพติด มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น

3) กิจกรรมฐานปัญญา กิจกรรมการ์ดปัญญา แก่ปัญหายาเสพติด

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ยังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่สร้างความกังวลให้กับทุกคน เพราะไม่เพียงแต่ประเทศจะต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ทางผู้บริหารและครูของโรงเรียนจึงตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของยาเสพติดในเยาวชนจึงได้จัดกิจกรรมการ์ดปัญญา แก่ปัญหายาเสพติด

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ นักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้

อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

3. กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครู วิทยากร และนักเรียนในประเด็นกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการแก้ปัญหา แก่ปัญหาเสพติดโดยมีกรายละเอียดการจัดกิจกรรม แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน วางการ์ดยาเสพติด แยกเป็น 2 กอง ให้นักเรียนต่อแถวมารับการ์ดตามกลุ่มโดยเลือกตามความชอบ นำกระดาษฟิลิปชาร์ท / ปากกาสีต่างๆ ให้แต่ละกลุ่ม เขียนอธิบายการ์ดที่หยิบมา ให้ทั้ง 2 กลุ่มนำมาเสนอแนวคิด / วิธีการแก้ไขปัญหาเสพติดหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนฟังและวิทยากรและครูสรุปกิจกรรมและประเมินกิจกรรมจากการเข้าร่วม

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น ร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น

โดยทั้ง 3 กิจกรรมบูรณาการกับมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกับเครือข่าย ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน

1. มาตรการป้องกันสารเสพติดภายในสถานศึกษา ควรประกอบด้วย

1) สถานศึกษาสร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา สารเสพติดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสาย เว็บไซต์โรงเรียน

2) สอดแทรกโทษ พิษภัยของสารเสพติดผ่าน โครงการโรงเรียนสีขาว กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น โดยนำหลักไตรสิกขาเข้าไปบูรณาการกับกิจกรรมของโรงเรียน

3) เพื่อช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกัน และ เฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาไปยังเครือข่ายบุคคล เช่น เครือข่ายนักเรียน เครือข่ายครู เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายชุมชน เป็นต้น

4) มีศูนย์บริการให้คำปรึกษา ลด ละ เลิก การใช้สารเสพติด ผ่านหัวหน้าระดับ ครูที่ปรึกษา ครูเวร ประจำวัน และครูแนะแนว เป็นต้น

5) ห้ามนำสารเสพติดทุกประเภทเข้ามาในสถานศึกษา จัดให้มีการตรวจสารเสพติดแก่นักเรียน

2. แนวทางแก้ไขปัญห

1) ประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ

2) จัดทำกลุ่มบำบัดนักเรียนที่เริ่มมีปัญหาการใช้ยา ช่วยให้การทำการบำบัดประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น จัดทำกลุ่มบำบัดในลักษณะของค่ายนักเรียนในโรงเรียน โดยมี ครูอาจารย์ดูแลอย่างใกล้ชิด มีระเบียบที่รัดกุม

3) ในกรณีที่นักเรียนได้รับผลจากการใช้ยาเสพติด โรงเรียนควรแนะนำให้ผู้ปกครองพาไปพบแพทย์เพื่อรักษาอาการ ที่ปรากฏส่งนักเรียนเข้ารับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพและจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังการบำบัดรักษา ทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัวเข้าสู่สังคม

โดยทั้ง 3 กิจกรรมมีเนื้อหาครอบคลุมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา¹⁷

ภาพที่ 11 สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในวันจันทร์ ที่ 15 มกราคม 2567.

มาตรการป้องกันสารเสพติดภายในสถานศึกษา ควรประกอบด้วย สถานศึกษาสร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา สารเสพติดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสาย เว็บไซต์โรงเรียน การสอดแทรกโทษ พิษภัยของสารเสพติดผ่าน โครงการโรงเรียนสีขาว กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น โดยนำหลักไตรสิกขาเข้าไปบูรณาการกับกิจกรรมของโรงเรียน ขยายช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและ เฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาไปยังเครือข่ายบุคคล เช่น เครือข่ายนักเรียน เครือข่าย

¹⁷ สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันจันทร์ ที่ 15 มกราคม 2567.

ครู เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายชุมชน เป็นต้น บริการให้คำปรึกษา ลด ละ เลิก การใช้สารเสพติด ผ่านหัวหน้าระดับ ครูที่ปรึกษา ครูเวร ประจำวัน และครูแนะแนว เป็นต้น ไม่อนุญาตให้นำสารเสพติดทุกประเภทเข้ามาในสถานศึกษา จัดให้มีการตรวจสารเสพติดแก่นักเรียน¹⁸

แนวทางแก้ไขปัญหาคควรมีการประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันแก้ไข ปัญหาโดยผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการจัดทำกลุ่มบำบัดนักเรียนที่เริ่มมีปัญหาการใช้ยา ช่วยให้การทำการบำบัดประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น จัดทำกลุ่มบำบัดในลักษณะของค่ายนักเรียน ในโรงเรียน โดยมี ครูอาจารย์ดูแลอย่างใกล้ชิด มีระเบียบที่รัดกุม และในกรณีที่นักเรียนได้รับผลจากการใช้ยาเสพติด โรงเรียนควรแนะนำให้ผู้ปกครองพาไปพบแพทย์เพื่อรักษาอาการ ที่ปรากฏส่ง นักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพและจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังการบำบัดรักษา ทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัวเข้าสู่สังคม¹⁹

ภาพที่ 12 สนนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในวันจันทร์ ที่ 15 มกราคม 2567. เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

4.3 ผลการประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คน

¹⁸ สนนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันจันทร์ ที่ 15 มกราคม 2567.

¹⁹ สนนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันจันทร์ ที่ 15 มกราคม 2567.

ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้บริหาร ครู นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คนที่เข้าร่วมในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ ๔.๑ ค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร ครู นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คนที่เข้าร่วมในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ

ข้อมูลสภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพ		
ผู้บริหาร	๒	๔.๐๐
ครู	๓	๖.๐๐
นักเรียน	๔๕	๙๐.๐๐
รวม	๕๐	๑๐๐.๐
เพศ		
ชาย	๑๘	๓๖.๐๐
หญิง	๓๒	๖๔.๐๐
รวม	๕๐	๑๐๐.๐
อายุ		
๑๓-๑๕ ปี	๑๕	๓๐.๐๐
16-18 ปี	๒๖	๕๒.๐๐
๑๙ ปีขึ้นไป	๙	๑๘.๐๐
รวม	๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นนักเรียน จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๐๐ ครู จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๐๐ ผู้บริหาร จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐ เพศ ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๐๐ เพศชาย จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐๐ อายุ ส่วนใหญ่อายุ ๑๓-๑๕ ปี จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐๐ อายุ ๑๖-๑๘ ปี จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐๐ และอายุ ๑๙ ปีขึ้นไป จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมทั้ง ๓ ด้าน

ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา	N = ประชากร ๕๐			
	ระดับความคิดเห็นของนักเรียน			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
๑) ด้านกิจกรรมฐานศีล	4.80	0.47	มากที่สุด	๑
๒) ด้านกิจกรรมฐานสมาธิ	4.69	0.51	มากที่สุด	๓
๓) ด้านกิจกรรมฐานปัญญา	4.74	0.52	มากที่สุด	๒
ภาพรวม	4.74	0.50	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๔ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ภาพรวม 3 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๔ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๐ รัยด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมฐานศีล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๐ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๗ รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมฐานปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๔ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๒ และด้านกิจกรรมฐานสมาธิมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๙ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมฐานศีล

กิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมฐานศีล	N = กลุ่มตัวอย่าง ๕๐			
	ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
ด้านกิจกรรมฐานศีล	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
๑) รูปแบบกิจกรรมตอบสนองความต้องการของนักเรียน	4.81	0.45	มากที่สุด	๓
๒) กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจง่าย	4.77	0.55	มากที่สุด	๕
๓) ส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.82	0.43	มากที่สุด	๑
๔) ส่งเสริมให้ห่างไกลยาเสพติด นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.79	0.47	มากที่สุด	๔
๕) เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม	4.81	0.47	มากที่สุด	๒

ภาพรวม	4.80	0.47	มากที่สุด	
--------	------	------	-----------	--

จากตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมฐานศีล พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 และรูปแบบกิจกรรมตอบสนองความต้องการของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมฐานสมาธิ

กิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมฐานศีล	N = กลุ่มตัวอย่าง ๕๐			
	ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
ด้านกิจกรรมฐานสมาธิ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
๑) กิจกรรมแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์	4.79	0.42	มากที่สุด	๒
๒) มีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ	4.81	0.43	มากที่สุด	๑
๓) มีจิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้	4.59	0.60	มากที่สุด	๔
๔) ได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมพัฒนาจิตตนเอง	4.75	0.51	มากที่สุด	๓
๕) มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น	4.49	0.59	มาก	๕
ภาพรวม	4.69	0.51	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๖ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมฐานสมาธิ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ มีความจำดีเรียนรู้

ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 เกิดกิจกรรมแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 และได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมพัฒนาจิตตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมฐานปัญญา

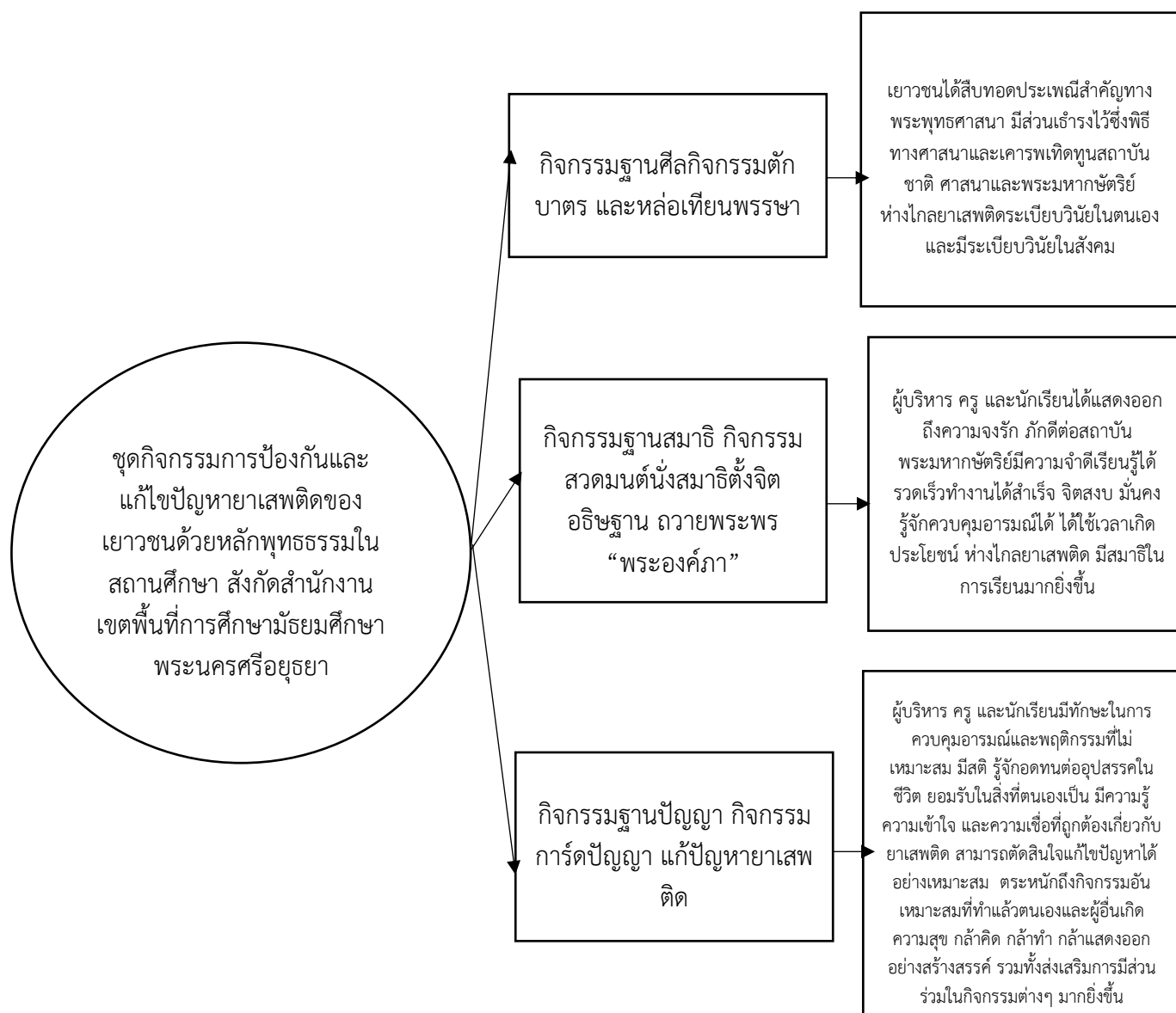
กิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของ เยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมฐานศีล	N = กลุ่มตัวอย่าง ๕๐			
	ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
ด้านกิจกรรมฐานปัญญา	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
๑) เกิดทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	4.79	0.46	มากที่สุด	๒
๒) ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น รวมทั้งชื่นชมตัวเองและผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ	4.77	0.49	มากที่สุด	๔
๓) มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวโน้มในการอยู่ห่างจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด	4.79	0.45	มากที่สุด	๓
๔) สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม	4.81	0.41	มากที่สุด	๑
๕) ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์	๔.๕๒	๐.๗๙	มากที่สุด	๕
ภาพรวม	4.74	0.52	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๗ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมฐานปัญญา พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41

เกิดทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 และมีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวโน้มในการ อยู่ห่างจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 ตามลำดับ

4.5 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

“ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา” เป็นชุดกิจกรรมด้วยการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้ากับกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมฐานสมาธิ และกิจกรรมฐานปัญญา โดยรูปแบบกิจกรรมตอบสนองความต้องการของนักเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจง่าย ส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ห่างไกลยาเสพติด นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม แสดงออกถึงความจงรัก รักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ ส่งเสริมจิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ไม่ให้อุญ่เกี่ยวกับยาเสพติดได้ ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมพัฒนาจิตตนเอง มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น รวมทั้งชื่นชมตัวเองและผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวโน้มในการ อยู่ห่างจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

ภาพที่ 23 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

1) กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การทำบุญตักบาตรและหล่อเทียนพรรษา เป็นการทำบุญที่ชาวพุทธทั่วไปรู้จักและปฏิบัติมากกว่าการทำบุญประเภทอื่น ๆ การตักบาตรนั้น ยังถือว่าเป็นการทำบุญประจำวันของชาวพุทธ ประเพณีหล่อเทียนพรรษานั้น เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ชาวพุทธจะยึดถือเป็นประเพณีนำเทียนไปถวายพระภิกษุในเทศกาลเข้าพรรษา

2.วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยให้เยาวชนท่างไกลยาเสพติด

3. กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในประเด็นกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา ประชาสัมพันธ์ จัดเตรียมของและเข้าร่วมกิจกรรม

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันตักบาตร และหล่อเทียนพรรษาเข้าร่วมกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทางไกลยาเสพติด นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตรประจำวันได้ เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคมร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ เยาวชนได้สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีส่วนเข้าร่วมไว้ซึ่งพิธีทางศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ทางไกลยาเสพติด ระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม

2) กิจกรรมฐานสมาธิ กิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา”

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การฝึกสมาธิในวัยเด็ก เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน การฝึกสมาธิในวัยเด็ก ไม่ใช่การฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับลึก แต่หมายถึงการฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับต้นถึงระดับกลาง ร่วมกับการมีสติสัมปชัญญะ (ความรู้ตัว) เพื่อให้เกิดความสนใจ ความจดจ่อ และความมุ่งมั่นให้อยู่กับเรื่องๆ เดียว ตามระยะเวลาที่ต้องการรวมถึงแสดงถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีสมาธิและสติมากยิ่งขึ้นทางไกลยาเสพติด

3. กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในประเด็นกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” และประเมินกิจกรรมจากการเข้าร่วม

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” โดยแสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีความจำดี เรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้ มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้นร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีความจำดี เรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้ ได้ใช้เวลาเกิดประโยชน์ ทางไกลยาเสพติด มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น

3) กิจกรรมฐานปัญญา กิจกรรมการ์ดปัญญา แก้ปัญหายาเสพติด

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ยังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่สร้างความกังวลให้กับทุกคน เพราะไม่เพียงแต่ประเทศจะต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ทางผู้บริหารและครูของ

โรงเรียนจึงตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของยาเสพติดในเยาวชนจึงได้จัดกิจกรรมการแก้ปัญหา
แก้ปัญหาเสพติด

2.วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ นักเรียนมีทักษะในการ
ควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเอง
เป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้
อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้า
ทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

3.กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครู วิทยากร
และนักเรียนในประเด็นกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการแก้ปัญหา
แก้ปัญหาเสพติดโดยมีกรายละเอียดการจัดกิจกรรม แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15
คน วางการ์ดยาเสพติด แยกเป็น 2 กอง ให้นักเรียนต่อแถวมารับการ์ดตามกลุ่มโดยเลือกตาม
ความชอบ นำกระดาษฟลิปชาร์ต / ปากกาสีต่างๆ ให้แต่ละกลุ่ม เขียนอธิบายการ์ดที่หยิบมา ให้ทั้ง 2
กลุ่มนำมาเสนอแนวคิด / วิธีการแก้ปัญหาเสพติดหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนฟังและวิทยากรและครู
สรุปกิจกรรมและประเมินกิจกรรมจากการเข้าร่วม

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่
ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และ
ความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึง
กิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่าง
สร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น ร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และ
พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้
ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม
ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก
อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น

โดยทั้ง 3 กิจกรรมบูรณาการกับมาตรการและแนวทางการแก้ปัญหาพร้อมกับเครือข่าย
ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน

1. มาตรการป้องกันสารเสพติดภายในสถานศึกษา ควรประกอบด้วย

1) สถานศึกษาสร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและเฝ้าระวัง
ปัญหา สารเสพติดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสาย เว็บไซต์โรงเรียน

2) สอดแทรกโทษ พิษภัยของสารเสพติดผ่าน โครงการโรงเรียนสีขาว กิจกรรมการ
เรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น โดยนำหลักไตรสิกขาเข้าไปบูรณาการกับกิจกรรม
ของโรงเรียน

3) เพื่อช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกัน
และ เฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาไปยังเครือข่ายบุคคล เช่น เครือข่ายนักเรียน เครือข่ายครู
เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายชุมชน เป็นต้น

4) มีศูนย์บริการให้คำปรึกษา ลด ละ เลิก การใช้สารเสพติด ผ่านหัวหน้าระดับ ครูที่ปรึกษา ครูเวร ประจำวัน และครูแนะแนว เป็นต้น

5) ห้ามนำสารเสพติดทุกประเภทเข้ามาในสถานศึกษา จัดให้มีการตรวจสารเสพติดแก่นักเรียน

2. แนวทางแก้ไขปัญหา

1) ประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหโดยผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ

2) จัดทำกลุ่มบำบัดนักเรียนที่เริ่มมีปัญหาการใช้ยา ช่วยให้การทำกลุ่มบำบัดประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น จัดทำกลุ่มบำบัดในลักษณะของค่ายนักเรียนในโรงเรียน โดยมี ครูอาจารย์ดูแลอย่างใกล้ชิด มีระเบียบที่รัดกุม

3) ในกรณีที่นักเรียนได้รับผลจากการใช้ยาเสพติด โรงเรียนควรแนะนำให้ผู้ปกครองพาไปพบแพทย์เพื่อรักษาอาการ ที่ปรากฏส่งนักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพและจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังการบำบัดรักษา ทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัวเข้าสู่สังคม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการมาเป็นส่วนสำคัญต่อการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดนิยามเป็นขอบเขตเนื้อหา การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยและเป็นโครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหา วัตถุประสงค์ ตามรูปแบบดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร ครู นักเรียน จำนวน 15 คน โดยกำหนดเกณฑ์ คือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษาและเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ และการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คนที่เข้าร่วมในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา แบบสนทนากลุ่ม การพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา และแบบสอบถามประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ การแจกแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ผลทางสถิติด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา และประเมินผลชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้วยสถิติพื้นฐาน หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.1 สรุปผลวิจัย

5.1.1 ปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า

- 1) เด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่นใช้สารเสพติดมากยิ่งขึ้นโดยเริ่มจากการแอบดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แอบสูบบุหรี่ ก่อนจะนำไปสู่สารเสพติดชนิดอื่น ๆ ที่มีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ
- 2) การบำบัดอาการติดยา ก็เป็นไปอย่างยากลำบาก ต้องรักษาอาการติดยาเสพติดทั้งทางกายและใจ เด็กนักเรียนบางคนต้องขาดเรียนละออกจากการเรียนเพราะมีปัญหาเรื่องยาเสพติด
- 3) การเสพติดยาเสพติดทำให้ร่างกายของเยาวชนทรุดโทรม เกิดโรคแทรกซ้อนจากผลกระทบจากการเสพยา
- 4) เยาวชนที่เสพยาขาดความกระปรี้กระเปร่า เกียจคร้าน และเฉื่อยชา อีกทั้งผลจากการใช้ยาเสพติด ทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ การทำแท้ง เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือโรคเอดส์ตามมา เป็นต้น
- 5) สภาพแวดล้อม เพื่อน รวมถึงครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการติดยาเสพติดของเยาวชน
- 6) แนวทางการแก้ไขปัญหาของโรงเรียนมีมาตรการที่ชัดเจนแต่ยังขาดการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

จากผลการศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้นำเสนอชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยบูรณาการหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นกระบวนการฝึกให้เยาวชนได้นำไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามกิจกรรมฐานศีล กิจกรรมฐานสมาธิ และกิจกรรมฐานปัญญา

5.1.2 ผลพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ในการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 ชุดกิจกรรมด้วยการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้ากับกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมฐานสมาธิ และกิจกรรมฐานปัญญา โดย

มีขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1) กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การทำบุญตักบาตรและหล่อเทียนพรรษา เป็นการทำบุญที่ชาวพุทธทั่วไปรู้จักและปฏิบัติมากกว่าการทำบุญประเภทอื่น ๆ การตักบาตรนั้น ยังถือว่าเป็นการทำบุญประจำวันของชาวพุทธ

ประเพณีหล่อเทียนพรรษานั้น เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ชาวพุทธจะยึดถือเป็นประเพณีนำเทียนไปถวายพระภิกษุในเทศกาลเข้าพรรษา

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด

3. กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในประเด็นกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา ประชาสัมพันธ์ จัดเตรียมของและเข้าร่วมกิจกรรม

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันตักบาตร และหล่อเทียนพรรษาเข้าร่วมกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ห่างไกลยาเสพติด นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคมร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ เยาวชนได้สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีส่วนเข้ารงไว้ซึ่งพิธีทางศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ห่างไกลยาเสพติด ระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม

2) กิจกรรมฐานสมาธิ กิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา”

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การฝึกสมาธิในวัยเด็ก เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน การฝึกสมาธิในวัยเด็ก ไม่ใช่การฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับลึก แต่หมายถึงการฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับต้นถึงระดับกลาง ร่วมกับการมีสติสัมปชัญญะ (ความรู้ตัว) เพื่อให้เกิดความสนใจ ความจดจ่อ และความมุ่งมั่นให้อยู่กับเรื่องๆ เดียว ตามระยะเวลาที่ต้องการรวมถึงแสดงถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีสมาธิและสติมากยิ่งขึ้นห่างไกลยาเสพติด

3. กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในประเด็นกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” และประเมินกิจกรรมจากการเข้าร่วม

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” โดยแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้ มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น ร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้

ได้ใช้เวลาเกิดประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น

3) กิจกรรมฐานปัญญา กิจกรรมการ์ดปัญญา แก้ปัญหายาเสพติด

1. ความเป็นมาของกิจกรรม

การใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ยังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่สร้างความกังวลให้กับทุกคน เพราะไม่เพียงแต่ประเทศจะต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ทางผู้บริหารและครูของโรงเรียนจึงตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของยาเสพติดในเยาวชนจึงได้จัดกิจกรรมการ์ดปัญญา แก้ปัญหายาเสพติด

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ นักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

3. กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครู วิทยากรและนักเรียนในประเด็นกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการ์ดปัญญา แก้ปัญหายาเสพติดโดยมีรายละเอียดการจัดกิจกรรม แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน วางการ์ดยาเสพติด แยกเป็น 2 กอง ให้นักเรียนต่อแถวมารับการ์ดตามกลุ่มโดยเลือกตามความชอบ นำกระดาษฟลิปชาร์ต / ปากกาสีต่างๆ ให้แต่ละกลุ่ม เขียนอธิบายการ์ดที่หยิบมา ให้ทั้ง 2 กลุ่มนำมาเสนอแนวคิด / วิธีการแก้ไขปัญหายาเสพติดหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนฟังและวิทยากรและครูสรุปกิจกรรมและประเมินกิจกรรมจากการเข้าร่วม

4. ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น ร้อยละ 80

5. ประโยชน์ที่ได้รับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น

โดยทั้ง 3 กิจกรรมบูรณาการกับมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกับเครือข่ายครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน

1. มาตรการป้องกันสารเสพติดภายในสถานศึกษา ควรประกอบด้วย 1) สถานศึกษาสร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา สารเสพติดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสาย เว็บไซต์โรงเรียน 2) สอดแทรกโทษ พิษภัยของสารเสพติดผ่าน โครงการโรงเรียนสีขาว กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น โดยนำหลักไตรสิกขาเข้าไปบูรณาการกับกิจกรรมของโรงเรียน 3) เพื่อช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและ เฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาไปยังเครือข่ายบุคคล เช่น เครือข่ายนักเรียน เครือข่ายครู เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายชุมชน เป็นต้น 4) มีศูนย์บริการให้คำปรึกษา ลด ละ เลิก การใช้สารเสพติด ผ่านหัวหน้าระดับ ครูที่ปรึกษา ครูเวร ประจำวัน และครูแนะแนว เป็นต้น 5) ห้ามนำสารเสพติดทุกประเภทเข้ามาในสถานศึกษา จัดให้มีการตรวจสารเสพติดแก่นักเรียน

2. แนวทางแก้ไขปัญหา 1) ประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันแก้ไข ปัญหาโดยผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ 2) จัดทำกลุ่มบำบัดนักเรียนที่เริ่มมีปัญหาการใช้ยา ช่วยให้การทำการบำบัดประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น จัดทำกลุ่มบำบัดในลักษณะของค่ายนักเรียนในโรงเรียน โดยมี ครูอาจารย์ดูแลอย่างใกล้ชิด มีระเบียบที่รัดกุม 3) ในกรณีที่นักเรียนได้รับผลจากการใช้ยาเสพติด โรงเรียนควรแนะนำให้ผู้ปกครองพาไปพบแพทย์เพื่อรักษาอาการ ที่ปรากฏส่งนักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพและจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังการบำบัดรักษา ทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัวเข้าสู่สังคม

5.1.3 ผลการประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผลการประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จากการสอบถามผู้บริหาร ครู นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คนที่เข้าร่วมในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ภาพรวม 3 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 วิทยาด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมฐานศีลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมฐานปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 และด้านกิจกรรมฐานสมาธิมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมฐานศีล พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรม และ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 และรูปแบบกิจกรรมตอบสนองความต้องการของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมฐานสมาธิ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ มีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 เกิดกิจกรรมแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 และได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมพัฒนาจิตตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมฐานปัญญา พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 เกิดทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 และมีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวโน้มในการอยู่ห่างจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 ปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1) เด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่นใช้สารเสพติดมากยิ่งขึ้นโดยเริ่มจากการแอบดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แอบสูบบุหรี่ ก่อนจะนำไปสู่สารเสพติดชนิดอื่นๆที่มีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ 2) การบำบัดอาการติดยา ก็เป็นไปอย่างยากลำบาก ต้องรักษาอาการติดยาเสพติดทั้งทางกายและใจ เด็กนักเรียนบางคนต้องขาดเรียนนอกจากการเรียนเพราะมีปัญหาเรื่องยาเสพติด 3) การเสพยาเสพติดทำให้ร่างกายของเยาวชนทรุดโทรม เกิดโรคแทรกซ้อนจากผลกระทบจากการเสพยา 4) เยาวชนที่เสพยาขาดความกระปรี้กระเปร่า เกียจคร้าน และเฉื่อยชา อีกทั้งผลจากการใช้ยาเสพติด ทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ การทำแท้ง เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือโรคเอดส์ตามมา เป็นต้น 5) สภาพแวดล้อม เพื่อน รวมถึงครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการติดยาเสพติดของเยาวชน 6) แนวทางการแก้ไขปัญหาของโรงเรียนมีมาตรการที่ชัดเจนแต่ยังขาดการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญห จากผลการศึกษาปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้นำเสนอชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยบูรณาการหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นกระบวนการฝึกให้เยาวชนได้นำไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามกิจกรรมฐานศีล กิจกรรมฐานสมาธิ และกิจกรรมฐานปัญญา โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุริยันต์ เสรีเรืองยุทธ** ศึกษาเรื่อง “การศึกษากระบวนการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2” ผลการศึกษาพบว่า การศึกษากระบวนการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านงบประมาณ รองลงมาคือด้านการอำนวยการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการจัดบุคลากร ผลการเปรียบเทียบการศึกษากระบวนการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งจำแนกตามสถานภาพพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และผลการเปรียบเทียบการศึกษากระบวนการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งจำแนกตามช่วงชั้นพบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการจัดบุคลากร ด้านการอำนวยการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05¹

ประเด็นที่ 2 ผลพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ในการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 ชุดกิจกรรมด้วยการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้ากับกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมฐานสมาธิ และกิจกรรมฐานปัญญา โดยมีขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. กิจกรรมฐานศีล กิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาของกิจกรรม การทำบุญตักบาตรและหล่อเทียนพรรษา เป็นการทำบุญที่ชาวพุทธทั่วไปรู้จักและปฏิบัติมากกว่าการทำบุญประเภทอื่น ๆ การตักบาตรนั้น ยังถือว่าเป็นการทำบุญประจำวันของชาวพุทธ ประเพณีหล่อเทียนพรรษานั้น เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ชาวพุทธจะยึดถือเป็นประเพณีนำเทียนไปถวายพระภิกษุในเทศกาลเข้าพรรษา 2) วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมี

¹ สุริยันต์ เสรีเรืองยุทธ, การศึกษากระบวนการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2551๑).

วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด 3) กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในประเด็นกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา ประชาสัมพันธ์ จัดเตรียมของและเข้าร่วมกิจกรรม 4) ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันตักบาตร และหล่อเทียนพรรษาเข้าร่วมกิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ห่างไกลยาเสพติด นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ในชีวิตรประจำวันได้ เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคมร้อยละ 80 5) ประโยชน์ที่ได้รับ เยาวชนได้สืบทอดประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีส่วนธารังไว้ซึ่งพิธีทางศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ห่างไกลยาเสพติดระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม

กิจกรรมฐานสมาธิ กิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาของกิจกรรม การฝึกสมาธิในวัยเด็ก เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน การฝึกสมาธิในวัยเด็ก ไม่ใช่การฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับลึก แต่หมายถึงการฝึกเพื่อให้ได้สมาธิในระดับต้นถึงระดับกลาง ร่วมกับการมีสติสัมปชัญญะ (ความรู้ตัว) เพื่อให้เกิดความสนใจ ความจดจ่อ และความมุ่งมั่นให้อยู่กับเรื่องๆ เดียว ตามระยะเวลาที่ต้องการ รวมถึงแสดงถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ 2) วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีสมาธิและสติมากยิ่งขึ้นห่างไกลยาเสพติด 3) กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในประเด็นกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” และประเมินกิจกรรมจากการเข้าร่วม 4) ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนร่วมกันกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” โดยแสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีความจำตึเรียนรู็ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้ มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้นร้อยละ 80 5) ประโยชน์ที่ได้รับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้แสดงออกถึงความจงรัก ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มีความจำตึเรียนรู็ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ จิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ได้ ได้ใช้เวลาเกิดประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น

3. กิจกรรมฐานปัญญา กิจกรรมการ์ดปัญญา แก่ปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาของกิจกรรม การใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ยังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่สร้างความกังวลให้กับทุกคน เพราะไม่เพียงแต่ประเทศจะต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ทางผู้บริหารและครูของโรงเรียนจึงตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของยาเสพติดในเยาวชนจึงได้จัดกิจกรรมการ์ดปัญญา แก่ปัญหายาเสพติด 2) วัตถุประสงค์ของกิจกรรมของทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ นักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ 3) กระบวนการจัดกิจกรรม โดยโรงเรียนประชุมร่วมกับตัวแทนของผู้บริหาร ครู วิทยากรและนักเรียนในประเด็นกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการ์ด

ปัญญา แก้ปัญหายาเสพติดโดยมีรายละเอียดการจัดกิจกรรม แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน วางการ์ดยาเสพติด แยกเป็น 2 กอง ให้นักเรียนต่อแถวมารับการ์ดตามกลุ่มโดยเลือกตามความชอบ นำกระดาษฟลิปชาร์ต / ปากกาสีต่างๆ ให้แต่ละกลุ่ม เขียนอธิบายการ์ดที่หยิบมา ให้ทั้ง 2 กลุ่มนำมาเสนอแนวคิด / วิธีการแก้ไขปัญหาเสพติดหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนฟังและวิทยากรและครูสรุปกิจกรรมและประเมินกิจกรรมจากการเข้าร่วม 4) ตัวชี้วัดกิจกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น ร้อยละ 80 5) ประโยชน์ที่ได้รับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีสติ รู้จักอดทนต่ออุปสรรคในชีวิต ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกาญจนะ ธมมธโร (ศรีทรงเมือง) ศึกษาเรื่อง "การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อใช้แก้ปัญหาเสพติดในสังคมไทยยุคปัจจุบัน" ผลการวิจัยพบว่า ผู้เสพยาเสพติดจะมีตั้งแต่เยาวชนจนถึงผู้สูงอายุและมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี สาเหตุมาจากการเข้าไปคลุกคลีกับกลุ่มผู้เสพยาเสพติด ส่วนแนวโน้มการแพร่กระจายยาเสพติดจะยังไม่ผ่อนคลายลงทั้งนี้เพราะกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม โดยภาครัฐได้กำหนดกรอบแนวทางการแก้ปัญหาด้วยการเฝ้าระวังสารตั้งต้นเป็นวัตถุดิบในการผลิตยาเสพติด สกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดน ป้องปรามไม่ให้กระทำผิด การบำบัดยา มีความเด็ดขาดภายใต้กรอบกฎหมาย ภาคเอกชนได้ใช้วิธีการลดความต้องการยาเสพติดด้วย 3 วิธีการคือ วิธีการทางกฎหมาย วิธีการทางสุขภาพอนามัยและวิธีการทางสังคม และองค์การทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงวิธีแก้ปัญหาเสพติดด้วยการปลูกจิตสำนึกคือ มองกว้าง คิดไกลและใฝ่สูง

การนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาเสพติดในสังคมไทยนั้นเริ่มต้นด้วยพัฒนาการตามหลักของศีล ซึ่งจะช่วยให้เป็นคนรู้ระเบียบชีวิตของตนเอง รู้จักการอยู่ร่วมกับคนอื่นด้วยการไม่เบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความขยันหมั่นเพียร การพัฒนาจิตใจด้วยการเฝ้าระวังความโลภ ความโกรธ ความหลงไหลได้ปลื้มกับคำเชิญชวนของเพื่อนหรือคนที่ค้นเคยให้ไปมีชีวิตยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดจนเป็นคนมีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง ไม่หวั่นไหว และการพัฒนาปัญญา และเมื่อนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้แล้วผลคือ เยาวชนและคนในชุมชนมองเห็นโทษของการติดยาเสพติดและคุณของการไม่ติดยาเสพติด รู้จักแยกแยะการคบเพื่อนตามหลักมิตรแท้มิตรเทียม มีสติสัมปชัญญะคือ ระลึกได้และตื่นตัวรู้ตัวทั่วพร้อมกับสิ่งมากระทบและมีความจริงใจที่จะลดละเลิกการเสพติดตลอดไป²

² พระกาญจนะ ธมมธโร (ศรีทรงเมือง), การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อใช้แก้ปัญหาเสพติดในสังคมไทยยุคปัจจุบัน, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555).

โดยทั้ง 3 กิจกรรมบูรณาการกับมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกับ
เครือข่ายครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน

1. มาตรการป้องกันสารเสพติดภายในสถานศึกษา ควรประกอบด้วย 1) สถานศึกษา
สร้างการรับรู้ ทัศนคติ ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา สารเสพติดผ่านช่องทาง
ต่างๆ เช่น เสียงตามสาย เว็บไซต์โรงเรียน 2) สอดแทรกโทษ พิษภัยของสารเสพติดผ่าน โครงการ
โรงเรียนสีขาว กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น โดยนำหลักไตรสิกขา
เข้าไปบูรณาการกับกิจกรรมของโรงเรียน 3) เพื่อช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ ทัศนคติ
ประชาสัมพันธ์ ในการป้องกันและ เฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาไปยังเครือข่ายบุคคล เช่น
เครือข่ายนักเรียน เครือข่ายครู เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายชุมชน
 เป็นต้น 4) มีศูนย์บริการให้คำปรึกษา ลด ละ เลิก การใช้สารเสพติด ผ่านหัวหน้าระดับ ครูที่ปรึกษา
ครูเวร ประจำวัน และครูแนะแนว เป็นต้น 5) ห้ามนำสารเสพติดทุกประเภทเข้ามาในสถานศึกษา จัด
ให้มีการตรวจสารเสพติดแก่นักเรียน

2. แนวทางแก้ไขปัญหา 1) ประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันแก้ไข
ปัญหาโดยผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ 2) จัดทำกลุ่มบำบัดนักเรียนที่เริ่มมีปัญหา
การใช้ยา ช่วยให้การทำกลุ่มบำบัดประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น จัดทำกลุ่มบำบัดในลักษณะของค่าย
นักเรียนในโรงเรียน โดยมี ครูอาจารย์ดูแลอย่างใกล้ชิด มีระเบียบที่รัดกุม 3) ในกรณีที่นักเรียนได้รับ
ผลจากการใช้ยาเสพติด โรงเรียนควรแนะนำให้ผู้ปกครองพาไปพบแพทย์เพื่อรักษาอาการ ที่ปรากฏส่ง
นักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพและจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังการ
บำบัดรักษา ทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัวเข้าสู่สังคม โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัย
ของ **ศิริประภา เดชรอด** ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน
กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ตามความเห็นของครู
คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ในชั้นการวางแผน การจัดรูปร่าง การ
ประเมินผล โรงเรียนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในชั้นการดำเนินงาน ครู ผู้ปกครองนักเรียน
เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง แต่คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนเห็นว่าอยู่ในระดับมาก คือโรงเรียนมี
การประชุมการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน รวมถึงชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน
ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของโรงเรียน ปัญหาการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดใน
โรงเรียนตามความเห็นของครู ผู้ปกครองและนักเรียนในชั้นการวางแผน การจัดรูปร่าง การดำเนินงานและ
การประเมินผล เป็นปัญหาในการดำเนินงานในระดับปานกลาง และแนวทางข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน
และความต้องการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน ตามความเห็นของครู คณะกรรมการ
สถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่าชั้นการวางแผน โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชน
องค์กรภายนอก วิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อกำหนดนโยบายในการวางแผน
ป้องกันและแก้ไขปัญหายาอย่างจริงจัง ชั้นการจัดรูปร่าง โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชน ในการรณรงค์ให้มี

ความตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ขั้นการประเมินผล โรงเรียนควรมีคณะกรรมการประเมินผล โครงการกิจกรรมและนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป³

5.1.3 ผลการประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผลการประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จากการสอบถามผู้บริหาร ครู นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คนที่เข้าร่วมในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ภาพรวม 3 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมฐานศีลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมฐานปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 และด้านกิจกรรมฐานสมาธิมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมฐานศีล พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมีระเบียบวินัยในสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 และรูปแบบกิจกรรมตอบสนองความต้องการของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมฐานสมาธิ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ มีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 เกิดกิจกรรมแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 และได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมพัฒนาจิตตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 ตามลำดับ

³ ศิริประภา เดชรอด, การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน กรณีศึกษา โรงเรียนหัวหม่าวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2546).

ด้านกิจกรรมฐานปัญญา พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 เกิดทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 และมีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวโน้มในการ อยู่ห่างจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้วตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อดุลย์เดช กรงทอง** ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผนพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานสูงสุด คือมีการวางแผนงาน/โครงการเยี่ยมบ้านเพื่อป้องกันยาเสพติด ด้านการดำเนินงานพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานสูงสุด คือจัดโครงการเยี่ยมบ้านเพื่อป้องกันยาเสพติด ด้านการตรวจสอบพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานสูงสุด คือมีการรายงานการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ด้านการปรับปรุงการทำงานพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานสูงสุด คือนำผลจากรายงานเยี่ยมบ้านนักเรียนและปัญหาที่พบมาปรับปรุงในการดำเนินการครั้งต่อไป และแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี อำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงรายมีดังนี้ 1) ด้านการวางแผน โรงเรียนต้องระดมความคิดจากครู ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ตำรวจ ทหาร มาจัดทำแผนแม่บทเพื่อกำหนดมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกันและให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเดียวกัน 2) ด้านการดำเนินงาน โรงเรียนต้องให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นเรียนและจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดให้แก่ นักเรียน ส่วนนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นหน้าที่ของครูประจำชั้นหรือครูแนะแนวต้องตักเตือน และหากพบว่านักเรียนติดยาเสพติดโรงเรียนต้องประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งตัวนักเรียนไปบำบัดรักษา และหลังจากการบำบัดโรงเรียนต้องติดตามไม่ให้นักเรียนมาใช้ยาเสพติดซ้ำ และหากพบนักเรียนค้ายาเสพติดโรงเรียนต้องตักเตือน โดยให้ผู้ปกครอง ตัวแทนเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น ให้มารับทราบพฤติกรรมของนักเรียน 3) ด้านการตรวจสอบ โรงเรียนต้องประเมินมาตรการเฝ้าระวังเป็นระยะๆ เพื่อให้รับรู้ถึงสภาพปัญหาจากกิจกรรมที่ดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหายาเสพติด ส่วนการแก้ไขปัญหายาเสพติด โรงเรียนต้องประเมินแผนงานกระบวนการคัดกรองนักเรียน 4) ด้านการปรับปรุงการทำงาน โรงเรียนต้องนำปัญหาที่พบจากมาตรการเฝ้าระวังและการดำเนินงานตามแผนงานที่เกี่ยวข้อง มาวางแผนเพื่อปรับปรุงการทำงาน ส่วนการแก้ไขปัญหายาเสพติดโรงเรียนต้องนำปัญหาที่พบจากการกำหนดมาตรการและแนว

ทางแก้ไขปัญหามาประชุมเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำไปปรับปรุงมาตรการและการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาเสพติดต่อไป⁴

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลวิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยกิจกรรมฐานศีล กิจกรรมตักบาตร และหล่อเทียนพรรษา กิจกรรมฐานสมาธิ กิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิตั้งจิตอธิษฐาน ถวายพระพร “พระองค์ภา” กิจกรรมฐานปัญญา กิจกรรมการ์ดปัญญา แก้ปัญหาเสพติด ควรนำไปบูรณาการใช้ในกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชน

2. จากการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยบูรณาการกับมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกับเครือข่ายครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชนเพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาขยายไปสู่โรงเรียนมัธยมศึกษาให้ทั่วจังหวัด จัดเป็นกิจกรรมทุกเดือนให้เกิดความยั่งยืน

2. ควรเผยแพร่ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาผ่านระบบออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้สถานศึกษาได้นำไปใช้

3. ควรศึกษากระบวนการนำชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาไปบูรณาการร่วมกับนโยบายของภาครัฐขยายไปสู่โรงเรียนทั่วประเทศ

⁴ อุดุลย์เดช กรงทอง, การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2556).

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, 2539.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(1) คัมภีร์:

มหาบัณฑิตวิทยาลัย. วิสุมิธรรมแปล ภาค 2. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาบัณฑิตวิทยาลัย., 2551.

(2) หนังสือ:

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. โครงการ หมู่บ้าน/ชุมชน เฉลิมพระเกียรติพลอดยาเสพติด.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาธิตศึกษา, 2551.

กรมการแพทย์ ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และศูนย์บริการสุขภาพชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์, 2556.

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม. คู่มือการปฏิบัติงานแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2557.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการสอบทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา: ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2552.

กองกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม. รวมกฎหมายยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ส., 2560.

กรุงเทพมหานคร. มาตรการการป้องกันการและแก้ไขปัญหายา/สารเสพติดในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักอนามัย, สำนักงานป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติด, 2559.

กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มาตรการเชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2544.

_____. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. การประกันระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2544.

โกศล วงศ์สวรรค์ และสสิต วงศ์สวรรค์. ปัญหาสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น (1977) จำกัด, 2551.

คณะกรรมการร่วมบูรณาการ 9 หน่วยงาน กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ป.ป.ส.. **โครงการค่ายเยาวชนเพื่อนรักเพื่อน**. ปีที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ส., 2553.

คณะกรรมการวิชาการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา. **รายงานผลการพิจารณาศึกษาปัญหา ยาเสพติด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกรรมการ 3 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2555.

คณิต เขียววิชัย. **หลักนันทนาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.

จรัส สุวรรณเวลา,ดร. **ยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท**. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 9, กรุงเทพมหานคร: บริษัทด้านสุทธนาการพิมพ์ จำกัด, 2548.

ทรงเกียรติ ปิยะกะ. **ยิ้มสู้เรียนรู้ยาเสพติด**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2554.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏพระนคร, 2541.

ประยูร นรการผดุง. **ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: บุรพาสามัคคี, 2549.

พระคณิศรารากวิวงศ์. **อภิธรรมตถสังคหะและปรมัตถทีปนี**. กรุงเทพมหานคร: ไทยรายวันกราฟฟิตเพลท, 2546.

พระเทพวราคุณ (สมาน สุเมโธ). **ปีใหม่สุขใจด้วยธรรมะ**. ขอนแก่น: เอกสารประกอบการบรรยาย วัดป่าแสงอรุณ, 2542.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2552.

_____. **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก. หมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2554.

_____. **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2552.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.

_____. **จาริกบุญจาริกธรรม (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, 2547.

_____. **วิธีคิดตามหลักธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, 2552.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). **ภูมิธรรมชาวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, 2552.

_____. **การสร้างสรรค์ปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษยชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2551

พระราชบัญญัติ. **แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 124. ตอนที่ 31 ก. ลงวันที่ 6 กรกฎาคม 2550.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 **แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 116 ตอนที่ 73-74, ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2542.

- พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ). และจำลอง สารพัดนึก. (รศ.ดร.). **พจนานุกรมบาลี-ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง, 2548.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์. **พัฒนาการมนุษย์ (Human Development)**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส, 2549.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2556.
- วรัชนีวรรณ พยุหนิกร. ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ปี 2555. **รายงานสถิติผู้ติดยาเสพติดปี 2554**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2554.
- วิชา มหาคุณ. **กฎหมายล้มละลาย ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2551.
- สมศักดิ์ บุญปู. (รศ. ดร.). **ระเบียบวิธีวิจัยพื้นฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.
- สหประชาชาติ. **การใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด**. กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบการบรรยาย, โรงพิมพ์กรมตำรวจ, 2546.
- สันติ จัยสิน. **เทคนิคการเผยแพร่ความรู้เพื่อการป้องกันยาเสพติด**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ประสานมิตร, 2550.
- สীবวงศ์ วิชัยลักษณ์. **การอบรมเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมตำรวจ, มปป.
- สินชัย วสุนธรา. **ยาเสพติดเลิกเองก็ได้**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลสหประชาพานิชย์, 2554.
- สุกิจ ศรีพรหม. ชุดการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. **วารสารวิชาการ**. 2541.
- สุชาติ โสมประยูร. **สุขวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2554.
- สุทธิพันธ์ ตรีธฤโฆจิตร. **ยาเสพติดหายนะของคนรุ่นใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: ประสานมิตร, 2551.
- สุพัฒน์ ธีรเวชเจริญชัย. **ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2553.
- สุพัตรา สุภาพ. **ปัญหาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2550.
- สุพล บุญทรง. **จิตวิทยาพัฒนาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2554.
- เสาวนีย์ ภูขม. **มหันตภัยของยาเสพติด**. กรุงเทพมหานคร: เพชรกะรัต, 2554.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. **วารสาร สำนักงาน ป.ป.ส.** กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, 2552.
- _____. **เอกสารประกอบการฝึกอบรม เรื่องแอมเฟตามีน**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2544.
- _____. **การป้องกันยาเสพติด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2552.
- _____. **ยาเสพติดมีฤทธิ์ต่อจิตประสาท**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ส., 2551.
- _____. **ความรู้พื้นฐานเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ไอเดีย สแควร์, 2554.

_____ . แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2560.

_____ . เอกสารรายงานผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศประจำปี พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก, 2550.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย), 2556.

สำนักยุทธศาสตร์. แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558-2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2558.

สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร. คู่มือการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคเอดส์สำหรับบุคลากรสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: นิเวศธรรมดาการพิมพ์, 2549.

สำลี รักสุทธี. มงคลชีวิต 38. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาการศึกษา, 2541.

โสภา ซิปมันตัน และคนอื่นๆ. รายงานการวิจัยการศึกษาการเผยแพร่ระบาดของสารเสพติด ในเด็กและเยาวชนย่านชุมชนแออัด ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532.

อรรวรรณ หุ่นดี. ยาเสพติดให้โทษ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิสุทธิ, 2553.

(3) วารสาร:

กรุงเทพมหานคร. มาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหายา/สารเสพติดในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร. สารก.ท.ม.. ปีที่ 16. (ธันวาคม, 2560).

พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ). พระสงฆ์สุปฏิปันโน. แสงอีสาน. ปีที่ 2 ฉบับที่ 7 (ธันวาคม 2546 - กุมภาพันธ์, 2547).

โสภา ชูพิกุลชัย. รายงานการวิจัยการศึกษาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในเด็กและเยาวชน ย่านชุมชนแออัด ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารต่อต้านยาเสพติด. ปีที่ 9 (ธันวาคม, 2552).

(4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

กรชัย ฉันทจิรธรรม,(ภก.). ยาเสพติด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://haamor.com/th/ยาเสพติด94> [21 ธันวาคม 2560].

กิริวงศ์. ความรู้เรื่องยาเสพติด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.kiriwong.ac.th/index.php>. [12 ธันวาคม 2560].

กำธร วิชิตสุวรรณ. ประเภทและสาเหตุของยาเสพติด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.chetupon.ac.th. [17 มีนาคม 2561].

นพ.บุญเรือง ไตรเรืองวรรณ. “คาดปี 59 ผู้เสพยา 2.7 ล้านคน ยาบ้าเป็นหลัก”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.hfocus.org/content/2016/06/12337> [12 ธันวาคม 2560].

ไพฑูริย์ แสงพุ่ม. สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เยาวชนเข้าไปใช้ยาเสพติด และวิธีการ/รูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.thanyarak.go.th. [12 มีนาคม 2561].

โรงพยาบาลรัฐญารักษ์ สงขลา. **ประวัติยาเสพติด**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.sdtc.go.th/paper> [21 ธันวาคม 2560].

วีระยุทธ สุขเจริญ. **นโยบายเน้นหนักประจำปี 2558**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.djop.moj.go.th. [21 มกราคม 2561].

สถาบันธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. **ปัญหา ยาเสพติด**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.dekying.com/2554-2554-54-2554-women3673. [21 มกราคม 2561].

สุขบัญญัติแห่งชาติ. **สาเหตุของการติดยาเสพติด**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nmt.ac.th/drugs.html>. [12 ธันวาคม 2560].

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ป.ป.ส.). **ประเภทของยาเสพติด**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.oncb.go.th/PortaWeb/apmanager/portal/internet>. [17 มีนาคม 2561].

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. กองควบคุมวัตถุเสพติด. **ชนิดของยาเสพติด**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://narcotic.fda.moph.go.th/welcome/?p=2534>. [12 ธันวาคม 2560].

(5) วิทยานิพนธ์:

เกศณี แก้วสุวรรณ, พิงพิศ โพธิ์กระจ่าง. “การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน ของอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์. **วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2551.

ฉัตร ศิริวงศ์. “กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน กรณีศึกษา: บ้านโนนยางหมู่ที่ 11 ตำบลกำเม็ด อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.

ธราดล เหมพัฒน์. (ร.ต.ท.), สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เยาวชนเข้าไปใช้ยาเสพติด, **ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

ธีรพงษ์ สีนมณี. “มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้าในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตเทศบาลเมืองน่าน จังหวัด น่าน”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2548.

ฉันทมาศ ศุภวรรณรักษ์. พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนผู้ใหญ่วัดศรีบางเขน. **ปริญญาานิพนธ์การบริหารการศึกษา มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543.

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (ร.ศ). การระบาดของยาเสพติดให้โทษในหมู่เด็กและเยาวชน. **วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต**. คณะสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

บัวแวว โคตรรรินทร์. การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 และเขต 2. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2547.

- ประพิศ จันทร์พฤกษา. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและการมีส่วนร่วมในสังคมกับความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.
- พยอม ใจสะอาด. สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553.
- พระกาญจนะ ธมมธโร (ศรีทรงเมือง). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อใช้แก้ปัญหาเสพติดในสังคมไทยยุคปัจจุบัน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.
- พระศรีรัชมงคลบัณฑิต. การประยุกต์ใช้วิธีการตามหลักอริยสัจสี่ แก้ปัญหาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2545.
- ภาวิณี สุมงคล. การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 2556.
- รัชฎาภรณ์ แวงดงบัง. “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติดของเยาวชนในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2545.
- วาสนา ทับแก้ว. สภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. ภาควิชาพลศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ศรีรัตน์ วิยะอูด. การป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนบ้านสันถนน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2545.
- ศศิประภาพ สุขแจ่ม. พฤติกรรมในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดสระแก้ว. **รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.
- ศิริประภา เดชรอด. การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2546.
- ศิริศักดิ์ งามศิริ. ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานการป้องกันยาเสพติด ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลแหลมฉบัง. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2552.

- สุริยันต์ เสรีเรืองยุทธ. การศึกษากระบวนการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุรินทร์, 2551.
- โสภิตา เมธาวิ. การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. **วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาการพยาบาล ชุมชน. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.
- อดุลย์เดช กรงทอง. การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาค บัณฑิต 9 ปี ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2556.
- อานนท์ รุ่งโรจน์สารทิส. สภาพปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน อำเภอปลวกแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.** สาขา การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.

2. ภาษาอังกฤษ:

- Benjamin F. "A study of factors affecting teacher's Morale in selected administrative units of North Coroleina,". 22 (12) : 1963.
- Bowen, D. J., S. Kinne and M. Orlandi, "School Policy in COMMIT: A Promising Strategy to Reduce Smoking by Youth", Journal of School Health, 65, April 1995.
- Kay, W. Moral Education : A Sociological Study of the Influence of Society Home and School. 1975.
- Mulhall, P. F., "Examining Curriculum and No curriculum Effects of a Middle School-Based Drug Prevention Program on Early Adolescent Drug Outcomes", Dissertation Abstract International, 55, March 1994.
- Rotter, Juliam. B. "Generalized Expectancies for Internal versus external control of reinforcement,". 80 (1) Whole no. 1966.
- Skinner, B. F. What is Wrong with Daily life in the Western World, 1956. 41(5).
- Pervin, Lawrence A. "Personality : Theory, Assessment and Research". 1980.
- Welshimer, K .J. and S. E. Harris, "Guidelines for School Health Programs to Prevent Tobacco", Journal of School Health, 64, November 1994.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชน
ด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านแต่อย่างใด ดังนั้น ขอความ กรุณาจากท่านตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือวิจัยเรื่องนี้ อย่างอิสระตามความคิดเห็นของท่าน และโปรดตอบให้ครบทุกข้อ

2. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามกชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ เยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากท่าน ด้วยดี จึงขอพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

ผศ.ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์ และคณะ

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. สถานภาพ
 - ผู้บริหาร
 - ครู
 - นักเรียน
2. เพศ
 - ชาย
 - หญิง
3. อายุ
 - 13-15 ปี
 - 16-18 ปี
 - 19 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

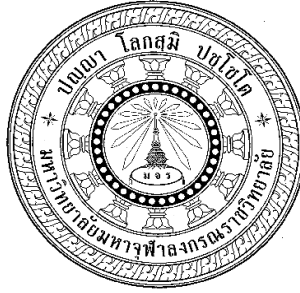
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการดำเนินการ หรือไม่ได้ดำเนินการในแต่ละรายการ ซึ่งเป็นแบบสอบถามชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา หากท่านไม่ได้ดำเนินการ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องไม่ได้ดำเนินการ แต่ถ้าท่านดำเนินการจริงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน ในแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
3	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
1	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ลำดับที่	ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1. ด้านกิจกรรมฐานศีล						
1	รูปแบบกิจกรรมตอบสนองความต้องการของนักเรียน					
2	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจง่าย					

ลำดับ ที่	ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายา เสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		5	4	3	2	1
3	ส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
4	ส่งเสริมให้ห่างไกลยาเสพติด นำหลักคำสอน ทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการใช้ใน ชีวิตประจำวันได้					
5	เกิดความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง และมี ระเบียบวินัยในสังคม					
2. ด้านกิจกรรมฐานสมาธิ						
1	กิจกรรมแสดงออกถึงความจงรัก รักดีต่อ สถาบันพระมหากษัตริย์					
2	มีความจำดีเรียนรู้ได้รวดเร็วทำงานได้สำเร็จ					
3	มีจิตสงบ มั่นคง รู้จักควบคุมอารมณ์ไม่ให้ยุ่ง เกี่ยวกับยาเสพติดได้					
4	ได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรม พัฒนาจิตตนเอง					
5	มีสมาธิในการเรียนมากยิ่งขึ้น					
3. ด้านกิจกรรมฐานปัญญา						
1	เกิดทักษะในการควบคุมอารมณ์และ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม					
2	ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น รวมทั้งชื่นชมตัวเอง และผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ					
3	มีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้อง เกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวโน้มในการ อยู่ห่าง จากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด					
4	สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่าง เหมาะสม เข้าใจและสามารถจัดการกับความ ขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ฝึกให้กล้าแสดง ความคิดเห็นที่เหมาะสม					
5	ตระหนักถึงกิจกรรมอันเหมาะสมที่ทำแล้ว ตนเองและผู้อื่นเกิดความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์					

ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัย เรื่อง ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ เยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
- 2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
- 3) เพื่อประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย : ผู้บริหาร, ครู

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 คำถามการสัมภาษณ์

ข้อมูลในการให้สัมภาษณ์ครั้งนี้ จะนำไปใช้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยเท่านั้น โดยจะไม่นำข้อมูลไป เผยแพร่ต่อสาธารณชนในกรณีใดทั้งสิ้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะถูกทำลายทั้งหมดเมื่อสิ้นสุดตามกระบวนการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้การสัมภาษณ์

ชื่อ ฉายา/นามสกุล.....

สถานที่ :.....

.....

ตำบล อำเภอ..... จังหวัด.....

โทรศัพท์..... E-mail :.....

ตอนที่ 2 คำถามการสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่าปัญหาสาเหตุของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไข ปัญหาสาเหตุของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีประการใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุของเยาวชนด้วย หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาควรมี คุณลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาสามารถบูรณาการหลักธรรมใดได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ในการมีส่วนร่วมให้ข้อมูลที่เป็นอย่างยิ่งต่อการวิจัย
คณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

.....
ผู้ให้การสัมภาษณ์	ผู้ทำการสัมภาษณ์
...../...../...../...../.....
...../...../2566	

ภาคผนวก ค คู่มือสหชนากลุ่ม

คู่มือสนทนากลุ่ม โครงการวิจัย เรื่อง
ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายา
เสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผศ.ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์
หัวหน้าโครงการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1.....ผู้ทรงคุณวุฒิ
- 2.....ผู้ทรงคุณวุฒิ
- 3.....ผู้ทรงคุณวุฒิ
- 4.....ผู้ดำเนินรายการ
- 5.....ผู้ดำเนินรายการ

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เรื่อง ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัย
ผศ.ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เรื่อง ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลัก
พุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
พระนครศรีอยุธยา.

คำชี้แจง

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อบันทึก ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับคู่มือการสนทนากลุ่ม

1. วันจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วัน.....ที่.....
.....พ.ศ. 2566
2. สถานที่ ห้องประชุม C 510 หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหาร
การศึกษา ธรรมศาสตร์ มจร.วังน้อย
3. ผู้ดำเนินรายการ รศ.ดร.สิน งามประโคน
ผศ.ดร.เกษม แสงนนท์
4. ผู้บันทึกการสนทนากลุ่ม
 - 4.1 ผศ.ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์
 - 4.2 พระสุรชัย สุรชโย,ดร.
 - 4.3 ดร.วารีย์ โศกเตี้ย
 - 4.4 ว่าที่ร้อยตรี บุญญาธิการ รอดคำ
5. ผู้ให้ข้อมูล
6. เวลา 09.30 – 12.00 น.
7. วัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วย กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง กล้องวิดีโอ สมุด ปากกา

ตอนที่ 2 กระบวนการสนทนากลุ่ม

1. การจัดห้องสนทนากลุ่ม ห้องประชุม C 510 หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ธรรมศาสตร์ มจร.วังน้อย โดยจัดเก้าอี้เป็นระดับ เว้นระยะห่าง (Social Distancing) ลดการแพร่กระจายเชื้อ COVID-19 ผู้ดำเนินรายการอยู่หน้าห้อง ผู้บันทึกการสนทนากลุ่มอยู่ด้านหลัง และด้านข้างห้อง 3 คน
2. การสนทนาสร้างความคุ้นเคย
 - 2.1 การกล่าวทักทาย แนะนำตัวเอง และขอให้ผู้ให้ข้อมูลสนทนากลุ่มแนะนำตนเอง
ทุกคน
 - 2.2 สนทนาเกี่ยวกับบรรยากาศทั่วไปในการบริหารความหลากหลาย

1.3 อธิบายวัตถุประสงค์ กระบวนการในการซักถาม และขออนุญาตบันทึกเสียง

1) เพื่อศึกษาปัญหาสาเหตุของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3) เพื่อประเมินชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ขอให้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ เพราะจะไม่มีกรอ้างอิงรายบุคคลว่าใครเป็นคนพูด แต่จะนำเสนอความคิดเห็นเป็นภาพรวม

1) ให้ความเชื่อมั่นว่า ข้อมูลในการเก็บรวบรวมครั้งนี้ จะไม่กระทบต่อการให้ข้อมูลแต่ประการใด

2) ขออนุญาตบันทึกเทป เพราะจดยรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ไม่ทัน และจะไม่นำไปเผยแพร่ที่ใด นอกจากผู้วิจัยจะนำผลมาเปิดฟัง เพื่อสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น

3. สนทนาซักถามความเข้าใจเบื้องต้น

4. สนทนาซักถามเพื่อให้เห็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะตามประเด็น โดยพยายามเปิดโอกาส ให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และควบคุมผู้ที่แสดงความคิดเห็นมากกว่าผู้อื่น เมื่อตั้งประเด็นในการซักถาม และผู้ให้ข้อมูลครบถ้วนแล้วจะยุติการซักถาม โดยมีข้อคำถามสำคัญ ดังนี้

1. ท่านคิดว่าปัญหาสาเหตุของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

2. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีประการใดบ้าง

3. ท่านคิดว่าการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาควรมีคุณลักษณะอย่างไร

4. ท่านคิดว่าชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาสามารถบูรณาการหลักธรรมใดได้บ้าง

5. เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้ดำเนินรายการแสดงความรู้สึกรับซึ่ง ที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

6. สรุปประเด็นหลักๆของการเก็บข้อมูลให้ผู้สนทนากลุ่มได้รับทราบ

7. กล่าวขอบคุณ มอบของที่ระลึก

8. ปิดการประชุมสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 3 บันทึกการสนทนากลุ่ม

ประเด็นที่ 1. ท่านคิดว่าปัญหาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 2. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีประการใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 3. ท่านคิดว่าการพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาควรมีคุณลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 4. ท่านคิดว่าชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาสามารถบูรณาการหลักธรรมใดได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

หมายเหตุ

1. เมื่อได้การพัฒนา ชุดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ควรแล้วโปรดพิจารณาแนวทางดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งใน 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ความชัดเจนครอบคลุม
 - 2) ความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการดำเนินงานจริง
 - 3) สิ่งที่ต้องเพิ่มเติม
 - 4) ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข
2. ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับข้อ 1 จนครบทั้ง 4 ด้าน

ภาคผนวก ง ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) ผศ. ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Asst. Prof. Dr. Booncherd Chumnisart

2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์

3. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 13170

4. ประวัติการศึกษา

- กศ.บ. (สุขศึกษา)
- คม. (การศึกษาปฐมวัย)
- ประ.ด. (การบริหารการศึกษา)

5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- 1) พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม/เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา
- 2) การพัฒนาชุมชน / สิ่งแวดล้อมสำหรับโรงเรียนและชุมชน

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เรื่องที่การวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
กระบวนการนิเทศที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา	ปีงบประมาณ 2563	หัวหน้าโครงการวิจัย
การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ	ปีงบประมาณ 2564	ผู้ร่วมโครงการ

7. ผลงานทางวิชาการ

7.1 บทความวิจัย

1.บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558. (207
หน้า)

2.บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “รูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงพุทธในสถานศึกษา”.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559. (232 หน้า)

3.บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “กระบวนการนิเทศที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของหลักสูตร
บัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563. (232 หน้า)

7.2 บทความทางวิชาการ

1.บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “การบริหารจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (กันยายน-ธันวาคม 2558) : 188-199.

2.สิน งามประโคน และบุญเชิด ชำนิศาสตร์. “ ศึกษา: มุมมองของพระพุทธรูปศาสนา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1(มกราคม-เมษายน 2558) : 11-19.

3.บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอริยาบท 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร”. วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กันยายน-ธันวาคม 2558) : หน้า 188-199.

4.บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2559) : 30-46.

5.บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “รูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงพุทธในสถานศึกษา”. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2559) : 157-167.

6.รศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ, บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”. วารสารมหาจุฬานาครทรรพ์, 2562, หน้า 1378-1376.

7.แสงเทียน จิตรโชติ, ประยูร แสงใส, บุญเชิด ชำนิศาสตร์, สมหมาย จันทร์เรือง. “แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2562 : หน้า 81-93.

8.จินตนา จุงใจ, อินตา ศิริวรรณ, บุญเชิด ชำนิศาสตร์, สมปอง สุวรรณภูมา. “แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2”. วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2562 : หน้า 105-115.

9.นพวรรณ ทองย้อย, สิน งามประโคน, บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิล 5 สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา”. วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2562 : หน้า 108-117.

10.พระปลัดพัฒน วัฒนโน (เพ็ญนิยม), บุญเชิด ชำนิศาสตร์, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (2020): ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2563: หน้า 27-36.

1 1 . Natcha Amaraporn, Booncherd Chamnisart. “A Model of personnel Organization Commitment of Sangha Universities in Thailand”. 1 st International Conference on Multidisciplinary and Current Educational Research 30th -31st July 2563. Ayuttaya, Thailand.

1 2 . Asst. Prof. Dr. Boonchurd Chumnisart and author, “Correlation of Supervision Process and the Performance of the Graduate Program in Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University” Institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2021.

1 3 . Asst. Prof. Dr. Boonchurd Chumnisart and author, “Correlation of Supervision Process and the Performance of the Graduate Program in Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University” Institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2021.

1 4 . Phrasamu Kantaphat Subhaddho , Asst. Prof. Dr. Boonchurd Chumnisart and author, “Model of Holistic Well-Being Management of the Elderly according to the Threefold Training in Thai Society” Institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2021.

8. หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

1. ผศ. ดร. บุญเชิด ชำนิศาสตร์ เอกสารประกอบการ สอน. (2563). การพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา. (อัดสำเนา, 290 หน้า)

2. ผศ. ดร. บุญเชิด ชำนิศาสตร์ หนังสือ. (2563). วิชาชีพครูกับการบริหารการศึกษา. (อัดสำเนา, 280 หน้า)